

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології

ЗБІРНИК
З Б І Р Н И К

**НАУКОВИХ ПРАЦЬ
СТУДЕНТІВ ТА МАГІСТРАНТІВ
ФАКУЛЬТЕТУ ІНОЗЕМНОЇ
ФІЛОЛОГІЇ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА**

ВИПУСК 4

Кам'янець-Подільський
“Аксіома”
2011

УДК 80: 001(045)

ББК 80

З 41

Рецензенти:

А.Е.Левицький – доктор філологічних наук, професор кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови Київського національного університету ім.Т.Г.Шевченка

О.С. Силаєв – доктор філологічних наук, професор кафедри російської та світової літератури Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди

Відповідальний редактор: П.Л. Шулик, кандидат філологічних наук, професор

Редакційна колегія: С.Д.Абрамович, доктор філологічних наук, професор; О.С.Волковинський, кандидат філологічних наук, професор; Л.О. Іванова, кандидат філологічних наук, доцент; О.В.Кеба, доктор філологічних наук, професор; А.А. Марчишина, кандидат філологічних наук, доцент; А.В.Уманець, кандидат філологічних наук, професор; С.М. Федірко, доцент; В.П. Халупко, кандидат філологічних наук, доцент

*Друкуються за ухвалою вченої ради
Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка
(протокол №5 від 28.04.2011 р.)*

З-41 Збірник наукових праць студентів та магістрантів факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Випуск 4. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2011. – 196 с.

*Свідоцтво про державну реєстрацію
засобу масової інформації
серія КВ №14712-3683ПР від 12. 12.2008 р.*

© Автори статей, 2011

© “Аксіома”, видання, 2011

МОВОЗНАВСТВО

АНГЛІЙСЬКА МОВА

УДК 378(410)

*Адамчук Л.А.,
магістрант*

ІННОВАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ОСВІТИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

У статті йдеться про вплив загальноєвропейських інтеграційних процесів на підготовку вчителів у Великій Британії за останнє десятиріччя; також аналізується поєднання теоретичної і практичної професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів та включення педагогічної системи Великої Британії у загальноєвропейський освітній простір.

Ключові слова: Велика Британія, освіта, інноваційні тенденції.

Усебічно зрозуміти систему професійної підготовки вчителя, у тому числі й іноземних мов, можна лише за умови розуміння змісту всіх перетворень, що відбуваються в освітньому просторі Великої Британії, оскільки вони слугують певною стратегією у визначенні системи підготовки педагогічних кадрів. Реформа вищої освіти, що розпочалася з 1989 р. у Великій Британії, зумовлена багатьма чинниками, відповідністю між об'єктивними функціями вчителя у школі та базовим рівнем професійно-педагогічної підготовки; оновленням середньої ланки освіти, посиленням вимог до фундаментальної освіти та орієнтацією на потреби сучасної школи у новому типі вчителя. “Базова підготовка вчителя” щодо головних напрямів реформи педагогічної освіти (Initial Teacher Training: Approval of Courses)[3, с. 42] стала перспективним планом розвитку педагогічної освіти у Великій Британії.

Які ж положення реформи викликають найбільші дискусії та обговорення? Аналіз свідчить, що причиною незадоволення є заходи щодо врегулювання змісту базової педагогічної підготовки. Справа в тому, що до цього часу всі навчальні заклади, де готувались

учителі, користувались автономією у розробці навчальних планів і програм. У результаті створення Ради з акредитації педагогічної освіти – РАПО (Council for the Accreditation of Teacher Education – CATE) розпочався процес регуляції та впорядкування навчальних курсів у межах базової педагогічної підготовки.

За допомогою РАПО та Інспекційної служби уряд проводить акредитацію курсів, контролюючи таким чином навчальні плани, вимоги до розробки курсів, кількість годин, а також перевіряючи саму розробку. Проте немає сумніву в тому, що ці заходи спрямовані на поліпшення якості професійної підготовки вчителя. Як справедливо зазначається у дослідженні А.В. Парінова, у Великій Британії фактично розпочався процес стандартизації професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів [1, с. 23].

Розглянемо, як позначається окреслена нами ситуація в галузі педагогічної освіти Великої Британії на системі підготовки вчителів іноземних мов. Особливо це вплинуло на університетську педагогічну освіту. По-перше, університети зобов'язані проводити 36-тижневу професійно-педагогічну підготовку майбутніх учителів іноземних мов для надання їм сертифіката у галузі освіти. По-друге, встановлена нормативна частина навчальних планів і програм. По-третє, студенти університетів зобов'язані проходити 24-тижневу навчальну практику безпосередньо у школі.

Реформа визначає також критерії професійно-педагогічної майстерності випускника – молодого вчителя, так званих компетенцій (competences), зафіксованих у кваліфікаційній характеристиці. Критерії професійної компетенції вчителя на етапі завершення його базової підготовки (показники сформованості його рівня як фахівця) ще недостатньо обґрунтовані і не відповідають чинним навчальним програмам та планам. Але кваліфікаційно обґрунтований підхід до підготовки вчителя вже давно розробляється і навіть втілюється у практику багатьма вищими навчальними закладами [1, с.146].

Згідно з положенням реформи, мета педагогічної практики майбутніх учителів, у тому числі вчителів іноземних мов, полягає в тому, щоб: а) створити умови для здобуття студентами достатнього обсягу професійних знань і навичок, необхідних для педагогічної праці в сучасних умовах; б) допомогти студентові усвідомити чинники, що впливають на процес навчання: типи навчальних установ, культурний контекст, навчальний план, навчальний матеріал, технічні засоби навчання, традиції; в) надати студентові можливість практично включитись у шкільний навчально-виховний процес; г) сприяти входженню студента – майбутнього

вчителя – у професію: усвідомленню специфіки педагогічної діяльності та власних мотивів роботи у школі. Вперше визначені вимоги до тривалості педагогічної практики: 32 тижні для чотирирічних програм підготовки вчителя; 24 тижні для однорічних програм професійної підготовки вчителя на базі університетів та політехнічних інститутів; 18 тижнів для програм із заочною формою навчання [2, с. 51-56].

Відомо, що базова підготовка вчителів іноземних мов у Великій Британії традиційно характеризується поєднанням теорії та практики. У перспективі курс на поліпшення професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів передбачає рівноправне партнерство вищого навчального закладу і школи. Це означає, що безпосередньо на заняттях студенти-практиканти і викладачі мають аналізувати і обговорювати набутий у школі педагогічний досвід.

Із зазначеного раніше можна зробити певні висновки щодо особливостей розвитку педагогічної освіти Великої Британії у сучасних умовах.

Значний вплив на підготовку вчителів у Великій Британії в останнє десятиріччя мають загальноєвропейські інтеграційні процеси. Відбувається зближення університетського та не університетського типів педагогічної освіти. Педагогічна освіта увійшла в систему вищої школи. Зросла цінність наукових ступенів, які присуджуються інститутами. Впроваджено механізм визнання ступенів та дипломів у всіх регіонах країни. Стимулюються альтернативні шляхи набуття вчительської професії (програми “Ліцензований учитель” та “Артикульований учитель” на базі вищої освіти). Педагогічна освіта Великої Британії орієнтується на підготовку вчителя широкого профілю. Здійснюється певна стандартизація професійно-педагогічної підготовки вчителів через запровадження Міністерством освіти і науки процедури акредитації навчальних планів і програм із затвердженням обов’язкового та варіативного компонентів. Поєднується теоретична і практична професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів. Центром професійно-педагогічної підготовки є школа, яка розглядається як рівноправний партнер вищого навчального закладу у професійній підготовці майбутнього вчителя.

Включення педагогічної системи Великої Британії у загальноєвропейський освітній простір починає здійснюватись за допомогою однойменної транс’європейської програми “Загальноєвропейський освітній простір”, участі в міжнародних проектах ЕРАЗМУС, ТЕМПУС, ЛІНГВА, КОМЕТ.

Список використаних джерел

1. Парінов А.В. Реформа вищої педагогічної освіти в Англії: передумови і тенденції розвитку. – К., 2005. – 190 с.
2. Пуховська Л.П. Педагогічна освіта і підготовка майбутніх вчителів в Україні: сучасні тенденції і перспективи // Матеріали семінару “Розвиток людських ресурсів для середньої школи в Європі. – Есторіль (Португалія), 30 травня – 1 червня 2006 року; Страсбург: Рада Європи. – 2006. – С. 51-56.
3. Initial Teaching Training: Approval of Courses: Circular 24/09. – London: DES, 2009. – 48 p.

Summary

The article discusses the impact of European integration processes on teacher training in the UK over the last decade, also the combination of theoretical and practical vocational and educational training of teachers and educational inclusion of the UK into the European educational space are being analyzed.

Keywords: UK, education, innovative trends.

ФУНКЦІОНУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЕКСПРЕСИВНОЇ ЛЕКСИКИ СЕРЕД УКРАЇНСЬКО МОЛОДІ

Дана стаття присвячена теоретико-методологічному дослідженню походження і функціонування англomовних експресивних запозичень серед різних соціолінгвістичних груп, зокрема серед молоді.

Ключові слова: сленг, жаргонізми, експресивна лексика, запозичення.

Для вивчення словникового складу мови важливим є розуміння того, що мова постійно знаходиться у стані розвитку. Соціальна діалектологія вивчає суспільну обумовленість виникнення, розвитку та функціонування мови, вплив суспільства на мову та мови на суспільство. Більш конкретним об'єктом вивчення соціальної діалектології є соціальні діалекти (жаргони, сленги, професійні мови тощо). Важливість їх вивчення обумовлена двома факторами:

- 1) необхідністю теоретичного осмислення місця, ролі, функцій соціальних діалектів у системі мови;
- 2) практичною значимістю результатів їх дослідження для культури мови.

Сучасні лінгвістичні дослідження з різноманітних сторін висвітлюють роль та ступінь впливу англійської мови на формування словникового складу сучасної української мови. Численні наукові роботи присвячено проблемі запозичення слів сучасною стандартною українською мовою (Б.М. Ажнюк, Н.А. Астаніна, А.Н. Булико, В.В. Радук, Д.Х. Баранник, С.Й. Караванський, І.В. Забело, Л.М. Пелепейченко, Н.В. Тучина, Е.Ф. Володарська, І.М. Мозова, та ін.), однак, на наш погляд, недостатня увага приділена запозиченням з англійської мови, які функціонують у молодіжному жаргоні.

Отже, актуальність даного дослідження зумовлена тим, що в сучасній лінгвістиці недостатньо розроблені питання, пов'язані з доцільністю вживання експресивних англomовних компонентів у комунікації української молоді.

Існують певні особливості та відмінності, які відрізняють молодіжний сленг від сленгу професійних, соціальних та інших

верств населення, серед яких виділяють саме швидко мінливість молодіжного сленгу [1; 5].

Науковець Н.А. Астаніна також називає однією з основних рис молодіжного сленгу постійне оновлення лексичних засобів і швидко їх зміну. Крім того, за підрахунками дослідника, молодіжний жаргон наполовину складається з англійських запозичень [3].

Серед особливостей молодіжних сленгізмів англомовного походження Н.В. Белов виділяє навмисне порушення норм орфографії української мови у бік фонетичного письма, так званих “декоративних транскрипцій”. Це стосується, насамперед, комп’ютерного або Інтернет-сленгу [5].

Особливістю молодіжного жаргону, окрім вищеназваних, є наявність особливих функцій, серед яких виділяються депреціативна (функція опору владі батьків, вчителів і т.д.), корпоративна (функція об’єднання в групу), демонстративно-атрактивна (функція привертання уваги), експресивна і т.д. Саме такий набір функцій визначає переважний розвиток своєрідної лексики молодіжного сленгу на фоні неспецифічної морфології, синтаксису і фонетики, що допомагає самовираженню молоді, кодуванню інформації від дорослих, які у даному випадку виступають опонентами.

Проаналізувавши фактичний матеріал, встановлено кількість і тематику англомовних сленгізмів, що функціонують у сучасному жаргоні:

1. Сленг програмістів та користувачів персональними комп’ютерами (535 англомовних сленгізма) [4]: *ангрейдити*, *баг*, *даунлоад*, *Ємеля* (від англ. E-mail – електронна пошта), *заснути* (калька з англ. to sleep – перейти у sleep-режим – режиму зниженого електроспоживання), *зашарити* (від англ. share – надати що-небудь для спільного використання (програмами або користувачами)) тощо.

Комп’ютерний сленг – єдиний різновид жаргону, який має переважно письмову форму, у той час як інші жаргони представлені в основному усними формами. Враховуючи той факт, що певна частина Інтернету є англомовною, як і самі комп’ютерні терміни, однією з головних відмінностей комп’ютерного сленгу від інших різновидів сучасного жаргону є найбільша кількість англомовних запозичень. Стилистично нейтральні в англійській мові слова часто набувають у російському сленгу функціонально обумовлену знижену стилістичну забарвленість: грубовато-фаміл’ярну, іронічно-зневажливу або розмовно-невимушену [2].

2. Сленг музикантів (брейкерів, джазменів, рок-музикантів) (94 англомовних сленгізма) [4]: *бісайд* (від англ. Side-B – друга сторона платівки, касети), *гінс* (від англ. Gibson – фірма-виробник музичного

обладнання), *гусак* (від англ. Gravis-Ultra-Sound (GUS)), *кіборд* (від англ. keyboard – клавішний електроний інструмент).

Лексеми англомовного походження, які функціонують у музичному сленгу, нараховують значно меншу кількість слів у порівнянні з комп'ютерним жаргоном, але складають досить велику групу, що пов'язано із модою на англійську мову у музичному середовищі: багато україномовних і російськомовних музикантів, виконавців, груп мають англійські назви і співають англійською мовою.

Менш інтенсивно англомовні запозичення поповнюють наступні тематичні групи:

3. Сленг школярів, студентів (23 англомовних сленгізма) [4]: *діктейшн* (від англ. dictation – диктант); *інгліш* (від англ. English – англійська мова (навчальний предмет)), *ліжко* (калька з англ. слова bed, яке є омонімом іншого англ. слова bad – незадовільна оцінка, двійка);

4. Сленг представників кримінальних структур, злочинців (12 англомовних сленгізмів): *килечниця* (від англ. to kill – лом, металевий прут (холодна зброя)); *клоза*, *клозняк*, *кросес*, *клоуз* (від англ. clothes – одяг): Мені б такий клозняк, я б його за хвилину зняла [4, с. 262] тощо.

5. Сленг наркоманів (9 англомовних сленгізмів): *драга* (від англ. drug) ‘ліки, наркотик’; *драгстер*, *драгстор* (від англ. drugstore – аптека): “В цьому драгсторі “машини” не продаються” [4, с. 165];

6. Сленг спортсменів (7 англомовних сленгізмів): *кін*, *кіпер* (від англ. Goalkeeper – воротар, голкіпер): Впевнена гра київського голкіпера [4, с. 255];

7. Армійський сленг (5 англомовних сленгізмів): *кемел* (від англ. Camel – літак ІЛ-20).

Зафіксовано близько 750 сленгізмів англомовного походження, які віднесено до так званого загальномолодіжного сленгу у зв'язку з тим, що дані лексеми мають різноманітну тематику і не можуть бути віднесені до певної тематичної групи; вони означають захоплення, міжособистісні відносини, національне питання, професію або роботу, фізичні дії, предмети, об'єкти і т.д.: *блековий* (від англ. black – 1) чорний, 2) негритянський, африканський): До нас китайці їдуть, а раніше був виключно блековий контингент [4, с. 66]; *борнанути* (від англ. to born); *вок*, *ворк* (від англ. work – робота): Зручний ворк – добу пахати, а потім три відпочивати [4, с. 104]; *вентанути* (від англ. went (минулий час від дієслова to go – піти куди-небудь): Давай вентанемо по шопам за ботлами! [4, с. 118]; *камбек* (від англ. come back – повернення куди-небудь): Після свого

провалу він вчинив вражаючий камбек [4, с. 240]; *лавер* (від англ. lover – коханий, коханець): Ну що, знову твій лавер дзвонив? [4, с. 306].

Отже, підбиваючи підсумок, можна сказати, що знання та використання сленгових одиниць англомовного походження залежить від багатьох соціолінгвістичних факторів: статі, віку, освіти (середньої або вищої), соціальної та професійної належності та багатьох інших.

Вчені-лінгвісти сьогодення по-різному ставляться до експансії запозичень в українську мову: з одного боку, як до фактору, що загрожує культурі української мови, з іншого – як до неминучого наслідку взаємодії різних культур і мов [3]. Сучасний український сленг являє собою своєрідну мову у мові, яка може домінувати у мовленні людини, а може лише злегка торкатися її [1]. Але, безумовно, живучи в епоху глобальних змін у суспільстві, ми є “користувачами” оновленої часом мови і, навіть, авторами мовних новоутворень.

Задача, яку ставлять перед собою сучасні лексикографи, – зафіксувати у словниках культурно-мовну ситуацію кінця ХХ – початку ХХІ століття, відображаючи динаміку українського лексикону. Найбільш показово у цьому відношенні є мова молоді [5].

Процес запозичення іншомовних слів неоднозначно впливає на розвиток нашої мови. З одного боку, відбувається її збагачення, але, з іншого боку, витісняються власні елементи, що замінюються на слова з подібним значенням. Еволюція англійських запозичень в нашій мовній системі відбувається в співвідносності з законом української мови на фонетичному, графічному, граматичному, семантичному рівнях.

Сучасна українська термінологія активно поповнюється новими одиницями – переважно запозиченнями з англійської мови. Незважаючи на те, що українська мова частково асимілює чужі слова, все одно велика кількість англіцизмів створює загрозу для зрозумілості національної терміносистеми.

Саме мова молоді дає широке поле для досліджень експресивної лексики, адже лексикон юного населення, в більшості своїй, не нормується загальноприйнятими правилами, що дає змогу дослідити властиві процеси в запозиченні й утворенні нових слів. До того ж, вивчення жаргону «зсередини» дає змогу краще встановлювати комунікаційні зв'язки між дорослими і дітьми, що дає великі можливості в розвитку педагогіки.

Список використаних джерел

1. Левикова С.И. Большой словарь молодёжного сленга / С.И. Левикова. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2003. – 928 с.
2. Литвинова Е.С. Английское слово в русскоязычном Интернете // Проблемы социо- и психолингвистики: сб. ст. / отв. ред. Е.В. Ерофеева; Перм. ун-т. – Пермь, 2007. – Вып. 9: Анализ языковых единиц в социолингвистическом аспекте. – С. 94-99.
3. Мозова І.М. Запозичена лексика в сучасній російськомовній рекламі в інформативному та соціокультурному аспектах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.02 – російська мова / І.М. Мозова – Дніпропетровськ, 2007 – 19 с.
4. Астаніна Н.А. Стилiстично-функціональна адаптація англiомовних запозичень в українській і російській мовах (на матеріалі запозичень кінця ХХ – початку ХХІ століть) // Наукові записки Луганського національного педагогічного університету. Вип. 6. Серія “Філологічні науки”: Зб. наук. праць [Норми та парадокси свідомості й мислення] / Луган. нац. пед. ун-т ім. Тараса Шевченка. Луганськ: “Альма-матер”, 2006. – С. 192-210.
5. Никитина Т.Г. Молодёжный сленг: толковый словарь: более 12 000 слов; свыше 3000 фразеологизмов / Т.Г. Никитина. – М.: Астрель: АСТ, 2007. – 910 с.

Summary

The article is devoted to the theoretical and the methodological investigation of origins and functioning of English borrowings between different social and linguistic groups, among the young people particularly.

Key words: *slang, jargonism, emotive language, borrowings.*

ПРИНЦИПИ ЕВФЕМІЇ ТА СТРАТЕГІЇ СПІЛКУВАННЯ

У статті розглядаються функції соціального обличчя та причини дисфемізації мовлення на основі принципу кооперації Х. Грайса та теорії ввічливості Дж. Ліча, П. Браун і С. Левісона.

Ключові слова: *евфемізм, ввічливість, принцип кооперації, прагматика.*

Евфемізм позначається посиланням на турботу про соціальне обличчя, що має велике значення в кожному випадку мовного обміну. Термін “обличчя” обмежує його функціонування рамками перцепції терміна лише як гаранта збереження та дотримання соціальних норм суспільства і скоріше притаманний соціолінгвістиці, але доречний і у нашому дослідженні. Процес евфемізації та дисфемізації мовлення, описаний К. Аланом і К. Барідж на матеріалі медичних текстів XVI-XVIII століть [1, с. 52-75], характеризувався розмежуванням цих понять, однак дослідженню, на наш погляд, бракувало врахування основних принципів та стратегій спілкування. Діалогічне мовлення є одним із найбільш всеосяжних видів діяльності людини в соціумі і може вважатися обопільно успішним тільки в тому випадку, коли між учасниками мовленнєвого акту є взаєморозуміння щодо певних домовленостей, вони керуються власними діями і вибором мовних засобів, а також інтерпретацією дій і висловлювань інших.

Наприклад, англomовна, особливо американська культура чітко регламентує відстань, на яку співрозмовники мають бути віддалені один від одного; всі мови мають телефонний етикет та етикет повсякденної розмови (коли і як проявити зацікавленість тим, що говорить адресант, як м'яко або жорстко навести критику, подякувати співрозмовникові). Припускають, що, якщо і адресат, і адресант діятимуть розумно та кооперативно, можлива правильна й точна інтерпретація висловлювання адресанта. Крім того, адресант за мовною нормою має певні причини для вибору конкретних одиниць, які шукає адресат (не завжди свідомо), інтерпретуючи його висловлювання.

У вивченні властивостей мовлення сучасне мовознавство методологічно ґрунтується на теорії кооперації Х. Грайса [2] і

ввічливості Дж. Ліча [4], П. Браун і С. Левінсона [3]. Ці теорії обґрунтовують механізм установаження комунікантами зв'язків між буквальним значенням висловлювання та метою мовця в умовах реального спілкування.

Х. Грайс виділив найголовніші, найбільш загальні комунікативні стратегії, які сприяють комунікативному співробітництву (кооперації). Він розрізняє чотири різних типи кооперації, що керують типовими формами суспільної поведінки, та формулює їх як максими, яких за спільними очікуваннями будуть дотримуватися адресат та адресант (учасники мовленнєвого акту) під час лінгвістичного обміну. Вважаємо за необхідне адаптувати деякі з максимумів Грайса, при цьому врахувати основні засади дослідження сучасного евфемізму та дисфемізму в англійській бульварній прозі, проілюструвати їх прикладами.

1. *Максима кількості* – правило ведення розмови, згідно з яким адресант не повинен сповіщати зайву інформацію. У нормі дисфемістичним можна вважати речення “*My neighbour who is a woman, is pregnant*” (Anne Mather, “*Brittle Bondage*”) [5, с.7] через те, що воно має у структурі зайве підрядне речення: статева належність вагітної людини і так зрозуміла.

2. *Максима якості* – правило ведення розмови, згідно з яким адресант повинен сповіщати правдиву й аргументовану інформацію. Адресант має бути відвертим, природним, констатувати факти тільки у випадку твердої переконаності в їхній достовірності (робити пропозиції, обіцяти, якщо вона/він мають намір виконати їх, засуджувати тільки у випадку права на це; частіше за все ця максима, як й інші, порушується через пряму або імпліцитну брехню, іронію адресанта). Наприклад, герой твору Кароль Мортімер через багато років після власного одруження і зради зустрічає своє перше кохання, жінку, яка постраждала від його легковажності. Він намагається підкреслити своє ставлення до певних цінностей, що, на думку співрозмовниці, неприпустиме через його зраду:

You aren't wearing a wedding ring. You would if you were my wife.

If I were your (виділено Кароль Мортімер) *wife I would also carry a certificate of insanity!*

(Carole Mortimer “*Liam's Secret Son*”) [6, с. 140].

Через нещирість твердження інформація сприйнята адресатом однозначно негативно.

3. *Максима релевантності (відношення)* – правило ведення розмови, згідно з яким повідомлення повинне відповідати меті спілкування.

Взагалі, висловлення має співвідноситися з контекстом, в якому воно вживається й було створено через перспективу труднощів для сприйняття адресатом. Припускаємо, що адресант має певні причини для утворення цього висловлювання в конкретному контексті саме в тій формі, в якій воно втілюється, на відміну від просто замовчування, натяку або вживання іншого номінанта. Тобто недоречне висловлювання є дисфемістичним. Героїня роману Анни Мазер (*Anne Mather, "Brittle Bondage"*), наприклад, опирається власним сильним почуттям до колишнього чоловіка, через це в інтимній атмосфері навмисно вживає неприйнятний вислів: *What do you want, Ben? – she demanded. – One last – screw – for old time's sake?* [5, с. 112] (Слово *screw* в сучасній англійській мові є дисфемістичним евфемізмом до табуйованого найменування статевого акту).

4. *Максима способу дії* – правило ведення розмови, згідно з яким адресант має чітко викласти справу по суті, не відхиляючись від теми, донести до адресата значення висловлювання в ясній, точній манері, що допоможе запобігти алогічності вислову, плутанині через стилістичні недоречності [2, с. 49]. Виходячи з цього, треба уникати й утримуватися від таких, наприклад, тверджень: *"There is a male adult human being in upright stance using his legs as a means of locomotion to propel himself up a series of flat-topped structures some fifteen centimeters high, rather than..."* Марна витрата часу і ментальних зусиль адресата вважається дисфемістичною (*Lynne Graham, "Mediterranean Marriage"*) [7, с. 36].

Під час комунікації, прослуховування тексту (іншого різновиду мовленнєвої продукції) співрозмовники або слухачі мають бути впевненими, що ступінь загрози для їхнього соціального обличчя, по-перше, зведений до мінімуму. По-друге, мають бути встановлені моментальні зв'язки між смислом висловлення, його буквральним значенням і метою мовця в конкретному мовленнєвому акті. Ідеальним є послідовне дотримання всіх основних чотирьох максим, але в умовах реального (або транскрибованого) спілкування через психолінгвістичні особливості індивідуума або групи відбувається порушення максим, тобто постулатів кооперації, що призводить до дисфемізації мовлення.

Список використаних джерел

1. Allan K. Euphemism & Dysphemism / Allan Keith, Burrige Kate. – New York; Oxford: Oxford University Press, 1991. – 263 p.
2. Grice P.H. Logic and Conversation / Grice Paul H. // Syntax and Semantics; ed. by P. Cole, J. Morgan. – N.Y.: Academic Press, 1975. – Vol. № 3. – 41-58 p.

-
-
3. Brown P. Politeness: Some Universals in Language Usage / Brown Peter, Levinson Simon D. – Cambridge: Cambridge University Press, 1987. – 197 p.
  4. Leech G. Principles of Pragmatics / Leech Geoffrey. – London and New York: Longman, 1983. – 251 p.
  5. Mather A. Brittle Bondage / Mather Anne. – Barselona: Mills & Boon, Litografia Roses, 2001. – 186 p.
  6. Mortimer C. In the Bosses Bed / Mortimer Carole [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.millsandboon.co.uk. – 2005. – 140 p.
  7. Graham L. The Greek Tycoon's Convenient Mistress / Graham Lynne. – Richmond, UK: Mills & Boon, 2005. – 184 p.

Summary

Based on the cooperative principle of H.P. Grice and politeness theories of G. Leech, P. Brown and S. Levinson, the article analyzes functions of social face and reasons for speech dysphemization.

Key words: *euphemism, politeness, cooperative principle, pragmatics.*

РОЛЬ МЕТАФОРИ В ХУДОЖНІЙ СИСТЕМІ ПОЕМИ Т.С. ЕЛІОТА "THE WASTE LAND"

Стаття досліджує функціонування різних типів метафор у тексті поеми та їх значення у розкритті авторської ідеї. Розглядає питання про роль метафори у художній системі поеми «The Waste Land».

Ключові слова: метафора, персоніфікація, метафоричний образ, експресивність.

У поезиці під метафорою розуміють, один із шляхів асоціативно-образного використання слова. Метафора створюється тобто зсуву у значенні, шляхом присвоєння предмету (ознаці, явищу) ознаки іншого предмета (ознаки, явища) за схожістю, при наявності цієї ознаки в останнього. Можна сказати, що метафора "домінує" над іншими тропами – вона вже традиційно вважається найяскравішим, найвиразнішим серед них і становить чи не найбільший інтерес для представників різних галузей науки.

Проблемі сутності метафори та її асоціативним ознакам приділяли увагу такі вчені як, Л. Вітгенштейн, М. Блек [1], В.І. Красько [2], О.М.Мороховський [3]. Метою нашої статті є дослідити функціонування метафори в поемі Т.С. Еліота "The Waste Land".

Метафора, з точки зору В.І. Красько, – це слово з таким похідним образним лексичним значенням, яке передає певну суб'єктивну оцінку. Тож в даному підході метафора і образність деякою мірою ототожнюються, оскільки як і метафора, так і образність – це сумісне бачення двох картин [2, с. 69].

У трактуванні Л. Вітгенштейна однією з основних рис метафори є здатність мовними засобами створювати нові значення, або ж його нові відтінки з добре відомих старих. Перенесення значення, яке лежить в основі вторинної номінації, стає можливим тільки в процесі конкретної комунікативної діяльності. О.М. Мороховський вказує на те, що метафора – це універсальний за своєю основою спосіб переосмислення значення слова та перенесення назви одного денотата на інший, і саме в метафорі це перенесення назви здійснюється на основі реальної чи вигаданої схожості двох об'єктів (*she is a fox, he is a monkey*). Інакше кажучи, метафора посилається

на пряме порівняння, в якому визначально-домінуюча якість чи характеристика одного предмета переноситься на інший [3, с. 130].

Отже, метафора є засобом вторинної номінації, і в термінології О.М.Мороховського – це фігура заміщення.

Згідно з М. Блеком та рядом інших авторів, метафора служить в мові як інструментом, так і результатом пізнання. Метафора створюється як результат зсуву в сполучуваності характеризуючих лексичних одиниць, коли їхня назва абстрагується і предмети наділяються якостями, які їм не притаманні: *time flies, black despair* [1, с. 161].

Метафоричність є одним із засобів створення експресії, бо вона, як правило, пов'язана з семантичними зрушеннями, що призводить до додаткової експресивної насиченості тексту в цілому. Найчастіше порушення закону лексичної сполучуваності служить засобом для створення тропів, вжитих в переносному значенні. Лексичну сполучуваність слів нерідко порушують поети і письменники у пошуках несподіваних образів експресії, оригінальних метафор. У зв'язку з цим особливого значення набуває робота із зразками художньої літератури, спеціальний аналіз яких допоможе оцінити їх художню цінність на основі усвідомленого сприйняття мовних засобів виразності. Це разом створює необхідність дослідження поетичного твору Т. С. Еліота "The Waste Land", де метафори виступають інструментом, за допомогою якого побудована композиція твору, а також передається його сенс.

Слід зазначити, що літературознавчий аналіз даного віршованого тексту – це, перш за все, вивчення мовної художньої метафори.

В поемі привертає увагу ряд метафоричних епітетів: *the "cruellest month", "the dead land", "dull roots"*. Тут, окрім двочленних метафор, і сам чотиривірш метафоричний: *'April is the cruelest month, breeding*

Lilacs out of the dead land, mixing

Memory and desire, stirring

Dull roots with spring rain' [4, р. 3].

Слід зазначити, що у поемі зустрічається безліч метафоричних образів: метафоричний образ туману *"yellow fog that rubs"* – так звана функціональна когнітивна метафора. Метафоричний також й образ вогню:

'In fattening the prolonged candle – flames

Flung their smoke into the laquearia

Stirring the pattern on the coffered ceiling' [4, р. 5].

Тут *"fattening the prolonged candle – flames"* – структурна когнітивна метафора *"Flung their smoke into the laquearia"* –

персоніфікація. В поемі присутні апокаліптичні метафоричні образи: “*the dead tree gives no shelter*», «*the cricket no relief*», а також метафоричні образи смерті: “*rat’s alley*” (щуряча стежина), “*dead men*”, (мертвяки).

I think we are in rat’s alley

Where dead men lost their bones [4, p. 5].

Образ безплідної землі являє собою розгорнену метафору, що містить ряд простих метафор – двочлених і одночлених, а також метафоричних виразів.

Загалом, в поемі можна відшукати велику кількість метафор, які створюють образи міфологічних героїв, простих людей, природних явищ і самої природи. Але головною метою використання Еліотом метафоричності виступає бажання донести до нас ідею і тему поеми. Таким чином, метафора виконує роль допоміжного механізму при написанні твору.

Отже, в ході аналізу поеми були знайдені підтвердження положення щодо унікальності й універсальності поетичної мови Т.С. Еліота. Так, метафоричність стає невід’ємною частиною його поетичного віршування. Наше дослідження показало, що найбільше вживаними в поемі виявились такі типи метафори, як персоніфікація, епітети та розгорнуті образні метафори. Необхідно відзначити також, що й сам твір є композиційною метафорою, а назва поеми «*The Waste Land*» визначається як концептуальна метафора. Метафори в Еліота – це універсальна база для рефлексії як основного задуму поеми, так і її окремих фрагментів.

Список використаних джерел

1. Блэк М. Метафора /М.Блэк// Теория метафоры. – М.: Прогресс, 1990. – С. 153-173.
2. Красько В. Л. Образність як ціль слововживання у порівняльному плані: зб. наук. робіт / В.Л.Красько. – К.: КДІШМ, 1991. – 196 с.
3. Мороховский А.Н., Воробьева О.П. и др. Стилистика английского языка / А.Н.Мороховский, О.П.Воробьева. – К.: Вища школа, 1991. – 247 с.
4. Eliot T.S. *The Waste Land*. Electronic Classics Series Publication. – Hazleton: The Pennsylvania State University, 2000. – 18 p.

Summary

This article investigates the functioning of different kinds of metaphor in the text of the poem and their importance in reflecting the author’s idea. It considers a question about the role of metaphor in the language system of the poem.

Key words: *metaphor, personification, metaphorical image, expression.*

ЕТИЧНА ОЦІНКА В КОНЦЕПТУАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ ПРИКМЕТНИКА *BIG*.

У статті йдеться про те, що у структурі аксіологічного модусу концептуального простору прикметника big знаходяться естетичні концепти, які вербалізують уявлення про позитивне ставлення до характеристики зовнішності живих істот та матеріальних об'єктів. Етична оцінка виступає невід'ємним складником концептуального простору прикметника big і пов'язана з осмисленням морального й аморального.

Ключові слова: аксіологічний модус, вербалізація, етична оцінка, концептуальний простір, концептуальна ознака.

Важко собі уявити сьогодні ситуації, у яких люди не ставилися б із зацікавленістю до тих чи інших життєвих подій, не поділяли б їх на більш чи менш важливі, не віддавали б переваг одним і уникали інших та не формулювали б оцінок про них. Оцінка безпосередньо впливає з того відчуття, яке незалежно від волі й самоконтролю переживає людина. [5, с. 384]

Аксіологічний модус як частина концептуального простору прикметника *big* має екзистенційну значущість для англomовної спільноти й відрізняється від інших модусів акцентуацією ціннісного компонента. У виділеному нами корпусі емпіричного матеріалу також наявні такі текстові фрагменти, у яких носії англійської мови вербалізують оцінку за допомогою прикметника *big*.

Аксіологічний модус прикметника *big* представлений трьома типами позитивної та негативної оцінок [1, с. 75].

Етична оцінка є другим типом аксіологічного модусу, яка виступає невід'ємним складником концептуального простору прикметника *big* і пов'язана з осмисленням морального й аморального [1, с. 75]. У межах виділеного емпіричного матеріалу етична оцінка характеризується оцінюванням духовних якостей, сутність якої розкривають такі концепти, як характер поведінки, доброта та моральні принципи.

Етична оцінка в концептуальному просторі прикметника *big* зафіксована у досліджуваних нами текстових фрагментах, до складу якої входять концепти характер поведінки, доброта та моральні

принципи. Найчастотнішим компонентом концепту характер поведінки є концептуальна ознака “розбещеність”. Так, наприклад, у таких двох фрагментах прикметник *big* співвідноситься з проявом негативної поведінки осіб дитячого віку:

*You use phrases like ‘instead of’, ‘for not’ or ‘without’, to praise your child for desisting from previous bad behaviour, thus; Thank you for sharing your toy instead of snatching it away’; I think you’re a **big boy** for not whining when you couldn’t go out’; you got ready for bed? without a fuss’. (BNC, big, B10 686)*

У сполученні з іменниками *brother/sister* прикметник *big* уживається для позначення старших за віком братів чи сестер у родині. Однак, проведений нами концептуальний аналіз дає підставу для тверджень про те, що він, виступаючи контекстним атрибутом іменників *brother* та *sister*, висуває на передній план ознаку їх позитивної чи негативної поведінки. З одного боку, у текстових фрагментах експлікації концептів прикметника *big* втілюється ознака зразкової дисципліни старших за віком членів родини, наприклад,

I reckon most little boys believe that their favourite big brother can conquer the world and can do no wrong. (BNC, big, BN3 807)

За допомогою словосполучення *big brother* відбувається об’єктивнація позитивних уявлень молодших у родині дітей про улюблених старших братів і сестер, які у їхньому житті відіграють важливу роль добродія, що підтверджується за допомогою висловлювань *favourite* і *can conquer the world and can do no wrong*.

Проте, з іншого боку, властивістю прикметника *big* може бути й відображення діаметрально протилежного – негативного ставлення як до молодших, так і до старших дітей у сім’ї, наприклад:

*Their common love was reading and their common hate was Kenny, Elspeth’s **big brother** who was ten, but worse was a boy! (BNC, big, ATE 1034)*

Поглиблене дослідження текстової вибірки вживання прикметника *big* фіксує також здатність досліджуваної одиниці вступати у сполучення з іменником *heart* та позначати важливу рису характеру людини – готовність прийти на допомогу:

*He emerges as a man with a **big heart** and a clever mind who did the best he could in difficult circumstances. (BNC, big, A56 439).*

У наступному контексті експлікації прикметника *big* профілюються негативні уявлення про самовпевнену особу:

*For as long as most people can remember, the stocky figure, **big head** and proud, tight smile of Jordan’s King Hussein have symbolised stability in the wildness of the Middle East. (BNC, big, ABE 3058).*

Отже, основні характеристики етичної оцінки прикметника *big* відображають такі концепти, як характер поведінки, доброта та моральні принципи. На шкалі позитивної оцінки в концепт характер поведінки носії англійської мови втілюють уявлення про безпосередню вихованість людини, акцентуючи увагу на тому, що особа слухняна і ввічлива в той час, як на шкалі негативної оцінки – уявлення, пов’язані з образом невихованої, розбещеної людини.

Список використаних джерел

1. Арутюнова Н.Д. Типы языковых значений: Оценка. Событие. Факт / Н.Д. Арутюнова. – М.: Наука, 1988. – 338 с.
2. Бабушкин А.П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка / А.П. Бабушкин. – Воронеж: Изд-во ВГУ, 1996. – 104 с.
3. Іваненко В.Л. Типологічна диференціація концептуальних структур як одиниць ментального простору / В.Л. Іваненко // Мовознавство. – 2004. – № 1. – С. 54–61.
4. Лех О.С. Семантика, синтагматика, парадигматика прикметників на позначення розміру в сучасній німецькій мові: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 “Германські мови” / О.С. Лех. – Чернівці, 2008. – 20с.
5. Селіванова О.О. Теоретичні засади й дослідницькі можливості концептуального аналізу / О.О. Селіванова // Нова філологія: зб. наук. праць. – Запоріжжя: ЗНУ, 2007. – №.27. – С.49–56.

Джерела ілюстративного матеріалу

1. BNC: [Електронний ресурс]: текстова база даних The British National Corpus. – Режим доступу: // [http.: www.natcorp.ox.ac.uk/BNC](http://www.natcorp.ox.ac.uk/BNC).
2. Clayton T. Diana. Story of a Princess / Clayton T., Craig P. – A Charter Book, 2001. – 402p.

Summary

The article deals with the structural component of the axiological modus of the conceptual space of the adjective big, that is ethical rating. It verbalizes conception about positive attitude towards the exterior of the life beings and material objects characteristic. Ethical rating appears as the essential component of the conceptual space of the adjective big and is connected with the comprehension of moral and immoral items.

Key words: *modus, verbalization, ethical rating, conceptual space, conceptual characteric (indication).*

СЕМАНТИЧНА АСИМІЛЯЦІЯ КИТАЙСЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У статті проаналізовано ступінь семантичної асиміляції китайських запозичень в сучасній англійській мові. Подана кількісна і якісна характеристика внутрішньої форми запозичених лексичних одиниць у мові-реципієнті.

Ключові слова: запозичення, семантична асиміляція, значення.

При запозиченні слова входять в іншу мову тільки з одним або з двома, рідко з трьома значеннями. Запозичене слово ніколи не приносить в мову-реципієнт всього спектру своїх значень. Нерідко запозичені слова змінюють або спеціалізують своє значення при входженні в нову систему.

З 257 китайських слів 38 пришли в англійську мову з двома значеннями і 4 слова – з трьома значеннями. Зазвичай всі значення таких слів метонімічно тісно пов'язані один з одним. Наприклад, *loquat* – 1. китайський фрукт; 2. дерево, що приносить цей фрукт; *wi ts'ai* – 1. розфарбований виріб; 2. різнокольорова емаль, що покриває фарфор; 3. фарфор з різнокольоровими прикрасами, що належить до династії Мін і Цин.

Всі значення зазвичай приходять в мову-реципієнт одночасно. Проте, якщо значення слів мало пов'язані, або зовсім не зв'язані один з одним, може пройти декілька десятиліть або навіть сторіч, перш ніж друге або третє значення даного слова будуть запозичені. Наприклад, перші два значення слова *tao* – *dao* приходять одночасно, у 1736 році – 1. в даосизмі абсолютна єдність, яка є джерелом Всесвіту; 2. шлях, за допомогою якого ця єдність функціонує. Через два сторіччя англійською мовою запозичується третє значення, мало пов'язане з першими двома: 3. в конфуціанстві шлях, яким необхідно слідувати, доктрина або метод [3].

Слів, що розширили свою семантику на англійському ґрунті, небагато (31 одиниця). Слід зазначити, що нові значення утворили як фонетичні запозичення, так і кальки.

Єдине китайське запозичення 1000 року *galingale* – ароматний корінь деяких східноазійських рослин розвинули два значення в англійській мові. До 1578 року на основі метафоричного перенесення

з'являється значення *подібна англійська рослина, корінь якої за своїми якостями схожий на galingale*. У 1616 році на основі метонімічного перенесення (замість цілого) з'являється третє значення – *страва, приправлена цим коренем*.

З 5 слів XVI століття 2 слова – *Japan* і *tea* – розвинули дуже велику кількість нових значень, що невластиве запозичуваним словам.

З 1613 по 1856 роки *Japan*, запозичене в 1577 році, набуває 8 значень: 1. *японець* (1613 р.); *блокована тростина* (1678 р.); *лак* (1688 р.); 4. *японський фарфор* (1729 р.); 5. *японський шовк* (1729 р.); 6. *японський метелик* (1832 р.); 7. *лиск*, на основі метонімічного перенесення від третього значення (1856 р.).

З 1601 по 1963 роки *tea* – *листя чаю* (перше значення), запозичене в 1598 році, розвинуло 11 нових значень: 1. *чай як напій* (1601 р.); 2. *рослина чай* (1663 р.); 3. *будь-яка трав'яна наливка* (1665 р.); 4. *сленг алкогольний напій* (1693 р.); 5. *сленг сеча* (1716 р.); 6. *різні рослини, які використовуються як чай* (1727 р.); 7. *чай як трапеза* (1738 р.); 8. *чайна троянда* (1869 р.) 9. *чашка чаю* (1922 р.); 10. *предмет, що цікавить* (1943 р.); 11. *марихуана* (американська англійська, 1935 р.).

З 32 запозичень XVII століття 7 розвинули нові значення, 4 з них є назвами династій, що отримали в англійській мові значення назв творів мистецтва, артефактів, що належать до часу правління якої-небудь з династій. 2 слова з 4 крім династій позначають також їх правителів, тобто вони були запозичені з двома значеннями [4].

Наприклад, слово *Ming* приходить з китайської мови у 1671 році одразу з двома значеннями, що знаходяться в метонімічних відносинах: 1. *назва династії, що правила з 1368 по 1644 роки*; 2. *правитель цієї династії*. До 1982 року з'являється третє значення – *назва фарфору цього періоду*, до 1926 року – четверте значення, в якому *Ming* вживається в атрибутивній функції і передає значення *колірних характеристик фарфору цієї епохи*. В даному випадку відбувається розширення семантики на основі метонімічних відносин між лексичними одиницями.

У XVIII столітті англійська мова прийняла 32 слова, з них 6 утворили нові значення. Більше всього значень придбали два слова: *nankeen* і *Peking* [5].

Peking (від кит. *північна столиця* на противагу *Нанкіну* – *південна столиця*) – *Пекін, столиця Китаю*. Слово запозичене у 1783 році зі значенням *вид шовкової тканини*. До 1904 року у нього з'являється значення *вид китайського килимка*, до 1885 року – *пекінська качка*. У 1827 році в англійській мові з'являється запозичення з французької мови *rykip, ryquip* – *ім'я, яким солдати Наполеона Бонапарта називали будь-якого цивільного*. Це значення

розвинулося з першого – *тканина* на основі метонімічного перенесення, оскільки штани з такої тканини часто носили за часів наполеонівської імперії. Деякі лінгвісти вважають таке пояснення сумнівним [6, Vol. 12; 445]. З 1985 року *Peking* використовується в різних стійких словосполученнях (10 одиниць, згідно Оксфордському словнику англійської мови). Наприклад, *Peking opera – стилізований вид китайської опери, який з'являється в Китаї в XIX ст.*

Peking opera.., is extremely formal, a mixture of song, dance, music and acting. Each movement and gesture and every word sung or recited is synchronized with the music. – Пекінська опера.. – це дуже формальне дійство, суміш пісні, танцю, музики і гри. Кожен рух і жест, кожне слово, проспіване або продекламоване, узгоджується з музикою (Guardian, 4 Nov., 1996).

З 82 запозичень XIX століття 6 слів розвинули нові значення. Найбільшу кількість значень набуло слово *shanghai* – Шанхай – морське місто-порт в Китаї, яке розвинуло різні значення в декількох варіантах англійської мови.

У 1853 році слово *shanghai* запозичується з китайської мови із значенням – *вид свійської птиці*. У 1863 році в новозеландському і австралійському варіантах англійської мови воно набуває значення *катанульта*. У 1880 році в США з'являється значення *яскрава картинка (мазанина)*. Четверте значення – *сорт рослинної олії* з'явилося у 1861 році, п'яте – *різновидність гри в дартс* – у 1930 році. Дієслово *to shanghai*, утворене від відповідного іменника шляхом конверсії, також набуває декілька значень: 1. а) морський сленг США – *накачати наркотиками і посадити на корабель необхідні робочі руки* (1871 р.); б) розмовний, військовий сленг США – *насильно перевозити або викрадати, заставляти, примушувати* (1919 р.); с) *вибувати з гри в дартс* (1968 р.); 2. австралійська англійська – *стріляти з катанульта* (1902 р.) [6, Vol. 15; 168-169].

З 117 слів XX століття 7 розвинули нові значення, причому всі вони є кальками. Наприклад, словосполучення *running dog* – в комуністичній термінології – *той, хто схильний до контрреволюційних інтересів, лакей імперіалізму* – запозичене англійською мовою в 1937 році, розширює своє значення до 1968 року.

This is how we worked – we were not a team and I was not certainly his running dog. От як ми працювали – ми не були командою, і звичайно ж я не був його лакеєм. (R. Quest Cerberus Murders, 1969).

Зі всіх слів, що розвинули свою семантику, чотирнадцять слів отримали переносне, або метафоричне значення. Наприклад, запозичення *chor suey* – *приходить в англійську мову у 1888 році зі значенням китайська страва, що є сумішшю з дуже дрібно*

нарізаних шматочків. До 1906 року у даного слова з'являється друге значення що-небудь *сильно подрібнене*.

Uniformed men sat and made chop-suey of your tickets. – Люди у формі сіли і зробили вінегрет з твоїх квитків. (О'Henry Four Million, 1906).

Калька *Great Leap Forward* у момент свого запозичення мала значення – *спроба стимулювання виробництва за допомогою використання передових технологій, зроблена у 1958 році керівництвом КНР, для того, щоб перетворити Китай на сучасну соціалістичну державу (1958 р.)*. До 1983 року у слова з'являється переносне значення *спробувати швидко просунутися вперед в якому-небудь відношенні*.

Members of the General Synod of the Church of England have been bombarded with letters and petitions either imploring them to take the Great Leap Forward (to unity with Nonconformist churches), or warning them to stay where they are. – Члени Загального синоду церков Англії засипані листами і благальними петиціями прийняти як можна швидше рішення об'єднатися з неконформістськими церквами, так і застережливими про те, що вони повинні зберігати колишні позиції. (G. Priestland "At Large", 1983).

Метафоричні значення, що з'явилися на англійському ґрунті, належать до сленгу. Наприклад, слово *Twankay*, запозичується у 1840 році із значенням *сорт зеленого чаю*. До 1900 року у нього з'являється сленгове значення *джин*.

Тринадцять слів розвинули нові значення на основі метонімічних перенесень між лексичними одиницями.

Слово *nankeen* має п'ять значень: тканина, штани, колір, фарфор, вид мережива. Всі п'ять значень з'явилися в період з 1755 по 1865 роки. Спочатку *nankeen* позначає вид бавовняної тканини, яка вироблялась в місті Нанкіні з бавовни жовтого кольору (1755 р.). До 1775 року слово *nankeen* почало позначати колір, властивий даному сорту бавовни, до 1806 року – штани, зшиті з матеріалу нанка, до 1781 року – фарфор білого і блакитного кольору і до 1865 року – вид білого мережива. Перше, четверте і п'яте значення утворені на основі метонімічного перенесення від назви міста *Nanking*, друге і третє – від першого значення.

Три слова утворили нові значення шляхом генералізації за функціональною ознакою. Наприклад, слово *уеп* з'являється в англійській мові у 1876 році із значенням *пристрассть до опіуму, пристрассть наркомана*, дещо пізніше у 1906 році з'являється значення *пристрассть* взагалі.

Тільки одне слово *satrap* – *будь-який маленький китайський човен*, що прийшло з китайської мови у 1620 році, утворило нове значення шляхом звуження, спеціалізації. У 1897 році з'являється

значення *плоскодонка восьми футів, виготовлена з декількох соснових дощок, яка навіть при невеликому вітрі легко ковзає по воді.*

Більш ніж одне значення розвинули шість слів: *Ming* (2), *Peking* (3), *nankeen* (5), *shanghai* (5), *Japan* (8) і *tea* (11). Дані слова піддалися звичайним семантичним зрушенням, властивим запозиченням, тобто набули декілька різних значень в історії свого функціонування в англійській мові. Це явище досить незвичайне, оскільки навіть найстаріші впливання зі східних мов мають зазвичай тільки одне або два значення, що з'явилися вже на англійському ґрунті, а іноді й жодного.

Поступово розширюється семантична сполучуваність запозичених слів. Певна група іменників, пройшовши процес ад'єктивації, вживається в атрибутивній функції. Деякі іменники, особливо власні назви, практично ніколи не використовуються в якій-небудь функції, окрім атрибутивної. Вони завжди поєднуються з означуваним іменником.

The K'ang Hsi figures of Kuan-yin.. are especially remarkable. – Статуї буддійської богині милосердя періоду Кансу.. особливо дивовижні. (Burlington Magazine Marine, 1934).

Семантичний розвиток східних запозичень відбувається повільними темпами. Тільки 12% китайських запозичень розвинули нові значення в англійській мові, що свідчить про часткову асиміляцію, або неасимільованість більшості запозичень з китайської мови в галузі семантики.

Список використаних джерел

1. Прошина З.Г. Английский язык и культура народов Восточной Азии. – Владивосток: Изд-во ДВГУ, 2001. – 476 с.
2. Шандорова Е.П. К вопросу о варьировании фонетической структуры заимствований в английском языке. – Грозный: Чечено-Ингушский гос. пед. ин-т, 1990. – 18 с.
3. Cannon G. Chinese Borrowings in English // American Speech. A Quarterly of Linguistic Usage. – Tuscaloosa, AL: University of Alabama Press, Spring 1988. – Vol. 63. – № 1. – P. 3-33.
4. Cannon G. Sociolinguistic implications in Chinese-language borrowings in English // International Journal of the Sociology of Language. – Berlin, New York: Mouton de Gruyter, 1990. – Vol. 86. – P. 41-55.
5. Higa M. Sociolinguistic Aspects of Word-Borrowing // Sociolinguistic Studies in Language Contact. – The Hague: Mouton, 1979. – P. 277-294.
6. OED – The Oxford English Dictionary/Edited by Lesley Brown – Oxford: Clarendon press, 2000. – Vol.1 – 20.

Summary

The article deals with the degree of semantic assimilation of Chinese borrowings in modern English. The qualitative and quantitative characteristics of the internal forms of the borrowed lexical units have been given.

Key words: *borrowing, semantic assimilation, meaning.*

ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В МЕЖАХ АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ НА СИНТАКСИЧНОМУ РІВНІ

У статті розглянуто граматичні перетворення, подано опис синтаксичних трансформацій, запропоновано засоби подолання труднощів перекладу за допомогою правильного аналізу синтаксичної будови мови.

Ключові слова: міжмовні перетворення, перекладацька еквівалентність, мовні розбіжності.

Інтерес до проблеми перекладацьких трансформацій з боку лінгвістів та їх всебічне вивчення є в курсі теорії і практики перекладу вже традиційним.. Проблема полягає в тому, що в більшості випадків існують значні розбіжності у внутрішній структурі мов. Із науковців поняття граматичної трансформації розробляли Л.С. Бархударов, Т.Н.Любченко, І.В. Нешумаєв, В.Я. Мизецкая, С.І. Терехова, А.Д. Швейцер та ін.

Значна зміна синтаксичної структури пов'язана зі зміною головних членів речення, особливо підмета. В англійській мові частіше, ніж в українській, підмет виконує інші функції, крім позначення суб'єкта дії [2, с.182]. Наприклад, об'єкта дії (підмет замінюється додатком), позначення часу (підмет замінюється обставиною часу), позначення простору (підмет замінюється обставиною місця). Наприклад:

Legend (never a good historian!) has it that it was from here that one September day in 1645 Charles I watched the final stages of the Battle of Rowton Heath in which his forces were defeated by Cromwellian troops [D.Odgen My Home Town].

Згідно легенді (яка рідко буває достовірною) саме звідси в вересні 1645 року Карл I спостерігав за кінцем битви при Раутон Хіт, в якій його військо було розбите військом Кромвеля.

У нашому дослідженні граматичні трансформації розглядаються при заміні складу членів речення, замінах простого речення складним, складного речення простим, при членуванні та об'єднанні речень і т. д.

Обов'язковою умовою адекватного перекладу є вміння правильно аналізувати синтаксичну будову іншомовних речень, правильно

визначати граматичні труднощі перекладу й конструювати речення у перекладі відповідно до норм мови і жанру перекладу. Зрозуміло, що перекладач повинен бути добре обізнаним з граматичними особливостями вихідної та цільової мов, основами теорії перекладу, із перекладними відповідниками у галузі граматики та лексики, перекладацькими трансформаціями, способами перекладу різних мовних та мовленнєвих явищ. Все це становить частину загальної компетенції перекладача.

Перспективним напрямком для подальших наукових пошуків в обраній темі вважаємо дослідження щодо синтаксичних перетворень в межах англо-українського перекладу.

Список використаних джерел

1. Любченко Т.Н. Научная фантастика в переводе: приобретения и потери // Теория и практика перекладу. – К., 1991. – Вип. 17. – С. 89-97.
2. Мизецкая В.Я. Некоторые особенности перевода англоязычного драматургического текста на русский язык // Контрастивное исследование оригинала и перевода художественного текста. – Одесса, 1986. – С. 135-142.

Summary

Grammatical changes are investigated in this paper. The description of some syntactic transformations is given. The means of overcoming translation difficulties with the help of proper syntactic analysis are envisaged.

Key words: *syntactic transformations, translation equivalency, translanguag discrepancy.*

ЕКСПРЕСИВНА ЛЕКСИКА (МЕТАФОРА ТА ЕПІТЕТ) В РОМАНІ СТЕФАНІ МЕЙЄР “СУТІНКИ”

Стаття присвячена дослідженню стилістичних фігур та засобів художнього увиразнення та їх застосуванню в романі Стефані Мейєр “Сутінки”. Авторка використовує велику кількість метафор та епітетів для змалювання кожного характеру в найбільш яскравий спосіб, що дає волю фантазії й сприяє ознайомленню з надзвичайно захопливою історією. Справжня майстерність автора полягає в умінні забезпечити рух подій.

Ключові слова: епітет, метафора, стилістичні фігури.

Сьогодення відзначається стрімким розвитком літератури та співіснуванням в ній різноманітних жанрів. Вчені та критики багатьох країн займаються дослідженням нових літературних течій, шкіл, утворень. Завдяки загальній розкнутості думок та можливості вільно висловлювати свої погляди, досить багато людей спробували себе на літературній ниві. Згадати хоча б німецького письменника польського походження Януша Вишневського. Не зважаючи на те, що він працює в сфері молекулярної біології і є доктором інформатики та хімічних наук, Вишневський чудово поєднує науку та літературу, почуття та хімічні реакції. Він розглядає емоції та вчинки з холодною відстороненістю хіміка, а прискореність ситуацій – як доктор інформатики, для якого Інтернет працює простіше, ніж кавоварка. Чим нереальніша ситуація, тим більше підозри, що це і є справжня реальність.

Твори Стефані Мейєр мають деякі з вище зазначених ознак: божевільний рух подій, думок, ситуацій, вражень, шалена швидкість спілкування без просторово-часових обмежень. Стефані Мейєр є автором “The Twilight Saga”, де вона уміло поєднує романтичні настрої з напруженістю сюжету та активністю перебігу подій. Не зважаючи на мотив дракули та жаги крові – сюжет романів ближчий до “Грозового перевалу” Емілі Бронте з величезною часткою Ромео і Джульєти. Збірка складається з чотирьох романів, які набули всесвітнього визнання та стали інтернаціональними бестселерами і були перекладені на 37 мов світу: “Сутінки”, “Новий місяць”, “Затемнення”, “Світанок”. Варто зазначити, що перші дві книжки були екранізовані.

Беручи до уваги популярність на світовій літературно-кінематографічній арені та те, що роман “Сутінки” ще недостатньо досліджено, можна наголошувати на актуальності даної роботи.

Використання засобів художнього увиразнення завжди було одним з прийомів письменників та поетів, оскільки мова має здатність передавати практично будь-яку інформацію. Вирази, прислів'я, приказки забезпечують колорит та влучність висловлюванням. Але саме стилістичні фігури служать для увиразнення художнього зображення та індивідуалізації мовлення автора. Проблема широкого застосування стилістичних засобів є об'єктом багатьох наукових досліджень, оскільки стала найбільш важливою і пов'язана з швидким розвитком як мови, так і культури. Д. Джентнер (“Metaphor is like analogy”), Г. Лакофф (“Metaphors we live by”), М. Джонсон – розглядали різноманітні аспекти вживання стилістичних фігур та безпосередній їх зв'язок з підсвідомістю та нашими думками. Стилiстичні фігури постають ланкою між думкою автора та втіленням її на папері.

Використані авторкою у романі засоби художнього увиразнення, відіграють досить вагомую роль у досягненні найвищого рівня експресивності мовлення. Метафори широко застосовуються для вираження особистого відношення до сказаного [2]. Вони близькі до порівнянь і можуть забезпечувати легке запам'ятовування ідей; часто використовуються для змалювання абстрактних або незнайомих явищ [3]. Епітети допомагають найбільш влучно та яскраво описати предмет, дають емоційну оцінку об'єкту.

Епітети:

wickedly amused eyes [5:71]
shockingly tempting smile [5:77]
glowering sky [5:110]
dwindling hope [5:126]
sinking heart [5:130]
raucous laughter [5:138]
alluring voice [5:144]

blaring noise [5:113]
ever-encroaching forest [5:118]
unbroken forest [5:224]
jumbled thoughts [5:75]
impish smile [5:175]
uplifted expression [5:180]
mischievous smile [5:185]

Епітети та метафори роману мають на меті підкреслити внутрішній стан героїв, передати ті почуття, які актуальні на даний момент. Авторка досить тонко відтворює найменший порух душі, настрої, що, безумовно, сприяє виключній забарвленості кожної ситуації. Кожен письменник чимось інтригує свого читача: хтось непередбачуваністю ситуацій, хтось цікавими фактами, вплетеними в розповідь, а хтось – вмінням викладу думок. У Стефані Мейер завжди має щось активно відбуватись, інакше наступить колапс. Це і може простежуватись в наступних прикладах:

Метафори:

trace of disbelief in his voice [5:148]
I lost my train of thoughts [5:162]
a shiver of panic trembled in my stomach [5:126]
his eyes were scrutinizing my reaction [5:188]
trace of humour deep in his eyes [5:196]
my eyes wandered back to his family [5:214]
little sprouts of hope [5:130]
I refused to dwell on the last thought [5:214]
a swell of sympathy washed over me [5:87]
he was torn by some internal dilemma [5:148]
his eyes danced [5:89]
faint trace of smile lightened his face [5:92]

Отже, поява стилістичних засобів увиразнення є закономірним процесом у розвитку мовного середовища. Одиниці мови, які використовуються в комунікації, в різних функціональних стилях поступово набувають нових ознак, розширюють свою функціональність. Мовні фігури допомагають автору надавати індивідуального характеру явищу, з яким він працює та підкреслити його ставлення; отож, відіграють важливу роль в художній літературі [4:159-163]. Застосування тропів збагачує мову новими відтінками значень. Епітети та метафори забезпечують яскравість мовлення, наповнюють його цікавими зворотами і фразами та створюють особливий експресивний світ.

Список використаних джерел

1. Gibbs R.W. The Poetics of Mind: Figurative Thought, Language, and Understanding / R.W. Gibbs. – New York: Cambridge University Press, 1994. – 296 p.
2. Lakoff G. Metaphors We Live By / M. Johnson, G. Lakoff. – Chicago: University of Chicago Press, 1980. – P. 3–34.
3. Ortony A. Metaphor and Thought / A. Ortony. – Cambridge: Cambridge University Press, 1979. – P. 19–43
4. Roberts R.M. Why do people use figurative language? / R.J. Kreuz // Psychological Science. – 1994. – № 5. – P. 159–163.
5. Mayer, Stephanie. Twilight / Stephanie Mayer. – London: Atom, 2006. – 434 p.

Summary

The article is devoted to application of figures of speech. The author uses a substantial number of metaphors and epithets to create each character in the most colorful way. By virtue of stylistic devices imagination becomes unshackled, so that the readers are not only told deeply seductive and irresistibly compelling story, but tell themselves more of the story by the world they create. The true skill of an author is to provide the catalyst that sets the world in motion.

Key words: epithet, metaphor, stylistic devices (figures of speech).

ВІДОБРАЖЕННЯ МІФОПОЕТИЧНОЇ КАРТИНИ СВІТУ У ЛЕКСИЧНОМУ СКЛАДІ ГЕРМАНСЬКИХ МОВ

У статті розглядається проблема відображення міфопоетичної картини світу у давніх германців. Особлива увага приділяється дослідженню проблеми, яким чином своєю внутрішньою формою, своєю співвіднесеністю з іншими спорідненими словами те чи інше слово дозволяє отримати уявлення про мислення, психологію, умови та спосіб життя давніх германців. Аналіз проводиться у межах однієї тематичної групи германської лексики: “Людина, люди, народ”.

Ключові слова: порівняльний етимологічний аналіз, внутрішня форма слова, міфопоетична картина світу.

Мова є невід’ємною частиною культури людства, найважливішим її компонентом. Вона тісно переплетена з духовним розвитком людства і супроводжує його на кожному кроці його локального прогресу або регресу, послідовно віддзеркалюючи у собі кожну наступну стадію культури. У лексичному складі мови в найбільш повному вигляді відбилися особливості мислення, психології, умов і способу життя його носіїв.

Метою нашої статті є дослідження проблеми, яким чином своєю внутрішньою формою, своєю співвіднесеністю з іншими спорідненими словами те чи інше слово дозволяє отримати уявлення про мислення, психологію, умови та спосіб життя давніх германців, тобто про все те, що прийнято називати мовною картиною світу. У межах цієї статті наше дослідження обмежується однією тематичною групою германської лексики: “Людина, люди, народ”, Ми відстежуємо також залишки відображення міфопоетичної картини світу давніх германців у лексичному складі сучасних германських мов, насамперед, англійської та німецької у порівнянні з мовами інших контактуючих народів, зокрема, слов’янських.

Найдавнішим позначенням поняття “людина” у герм. мовах була лексема *guma-: гот. guma “людина, чоловік”, да. guma, де. gumo, двн. gomo, дісл. gumī. Це слово позначало синкретично два поняття, які, мабуть, мислилися в давнину як єдине ціле: “людина/чоловік”. Порівняння *guma- з аналогічним коренем в інших іє. мовах показує, що за межами герм. мов йому відповідають у

більшості випадків слова зі значенням “земля”: лат. homo “людина”, humus “земля”, гр. chton “земля”, авест. za, zsmo (род. відм.) “земля”, лит. zmones “люди”, укр. земля (< пел. *zemja), хет. tekan, тох. Atkam “земля”. Оскільки зв’язок понять “людина” й “земля” спостерігається й в інших (напр., семітських) мовах, не залишається сумнівів у тому, що етимологічним значенням герм, *guma-, лат. homo є “земний, із землі”. **Таке значення виникло, мабуть, у семантичній опозиції “людина/земна” – “бог/ небесний”.** У сучасних герм, мовах корінь *gum- зберігається лише в реліктових формах у таких давніх складеннях, як н. Brautigam й а. bridegroom, шв. brudgum “наречений”.

Поступово корінь *gum- витісняється в герм, мовах іншим позначенням поняття “людина/чоловік”: гот. manna, дісл. madr, да., де. man, двн. man; < герм, *mann- (< *manu-). Зіставлення з дінд. manu-h “чоловік, людина; розумний”, лат. mens, mentis “розум”, рос. муж (< псл. *mozь < *mongio-) дозволяє реконструювати етимологічне значення “думаючий, розумний > людина” (< іє *men- “думати”). Пізніше від кореня *man- у німецькій мові був утворений прикметник mennisco “людський”, субстантивована форма якого перетворилася в Mensch. Первісним значенням герм, *mann- було, очевидно, “людина” (а не “чоловік”), що підтверджується да. складанням wTf-mann “жін-ка-людина” (> а. woman). Це слово витиснуло в англійській та інших герм, мовах давнє позначення **жінки**, що походить від іє. кореня *gēn-/ g^hen-: гот. qens “жінка, дружина”, дісл. kvđn “дружина”, да. swen “дружина, жінка”, двн. qusna, дісл. копа “жінка”, гот. qinц “жінка” // рос. жена (< пел. *zna < *gena), дінд. jani- “дружина”.

Як видно з наведеного переліку, деривати іє. *g-’en-, з одного боку, і *g-’en-, з іншого, виявляли вже на давніх етапах розвитку герм, мов деякі семантичні незбіги: гот. qinц (< *g^hn-) означало тільки “жінка”, у той час як гот. qns (< *g^uin-) означало й “жінка”, і “дружина”.

Да. swene означало “жінка, дівка, служниця” (> а. quean “розпусниця”), а да. swen означало не тільки “дружина, жінка”, але й “княгиня, королева” (> а. queen “королева”). Таким чином, давнє позначення жінки поступово або витіснялося в герм, мовах на периферію лексико-семантичної системи “жінка”, або зникало повністю (у сканд. мовах зберігається лексема копа у значенні “дружина”). Новою, очевидно, експресивнішою, лексемою для позначення поняття “жінка, дружина” стало служити герм. *wTb-, етимологія якого залишається незрозумілою: дісл. уiГ”жінка, дружина, дружина”, ісл., норв., шв., датськ. vív, да. wTf “жінка,

---

дружина”, двн. wTb, а. wife, н. Weib. Оскільки корінь *wTb- можна зіставити або із двн. weibon “колихатися, коливатися”, або з дісл. vTfa “укривати, обволікати”, да. wae-fan “одягати”, як етимологічне значення для герм. *wTb-спочатку реконструювали або “снуча туди-сюди”, або “покрита покривалом” (наречена).

В. Кругманн, уточнюючи останню версію, думає, що герм. *wTba- (< іє. *weip- “вити, крутити”) означало спочатку “очіпок, хустку на голову”, якою покривала голову заміжня жінка (а не наречена), і отже, значення “жінка” є результатом метонімічного переносу “очіпок > заміжня жінка”. Своє етимологічне рішення В. Кругманн підкріплює слов’янськими (російськими) звичаями (*повойник* на голові заміжньої жінки).

Новішим етимологічним рішенням є припущення, яке заслуговує на увагу, про те, що герм. *wTb- означало “материнське черево, утроба” (щось подібно до рос. “брюхатая”), тобто мало яскраво виражене переносне емоційно-експресивне значення.

Варто, однак, помітити, що в такому (або близькому) значенні (“утроба, черево”) ніяких слідів герм. кореня *wTb-/*waib- не виявлено. Тому, на наш погляд, залишаючись у рамках формального зближення дісл. vTf “жінка” й vTfa “обволікати, укривати”, варто інакше тлумачити етимологічне значення *wTb-: не “покрита покривалом наречена”, а “покрита”- у тім значенні, у якому вживається, напр., н. decken “крити” стосовно самок тварин. У цьому випадку семантичне тлумачення *wTb- буде близьким до наведеного вище (“материнське черево”).

В англійській мові, де поняття “жінка” позначалося лексемою wTf-man, стало розвиватися у бік семантичного поля “дружина”, а в німецькій мові, де *для* позначення понять “жінка” й “дружина” використовувалося двн. frouwa (> н. Frau), vvTb було витиснуто на периферію семантичної мікросистеми й набуло відтінку “баба” (пор. аналогічний процес спеціалізації й погіршення значення да. swene). В інших давніх герм. мовах корінь *frau-ja-/jon використовувався як іменник чол. роду зі значенням “пан” (гот. frauja, да. frea “пан, король”, “чоловік”, “господь”); у дісл. від герм. *frau- походить ім’я богині Фреї (Freya) < іє. *reg-/pro-/prs- “бути спереду, першим”.

Ще одним давнім позначенням поняття “чоловік” у герм. мовах є корінь *wer-: гот. wair “чоловік”, да., де, двн. wer “чоловік, людина”, дісл. verr “чоловік, дружина” // хет. vir “чоловік, герой”, дінд. vTrah “чоловік”, лит. vyras; < іє. *uTros/uiros “чоловік, людина”. Найімовірніше, іє. слово є похідним від кореня *uci- “вити, плести, зв’язувати”. Такий семантичний розвиток “сплітати, зв’язувати > тіло (> людина)” спостерігається й в інших випадках

(пор. рос. *крепкий*, лат. *corpus* “тіло”, дінд. *krpa* “образ, краса”, двн. *href* “череві”, а також “кошик”, < іє. **krer-/kʷer-*) “тіло” й “гнути, вити”.

У сучасних герм. мовах корінь *vver зберігається в наступних словах: а. *world* “світ”, да. *weorold* “світ, вік, життя, людство”, н. *Welt* “світ”, двн. *weralt*. Це слово являло собою складання, де перший компонент – *wer-* “людина”, а другий – *aid-* “вік”. Крім того, **wer-* зберігається у словах н. *Werwolf* “перевертень” (“людина-вовк”), *Wergeld* “викуп за вбивство”.

Таким чином, вище розглянуті такі важливі поняття, як “людина”, “жінка”. Однак істотно знати й зрозуміти, яким чином у давніх германців сформувалися такі поняття, як “народ”, “плем’я”, “рід”.

Найдавнішим вираженням збірного значення “люди, народ” у герм. мовах був корінь **liud-*: да. *leod* “народ”, де. *Hud*, двн. *Hut*, дісл. *ljodr* “народ, люди”. Це слово вживалося й у множині в значенні “люди”. Герм. **liud-* порівнюють, з одного боку, з гот. *liudan* “рости”, дінд. *rodhati* “росте”, лат. *LTber* – бог зачаття, з іншого боку, – з лат. *ITber* “вільна людина”, *ITberT* “діти”, гр. *eleutheros* “вільна людина”, лит. *liaudis* “народ”, рос. *люд*, укр. *люди* (< псл. *ljudbje) і походить від іє. **leudh-* “рости”. Набір сем [рости], [люди], [зачаття] і [діти] дозволяє реконструювати розвиток значення “рости > вирости > діти, люди”. Однак наявність серед дериватів іє. **leudh-* таких слів, які мають значення “вільна людина”, дозволяє зробити висновок, що в давніх іє. суспільствах поняття “люди на” асоціювалося з поняттям “вільний”, тому що саме вільні люди, а не бранці й раби могли бути членами роду. Таким чином, ще однією **найважливішою семантичною опозицією, що характеризує давнє суспільство, було протиставлення “вільна людина -раб”**.

Одним з найдавніших позначень поняття “народ” у герм. мовах був корінь **f)iud-*: гот. *fhuda* “народ”, да. *˚eod*, де. *thiod*, дісл. *fcjod*, двн. *diota* “народ”. Цей корінь зафіксований також у кельтських, італійських, балтійських та інш. мовах: оск. *touto* “місто”, дірл. *tiiath* “народ, країна”, лит. *tauta* “народ”; дпрус. *tauto* “країна”, хет. *tuzzi-* “військо” < іє. **teu-/t3U-/tu-* “набухати, наповнюватися”. Отже, “народ” мислиться як “велике скупчення людей”, щось “могутнє, потужнє”. Від кореня **teut-* походить також лат. назва одного з герм. племен *teutoni* “тевтони”. Оскільки етноніми часто ототожнювалися з поняттям “свій” (пор. *swebi* – “свої”) або “люди”, вони ж служили позначенням поняття “чужий” для сусідніх народів. Так, на базі кореня **riud-* виникло слов. *tj-udb > укр. *чужий*. Від герм. **riud-* “народ” утворені також такі важливі поняття, як гот. *riudans* “король, цар”, дісл. *rijodann* “князь”, да.

---

deoden, де. thiodan т. с, двн. diuten “тлумачити” (“робити зрозумілим народу”) і, нарешті, н. **deutsch**. Спочатку прикм. diutisc означав “народна мова” на протигагу латинській мові, що використувалася як мова церкви й державного правління.

У герм. мовах зафіксовані й деякі інші позначення поняття “народ”. Так, н. Volk “народ” розвилося за семантичною моделлю, дуже близькою до *teuta: двн. folc “військовий загін, юрба”, да. role “загін, військо”, дісл. folk “загін, військо, народ”; < герм. *fulka- “юрба, загін” (< іє. *reb- “наповнити” – від цього ж кореня походять гот. filu “багато”, fulls “повний”).

Сама назва германців залишається незрозумілою. Т.И. Трір намагається пояснити її наступним чином. Він реконструює сакральне поняття Mannring – культове, магічне коло, що складається з живих людей (чоловіків), а германі витлумачує відповідно як складання, де перший компонент означає “коло, кільце” (< іє. *gher-/gher- “огороджувати, оточувати”), а другий – “людина”, тобто морфологічно *ger-man- подібно *mann-ring (зі зворотним порядком компонентів); отже, *germani – це люди, що становлять священне коло. Проте ця етимологія не прийнята в сучасній лінгвістиці, вважається, що лат. german є словом кельтського походження. Лат. germani зіставляють із дірл. gair “сусід” (пор. наведену вище корелятивну пару: герм, *riud- “народ”-слов. *tjudb “чужий”).

Список використаних джерел

1. Жлуктенко Ю. О., Яворська Т. А. Вступ до германського мовознавства. — Київ: Вища школа, 1986. — 292 с.
2. Левицкий В. В. Место германских языков среди других индоевропейских языков (на материале лексического состава) // Тези доповідей 1-ї Міжнародної наукової конференції пам’яті проф. Ю. О. Жлуктенка “Мови європейського культурного ареалу: проблеми розвитку і взаємодії. — К., 1995. — С. 141.
3. Левицкий В.В. Сравнительно-этимологический словарь германских языков. — Черновцы: Черновицкий ЦНПЭИ, отдел полиграфии, 1994. — 313с.

Summary

The article deals with the problem of reflecting of mythic outlook in the vocabulary of ancient Germanic people. The main emphasis is laid on the investigation of correlation of inner form with kindred words of other Germanic languages.

Key words: *comparative etymological analysis, inner form, mythic outlook.*

ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРІЗВИСЬК В АМЕРИКАНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

У статті досліджується використання прізвиськ у політичному дискурсі США, визначаються їх лінгвістичні і культурні особливості. Досліджено умови та мотивацію появи додаткової антропонімічної номінації як відображення механізму соціального контролю.

Ключові слова: *прізвисько, політичний дискурс, лінгвосоціум, референція.*

Американський лінгвосоціум відрізняється великою мірою поширеності прізвиськ в різних комунікативних сферах, у тому числі в політичному дискурсі. Діяльність політиків визначає функціонування країни і нації в цілому, що обумовлює увагу і інтерес до них з боку усього населення. Особа, що потрапляє в центр уваги будь-якого громадянина держави, – це її керівник, в даному випадку – президент США. Президент США є ключовою фігурою у значенні політики і життєдіяльності країни і одним із яскравих символів американської нації. Оцінка і сприйняття його діяльності і особи знаходить відображення в отримуваних ним суспільних прізвиськах. Прізвиська звичайно ж є неофіційними найменуваннями людей. На відміну від імен і прізвищ, вони відображають якусь реальну рису або властивість названої людини. Вони можуть бути просто описового характеру, відносячись до якої-небудь фізичної характеристики, заняття, місця походження або проживання, або просто глузливі імена, пов'язані з якою-небудь подією. Важливим фактором розповсюдження прізвиськ у політичній сфері США є наявність високого рівня демократії в даній країні. І, відповідно, збільшення тенденції їх вживання є підтвердженням демократизації форм звернення в американському суспільстві.

Форма звернення і референції до політика в США має велике значення, і часто визначається самим політиком. Президент може вибирати форму імені для звернення до нього. Так, наприклад, Джімі Картер і Біл Клінтон віддали перевагу неповній формі імені для офіційного звернення до себе – Jimmy замість James, Bill замість William. Цей вибір свідчить про бажання створити образ демокра-

---

тичного лідера і підтверджує вже раніше відмічену тенденцію демократизації звернення в США [3].

Люди, обрані на посаду президента США, можуть отримувати прізвиська на різних етапах свого життя. Перша можливість отримання прізвиськ – в дитинстві і в сім'ї. Так, наприклад, Рональд Рейган (40-ий президент США) отримав своє перше прізвисько від батька Джека Рейгана, який, побачивши новонародженого малюка, що важив 10 фунтів, назвав його Dutch, і згодом любив похвалитися своїм “*a fat little Dutchman*”. Це прізвисько Рейгана супроводжувало його і в роки політичної кар’єри. Дуайт Ейзенхауер (34-ий президент США) також з дитинства мав прізвисько Іке. Це прізвисько супроводжувало його протягом усього його життя і стало частиною слогану “*I like Ike*” [5].

Наступна можливість отримання прізвиськ – період вторинної соціалізації під час навчання в школі і університеті. Улісс Грант (18-ий президент США) отримав численні прізвиська в період навчання у Військовій Академії США: його ініціали *US* (Улісс Сімпсон Грант) стали сприятливим джерелом для прізвиськ *United States Grant*, *Uncle Sam*, інколи просто *Sam*. Вільям Мак-Кінлі (15-ий президент США) отримав прізвисько *The Stocking-foot Orator*, коли він був студентом у Польській семінарії, у штаті Огайо. Одного дня у місті було так багато багнуки, що члени дискусійного клубу Мак-Кінлі зняли своє взуття і вели дискусію у самих носках, щоб не забруднити килимок [7].

У разі служби у військових колах ймовірність отримання прізвиськ є дуже великою, і багато хто з президентів отримував прізвиська саме під час військової служби. Франклін Пірс (14-ий президент США) під час військової служби отримав прізвисько *The Fainting General*. В одній із битв він був травмований, коли його кінь впав, Пірс зомлів від болю. Переслідуючи ворога наступного дня, він знову зомлів на очах у своїх військ. Ці випадки пізніше сприяли політичним обвинуваченням, що він боягуз. Прізвисько *Unconditional Surrender* було надано Уліссу Гранту (18-ому президенту США), коли він командував важливим боєм під Форт Дональдсоном. Противники запропонували перемир’я, щоб обговорити плани на капітуляцію. Проте генерал Грант відповів, що він прийме тільки негайну і беззастережну капітуляцію, тобто *Unconditional Surrender*, що є ще й співзвучним з його ініціалами [7].

Якщо майбутній президент не відразу обирає політичну кар’єру, то наступний період його професійної діяльності також накладає відбиток на характер отримуваних ним прізвиськ. Наприклад, Рональд Рейган (40-ий президент США) отримав прізвисько *Errol*

Flynn of B Movies за характер зіграних ним ролей (*B Movie* – другосортний фільм, *Errol Flynn* – актор, зірка Голівуду 30-40 рр. XX ст. Його амплуа – романтичні і відважні герої в пригодницьких фільмах. Його ім'я у свідомості американців стало синонімом завойовника жіночих сердець). Ендрю Джонсон (17-ий президент США) мав прізвисько *Tennessee Tailor* через те, що походив із Теннессі і задовго до президентства за професією був кравцем. У Герберта Гувера (31-ого президента США) було прізвисько *Quaker Engineer* через те, що будучи сиротою, він став надзвичайно успішним гірничим інженером і до 40 років мільйонером [5].

Політична спрямованість прізвиськ виникає, коли майбутні президенти стають членами певної політичної групи і випробовують на собі вплив цінностей і правил цієї групи. Наступний період закріплення прізвиськ – це час передвиборчої кампанії та період виконання обов'язків президента. Кандидат змагається за право стати Президентом, і прізвиська, як з боку прибічників його політики, так і з боку противників, набувають широкого поширення. Період виконання обов'язків президента – найбільш продуктивний період отримання прізвиськ.

Джордж Вашингтон отримав знамените прізвисько *The Father of His (Our) Country* через те, що став першим президентом США. Вашингтон майже самостійно і власноручно створив новий уряд – сформувавши його інститути, офіси і політичні партії, які ще існували більше, ніж 200 років. Авраам Лінкольн (16-ий президент США) отримав прізвисько *The Emancipation President* або *The Great Emancipator*, тому що під час його президентства раби в Америці були звільнені і рабовласницька система була скасована [7].

Прізвиська можуть з'являтися і в період відставки і пенсії, проте тоді вони носять, як правило, позитивний і доброзичливий характер. Наприклад, Джона Адамса (2-го президента США) після відставки доброзичливо прозвали *Duke of Braintree*, тому що він оселився у своєму домі в Брайнтрі, штат Масачусетс, багато часу присвячував вивченню історії і філософії і був відомий у місті як літературний і філософський лідер [6].

Таким чином, використання прізвиськ в політичному середовищі – це спосіб прояву політичного впливу і влади. Прізвиська є ефективним знаряддям політичної і соціальної оцінки з метою створення певного образу того, кому це прізвисько належить як супротивниками, так і соратниками. Створення прізвиськ як прояв “влади імені” стає свого роду змаганням між ворогами і опонентами і є частиною “політичної гри”. Прізвисько використовується як клеймо, а не просто термін звернення або референції. Вони

використовуються для створення образу, який не обов'язково є реальним, але який впливатиме на сприйняття президента суспільством.

Список використаних джерел

1. Adler M.K. Naming and addressing: a sociolinguistic study. – Hamburg: Buske, 1978. – 281 с.
2. Duranti A. Linguistic anthropology. – Cambridge: Cambridge University Press, 1997. – 398 p.
3. Kohls L.R. The values Americans live by. – San-Francisco: UPH, 1988. – 231 p.
4. McKay D. American politics and society. – Oxford, Cambridge: Blackwell, 1993. – 339 p.
5. Morgan J., O'Neill Ch., Harre R. Nicknames: their origins and social consequences. – London, Boston, Henley: Routledge&Kegan Paul, 1979. – 153 p.
6. Pfiffner J., Davidson R. Understanding the Presidency. – New York: Longman, 1997. – 454 p.
7. Whitney D.C., Whitney R.V. The American Presidents. – New York, London, Toronto, Sydney, Tokyo: Prentice Hall Press, 1990. – 562 p.

Summary

The article investigates the linguistic and cultural peculiarities of nicknames and their functioning in the political discourse of the USA. The conditions and motivation for getting the additional anthropological nomination which reflects the social control have been analyzed.

Key words: *nickname, political discourse, linguistic society, reference.*

ВИКЛАДАННЯ СУЧАСНИХ ІНОЗЕМНИХ МОВ У СЕРЕДНІХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

У статті розглядаються сучасний стан викладання іноземних мов у середніх закладах Великої Британії, особливості моделей мовної освіти, а також аналізуються сучасні тенденції розвитку сфери середньої освіти у Великій Британії.

Ключові слова: Велика Британія, середня освіта, лінгвокраїнознавча компетенція.

У Рекомендації № R(98)6 Ради Європи “Про сучасні мови” [4] наголошується на необхідності раннього вивчення мов (до 11 років). Лінгвокраїнознавча компетенція передбачає сформованість в учнів цілісної системи уявлень про національно-культурні особливості країни, “що дає змогу асоціювати з мовною одиницею ту саму інформацію, що й носії мови, і досягати у такий спосіб повноцінної комунікації” [2, с.121]. У Великій Британії існують різні типи шкіл. Головною ознакою освіти в цій країні є існування двох систем: державної і приватної. Обов’язкова середня освіта охоплює дітей від 11 до 16 років. Існує декілька типів загальноосвітніх шкіл, які відрізняються як тривалістю навчання, так і змістом одержуваної в них освіти (граматична (Grammar school), сучасна середня (Modern Secondary school), приватна (Public school), середня технічна (Secondary Technical school) та інтегрована (Integrated school) школи) [1, с.78-85]. Детальніше зупинимось на граматичній школі (Grammar school), оскільки саме в цій школі приділяється значна увага вивченню іноземних мов.

У 5 класі учні вивчають лише ті предмети, з яких у кінці навчального року складатимуть іспити на свідоцтво про загальну освіту звичайного рівня. Навчання у 6 класі продовжують, як правило, близько 50 % учнів, які готуються до вступу у вищий навчальний заклад. У цьому класі здійснюється спеціалізація; учні розподіляються на самостійні відділення: філологічне, англійської мови, сучасних іноземних мов, класичних мов та ін.

Навчальні плани відділень різняться між собою. На гуманітарному відділенні можливість вибору значно ширша. Так, у підрозділі сучасних іноземних мов учні можуть вибрати три різних

предмети з таких: історія, англійська мова, французька мова, німецька мова, географія і латинська мова.

У кінці курсу учні складають три іспити підвищеного рівня. Іспитів з неспеціальних предметів для випускного 6 класу не передбачено.

Останнім часом спостерігається посилення інтересу до вивчення іноземних мов у Великій Британії, де іноземна мова не була предметом особливої уваги. Як визнають самі британці, слово “language” (мова) було для них раніше синонімом слова “English” (англійська мова). На старшому етапі середньої школи (учні 16 – 18 років) іноземну мову вивчають переважно ті, що мають намір використовувати її після закінчення школи з професійною метою або під час вступу до вищого навчального закладу [3, с. 84-87].

Той факт, що іноземна мова у Великій Британії має стати одним із обов’язкових предметів, які вивчаються з 11 до 16 років, сприймається як значне позитивне зрушення у сфері мовної освіти на державному рівні.

Які ж іноземні мови вивчають у школах Великої Британії? Найбільш розповсюдженою є французька, потім – німецька, іспанська, рідше італійська і російська. Водночас і сама Велика Британія стає “барвистою” у мовному плані: після Другої світової війни у країну прибуло багато громадян з Азії, Африки, Південної Америки. Прагнення сучасних британців дізнатися про культуру етнічних меншин спричинило виникнення особливих моделей мовної освіти. Важливо зазначити, що будь-яка інша мова (навіть якщо вона є рідною мовою учня) вважається іноземною [3, с. 84-87]. Відповідно до основної моделі мовної освіти після першої обов’язкової іноземної мови (французької) діти можуть обирати другу (німецьку, іспанську та ін.). Згідно з другою моделлю діти можуть обрати першою іноземною мовою не французьку, а будь-яку іншу мову, включаючи мови національних меншин, що проживають у Великій Британії, наприклад урду, бенгальську, китайську, арабську тощо. Існує і третя модель, яка передбачає вивчення тільки однієї іноземної мови, не обов’язково французької, якщо школа забезпечена вчителями інших мов з відповідною кваліфікацією.

Як же поставилися британські вчителі іноземних мов до цієї реформи в освіті? На відміну від своїх колег, які викладають інші предмети, вчителі іноземних мов без будь-яких сумнівів схвалили загальнодержавний навчальний план, оскільки відповідно до нього іноземна мова стає обов’язковим загальнодержавним предметом і претендує на місце серед предметів так званого ядра (core). Це означає встановлення соціальної справедливості, за якою всі діти

незалежно від типу школи отримують право і можливість вивчати іноземну мову у віці з 11 до 16 років. Крім того іноземна мова набуває статусу важливого предмета, завдяки чому відходять у минуле часи, коли слово “language” асоціювалось у школі тільки з англійською (рідною) мовою.

Існує багато прибічників прагматичного підходу, які стверджують, що тільки 15-20% випускників шкіл використовуватимуть іноземну мову в побуті та у професійній діяльності [3, с. 84-87].

Таким чином, на сучасному етапі розвитку сфери освіти у Великій Британії спостерігаються такі тенденції: 1) виникає необхідність стандартизувати перелік предметів, що мають вивчатися, а також і рівень володіння ними; 2) зростає відповідальність шкільних органів освіти, директорів шкіл за реалізацію цілей і завдань освіти; 3) посилюється увага до мовної освіти, яка включає обов'язкове вивчення загальнодержавної (англійської) мови, рідної мови народів та етнічних меншин, які проживають у країні, а також іноземних мов; 4) робляться спроби переглянути перелік іноземних мов, що вивчаються у школі та співвідношення між ними, включити у навчальний план рідну (неанглійську) та другу іноземну мову; 5) уточнюються цілі, завдання і зміст освіти з іноземних мов на середньому і старшому етапах навчання у школі; 6) посилюється орієнтація мовної освіти на особистість учня, у результаті чого він дістає можливість самостійно обирати мову для вивчення.

Список використаних джерел

1. Пуховська Л.П. Професійна підготовка вчителів у Західній Європі: спільність і розбіжності. – К., 1997. – 180 с.
2. Страчар Е. Системи і методи керівництва навчальним процесом. – К.: Рад. Шк., 1982. – С. 120-132.
3. Фролова Г.М. О профессиональной подготовке учителей в Великобритании // Ин. языки в школе. – 1986. – №5. – С.84-87.
4. Recommendation № R(98)6 of the Committee of Ministers to Member States Concerning Modern Languages. Adopted by the Committee of Ministers on 17 March 1998 at the 623 rd meeting of the Minister's Deputies. Texts adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe, 1998.- Strasbourg. 1999.- 88 p.

Summary

The article reviews the current state of foreign language teaching in secondary schools of Great Britain, features models of language education, and analyzes the current trends of the development of secondary education in the UK.

Keywords: UK, secondary education, linguistic competence.

КРАЇНОЗНАВЧА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті розглядається сутність країнознавчої компетентності; аналізуються структурні показники та виокремлюються принципи формування вміння вчителя іноземної мови працювати в міжнародному контексті.

Ключові слова: *країнознавство, країнознавча компетентність, вміння, вчитель іноземної мови.*

У нашій країні різні відомості про ту чи іншу державу, які подаються в процесі навчання мови (чи у зв'язку з вивченням мови), прийнято називати країнознавством, у Німеччині – культурознавством (kulturkunde), в американських навчальних закладах існують курси “мови і території” (language and area), у французькій методичній школі побутує поняття “мова і цивілізація” (langue et civilisation) [4, с. 22]. Н.Мироненко пропонує визначення країнознавства як “традиційної географічної дисципліни, яка займається комплексним вивченням країн та їх районів, систематизує різноманітні дані про їх природу, населення, господарство, культуру та соціально-політичну організацію” [3, с.21]. У дійсності, однак, термін “країнознавство” є багатозначущим, оскільки “країнознавством” може бути і розділ методики, і навчальний предмет, поряд з такими, як літературознавство, педагогіка тощо. Ми, услід за Є.Верещагіним та В.Костомаровим, будемо розуміти країнознавство як відомості про культуру країни, мова якої вивчається [2, с. 69.].

Виходячи з позиції нашого дослідження, особливий інтерес становить науковий пошук шляхів виявлення сутності країнознавчої компетентності, її чіткого визначення як складової базових компетентностей, якими повинен володіти учитель іноземної мови.

Останнім часом країнознавство закріпило свої позиції в якості спеціального аспекту навчання іноземної мови. Доказом цього є велика кількість публікацій з країнознавства, а також помітно визначені зміни якісного боку навчальних посібників у плані їх країнознавчої цінності [2, с. 3].

Як свідчать соціологічні та статистичні дані, сучасні країнознавчі матеріали збагачують знання про країну, мова якої вивчається, конкретними та переконливими відомостями з різних галузей

суспільного життя; служать джерелом інформації для мовленнєво-мисленнєвої діяльності: на їх основі можна зіставляти соціокультурні явища, робити гіпотези та висновки, прослідковувати зміни, виявляти тенденції; показують реальне функціонування мовних засобів в автентичних документах та країнознавчих текстах; дають можливість не тільки ілюструвати та синтезувати, але й активізувати комунікативно-ціннісний лексичний і граматичний матеріал у висловлюваннях, які мають країнознавчий зміст [5, с. 43].

Під терміном “країнознавча компетентність” ми, услід за В.Болотовим та В.Серіковим, будемо розуміти знання та уявлення про культуру та реалії іншомовної культури, уміння їх аналізувати, зіставляти та впізнавати, асоціювати зі словом таке ж саме значення, що й носії мови, яка вивчається; навички застосування цих слів у необхідній ситуації спілкування. Країнознавча компетентність – сукупність знань про країну, мова якої вивчається, та відповідних умінь використовувати ці знання в практичній діяльності [1, с.8].

Виходячи з такого розуміння сутності країнознавчої компетентності, до її структурних показників віднесемо такі: а) рівень засвоєння країнознавчого матеріалу; б) спрямованість на використання країнознавчого матеріалу в майбутній професійній діяльності; в) здатність використання країнознавчого матеріалу в процесі викладання в школі; г) здатність сприймати різноманітність та міжкультурні відмінності країн, мова яких вивчається; д) уміння працювати в міжнародному контексті.

Професійна підготовка майбутнього вчителя іноземної включає країнознавчу підготовку, що спрямована на озброєння студентів інформацією країнознавчого характеру щодо країн, мова яких вивчається, розвиток практичних навичок використання цього матеріалу у процесі самостійної педагогічної роботи.

Усвідомлення студентом важливості та необхідності засвоєння країнознавчого матеріалу та його навчально-виховного потенціалу для майбутньої практичної роботи. Соціокультурна цінність країнознавчої інформації зумовлена тим, що вона “збагачує учнів культурними відомостями, розширює світогляд учня, прищеплює любов до своєї країни, сприяє самовдосконаленню” [5, с.42].

Чітко сформовані вміння відбирати та визначати адекватні засоби та шляхи вирішення визначених педагогічних завдань, уявлення про проєкціонування своїх умінь та здібностей на свою майбутню професійну діяльність, спроможність використовувати країнознавчі матеріали в навчальній та виховній роботі свідчать про спрямованість студента на використання країнознавчого матеріалу в майбутній професійній діяльності.

Вагомого значення набувають професійні якості майбутнього вчителя щодо визначення цільових настанов заняття, добору методичного матеріалу з країнознавства, відбору форм і методів організації навчального процесу в школі.

Вміння сприймати міжкультурні відмінності різних країн, етнічних спільнот включає толерантність студентів до представників усіх національних груп, здатність зв'язувати культуру країни, мова якої вивчається, з рідною культурою, а також уміння ефективно вирішувати проблеми міжкультурного непорозуміння та конфліктів; наявність культурної чутливості та здатність ідентифікувати та використовувати різноманітні засоби комунікації з представниками інших культур свідчать про здатність студентів сприймати різноманітність та міжкультурні відмінності країн.

Важливими постають: опанування та використання досвіду організації шкільної справи за кордоном, участь у науково-методичних конференціях різного рівня, організація та проведення наукових досліджень, учать у різних формах взаємодії ВНЗ (стажування, навчання, практика тощо).

Провідними принципами формування уміння працювати в міжнародному контексті визначено наступні: пріоритет національних інтересів, урахування єдності загальнолюдських та національних цінностей, толерантність у міжкультурній взаємодії.

Список використаних джерел

1. Болотов В.А., Сериков В.В. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе // Педагогика. – 2003. – № 10. – С. 8 – 14.
2. Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. Язык и культура: Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Рус. яз., 1983. – 269 с.
3. Мироненко Н.С. Страноведение: Теория и методы: Учеб. пособие для вузов. – М.: Аспект Пресс, 2001. – 268с.
4. Томахин Г.Д. Лингвострановедение: что это такое? // Иностр. яз. в шк. – 1996. – № 6. – С.22 – 27.
5. Чернова Г.М. О работе с современными страноведческими материалами на уроках французского языка // Иностр. яз. в шк. – 1999. – № 6. – С. 42 – 48.

Summary

The article deals with the essence of country studies; it also analyzes the structural parameters and principles of building the skills of a foreign language teacher to work in an international context.

Key words: *country studies, country studies competence, skills, teacher of a foreign language.*

ПРАГМАТИЧНО ЗУМОВЛЕНІ ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ

У статті проаналізовано найпоширеніші прагматично зумовлені лексичні трансформації.

Ключові слова: прагматична адекватність, генералізація, конкретизація.

Із розвитком перекладознавства зростають вимоги до якості перекладу. Кваліфікований переклад вимагає досягнення комунікативно-прагматичної рівноцінності текстів оригіналу і перекладу. Для цього у перекладі можуть застосовуватися прагматично зумовлені трансформації.

Метою дослідження є виявлення найпоширеніших прагматично зумовлених лексичних трансформацій в англо-українському художньому перекладі. Із науковців власне розуміння прагматичної норми перекладу, адаптації, прагматичної адекватності у своїх працях висвітлили В.І. Карабан, М. Бейкер, Е.В. Бреус, В.Н. Комісаров та А.Д. Швейцер.

Встановлено, що для досягнення рівноцінного комунікативного ефекту оригіналу та перекладу часто використовуються такі прагматично зумовлені лексичні трансформації як генералізація, конкретизація та заміна. Оскільки застосування трансформації генералізації може призводити до певної втрати інформації, використовувати її слід обачно, тільки у тих випадках, коли вживання у перекладі словникового відповідника слова, що перекладається, може призвести до порушення граматичних або стилістичних норм мови перекладу [2, с. 207].

Зазвичай узагальнення стосуються таких реалій:

– географічні назви:

...which was the Middlesex bank of the river [1, с. 76]. – ...де починається лівий берег Темзи [1, с. 77];

– назви грошових одиниць:

Have you any pennies [1, с. 3]? – Маєш дрібні гроші [1, с. 2]?;

– інші власні назви, наприклад, назви продуктів харчування, напоїв, промислових товарів:

...Harris has been eating raw onions, or has put too much Worcester over his chop [1, с. 26]. – ... він їв сиру цибулю або ж занадто щедро намастив котлету гірчицею [1, с. 27];

– посади:

You shall marry the Governor- General of India or the Lord – Lieutenant of Ireland or somebody who wants a deputy-queen [1, с. 91]. – Жінко – невже вам невтямки, що я зробив з вас дружину для короля [1, с. 51]?

– розмір одягу:

Harris is what you would call a well-made man of about number one size [1, с. 84]. – А Гарріс, треба вам сказати, хлопець високий, міцної комплекції [1, с. 85].

Таким чином, результати, отримані під час дослідження прагматично зумовлених лексичних трансформацій, можуть бути ефективно використані для подальшого поглибленого вивчення прагматичного аспекту перекладу. Йдеться, зокрема, про перспективу розробки класифікації прагматично зумовлених трансформацій.

Список використаних джерел

1. Джером К. Джером. Трое в одном човні (як не рахувати собаки) = Three Men in a Boat (to Say Nothing of the Dog): [вибрані розділи] / Клапка Д. Джером. – Харків: Фоліо, 2009. – 219 с.
2. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) / Вилен Наумович Комиссаров. – М.: Высшая школа, 1990. – 249 с.

Summary

The paper deals with pragmatically caused lexical transformations.

Keywords: *pragmatic adequacy, generalization, concretization.*

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ АБРЕВІАТУРНИХ КОНСТРУКЦІЙ В АМЕРИКАНСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ ПРЕСІ

В статті досліджуються абревіатурні конструкції у сучасній англійській та українській мові, причини та шляхи впливу її носіїв на утворення та вживання абревіацій у мовній системі, зокрема суспільно-політичній лексиці. Аналізуються відмінності у використанні абревіацій в популярних англо- та україномовних газетних виданнях.

Ключові слова: абревіатура, мова, преса, відмінності, використання.

Мова газетних видань є джерелом постійного дослідження та спірних поглядів багатьох відомих фахівців. Вона породжує новизну та спростовує вже застарілі слова, терміни; віддзеркалює загальну тенденцію розвитку всього мовного колективу однієї нації, однієї мови; являється активною складовою живої розмовної мови; представляє різноманіття національних інтересів суспільства, оцінку окремих явищ носіями мови, які належать до різних соціальних і професійних груп [5, с. 20].

Преса являє собою цілу систему мовних явищ, серед яких важливе місце посідають абревіації. Як відомо, найбільшого апогею свого розвитку абревіатурні конструкції набули в суспільно-політичній сфері. Наприклад, *СНД, ООН, ВОЗ, МВФ, ЗМІ, МОП*. Цьому передувала низка праць вчених у галузі лінгвістики, які досліджували основні причини та засоби утворення абревіацій як у мові в цілому, так і у мові засобів інформації – пресі. Даною проблемою займалися і продовжують вести свої пошуки зокрема такі вчені як: Орлов Г.А., Борисов В.В., Банкевич В.В., Клименко О.Л., Волошин Е.П., Шаповалова Г., Сердюк М.Г. та інші [2–4].

Актуальною залишається проблема компаративного кількісного аналізу абревіатур в англійській та українській мовних системах, а також роль мовця у процесі зіставлення та розтлумачення системи абревіацій.

Метою статті є зіставний аналіз вживання абревіатурних конструкцій в американській та українській пресі як в структурно-функціональному, так і у кількісному вимірі.

Абревіація у американській мовній свідомості виражається у спрощенні мовних структур та максимальній економічності затрат мовної енергії. Це, значною мірою, і стало однією із основних причин вживання американцями аббревіацій в газетних статтях, при зіставленні яких можна простежити наявність трьох видів аббревіатурних скорочень: літерні скорочення – *UNO*; складові скорочення – *WARCOR*; утинання слова – *min*. При цьому треба мати на увазі, що внаслідок широкого вживання аббревіацій, в англійській мові є багато омонімічних скорочень, що вимагає від перекладача уважного підбору потрібного значення [2, с.14].

В українській пресі відповідно переважає тенденція до використання здебільшого літерних аббревіатур, особливо це стосується статей політичного та економічного характеру. Наприклад, *ВВП*, *ПДВ*, *ЦБ*. Проте, зазвичай така насиченість аббревіаціями зумовлена економією усного та письмового тексту. А це, в свою чергу, є позитивним до певного моменту роботи перекладача з газетним матеріалом, коли виникає потреба в розтлумаченні даної аббревіатурної конструкції, тобто встановленні корелята (нескороченої форми) та аббревіації в українській мові мають і свої переваги: виникає менше труднощів при сприйнятті великої кількості інформації, а при перекладі з'являється більше шансів донести адекватну інформацію до реципієнта.

Як творці свого мовного колективу та стилю, американці виробили й специфічну систему вживання аббревіацій як в певному контексті, так і поза його межами. Аббревіатури стають зручним засобом пропаганди й реклами; полегшують запам'ятовування довгих назв й одночасно функціонування англійських аббревіатур без потреби їх розгортання й пояснення. Наприклад, аббревіатури *FBI*, *OK*, *JFK* є зрозумілими і без перекладу [4, с. 482]. Аббревіатурні конструкції відіграють важливу роль як потужне джерело творення нових слів і є частиною загальної тенденції англійської мови до компресії засобів вираження інформації.

На противагу американській пресі, використання та функціонування аббревіацій в українській – несе в собі більш нормативний та сталий характер. Редактори та літератори, здебільшого, не мають права відходити від встановленого стандарту. Тому, більшість аббревіацій чітко та однозначно реалізуються в вузькому лінгвістичному контексті, чим пояснюється дещо одноманітний спектр використання україномовних аббревіатур. Однак, на сучасному етапі розвитку українська преса все ж включає деякі варіації заміни застарілих непотрібних термінів аббревіатурами, що дає змогу прослідкувати накопичення неологізмів у мові. А саме: *МД* (доктор

медицини), *ПІ* (презеційна інформація: цифри, дати), *АНБ* (агентство національної безпеки) [5, с. 486].

Крім структурно-функціонального, компаративний аналіз передбачає і кількісний підхід до порівняння абрєвіатурних конструкцій в американській та українській пресі, що є значною мірою релевантним для даного дослідження. За допомогою кількісного аналізу реалізується формула індексу абрєвіації, яка визначається як відношення кількості абрєвіатур до кількості слів у тексті. Матеріалом дослідження слугували американські видання: *New York Times*, *Washington Post*, *Sunday Times*; та українські: *Дзеркало тижня в Україні*, *Українська правда*, *Кореспондент*. Індекс абрєвіації україномовної політичної преси становить значно більший відсоток, ніж американської. Однак, на сторінках культури та спорту перевага вживання абрєвіатурних конструкцій залишається за американцями (див. таб. 1):

Таблиця 1

	АМЕРИКАНСЬКІ ГАЗЕТИ	УКРАЇНСЬКІ ГАЗЕТИ
ПОЛІТИКА	0,004	0,007
КУЛЬТУРА	0,0030	0,0025
СПОРТ	0,0037	0,0027

Очевидно, що погляди українських та американських носіїв мови на роль абрєвіатур у пресі деякою мірою відрізняються. Якщо ми говоримо про українські видання, то етнічний чинник детермінації поняття “абрєвіатура” не відіграє такої значної ролі. Україномовні газети використовують абрєвіатуру скоріше в якості певного типу скорочення, ніж окремого виду терміноутворення. Для американця ж абрєвіатурна конструкція насамперед є проявом його громадянської свідомості і визначається частотою вживання її у мові. Перша і головна відмінність в даному випадку — це вплив всієї мовної нації на появу та широке використання абрєвіатур в американській пресі та майже абсолютна відсутність такої тенденції в українській [2, с. 14].

Підсумовуючи аналітичний матеріал, слід зазначити, що компаративний аналіз абрєвіатур американських та українських газетних матеріалів дозволяє нам виокремити низку відмінностей, головними з яких є:

- перевага політичних абрєвіацій в українській пресі (назви політичних партій, закладів, організацій);
- домінуючий офіційно-діловий зміст україномовних абрєвіатур;

-
-
- вживання даних українських абрєвіатурних конструкцій здебільшого у вузькому лінгвістичному контексті;
  - наявність та частота використання абрєвіацій у всіх сферах життя та комунікації американців (культура, спорт, шоу-бізнес, політика, медицина, освіта, дозвілля);
  - відсутність табу в правилах утворення та вживання абрєвіатур в письмовому та усному тексті в американській пресі;

Список використаних джерел

1. Варина В.Г. Лексическая семантика и внутренняя форма языковых единиц // Принципы и методы семантических исследований: [сб. ст.] / Редкол.: В.Н. Ярцева и др. – М, 2004. – С. 125-126.
2. Волошин Е.П. Аббревиатуры в лексической системе английского языка: Дис. канд. филол. наук. М, 2005. – С. 12.
3. Сердюк М.Г. Аббревиатури і співвідносні з ними слова та словосполучення. УМ, 1981, в. 9.
4. Шаповалова Г. Аббревіація у мові засобів масової інформації // Актуальні проблеми журналістики: Зб. наук. Праць. –Ужгород, 2001. – С.480-485.
5. Яцимирська М. Мова засобів масової інформації кінця ХХ століття // Актуальні проблеми журналістики: Зб. наук. праць. – Ужгород, 2001. – С. 485–490.

Summary

The research of the abbreviations in modern English and Ukrainian languages, the causes and methods of its speakers influence on the creation and usage of the abbreviations in language system, besides common-political lexicon are scrutinized in this article. The differences in the usage of the abbreviations in popular English and Ukrainian newspapers are analyzed in this article.

Key words: *abbreviation, language, press, differences, usage.*

THE DYNAMICS OF CONCEPTUAL CHANGE AND PROCEDURE OF THE PSYCHOLOGICAL INTERPRETATION OF THE CONCEPT *HUMAN'S BEING* (ON T. ELIOT'S POETRY)

Стаття присвячена психологічній інтерпретації концепту Буття в авторському розумінні та читацькому баченні.

Ключові слова: *концепт, концептуальна зміна, когнітивні конститuentи.*

One of the most fundamental results in cognitive science is that most of our thought is unconscious in the Freudian sense of being repressed, but unconscious simply in that we are not aware of it. When we think, we use elaborate system of concepts, but we are not usually aware of just what those concepts are like and how they fit together into a system. A lot of linguistic models form this system.

The linguistic model of the word forms a type of relation of Man to the world. Basic categories building the model (time, space, change, cause, number) precede the ideas and outlooks.

Philosophy discloses objective reality of the world and existence of Man richness of human feelings and plays a great role in the conscious determination of relationships of Man with Nature.

Linguistic world image is a mode of reflection of reality in the consciousness of human being: it means perception of this reality through the prism of linguistic, cultural and national peculiarities; peculiar to a certain linguistic group of people; it is an interpretation of the other world while following the national conceptual and structural canons.

The concepts that govern our thought are not just matters of the intellect. They also govern our everyday functioning, down to the most mundane details. Our concepts structure what we perceive, how we get around in the world, and how we relate to other people. Our conceptual system thus plays a central role in defining our everyday realities. Our conceptual system is not something we are normally aware of. In most of the little things we do every day, we simply think and act more or less automatically along certain lines. Just what these lines are is by no

---

---

means obvious. One way to find out is by looking at language. Since communication is based on the same conceptual system that we use in thinking and acting, language is an important source of evidence for what that system is like.

The concept of cooperative communication involves an idealization which is not simply inherited from a methodological tradition in linguistics, but primary from our understanding of the concept of communication itself. In at least the Western cultural tradition, communication has a positive connotation in that it is believed to achieve a state that favourably affects human life. We often talk about ‘successful communication’, ‘communication between generations’ as values in themselves. We seek to ‘improved communication’ between people and nations, while situation leading to unpleasant consequences are attributed to ‘lack of communication’. People are often accused of not being ‘communicative’ if they cannot express themselves adequately. Even language teaching in the last few decades, and second language in particular, have been oriented towards developing communicative abilities or skills. In many academic establishments communication studies are prioritized, while mass and electronic media have pronounced communication their ultimate goal. It is probably this positive connotation of communication that links to the concept of cooperation, even though it is clear that communication does not always achieve cooperation.

The idealized cognitive model of communication involves the intentional, effortless and cooperative transfer of ideas, thoughts and feelings between a speaker and addressee through a shared medium and to mutual benefit. As already mentioned, this model is highly culture – specific and it could not have been otherwise. It will be assumed that it essentially concerns the way we understand linguistic communication, but it may also apply to non – linguistic communication with slight alterations (e.g. concerning participant roles) that do not affect its idealized nature. The intentional character of the model answers for the commonsensical property of ordinary conversations, which is that people normally engage in verbal exchanges willfully and do their best to convey their meanings. This in turn involves the addressee’s understanding of the speaker’s communicative intentions, which is in itself an essential cooperative move in a speech event presupposing attention and willful participation. The interlocutors’ mutual benefit is invoked in this model to justify attention and participation.

The perception of communicative speaker’s intentions always meets the listener’s feelings play a very important role in our cognition and perception of the world, they direct the ways in which we will understand

---

---

and manipulate our environment. The author often uses different stylistic means to discover the world he wants to be perceived. But as a rule there are exceptions. Eliot's narrative simplicity is that powerful instrument with the help of which he shows the reality and non – reality. The author mastered this technique over the years. The language of his works is simple. He seldom uses complex allegories, metaphors, and idioms. All his work is simple; his style captures not only the imagination but also the hearts of his readers. His message is also very simple and millennial: human being is a constant searching ourselves. During this search of himself a person meets GOOD and EVIL, which are always going hand in hand. We cannot determine what GOOD is in its universal sense and how it could be that GOOD can cause more EVIL than EVIL itself. So how does it work? If we ask anyone to determine these two eternal notions as GOOD and EVIL, we will see that it is not easy to combine all the aspects of them under the one full concept. Many men many minds, with time the definition of these points will definitely change as human mind changes.

In the books of T. Eliot we get a clue that there are two reasons that would not let our dreams come true. In the most cases they seem unreal. And sometimes as the result of sudden change people understand that the dream is possible, at the time you are not waiting for its successful fulfilling. So the positive category of DREAM always goes along with the negative category of FEAR. FEAR by the nature is something bad, or something that causes bad feelings, that influence the person's life on the subconscious level. The category of FEAR however is written in human's life and exists in it. It depends on the person himself, on the strength of his character, how deep this feeling is. Speaking about the poem "*The Burial of the Dead*" we find the arguments that prove that the category is universal and without any exclusion is natural for a man.

According to the range of meaning of the category of FEAR we meet with extension. According to the attitude of the speakers and hearers exists pejoration. According to causes of the change this is external, historical, social, cultural, and technological. It doesn't depend on the kind of society or the nation. Such factors cause only the degree of the FEAR but the FEAR itself is overwhelming psychological category as the whole, which in the works of T. Eliot is depicted with exaggeration, emphasis and expressiveness.

Thus by reading T. Eliot's poems we may conclude that HUMAN'S BEING represents different aspects of life. They don't represent the universe the author idealizes, but one that he has lived. But, in spite of this, the author paid close attention to HUMILITY:

“The only wisdom we can hope to acquire Is the wisdom of humility: humility is endless” [1, p. 60].

HUMILITY is the most important and absolutely necessary part of the creative process of HUMAN’S BEING.

Список використаних джерел

1. Eliot T. Selected Poetry. Poems, lyrics, dramatics poetry. / ed. By Leonyd Arinshtein and Sergey Stepanov. – St. Peterburg, 1994. – 446 p.

Summary

The article deals with the peculiarities of conceptual change and modeling of the psychological interpretation of the concept “human’s being” in reader’s understanding.

Key words: *conceptual change, psychological interpretation, concept, reader’s understanding, communicative speaker’s intention.*

МОВЛЕННЄВИЙ ПОРТРЕТ КЛЕПТОМАНА (НА МАТЕРІАЛІ ОПОВІДАННЯ MARY MCCLUSKEY "COMPULSION")

В статті висвітлюються мовні засоби вираження психічного захворювання, які втілені в персонажному та авторському мовленні і за якими можна класифікувати діагноз, не вдаючись до медичних термінів.

Ключові слова: kleptomaniya, kradijka, zlochin, vidhilenня від норми, protagonist, movлення, movний zasib.

Метою нашої статті є аналіз мовних засобів вираження психічного захворювання (клептоманії), якими насичене персонажне та авторське мовлення в оповіданні сучасної англійської письменниці й журналістки Мері Маккласкі "Compulsion". Клептоманія (грец. *klepto* – краду та *mania* – безумство, захопленість, пристрасть) – патологічне сильне бажання вкрати що-небудь, що зазвичай не супроводжується потребою мати вкрадений предмет(и). Крадіжка у kleptomaniy – не спосіб вирішувати свої психологічні проблеми чи збагачення за рахунок інших. Для kleptomaniy важливий сам акт крадіжок, який є агентом емоційної залежності та спосіб зняти дискомфорт і внутрішню напругу. Головна героїня Кейт повністю відповідає наведеному описові. Після прочитання оповідання впадає у вічі відхилення від "нормативних модусів соціальної взаємодії" [1]. Психологічні розлади, які характеризують стан протагоніста, можна класифікувати типовою kleptomaniєю. Так, за даними науковців, більшість kleptomaniy – жінки, при цьому досить забезпечені, якою і є Кейт: *She is carrying three hundred dollars in cash, eight credit cards. She wears an emerald cabochon ring, the diamond studs in her ears are on caret each. She was dressed well and carrying a good quality purse* (тут і далі цит. за [2]). Стан фінансових справ є навіть предметом гордості її чоловіка: "... *my wife can buy any car in this city twenty times over and her own lipstick factory if she wants*". Напевно, саме тому крадені речі kleptomaniy, як правило, навіть не використовує: або ховає вдома, або повертає до магазину, або просто викидає, що й робить Кейт: *There is a trunk with shoplifted items in her bedroom*. Клептомани зазвичай є чесними людьми, далекими від кримінального світу, із пристойних сімей: *Her husband*

---

is a man of principle and firm opinions. У Кейт, як і в інших kleptomaniв, немає проявів ніяких інших психічних хвороб, зокрема, шизофренії. Вона розсудливо планує свої вчинки, установлює свої правила й суворо їх дотримується: *That's one of her rules. It has to be two items from the same floor of the same store; The rule now is: two items a week, by Friday at three in the afternoon: she always carries a bag from a department store in the mall, with a number of purchased items inside it. A basic rule.* Хворі kleptomанією практично ніколи не зізнаються у своїй хворобі, їм це важко усвідомлювати: *"You need help, my dear. Do you understand that?" Barbara said. "What do you mean? I do not know what are you talking about!" Kate answered.* Вони не відкриваються навіть близьким людям, яким довіряють: коханому чоловікові (*He would not understand what had happened today in Nordstrom*), сімейному лікарю (*Kate has not told Marth, of course, the reason for these attacks. The stealing, the rigid rules about the stealing, is something she has never shared with anyone*).

Відмінність між крадіжкою та kleptomанією – мотивація. Крадіжки більш ретельно сплановані й пов'язані з особистою вигодою. Kleptomанією називають нав'язливе прагнення красти без корисливої мети. Украдена річ може й не мати ніякої цінності – задоволення приносить сам факт розкрадання. У рейтингу вкрадених товарів на першому місці – парфумерія, косметика, на другому – колготки, на третьому – продукти харчування. Узгоджується з цією класифікацією і Кейт (*a chocolate bar, a magazine, the pretty scarf, the silly earrings*). Крайній випадок kleptomанії – крадіжки в гостях у знайомих (Кейт поцупила помаду й гаманець з сумочки Барбари – дружини клієнта свого чоловіка). Проміжний – в супермаркетах, "найлегший" випадок – розкрадання в готелях, ресторанах і власних офісах. Традиційним "полігоном" для Кейт є *supermarket*, рідше – *restaurant, ladies room*. Однак kleptomанія, як саморуйнуюча форма поведінки небезпечна насамперед для самої людини, яка страждає цією залежністю. Людина періодично перебуває у стані сильного стресу: *She can feel the shaking from her knees right up to her hair. Her heart is starting to pound. She is ashen. She stands at the sink, fighting the nausea; Kate is shaking so badly she cannot get the key in the car door; She is sweating; her eyes are round, sparked with fear.* Kleptomани страждають від недооцінки власних розумових здібностей, і результатом цього є низька самооцінка та почуття самотності, що чітко простежується у Кейт: *She was studying comparative literature and passionately involved in a course on Writing and Madness.* Гарна освіта та бажання самовдосконалюватися не

знайшли розуміння в чоловіка, який вважав за краще мати дружину-домогосподарку, яка буде дбати виключно про свою зовнішність, а інтелектуальний потенціал використовуватиме для світських бесід з його клієнтами. *Her husband asked "Busy day? Hair appointment?" There is a strange pride in the way he teases her about her empty, frivolous days. He is the sole breadwinner now.* Ця хвороба є наслідком стресів, серйозних втрат (сім'ї, роботи, коханої людини), або коли в житті виникають різні труднощі, злість на якусь значущу людину, що й спостерігаємо на прикладі Кейт (*She quit her job at the advertising company*). Нереалізовані розумові здібності знайшли вихід у хворобливій пристрасі. Наша героїня "захворіла" тоді, коли на вимогу чоловіка звільнилася з роботи й стала "lady of leisure", хоч симптоми мали місце раніше. Справжні хворобливі причини заховані глибоко в підсвідомості, вони звичайно формуються ще в ранньому дитинстві: *It started at her local supermarket. Her own working class genes are not in evidence.*

Мовленнєва характеристика персонажного та авторського мовлення є вагомим інструментом репрезентації психологічного стану особистості. Репліки Кейт та інших дійових осіб, мовлення оповідача, підтекстова інформація, закладена в синтаксичних структурах різної лінійної довжини створюють мовленнєвий портрет особи, хворої на kleptomaniю, хоч цей медичний термін не використовується в тексті аналізованого оповідання.

Список використаних джерел

1. Butler, J. *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity* / J. Butler. – N. Y.: Routledge, 2006. – 272 p.
2. McCluskey, M. *Compulsion* / M. McCluskey. – Режим доступу: <http://www.literarypotpourri.com/>

Summary

The paper concerns language means of psychic disease representation occurring in the characters' and author's speech which make it possible to classify the diagnosis using no medical terms.

Key words: *kleptomania, theft, crime, norm deviation, protagonist, speech, language means.*

ВЖИВАННЯ НЕОЛОГІЗМІВ ЯК ТАКТИКА МАНІПУЛЯЦІЇ СВІДОМІСТЮ В АНГЛОМОВНИХ ЗМІ

У статті досліджується вживання неологізмів як вербальних засобів впливу на свідомість реципієнта в англомовних ЗМІ.

***Ключові слова:** неологізми, фразеологія, маніпуляція, стратегія.*

Неологізми широко використовуються для маніпуляції свідомістю, оскільки їм можна надати відтінків, які потрібні для того, щоб викликати негативні чи позитивні емоції та ставлення.

Досліджуючи динаміку функціональних змін у мові американської публіцистики кінця ХХ – початку ХХІ століття, А. О. Худолій виявив, що третина лексико-семантичних та фразеологічних неологізмів належить до суспільно-політичної сфери [1, с. 11]. Вони описують міжнародне, внутрішнє життя країни, військові конфлікти і посідають основне місце в матеріалах ЗМІ. І. В. Андрусак, досліджуючи англійські неологізми кінця ХХ століття, також дійшла висновку про вагомість у житті сучасної людини сфери політики. Цей сектор є одним із найбільш представлених новою лексикою (інші сектори – “комп’ютерні технології” і “світ бізнесу”) [2, с. 9].

На особливу увагу заслуговує нова лексика та фразеологія, що відбиває терористичні акти 11 вересня 2001 року в США, наступні події та соціальні явища, боротьбу з тероризмом та викликає негативні асоціації з подіями 11 вересня. Їх використання в текстах ЗМІ формує негативне ставлення до поданого матеріалу та схвалення боротьби з терористами. Маніпуляція свідомістю реципієнтів відбувається в цьому випадку за допомогою залучення почуття страху. Ці неологізми можна поділити на кілька груп за своєю концептуальною закріпленістю [3, с. 77].

Першу групу становлять позначення дати терористичних актів і пов’язані з нею лексико-фразеологічні інновації. Позначення “11 вересня 2001 року” в англійській мові стає базою для цілої низки сполук, наприклад, *Generation 9-11, 9-11 widow, 9-11 hijacker, 9-11 hijack cell, 9/11 charity scam, pre-9/11, September 11 plot, September 11 effect, September 11 terror, September 11 news*. Від слова *9-11*

утворився дериват *post-9-11 / post-September 11*, який має багато значень і в різних контекстах може означати війну з тероризмом, листи зі збудником сибірської виразки, а також сплеск патріотизму в країні [4, с. 512].

Цей день також позначається словосполученням *Black Tuesday* – відповідно до дня тижня трагедії. Ним також прийнято було позначати 29 жовтня 1929 року, коли через п'ять днів після обвалу фондової біржі в Сполучених Штатах почалася масова паніка, а згодом “велика депресія” у США. Нещодавно з'явилося ще одне значення вислову *Black Tuesday*. Ним позначають 2 листопада 2004 року, дату виборів Дж. Буша на другий строк президентства.

Як уже зазначалося, досить поширеною стала номінація “покоління 11 вересня 2001 року” – *Generation 9-11*. Було створено й вислів *September 10* у значенні “такий, що не усвідомлює можливої близької трагедії, великої загрози” (у жаргоні молоді цей вислів вживається для позначення чогось неважливого, несуттєвого). Поняття *9/11* вживається в контекстах, пов'язаних із боротьбою проти тероризму, і викликає почуття страху перед ним.

Масштаби терористичних акцій останніх років та використання в них зброї масового знищення спричинили закріплення за сучасним тероризмом і його виконавцями термінів *mega-terrorism, mega-terrorist*. Для забезпечення широкої підтримки населення ЗМІ вживають ці терміни, підкреслюючи масштаби сучасного тероризму. Псевдопрефікс *mega* помножує ефект негативного сприйняття.

Виділяються нові слова і фрази в промовах і виступах президента США Джорджа Буша молодшого, які одержали назву “бушизмів” – *bushisms* [7, с. 334]. Так, зворот *axis of evil* було введено Д. Бушем в одній із своїх промов для позначення певних країн, що, на думку американського президента, є центрами міжнародного тероризму. В даному словосполученні об'єднуються негативні конотативні семи, притаманні обом словам, хоча конотативні значення, які вони містять, є різними – у слова *evil* воно є інгерентним, а в *axis* – адгерентним. Спочатку до країн “вісі зла” (*axis of evil country*) американці відносили Ірак, Іран і Північну Корею, однак уже через тиждень після президентської промови офіційні особи Білого Дому “приєднали” до них Лівію, Сирію і Кубу [8, с.28]. Ці три країни були приєднані на “правах” членів вісі зла більш низького розряду, і було створено фразу *junior varsity axis of evil*.

Значну групу інновацій становить нова воєнна лексика та фразеологія. Виникає поняття “асиметричної війни (конфлікту, тактики)” – *asymmetric warfare (asymmetric conflict, asymmetric*

---

tactics), тобто війни, в якій ворогуючі сторони мають різний воєнний потенціал і більш слабка сторона застосовує “нестандартну” тактику, передусім вдається до терору. У подальшому вислів *asymmetric warfare* набуває нового відтінку значення – “некласична” війна, під час якої слабша сторона може використати зброю масового знищення. З цим значенням пов’язані також неологізми *asymmetric threat* “загроза застосування під час воєнного конфлікту “некласичних” методів, особливо зброї масового знищення”, *non-arrayed enemy* “нестандартний” ворог, який застосовує тактику терору” [3, с. 81].

Суміжне поняття відбиває й інновація *fourth-generation warfare* на позначення “війни четвертого покоління”, тобто воєнних дій, коли одна зі сторін – це неурядові збройні формування, які застосовують “нетрадиційну” тактику. “Війна третього покоління” – це здебільшого “війна ідей” в умовах використання танків та літаків. Своєрідне поєднання третього та четвертого типу війни має назву інформаційної війни, яку можна визначити як цілеспрямовану кампанію з дискредитації супротивника у світовій спільноті, пригнічення бойового духу супротивника, нейтралізацію його здатності до опору, перехід мирного населення на протилежну сторону, піднесення духу власної армії та армії союзників [5, с. 66]. Саме такою війною вважається війна США та їхніх союзників з Іраком.

Виникає нова загальна назва учасника війни, воїна – *warfighter*. Тобто за допомогою залучення суспільних цінностей формується позитивне ставлення адресата до нової лексичної одиниці.

У процесі боротьби з тероризмом почали оперувати поняттям “цільового вбивства” або “виконавчої дії” (*targeted killing / executive action*), яке позначає укладання списку “головних терористів” та полювання на них і фактично є евфемізмом для позначення політичного вбивства.

Інформаційна революція вплинула на семантику слова *smart*, яке набуло нового значення «комп’ютеризований, такий, що належить до комп’ютерної, сучасної техніки». До неологізмів із компонентом *smart* належать такі словосполучення, як *smart card*, *smart house*, *smart phone*, *smart technology* [6, с. 381]. До інших словосполучень належать терміни з воєнної тематики: *smart bomb*, *smart missile*, *smart weapon*. Завдяки позитивній конотації першого елемента нейтралізується негативне сприйняття другого.

Неологізмами позначають особливості влади сучасних держав: поняття “м’яка” та “жорстка влада” (*soft power / hard power*) притаманні сучасному етапу політики Сполучених Штатів, які, у

свою чергу, отримали назву “гіпердержава” (hyper-power). “М’яка влада” ґрунтується на невовимому або непрямому впливі за допомогою культури, цінностей та ідеології, при цьому справжні наміри керівництва держави, які не завжди є об’єктивними й іноді не відповідають реальним потребам даної соціальної спільноти, не афішуються. Цей вплив має маніпулятивний характер, оскільки керівництво держави реалізує свої інтереси, використовуючи маніпулятивні стратегії, які втілюються за допомогою мовних засобів.

Список використаних джерел

1. Худолій А. О. Динаміка функціональних змін у мові американської публіцистики кінця ХХ – початку ХХІ століття: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / КНЛУ. – К., 2004. – 20 с.
2. Андрусак І. В. Англійські неологізми кінця ХХ століття як складова мовної картини світу: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. – К., 2003. – 20 с.
3. Зацний Ю. Актуальні проблеми сучасності й поповнення суспільно-політичної лексики та фразеології англійської мови // Науковий вісник Чернівецького університету. – Чернівці, 2003. – Вип. 165-166. – С. 73–84.
4. Фоменко О. С. Неологізми – мовні наслідки терористичних актів 11 вересня 2001 року // Мовні і концептуальні картини світу. – К., 2002. – № 7. – С. 512-517.
5. Павлова Е. К. Номинативные аспекты информационной войны (на примере войны в Ираке) // Вестник Московского университета. Серия 10: Журналистика. – М., 2003. – №6. – С. 66-72.
6. Зацний Ю. А. Розвиток словникового складу сучасної англійської мови. – Запоріжжя: Запорізький державний університет, 1998. – 431 с.
7. Glovka W., Melancon M., Wyckoff D. Among the New Words // American Speech. – Vol. 78. – #3. Fall 2003. – P.331-342.
8. Matthews C. American Beyond Our Grandest Notions. – New York: The Free Press, 2002. – 240 p.

Summary

The article investigates the usage of neologisms as verbal means of influence on the consciousness of a recipient in the English mass media.

Key words: *neologisms, phraseology, manipulation, strategy.*

LINGUISTIC PECULIARITIES OF PORTRAIT DESCRIPTION (A STUDY OF THE NOVEL BY LOUISA MAY ALCOTT "LITTLE WOMEN")

В статті розглядаються особливості портретного опису, притаманні зображенням зовнішності персонажів художнього твору. Виділяються такі типи портретного опису, як груповий (дискретний, недискретний) та індивідуальний; відокремлений, вбудований та комбінований. Розрізняються статичні й кінесичні елементи портретного зображення.

***Ключові слова:** портретний опис, індивідуальний, груповий, відокремлений, вбудований, комбінований, дискретний, недискретний.*

Our paper focuses on the research of portrait description in the novel by Louisa May Alcott "Little Women". It is the story of four girls – pretty Meg, headstrong Jo, sweet Beth, and spoiled Amy – growing up with plenty of spirit but little money during the Civil War era in New England. Besides the four protagonists, the other characters arise during the flow of the narrative – Margaret "Marmee" March (the girls' mother), Robin "Father" March, Theodore "Laurie" Laurence (a charming, playful, and rich young man who lives next door to the March family and others).

The research follows contemporary paradigms of text linguistics and investigates the peculiarities of portrait descriptions in the American prose narrative of the late 19th century. The object of our paper is linguistic means and peculiarities of composition of portrait descriptions in the text under analysis.

Anthropomorphic or portrait description is one of the most important kinds of description. This may be understood as a representation of both outer and psychological specificities of a literary text character. The importance of portrait description in the text under analysis is stated by the author herself: "As young **readers like to know 'how people look'**, we will take this moment to give them a little sketch of the four sisters..." [2, p. 2].

In literature the term portrait refers to a written description or analysis of a person or thing. We consider a portrait in a fiction text as one of the elements constructing an image.

We follow M. Andronnikova in her stating that a portrait is not identical to the person it depicts. It reflects only the aspects selected by the author. Portrait is not a person but a model of a person which conveys individual and unique links between a man and his environment [1, p. 5].

A portrait may represent a single person (individual portrait) or a group of people (group portrait). Within group portraits we distinguish between discrete (members of the group of characters are described by turns) and non-discrete (a group is described in general, the integrity of their appearance is implied).

Let's consider the example:

Elizabeth, or Beth, as everyone called her, was a rosy, smooth-haired, bright-eyed girl of thirteen, with a shy manner, a timid voice, and a peaceful expression which was seldom disturbed. Her father called her 'Little Miss Tranquility', and the name suited her excellently, for she seemed to live in a happy world of her own, only venturing out to meet the few whom she trusted and loved [2, p. 5].

Group portrait depicts two or more people. The example of discrete description is the following:

They looked very well in their simple suits, Meg's in silvery drab, with a blue velvet snood, lace frills, and the pearl pin. Jo in maroon, with a stiff, gentlemanly linen collar, and a white chrysanthemum or two for her only ornament. Each put on one nice light glove, and carried a soiled one, and all pronounced the effect "quite easy and fine" [2, p. 28].

Group non-discrete portrait reflects a group of characters taken as a whole, united by some outer similarity or likeness. Group non-discrete portrait – the four sisters in the following example:

As she rolled away, the sun came out, and looking back, she saw it shining on the group at the gate like a good omen. They saw it also, and smiled and waved their hands, and the last thing she beheld as she turned the corner was the four bright faces, and behind them like a bodyguard, old Mr. Laurence, faithful Hannah, and devoted Laurie [2, p. 185].

Kinesthetic and static elements of portrait description are investigated as well. Kinesthetic elements are mimic expression, gestures, pace, static – face, figure, clothes. These are peculiarities which change according to the characters' emotions, mood, situation, circumstances. They accompany the characters' speech making it more emphatic or the manner of movement revealing the true feelings and intentions which cannot be comprehended from the utterances. We come across such characteristics throughout the story; they facilitate greatly to perceive the texts message.

Meg lifted her eyebrows, but Jo scowled at her defiantly and said at once, "Of course you may" [2, p. 155].

Static elements are known for their relative stability. Representing the protagonists' features, portraits are not likely to change very much as far as the chronotope of the narrative limits possible substantial changes.

"Your hands are bigger than mine, and you will stretch my glove dreadfully," began Meg, whose gloves were a tender point with her [2, p. 26].

The research proved that there is a relative balance in number of kinesthetic and static components the author used in the text.

Portrait descriptions may be systematized due to their interaction characteristics. Here we distinguish between:

– separate portrait description comprising an utterance or several utterances:

Margaret, the eldest of the four, was sixteen, and very pretty, being plump and fair, with large eyes, plenty of soft brown hair, a sweet mouth, and white hands, of which she was rather vain [2, p. 4].

– built-in portrait description where some portrait detail is included into an utterance:

As she spoke, Jo took off her bonnet, and a general outcry arose, for all her abundant hair was cut short [2, p. 179].

– combined portrait description which comprises the two listed above:

As Meg went rustling after, with her long skirts trailing, her earrings tinkling, her curls waving, and her heart beating, she felt as if her fun had really begun at last, for the mirror had plainly told her that she was 'a little beauty' [2, p. 100].

The investigation lead to the conclusion that a portrait description is an integral part of a fiction text. It structures the image of a literary character, his/her appearance, peculiarities of behaviour, reflects the author's attitude towards the character, bears historical, social, national traits, and helps the reader perceive the message of the text and form an opinion about it. It is a powerful tool to describe a character – an imaginary person who lives only on the pages of a book. All the means of characterization the writer resorts to, enable the reader to visualize and understand the characters, to think, feel, and worry with them as they face their problems, to trace the changes and growth of their personalities, to adequately perceive the message of a fiction text.

Список використаних джерел

1. Романенко О.В. Сильові доміанти німецького романтичного дискурсу та їх мовна об'єктивація: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / О. В. Романенко / Харківськ. нац. ун-т імені В. Н. Каразіна. – Харків, 2007. – 20 с.
2. Alcott, L.M. Little Women / L.M. Alcott. – New York : Courier Dover Publications, Inc., Mineola, 2000. – 608 p.

Summary

The paper considers peculiarities of portrait description used to depict a fiction character. The following types of portrait description are singled out: group (discrete, non-discrete) and individual; separate, built-in and combined. Static and kinesthetic elements of a portrait are analyzed.

Key words: portrait description, individual, group, separate, built-in, combined, discrete, non-discrete.

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ФЕНОМЕНА МОВЧАННЯ В АНГЛОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

У статті здійснено аналіз лексико-граматичних засобів номінації мовчання як невербального компонента комунікації на матеріалі англomовного художнього дискурсу.

Ключові слова: *невербальне спілкування, мовчання, номінація, силенціальний ефект, іменник, прикметник, дієслово, прислівник.*

Лінгвісти все більше фокусують увагу на вивченні феноменів невербального спілкування. Невербальна поведінка людини вказує на її психічний стан, а мовчання є стратегічним компонентом комунікативної діяльності людини. Як феномен невербального спілкування мовчання може виконувати комунікативну, перцептивну та інтерактивну функції. Мовчання пов'язано з нормами поведінки соціуму, потребує певних навичок та вмій.

Вміння користуватись невербальними засобами комунікації свідчить про належний тезаурус комунікантів. Прагматична мета комунікації досягається завдяки паралельному використанню мовчання та інших експресивних невербальних засобів. Комунікативно-прагматичні та лінгво-когнітивні аспекти ефекту мовчання є вельми актуальними у сучасній лінгвістиці з огляду на зростаючий інтерес учених до проблем комунікації, інтеграції вербальних та невербальних засобів людського спілкування.

Деякі лінгвісти відносять мовчання до негативної семантики [2, с. 417]. Проте поліфункціональність мовчання включає і позитивну оцінку, слугує ознакою роздуму, рефлексивності. Когнітивна діяльність, процес обробки ментальних репрезентацій, концептів, сценаріїв, пропозицій при цьому не завжди позначається тільки новими знаками [3, с. 34].

Аналіз емпіричного матеріалу свідчить, що серед монолексемних номінацій позначення мовчання виокремлюються різні частиномовні слова: іменники (*silence, pause, stillness*), прикметники (*silent, mute, voiceless, quiet, still, speechless, uncommunicative, wordless*), дієслова (*pause, hesitate, stop*) та прислівники (*silently, quietly*).

Значне місце в арсеналі мовних номінацій, що позначають феномен мовчання, посідає **іменник та іменникова** група, наприклад: *deep silence* – глибока тиша, *strained silence* – напружена тиша, *total/perfect silence* – повна тиша, *dead silence* – мертва тиша, *ominous/eerie silence* – зловіща тиша, *the silence of the desert* – безмовність, мовчання пустелі, *in silence* – в тиші, *in the silence of the night* – в нічній тиші, *gloomy silence* – похмуре мовчання, *awkward silence* – незграбне мовчання, заминка, *prolonged silence* – тривале мовчання, *stony silence* – кам’яне мовчання, *to impose to silence* – змусити замовчати, *to keep strict silence* – зберігати строгі мовчання, *to observe silence on the point* – не висловлюватись з даного питання, *to fall into silence* – замовчати, *to pass over the matter in silence* – обійти питання мовчанням.

Поряд із іменником належне місце у вербальній парадигмі мовчання займає **дієслово** та його форми, напр.: *Aison hesitated* (Ferrigno, p. 99). *Thorpe didn't respond* (Ferrigno, p. 98). *He didn't respond* (Koontz, p. 109). *Marty didn't answer him* (Koontz, p. 196). *He dared say nothing of the sort* (Koontz, p. 72). *Nick didn't even bother answering* (Ferrigno, p.107). *Alison waited* (Ferrigno, p. 133). *The Angel didn't want to argue with him* (Ferrigno, p. 139). *He stopped, as if to study the restaurant which, unknown to me, he had been gently and slowly leading me to* (Miller, p. 260). *Kiku poked her husband to silence him* (Uchida, p. 44). *With their stomachs filled, the boys quieted down, and as the dusky evening settled into night, they stretched out on the mat, contemplating their toes* (Uchida, p. 114). *The woman was finally silenced by her own misery* (Uchida, p. 174).

Мовчання екстеріоризується за допомогою **прикметників** (*silent, still, quiet*), напр.: *He became silent again, fidgeted about for a few moments, then grew quite still* (Miller, p. 305). *The struggle is quiet* (Koontz, p. 36).

Силенціальний ефект позначається і за допомогою **прислівників**, напр.: *The two worked silently scrubbing the floor until Ginther was told abruptly that he was dismissed* (Crawford, p. 71). *A weird, impractical, improbable thought entered his mind and he expressed it silently in prayer* (Crawford, p. 107).

Семантична палітра феномену мовчання широко представлена в англійських прислів'ях: *Think today, and speak tomorrow. Second thoughts are best. Be swift to hear, slow to speak. Keep your mouth shut and your eyes open. A close mouth catches no flies. A still tongue (mouth) makes a wise head. A fish wouldn't get caught if he kept his mouth shut. Better the foot slip than the tongue. As a word never spoken is the word that is never broken. Speech is silver, silence is gold. Silence is golden.*

No wisdom like silence. Silence is the best policy. The tree of silence bears the fruit of peace.

В англомовному художньому дискурсі реалізується модель *there's/was a silence* та *there's/was a pause*: *There was a silence and then she continued* (Miller, p. 170). *There was a heavy silence* (Keen, p. 137). *There were strange pauses, too, as if they were embracing* (Miller, p. 455).

У парадигмі вербалізаторів мовчання в англомовному художньому дискурсі преференція надається лексемі *silence*.

Кластери (англ. *cluster* – група) з морфемою *silen-* семантизують відсутність голосу/озвучення. Алонім *quiet*, на відміну від слова *silent*, корелює з наявним, але тихим голосом. Лексеми з морфемою *quiet-* в англомовному художньому дискурсі номінують неголосні, слабо озвучені дії.

Отже, серед засобів номінації мовчання як силенціального компонента комунікації виокремлюються слова, ланцюжки слів та усталені фрази. Домінантними номінаціями виступають лексеми *silence* та *pause*.

Корпус мовних засобів для позначення невербального феномену мовчання представлено різними за характером вербальними номінаціями. Широка сфера вербалізаторів мовчання номінується за допомогою слів, словосполучень, речень, прислів'їв, полілексемних та монолексемних одиниць. Вербалізатори ефекту мовчання корелюють з різними частинами мови, особливо з іменниками та їх похідними, які реалізують сему мовчання експліцитно.

Перспективним вважаємо дослідження феномену мовчання на матеріалі різних дискурсів, осмислення його соціокультурного статусу та таксономії, вивчення інтеграції вербальної та невербальної комунікації.

Список використаних джерел

1. Анохіна Т.О. Семантизація категорії мовчання в англомовному художньому дискурсі. Монографія. – Вінниця: Видавництво “Нова Книга”, 2008. – 160 с.
2. Арутюнова Н.Д. Феномен молчания // Язык о языке: Сб. статей / под общ. рук. и ред. Н.Д. Арутюновой. – М.: Язык русской культуры, 2000. – С. 417-436.
3. Безуглая Л.Р. Значимое молчание в системе прагматической импликации // Вісник ХНУ. – Х.: ХНУ, 2004. – Вип. № 636 – С. 47-49.
4. Дубенко О.Ю. Англо-американські прислів'я та приказки. Посібник для студентів та викладачів вищих навчальних закладів. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2004. – 416 с.

-
-
5. Crawford, Don. Pueblo Intrigue. – New York: Pyramid Books, 1969. – 125 p.
  6. Ferrigno, Robert. Dead Silent. – London: Simon&Schuster, 1999. – 307 p.
  7. King, Stephen. The Shining. – New York: a Signet Book, 1978. – 464 p.
  8. Koontz, Dean. Mr. Murder. – New York: Berkley Books, 1994. – 481 p.
  9. Miller, Henry. Rosy Crucifixion. – Glasgow: Flamingo, 1993. – Volume III. – 314 p.
  10. Uchida, Yoshiko. Picture bride. – Seattle and London: University of Washington Press, 1997. – 216 p.

Summary

The article focuses on the analysis of lexico-semantic means of nominating silence phenomenon as a non-verbal component of communication on the material of English fiction discourse.

Key words: *non-verbal communication, silence, nomination, silence effect, noun, adjective, verb, adverb.*

LANGUAGE EFFECTS ON HUMAN COGNITION IN THE NOVEL “PYGMALION” BY G.B. SHAW

Стаття присвячена аналізу впливу мови на когніцію людини, характер і поведінку в навколишньому світі.

Ключові слова: мова, когніція, людина, характер, поведінка.

The idea that the language we speak influences the way we think has evoked perennial fascination and intense controversy (J.J. Gumperz, S.C. Levinson, C. Lucy, W. von Humboldt, F. Boas, M. Bally, E. Sapir, B.L. Whorf, etc.).

In our work we will investigate the relationship between language and cognition in the group of people of different social classes.

So, the **aim** of this article is to explore how language can influence a human mind, behaviour and perception of the world in the novel “Pygmalion” by G.B. Shaw.

According to Wilhelm von Humboldt cognition imposes general laws on language but in turn language gives form to cognition (though W. Humboldt is mostly concerned with language as the possession of a nation, i.e. a group, not of an individual) [7, p. 54]. F. Boas sees culture as confined by specific features of language, more or less as an aside to his general ideas on culture [1, p. 289]. C. Bally regards language as a *straitjacket on cognition*: “d’finer un type de langue, c’est d’finer la manière dont elle d’forme la realite” (defining a kind of language means defining the ways in which it distorts reality) [2, p. 128]. E. Sapir on the other hand calls language a “garment for thought”: it is not separate from thought, it is its highest form – in some ways an antecedent of cognitive linguistics; different languages predispose people to particular ways of thinking (although his views on language and thought amount to a few asides in a general account of language) [5, p. 15]. B. L. Whorf develops the idea of languages constraining cognition more extensively through “the linguistic relativity principle” that a person’s way of seeing the world is relative to the language they speak [7, p. 158].

Although the last two decades have been marked by extreme skepticism concerning the possible effects of language on thought,

---

---

recent theoretical and methodological advances in cognitive science have given the question new life. Research in linguistics and linguistic anthropology has revealed striking differences in cross-linguistic semantic patterns. Cognitive psychology has developed subtle techniques for studying how people represent and remember experience. It is now possible to test predictions about how a given language influences the thinking of its speakers.

The possible relationships between cognition and language can be expressed in many ways. J.J. Gumperz and S.C. Levinson spell out one approach as:

- 1) differences occur in linguistic categories across languages;
- 2) linguistic categories determine aspects of individuals' cognition;
- 3) aspects of individuals' cognition differ across linguistic communities according to the language they speak [3, p. 25].

J. Lucy puts it as a logical choice between:

- 1) structure-centered approaches that see what linguistic differences imply for cognition;
- 2) domain-centered approaches that see how 'experienced reality' may be represented differently across languages;
- 3) behaviour-centered approaches that see how different behaviours are linked to language differences [4, p. 45].

The idea that thought is determined by language is most commonly associated with the writings of Benjamin Lee Whorf. The scientist, being impressed by linguistic diversity, proposed that the categories and distinctions of each language enshrine a way of perceiving, analyzing, and acting in the world [8, p. 23].

In the chosen novel the author pays a great attention to the language of a person. He regards that due to the *right manner of speech* it is possible to change one's character and social status.

...But you have no idea how frightfully interesting it is to take a human being and change her into a quite different human being by creating a new speech for her. It's filling up the deepest gulf that separates class from class... [6, p. 25]

According to the author it will be possible to change a human being, character, habits and even social status if she or he adopts a new type of speech. He regards that social nature of a person is expressed in various parts of language: phonetics, grammar, vocabulary. While the main heroine utters such vocal sounds as "ah-ah-ah-ow-ow-ow-oo" she has no chance to get out from street conditions. That's why all his forces are concentrated on the attempt to change her speech in order to make her a real lady.

...You see this creature with her kerbstone English: the English that will keep her in the gutter to the end of her days. Well, sir, in three months I could pass that girl off as a duchess at an ambassador's garden party... [6, p. 12]

Bernard Shaw demonstrates that grammar and vocabulary of a person also play a very important part in his or her behaviour. Both phoneticians failed in their efforts to reformat the flower-girl during her first visit into the aristocratic society.

... LIZA [piling up the indictment] *What call would a woman with that strength in her have to die of influenza? What become of her new straw hat that should have come to me? Somebody pinched it; and what I say is, them as pinched it done her in...* [6, p. 31]

After this incident professor Higgins recognized as necessary to teach the flower-girl not only new phonetics but also new grammar, vocabulary and at the same time new culture, so far as even the flower-girl pronounced words in a proper way, her speech didn't appear the English language of ladies or gentlemen.

"You see, I've got her pronunciation all right; but you have to consider not only how a girl pronounces, but what she pronounces." [6, p. 37]

The effort to change a street-girl into a lady by giving her a new speech model was a successful affair. The flower-girl became a real lady owning a perfect manner of speech.

Thus we may come to a conclusion that language is a powerful tool in shaping human's thought, cognition and behaviour. Linguistic processes are pervasive in most fundamental domains of thought, unconsciously shaping us from the nuts and bolts of cognition and perception to our loftiest abstract notions and major life decisions. Language is central to our experience of being human, and the languages we speak profoundly shape the way we think, the way we see the world, the way we live our lives.

Список використаних джерел

1. Boas F. The methods of ethnology. *American Anthropologist*, 22. Reprinted in F. Boas, 1940. – 322 p.
2. Forel C. *La linguistique sociale de Charles Bally*. – Genève: Librairie Droz, 2008. – 169 p.
3. Gumperz J. J. and Levinson S.C. (Eds.). *Rethinking linguistic relativity*. – Cambridge: Cambridge University Press, 1996. – 176p.
4. Lucy J.A. *Grammatical categories and cognition: A case study of the linguistic relativity hypothesis*. – Cambridge: Cambridge University Press, 1992. – 187 p.

-
-
5. Sapir E. The status of linguistics as a science. *Language*, 5, 1929. – 214 p.
  6. Shaw, Bernard. *Pygmalion*. – New York: Brentano, 1916. – 56 p.
  7. W. von Humboldt. *On language*. Translated by P. Heath. – Cambridge: Cambridge University Press, 1999. – 116 p.
  8. Whorf B.L. Science and linguistics. *Technology Review*. Reprinted in Carroll, J.B. (Ed.), *Language, thought, and reality: Selected writings of Benjamin Lee Whorf*. – Cambridge, MA: MIT Press. 1956219

Summary

This article is devoted to the analysis of language effects on human cognition, character and behaviour in the surrounding world.

Key words: *language, cognition, human, character, behaviour.*

**TEXTUAL IMPLEMENTATION OF THE
CONCEPTUAL SPHERE “THE MANSERVANT
AS THE CARRIER OF THE NATIONAL
ANGLO-SAXON CULTURE”
(ON THE BASIS OF P. G. WODEHOUSE’S
“MUCH OBLIGED, JEEVES”)**

Концептуальна сфера, яка характеризує літературний образ “носія Англо-Саксонської культури”, включає такі характеристики як мовні засоби, стиль мовлення та поведінки, базові елементи культури та його соціальне положення.

***Ключові слова:** концептуальна сфера, характерні риси концепту, носій культури, слуга, аристократія.*

The aims of this article are to investigate the conceptual spheres by Zalevska A.A. and Boldyrev N.N. and to single out principal features of a concept and try to apply them on the conceptual sphere of a literary character of a manservant bearing features of a specific Anglo-Saxon Culture as one of the most applicable to the notion of aristocracy.

In the case of speaking about the unity of certain features as the conceptual sphere of one's carrying or being a representative of a definite culture we should define what the concept itself is and single out certain criteria specific for our subject of study.

Conceptualization is the process of the creation and construction of concept in the human recognition. It is also the process of thought concerning the new information that causes the creation of concept [2; 67].

The most wide-spread features of concept are the following ones:

1) concept is the minimum unit of the human experience in the ideal imagination that is verbalized with the assistance of the word;

2) concept is the main unit of processing, keeping and transmission of knowledge;

3) concept is the main cell of culture [1; 45].

Thus, we can make a conclusion that the main thing about the concept is that it bears to some meaning specific for the certain

---

---

surrounding and can be applied almost in any area of investigation. Here we will try to explore the unity of conceptual features including language peculiarities, behavior and psychological specialties and cultural distinctions of a literature character representing the Anglo-Saxon culture.

Reginald Jeeves is a fictional character in the short stories and novels of P. G. Wodehouse, being the “gentleman’s personal gentleman” (valet) of Bertie Wooster. Even his name traces to Saxons origin – Reginald – from O.H.G. *Reginald*, lit. “*ruling with power*”[4]. The meaning of his name is giving us a primary installation to a certain further cognition of this character.

This manservant is a collective image of a real English valet endowed with features characterizing him as a well-educated, comprehensively intelligent, with good manners person doing his job in the best way ever and treating his job as some kind of Arts.

Jeeves frequently displays mastery over a vast range of subjects, from philosophy through an encyclopedic knowledge of poetry, science, history, psychology and literature. He cites a lot, uses a great amount of proverbs and metaphors, e.g. while talking to Bertie on different topics he puts such insertions as quotes of famous literature masterpieces, mainly by British writers, e.g.:

· “*By different methods different men excel*” – Charles Churchill “Epistle to William Hogarth” (1763);

· “*Custom reconciles us to everything*” – by Edmund Burke;

· “*We should gather rosebuds while we may*” – by Robert Herrick;

He uses metaphors in calling some ordinary for everybody thing, e.g. to speak about such feelings as jealousy he prefers to say “*the green-eyed monster which doth mock the meat it feeds on*”(Shakespeare “Othello” (act III. scene 3)) [3; Much Obligated, Jeeves].

Sometimes Jeeves amplifies his point of view with unusual intercalation taken from literature or philosophy, e.g.: “*Who steals my purse steals trash; ’tis something, nothing; ’twas mine, ’tis his, and has been slave to thousands. But he who filches from me my good name robs me of that which not enriches him and makes me poor indeed.*” (Shakespeare “Othello” (act III. scene 3)) [3; Much Obligated, Jeeves].

As a real Englishman Jeeves quotes a lot from Shakespeare’s hereditary considering him to be the one whose words are wise in their essence, e.g.:

· “*Full many a glorious morning have I seen flatter the mountain tops with sovereign eye, kissing with golden face the meadows green, gilding pale streams with heavenly alchemy...*” (Shakespeare, sonnet 33) [3; Much Obligated, Jeeves].

He is also a “bit of a whizz” in all matters pertaining to gambling, car maintenance, etiquette, and women. While serving to his master Jeeves is not only the valet but rather “the teacher” for his “principal” by spreading his knowledge about everything around or even developing his lexicon – Bertie is trying to remember at least something said by his manservant, e.g.:

· “*‘We were like ... Jeeves!’* – *‘Sir?’* – *‘Who were those two fellows?’* – *‘Sir?’* – *‘Greek, if I remember correctly. Always mentioned when the subject of bosom pals comes up.’* – *‘Would you be referring to Damon and Pythias, sir?’*” [3; Much Obligated, Jeeves] – in this case we observe even more – this passage shows us characteristic features of speech styles of them – official one for Jeeves and everyday speech of Bertie without any markers of his superiority at least in his social position.

But Jeeves’ profound knowledge in almost everything is not the only item of his own marking his headship over the master and his appurtenance to the higher class of authentic nobility carrying specific features of Anglo-Saxon culture but also his behavior, his manners or even his attitude towards his responsibilities either the way he performs his actions. As the person of high manners in many obvious situation Jeeves acts like nothing unusual happened either he accidentally overheard Bertie’s conversation by phone or was told some bad or unexpected news – the only his reaction to that is the way one of his eyebrows twitched and rose perhaps an eighth of an inch – and no matter how sensational the news item is. And that was what is called a wealth of meaning in that *‘Indeed, sir?’* [3; Much Obligated, Jeeves].

As far as Jeeves is a member of the Junior Ganymede Club we should notice his attitude towards his duties – he does not refuse of his obligation to fulfill the club book with details of Bertie’s doings but at the same moment Jeeves manages to blow about all his master’s apprehension about the reputation [3; Much Obligated, Jeeves].

To conclude everything, all these lingual and extralingual peculiarities of a literary character presenting the image of the carrier of the Anglo-Saxon culture constitute the entire conceptual sphere in the case of the concept is a unity of literary means creating a certain cell of culture. Also we should notice, that Jeeves’ most impressive feats are a flawless knowledge of the British aristocracy and his doings in this way may make us think of his being a real nobleman in his essence.

Sources

1. Болдырев Н. Н. Концептуальное пространство когнитивной лингвистики // Вопросы когнитивной лингвистики. – 2004. – № 1.

-
-
2. Залевская А.А. Когнитивизм, когнитивная психология, когнитивная наука и когнитивная лингвистика// Когнитивная лингвистика. – ч. 1. – Тамбов, 1998. – 346 с.
  3. Матеріали сайту Російської спільноти Вудхауза. – Режим доступу: <http://wodehouse.ru/>
  4. Etymological Dictionary. – Режим доступу: <http://www.etymonline.com/index.php?search=Reginald&searchmode=none>

Summary

This article deals with the survey of the textual objectification of a literary character being considered as the carrier of the Anglo-Saxon Culture and bearing specific features of nobility such as well-educated person speaking a high-style language, behaving in a proper way.

Key words: *conceptual sphere, features of a concept, a carrier of the culture, a manservant, aristocracy.*

ПРИЙОМИ МОВНОЇ ГРИ НА БАЗІ ВНУТРІШНЬОЇ СТРУКТУРИ СЛОВА

У статті досліджуються прийоми мовної гри, визначаються їх диференційні ознаки та типи.

Ключові слова: мовна гра, прийом, внутрішня структура слова.

У змістовній структурі лексем певне поєднання/співвідношення елементів стійкої і варіативної інформації про означуване належить до аспекту сприйняття слова, що визначає його асоціативний потенціал в системі мови і мовлення. У структурі сигніфікату варіативна зона визначається співвідношенням ядра і периферії. Периферійні компоненти змістовної структури слова розширюють його асоціативний потенціал, оскільки вони є “цілком реальними для мовної свідомості носіїв мови елементи мовної компетенції, часто актуалізуються в мові, лягають в основу семантичного варіювання слова, обумовлюючи сполучуваність і асоціативні зв’язки слова” [2, с. 14]. Лексичний фон слова є подібністю асоціативного поля з центром у вигляді понятійного ядра лексичного значення.

Лінгвальний формально-семантичний асоціативний код відбиває складні процеси досягнення ядра і периферії слова, виявляючи можливість зіставлення лексем за найрізноманітнішими і часто віддаленими семантико-асоціативними ознаками.

Сама здатність встановлювати віддалені семантичні асоціації між лексемами є показником креативності мовної особи (закріплюючись як пізнаний алгоритм, така здатність при накопиченні лінгвального досвіду виступає основою усвідомленого продукування відповідного парадоксу семантичних зміщень).

Прийоми мовної гри, засновані на використанні потенціалу внутрішньої структури слова, використовують лексико-семантичне асоціювання, модифікуючи утримування на семному і семемному рівнях варіативності.

Комічний ефект мовної гри при створенні ігрем цього класу виникає, таким чином, за рахунок нормативного змісту інтерпретованих мовних одиниць.

Лексико-семантичні прийоми. Семантичні асоціативні зближення представлені прийомами мовної гри, що базуються на

використанні засобів лексико-семантичного рівня мовної системи, під якими ми маємо на увазі моделі мовного і мовленнєвого варіювання змістовної структури слова. Моделі-фрейми подібних прийомів закріплені у свідомості мовців у вигляді потенційних семантичних зрушень лексичного значення, семантичної і лексичної сполучуваності, мовних і мовленнєвих конотацій і т.п.

До прийомів створення лексико-семантичних ігор належать: прийом паронімічної підміни, прийом усунення полісемантизму, прийом демегафоризації, прийом метафоризації. Головними факторами є: каламбурний ефект при підміні паронімів. Наприклад: "*Rosaries all the way*" – "*roses all the way*"; "*It looked the finale all right. It wasn't long before I realized that it was something more. It was the finish.*" – зближення паронімів *finale* і *finish* створює експресивний ефект мовної гри.

Фразеосемантичні прийоми. При створенні фразеосемантичних ігор експресивізація досягається також шляхом парономастичної підміни компонентів стійкого словосполучення. Введення оказіонального фоносеманта в структурну модель фраземи створює ігрову, виступаючу по відношенню до прототипу як ситуативна оцінююча номінація ("*the objectionable case of it*" (A. Bierce) – *non. the objective case*). Парадоксальні парономастичні підміни створюють можливість актуалізації асоціацій, що викликають оцінку денотата означуваного за аналогією з представленнями про властивості.

Оцінна інтерпретація сенсу висловлювання досягається заміщенням звукового компонента у складі фраземи з установкою на мовну гру: *sober water* – *soda water*; *in the familiar way* – *in the family way*; *poet lowrate* замість *poet laureate* (L. Hughes). У подібних прикладах підміни парономазів викликає ефект парадоксальної переорієнтації стійкого словосполучення. Ігрові спунеричного типу виразів '*insanitary suspector*' замість '*a sanitary inspector*'; '*You have tasted the whole worm*' замість '*You have wasted the whole term*', '*You have hissed all my mystery lectures*' замість '*You have missed all my history lectures*'; '*like a dutiful bream*' (H. H. Munro) замість '*like a beautiful dream*' створюють асоціативно-оцінний контекст характеристики означуваного. У подібних прикладах перестановка звуків або складів парономазів викликає ефект парадоксального переосмислення і денотативною, і експресивною функцій виразів.

Фразеологічні прийоми. Системно-мовною основою використання фразеологічних прийомів в цілях мовної гри є той факт, що фразеологізм є еквівалентним у функціональному плані слова [4]. Таким чином, як і слово, фразеологізм може бути багатозначним, тобто те або інше словосполучення може володіти більш ніж одним значенням фразеологізму.

Прагматичний ефект МГ може виникати в результаті створення ігрем шляхом 1) використання ФО, що мають омоніми у формі вільних синтаксичних поєднань, що мають ідентичну формальну структуру; 2) використання багатозначних ФО; 3) заміни компонентів ФО.

Необхідно підкреслити, що якщо в основі мовної гри знаходиться фразеологічні поєднання, то обіграванню можуть піддаватися як окремі компоненти фразеологізму, так і увесь фразеологізм в цілому. В останньому випадку стикаються ФО і мовна одиниця, що є вільним словом-поєднанням, що послужило її етимологічним прототипам.

В основі багатьох фактів зміщеної референції лежить метонімічні зрушення (заснований на асоціаціях по суміжності предметів і їх позначуваності), : “*sheep man – he wasn’t more than a lamb man*” (O. Henry) протипоставлення *sheep* вівця і *lamb* ягня, що підкреслює невелике зростання і безпорадний вигляд Джексона.

“His weight in pounds, shillings and ounces” (A. Milne), де обігрується вираз “*to be worth one’s weight in gold*” – бути на вагу золота, причому тут використовується два значення слова – *pound* – грошова одиниця і міра ваги, а слова *shilling* і *ounces* посилюють цей каламбур.

Список використаних джерел

1. Девкин В.Д. Вовлечение внутренней формы слова в механизм экспрессии и комизма // Лексика и лексикография. – М.: Институт языкознания РАН, 1994. – С. 9-19.
2. Сковородников А. П. О понятии и термине “языковая игра” // Филол. науки, 2004. – № 2. – С. 79-87.
3. Sherzer J. Speech Play and Verbal Art. – Austin, TX: Texas University Press, 2002. – 198 p.
4. Schultz T.R. A Cognitive-developmental analysis of humor // Humor and Laughter: Theory, Research and Applications / Chapman T., Foot H. – London: Wiley. – pp.78-92.
5. Warner C.N. It’s just a game, right? Types of play in foreign language CMC. // University of California, Berkeley. – Vol. 8. – No. 2, May 2004. – pp. 69-87.

Summary

The given article deals with the methods of play on words. Their types and differentiative features have been analyzed

Key words: *play on words, ludism, internal structure.*

LEXICO-SEMANTIC REPRESENTATIVES OF THE CONCEPT MYSTERY (BASED UPON LEGENDS BY WASHINGTON IRVING «TALES»)

Стаття присвячена аналізу концепту «Тємниця». Власне аналіз базується на матеріалах збірника легенд “Tales” Вашингтона Ірвінга.

Ключові слова: *концепт, темниця, лексема, синонім.*

This article is devoted to the analysis of the concept MYSTERY. This analysis is based upon legends by Washington Irving, included in a book «Tales». Lexico-semantic representatives predominantly have been taken into account.

While interpreting the concept we follow such linguists as V.N.Teliia, YU.S.Stepanov, I.A.Sternin, Z.D.Popova, V.I.Karasik etc. The concept is regarded as volumetric structure of knowledge, which expresses – on the contrary to the term – not only essential features of the object, phenomena and situations, but everything that is filled with a knowledge about being in the language, which naturally provides national and cultural determination of the concept. The explanation gives us a possibility to broaden the quantity of phenomena which are united by the term “concept” and to realize it as informational structure that reflects ideas of the mankind about objects of not only spiritual but material being as well.

The purpose of the article is to analyze concept MYSTERY and to emphasize its cognitive layer.

“Longman Dictionary” provides us with 4 principal interpretations of the lexeme MYSTERY:

1. [countable usually singular] an event, situation etc that people do not understand or cannot explain because they do not know enough about it:

2. [uncountable] the quality that something or someone has when they seem strange, secret, or difficult to understand or explain

3. [countable usually plural] a subject, activity etc that is very complicated, secret, or difficult to understand, and that people want to learn about

4. [countable] also murder mystery a story, film, or play about a murder, in which you are not told who the murderer is until the end [3, p. 1010].

Besides, there is such a classification of lexemes-representatives of the concept:

- ADJECTIVES: big, complete, great, little, unsolved
- NOUNS: man, murder, novel, tour, virus, woman
- VERBS: deepen, explain, remain, solve, surround, unlock, unravel.

We suggest the following classification of these lexemes:

- ADJECTIVES: careful, dark, deep, famous
- NOUNS: affair, appearance, enemy, flash, fear, ghost, sight
- VERBS: descry, disappear, help, leave, walk.

All these lexemes are connected to some proper degree with this concept. For example, synonymic family with a key word GHOST represents a rich spectrum of mysterious creatures.

COUNTENANCE means that the subject is in doubt according to the real appearance of the object; there is something which does not allow to draw the real picture of the object. So we can make a conclusion that there is some mystery concerning the object itself:

e.g. ... and there was an odd expression about his dilapidated countenance which left me in doubt whether he were in drollery or earnest (W.Irving, 'The Adventure of my Uncle') [2, p. 98].

DISAPPEAR verbalizes sudden mysterious going away.

e.g. So saying, he turned off among the thickets of the swamp, and seemed, as Tom said, to go down, down, down, into the earth, until nothing but his head and shoulders could be seen, and so on, until he totally disappeared (W. Irving, 'The Devil and Tom Walker') [2, p. 111].

Also we deal with VANISH. **Vanish** implies a complete, mysterious and usually sudden passing. It suggests the absence of any traces or any clues which allow us to find a subject.

e.g. It only appears at times to some wanderer like thyself gladdening him with the sight of towers and palaces and garden-walls overhung with richly-laden fruit trees, and then vanishes, leaving nothing but a lonely desert (W.Irving, 'Legend of the Arabian Astrologer') [2, p. 167].

FAMOUS emphasizes our attention at being well-known or even notorious (at the same time it comprises a great interest of public, which is consequently a result of lack of information as well as intrigue that has been made around mysterious phenomenon).

e.g. ... the queen retained the famous Italian singer Farinell about the court as a kind of royal physician (W. Irving, "Legend of the Rose of the Alhambra; or the Page and the Ger- Falcon") [2, p. 143].

And now we can compare it with notorious:

NOTORIOUS means to be well-known especially for something bad and often the subject in the contemporary of the events which are described.

---

*e.g. Among the agents employed this purpose was the **notorious** Capitan Kidd. He had long been an equivocal character; one of those nondescript animals of the ocean that are neither fish, flesh, nor fowl* (W. Irving, 'Kidd the Pirate') [2, p. 67].

Also a very bright example can become a comparison of the adjectives – DUSKY and GLOOMY:

Dusky means the lack of or weakness of natural light at dawn or in the twilight and it gives the objects and surrounding grayish shade.

*e.g. ... the good people of Sleepy Hollow, as they sat by their doors of an evening, were often filled with awe, at hearing his nasal melody, floating from the distant hill, or along the **dusky** road* (W. Irving, 'The Legend of Sleepy Hollow') [2, p. 43].

Gloomy means darkness which is the result of weak natural or artificial light or any other obstacles like clouds, trees, fences, etc., that hinder from spreading the light. Besides it gives the subject unpleasant impression, dismal thoughts, oppressive feeling.

*e.g. The swamp was thickly grown with great **gloomy** pines and hemlocks, some of them ninety feet high, which made it dark at noonday, and a retreat for all the owls of the neighborhood* (W. Irving, 'The Devil and Tom Walker') [2, p. 69].

So we have pretty enough examples to prove that synonymic families, compiled on the basis of "Fairy-Tales" by Washington Irving, illustrate the concept "MYSTERY" really brightly, inevitably picturesquely and from different points of investigation.

The concept MYSTERY is a structure with a constant nomenclature of essential features that corresponds to its function – this concept is to create mysterious atmosphere, to intrigue and motivate profound interest – the more extraordinary the object is the deeper interest appears.

The concept MYSTERY is socio-valuating concept and corresponds in human consciousness with norms that determine different social notions, opinions and stereotypes.

The concept MYSTERY is a result of human psychic – inner phenomenon of consciousness.

Список використаних джерел

1. Vyvyan Evans, Melanie Green. Cognitive linguistics. An introduction. – Edinburgh University Press, 1988. – 851 p.
2. Washington Irving. Tales. – Moscow: Progress Publisher, 1982. – 470 p.
3. Longman Exams Dictionary. – Pearson Education Limited, 2006. – 1834 p.

Summary

This article deals with the analysis of the concept MYSTERY. The analysis itself is based legends by Washington Irving, included in a book «Tales».

Key words: Concept, Mystery, Synonym, Lexeme.

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ НЕОЛОГІЗМИ ТА СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ОКАЗІОНАЛІЗМИ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У статті досліджуються функціонально-семантичні особливості соціально-політичних неологізмів та соціально-політичних okazіоналізмів, визначаються їхні денотативно-конотативні значення та висвітлюються випадки використання цих новоутворень у соціально-політичних текстах.

Ключові слова: *неологізм, okazіоналізм, евфемізм, дисфемізм, конотація.*

Об'єктом дослідження є соціально-політичні неологізми та соціально-політичні okazіоналізми, в яких експліцитно та імпліцитно виділяється пейоративне і сатиричне конотативне значення. У словниках такі слова, як правило, мають помітки “informal”, “humorous”, “used disparagingly”, “often used humorously”, “derogatory use”, “used ironically”. Крім цього, деякі з цих слів відносяться до так званих “attack words”, “attack phrases” [6]. Семантична відмінність соціально-політичних неологізмів та соціально-політичних okazіоналізмів із широкою шкалою пейоративності полягає в негативному, презирливому, гнівному та сатиричному забарвленні відображуваного денотату. Такі соціально-політичні неологізми та соціально-політичні okazіоналізми у цій розвідці об'єднані під загальною назвою соціально-політичні дисфемізми. Вони використовуються для підвищення апелятивної функції та максимального досягнення семантичної гнучкості мовлення та експресивності соціально-політичного тексту.

Лінгвістичною особливістю соціально-політичних дисфемізмів є їхня інгерентна конотація, тобто конотація, яка властива слову чи словосполученню поза контекстом, та адгерентна конотація, тобто така, яка реалізується тільки у контексті. В утворенні соціально-політичних дисфемізмів використовуються словотворчі компоненти, які мають інгерентну та адгерентну конотацію. При адгерентній конотації експресивність виникає внаслідок несподіваного співставлення компонентів і функціонування таких

дисфемізмів у соціально-політичних текстах, які сприяють виникненню пейоративної чи сатиричної конотації. Інгерентна конотація проявляється в соціально-політичних неологізмах та соціально-політичних okazіоналізмах, які утворені та утворюються з префіксами *anti-*, *ultra-*, *pro-*, *para-*, *super-*. Більшість нових слів з цими префіксами трапляються в мовленні і мають властивість ефемерного використання. Словники, як правило, їх не завжди реєструють. Використання префіксів *anti-*, *ultra-*, *super-*, *para-*, продає можливість уникати вияву конкретного відношення до соціально-політичних явищ і процесів. Це видно з таких прикладів, як **pro-junta**, **pro-Shah**, **superpatriots** та інших.

Оцінювальну конотацію в соціально-політичних текстах мають і компоненти складних слів *ultra-* (**ultramilitant**), *quasi-* (**quasi-fascist**), *pseudo-* (**pseudo-event**). Проте, їхня оцінювальна пейоративна конотація в багатьох відношеннях залежить від основи, з якою ці компоненти складних слів поєднуються. Додаткова конотація негативного відношення виникає і як результат відтворення антонімічних соціально-політичних неологізмів та соціально-політичних okazіоналізмів з префіксами *dys-*, *de-*, *non-*, *un-*, *anti-*, *counter-*, *dis-*. В усіх словах з цими префіксами проявляється оцінка соціально-політичних процесів у залежності від переконань та світогляду тих, хто використовує названі словоутворюючі одиниці у процесі спілкування.

Поміж соціально-політичних дисфемізмів, утворених способом суфіксації, пейоративну конотацію мають не тільки ті, які утворені за допомогою оцінювальних суфіксів, таких як: *-ish*, *-ite*, *-esque*, *-ster*, *-eer*, *-ie*, *-ese*, *-nik* (**Watergatish**, **Reaganite**, **Clintonite**, **libbie**, **yottie**, **gatenik**, **hipster**), але і з такими компонентами, як *-holic* (**marihuanaholic**, **bloodoholic**, **chocoholic**), *-gate* (**pornogate**, **slaughtergate**, **altergate**), *-speak* (**space-speak**, **Haigspeak**, **whitespeak**, **Governmentspeak**, **recessionspeak**). Компонент складних слів *-speak* фактично виконує функції суфікса *-ese*, що викликає появу синонімічних утворень, напр., **White Houseese** та **Government speak**. Іншими синонімічними виразами з числа соціально-політичних дисфемізмів є **ecofreak** – **eaglefreak**, **econut** – **environmentalist**, **Wessi** – **a West German**, **saddo** – **nerd**, **steel-collar** – **workerrobot**, **braburner** – **a Women's Liberationist**, **Ossi** – **an East German**.

Суфікси *-ism* і *-ist* також вживаються з пейоративним відтінком в окремих соціально-політичних неологізмах та соціально-політичних okazіоналізмах. Пейоративний чи іронічний ефект, очевидно, досягається за рахунок додавання цих суфіксів до слів, котрі не обов'язково є спеціальними політичними термінами, а,

---

навпаки, є словами, які відбивають побутово-буденні поняття, напр.: heightism, specieism, adultism, ageism, sexism, Essexist, alphabetism, electoralism, LePenism, reproclassicism, nimbyism, parachutist. На думку К. Барнхарта, “the suffix –ism (along with the related noun and adjective suffix –ist) has been increasingly used in the pejorative sense of “prejudice or discrimination against a particular group based on the unjustified belief in the superiority of one’s own group” [5, с. 169].

Додатковий сатиричний відтінок у соціально-політичних текстах мають соціально-політичні дисфемізми, утворені шляхом телескопії, напр.: **galimony** (girl, gal + alimony), **mediamorphosis** (media + metamorphosis), **feminazi** (feminist + nazi), та інші. Додаткова конотація досягається шляхом поєднання слів і часткового відсікання (скорочення) їхніх частин, а також незвичного звучання, котре нагадує добре відоме в мовленні слово. При цьому спостерігається така закономірність: чим ближче співзвуччя, тим вище сатиричний відтінок. Порівняємо, наприклад, соціально-політичні дисфемізми **waitron**, **galimony**, **biocrat**, **oilitics**, **girlcot**. Ефект певної зневаги в соціально-політичних дисфемізмах типу **Nixonomics** досягається зовнішнім оформленням, тобто вживанням власної назви (імені, прізвища), пов’язаного, в даному випадку, з уотергейтським скандалом, із суфіксом -ics, який вживається в наукових термінах. Знаходимо визначення цього терміна: “Nixonomics means that all the things that should go up – the stock market, corporate profits, real spendable income, productivity – go down, and all the things that should go down – unemployment, prices, interest rates – go up” [5, с. 723]. Значення дисфемізму **Reaganomics**, який утворений за аналогією із **Nixonomics**, стає зрозумілим із додаткових джерел інформації: “Reaganomics: The rich get richer, the poor get poorer. The fuse gets shorter” [Newsweek, June 27, 1985, p.16-D].

Дерогативний відтінок цілком очевидний і в неологізмах-акронімах, наприклад, **MEOW** “adervise acronym for moral equivalent of war”. Контекст дає можливість уточнити значення цього акроніма: “One of the Jimmy Carter’s more memorable phrases was the description of his energy bill as “the moral equivalent of war”. But the Administration has stumbled so badly in trying to get the program through Congress that the campaign has come to be known by the biting acronym MEOW” [Time, May 1, 1978, p.65]. Гострий сатиричний ефект у цьому дисфемізмі досягається за допомогою звукової імітації (наслідування нявкання кішки) та омонімії.

Серед соціально-політичних дисфемізмів виокремлюються і фонетичні омоніми типу: **CINS**(Children in Need of Supervision), Cf.

---

sinn. (pl. – sins); **PINS** (Persons in Need of Supervision), Cf. pinn. (pl. – pins); **JINS**(Juvenile in Need of Supervision), Cf. jinnn. (pl. jinns).

Пейоративна конотація вгадується і відчувається в соціально-політичних неологізмах та соціально-політичних okazіоналізмах, які використовуються для визначення національностей, расової приналежності, ставлення до політичних партій. Такі слова здебільшого є сленговими, жаргонними виразами. У суспільно-політичних текстах вони є стилістичними тропами, здебільшого метафорами, які основані, в даному випадку, на схожості кольорів або інших зовнішніх ознак предметів, фруктів тощо. Так, наприклад, для назви негрів і латиноамериканців у американському варіанті англійської мови використовувались і до тепер використовуються слова: **coconut, apple, Af, groid, oogie, shadow, smutbutt, Oreo, houtie, banana, TioTaco, Neorican**. Подібні соціально-політичні дисфемізми вживаються переважно білим населенням США. У свою чергу, негритянська частина населення називає білих такими соціально-політичними дисфемізмами, як **paddy, honky, whitey, blue-eyed, Charlie**. До цієї тематичної групи соціально-політичних дисфемізмів належать і слова-свідки з періоду війни у В'єтнамі, такі як: **dinc, cong, slant, Viet**.

Вивчення розвитку семантичних особливостей слів, які означають кольори, в суспільно-політичних текстах дає підстави стверджувати, що в цілому ряді новоутворень названі слова набувають пейоративної та сатиричної конотації. Поміж подібних соціально-політичних дисфемізмів ми називаємо такі: **black capitalism, White Supremacism, RedArmy** (a terrorist group of Japan), **Brown Power, pink-collar worker, blue flu, yellow flu, Gray Power, white backlash, white flight, white English, White Brotherhood, white market, red-lining, Black Monday, brown land**.

В основі саркастичного, сатиричного, іронічного ефектів завжди лежить метафоричний чи метонімічний перенос значення, і нерідко такі слова відносяться до сленгу, наприклад, соціально-політичні дисфемізми **froghair** означає “money for use in political campaigns” [5, с. 216]. Названий соціально-політичний дисфемізм утворений за аналогією з відомим ідіоматичним виразом “scarceashen’s teeth”. Іншими прикладами таких соціально-політичних дисфемізмів є **rainmaker** – “a business executive, especially a partner in a low firm, who has high political connections and promises to use them to bring in business” [3, с. 264], **parachute candidate** n. *derogatory* – “a political candidate drafted in to stand for election in a place where he or she does not live” [2, с. 57], **feminazi** n. – “a contemptuous term for a radical feminist” [4, с. 237], **NASA watcher, Washington watcher**.

Іронічний ефект, що виникає на протиставленні, з'являється і внаслідок утворення антонімічних словосполучень типу: **BigStick – SmallStick, hardline – softline, hardcore – softcore.**

Як витікає із вище описаних прикладів, позамовні потреби вираження відношення до соціально-політичних явищ і дій стають стимулом, внутрішньомовні – породжуючою силою, яка веде до виникнення нових найменувань – соціально-політичних евфемізмів та соціально-політичних дисфемізмів. Такі нові найменування поповнюють синонімічні, антонімічні та омонімічні ряди слів. Соціально-прагматичні цілі, які реалізуються в соціально-політичних текстах, є причиною метафоричного та метонімічного переосмислення соціально-політичних неологізмів та соціально-політичних okazionalizmів. Соціально-політичні евфемізми та соціально-політичні дисфемізми в англійській мові служать не тільки для підвищення експресивності текстів, але і сприяють реалізації комунікативно-прагматичних установок адресанта. Процеси евфемізації текстів сучасної публіцистики віддзеркалюють систему моральних і духовних цінностей даного суспільства та орієнтовані на семантичні перетворення, модифікації загального змісту соціально-політичних неологізмів та соціально-політичних okazionalizmів в англійській мові.

Список використаних джерел

1. Большой англо-русский словарь / Под общ. рук. докт. филол. наук, проф. Гальперина И.Р. – М.: Рус. яз., 1979. – Т. 1-2.
2. Грин Джонатон. Словарь новых слов. – М.: Вече: Персей, 1996. – 339 с.
3. Barnhart C.L. The Second Barnhart Dictionary of New English. – New York: Bronxville, 1980. – 520 p.
4. Oxford Dictionary of New Words / Ed. by Elizabeth Knowles with Julia Elliot. – Oxford University Press, 1997. – 357 p.
5. Robert K. Barnhart. The Third Barnhart Dictionary of New English. – New York: The H.W. Wilson Company, 1990. – 565 p.
6. Safire W. Safire's New Political Dictionary. – N.Y.: Random House, 1993. – 930 p.

Summary

The article investigates functional and semantic peculiarities of socio-political neologisms and socio-political occasionalisms, identifies their denotative and connotative meanings and analyzes their use in socio-political texts.

Key words: *neologism, occasionalism, euphemism, dysphemism, connotation.*

ВІДТВОРЕННЯ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ В ПЕРЕКЛАДІ

У статті піднімається проблема функціонування інтертекстуальних зв'язків у художньому перекладі. Розглядаються можливості і способи передачі інтертекстуальних одиниць у перекладі, порівнюються перекладацькі підходи та концепції перекладу.

Ключові слова: інтертекстуальність, переклад, одомашнення, очуження.

Термін “інтертекстуальність” був введений у 1967 році теоретиком французького постструктуралізму Ю. Кристевую. Основний принцип теорії інтертекстуальності полягає в розумінні процесу літературного розвитку як постійної взаємодії текстів та світоглядів, внаслідок якої кожний новий твір певним чином засвоює та перевтілює попередній літературний і культурний матеріал.

Незважаючи на те, що явище інтертекстуальності в цілому багатосторонньо досліджене і досить детально висвітлене в численних працях (І. Арнольд [1], Р. Барт [2], Т. Денисова [3], У. Еко [4], Ю. Кристева [6]), на сьогодні доводиться констатувати існування невеликої кількості досліджень, присвячених можливостям і способам відтворення інтертекстуальності у перекладі, хоча переклад, вже за своєю суттю, є полем реалізації інтертекстуальних зв'язків, точкою поєднання інтертекстуальних просторів вихідного та перекладного текстів.

Найбільш докладно питання передачі інтертекстуальності у перекладі висвітлене в книзі П. Торопа “Тотальный перевод” (1995). В побудові своєї теоретичної моделі вчений виділяє такі принципи параметри, що мають бути враховані при перекладі: 1) параметр поетики інтексту як системи різних типів представленості “чужих” текстів у творчості письменника, що перекладається; 2) параметр поетики інтертексту як комбінації декількох інтекстів; 3) параметр поетики “свого – чужого”, що розглядається на універсальному, національному, індивідуальному рівнях, де у вигляді синтезу поєднується несвідоме та свідоме, тобто поетика та загальне концептуальне мислення письменника, що перекладається; 4) параметр поетики джерел (у тому випадку, якщо письменник, що перекладається, буде ієрархію “чужих” текстів) [7, с. 138-142].

Поряд з цитатою, алюзією та ремінісценцією П. Тороп виділяє такі типи інтекстів як центон, аплікація, пастиш, буриме, перифраза, стилізація, парафраза, антономазія, адаптація, іррадіація, бурлеск, травестія, кеннінг. Для передачі цих інтекстів у перекладі вчений пропонує два шляхи, які, на його думку, ведуть до “адекватного перекладу” – перекодування та транспонування. Домінантою перекладу способом перекодування, який, у свою чергу, поділяється на переклад “точний”, “макростилістичний”, “цитатний” і “мікростилістичний”, є план вираження. Домінантою ж перекладу способом транспонування, який поділяється на переклад “описовий”, “тематичний”, “вільний” та “експресивний”, є план змісту. Згідно з моделлю П. Торопа, цитата, ремінісценція, алюзія, інтертекстуальні одиниці, які вчений відносить до інтекстів, перекладаються так:

- цитата – шляхом точного перекладу (під ним П. Тороп розуміє інтерлінеарність, тобто відтворення всіх лексичних елементів поспіль);
- ремінісценція – шляхом мікростилістичного перекладу (під ним вчений розуміє передачу в зручній (чужій) формі лінгвостилістичних особливостей оригіналу);
- алюзія – шляхом вільного перекладу (під ним П. Тороп розуміє передачу загального змісту тексту у вільній формі) [7, с. 134-135].

Отже, цитата і ремінісценція відтворюються за допомогою перекодування плану вираження. Алюзія ж передається шляхом транспонування плану змісту. Втім, П. Тороп вказує на обов’язковий взаємозв’язок плану вираження та плану змісту [7, с. 133].

Інше ґрунтовне дослідження, присвячене проблемі функціонування інтертекстуальних зв’язків у художньому перекладі, належить Г. Денисовій. Дослідниця наповнює “перекладацьким” змістом класифікацію інтертекстів, запропоновану Н. Фатєєвою, і аналізує застосування різних перекладацьких стратегій на конкретних прикладах з перекладацької практики. Внаслідок отриманих спостережень Г. Денисова підсумовує, що з теоретичної точки зору інтертекстуальні одиниці в процесі перекладу доцільно розглядати як реалії, які можуть перекладатися 1) засобами приймаючої лінгвокультури, тобто шляхом пошуку творчого еквівалента; 2) шляхом звернення до перекладацького канону, що склався в рамках культури-реципієнта; 3) за допомогою коментаря, що залишається при цьому “чужим” елементом для перекладного тексту; 4) “дослівно” і без коментаря, з втратою “інтертекстуальності” [3, с. 259-260].

На відміну від теоретичної моделі П. Торопа, ракурс дослідження Г. Денисової має більшу практичну спрямованість, оскільки охоплює конкретні форми інтертекстуальних зв'язків, від власне інтертекстуальності до архітекстуальності.

Ще одну концепцію перекладу інтертекстуальності пропонує С. Холтуїс, який розрізняє такі види інтертекстуальних інтерпретацій:

- інтертекстуальність, що інтерпретується з перспективи авторських намірів та можливих знань (author-oriented intertextual interpretation);
- інтертекстуальність, що інтерпретується з перспективи можливих читацьких асоціацій (reader-oriented intertextual interpretation);
- інтертекстуальність, що інтерпретується з перспективи самого тексту та його властивостей (text-oriented intertextual interpretation) [9, с. 85].

Розглянемо спершу інтертекстуальну інтерпретацію, що впливає з авторських намірів. Дотримання авторського принципу передбачає визначення тієї позиції, яку займає відносно джерел творець художнього твору. Як пише П.Тороп, “виявлення максимальної кількості джерел “чужого слова” в творчості письменника важливіше за все з точки зору вивчення історико-літературного фону, кола читання, смаку та світогляду письменника” [7, с. 138]. Чим більшу кількість джерел розпізнає перекладач в оригіналі, тим більше він відчуває його вписаність в інтертекст, у національну культуру. Відповідно, як пише Л. Коломієць, “переклад все більше прагне віддзеркалювати не автора, суб’єкта в тексті, а сам текст, будучи, в свою чергу, маніфестацією неоромантичних пошуків глибинного родинного зв’язку між мовами” [5, с. 125].

Два інші принципи інтертекстуального перекладу – *reader-oriented* та *text-oriented* – можна ототожнити з відомим “одомашненням” та “очуженням”. У результаті вибору перекладачем першого з названих принципів оригінал препарується таким чином, що всі “чужі” цінності та символи гинуть й оригінальний текст стає невидимим для читача. У другому випадку текст оригіналу зазнає мінімальних змін, отож читач навіть у перекладі бачить перед собою оригінал і сам мусить сягнути його смислів.

Зупинимось детальніше на двох основних перекладацьких підходах – одомашненні та очуженні та спробуємо розглянути їх з точки зору розв’язання питання відтворення інтертекстуальності в перекладі.

Серед сучасних прихильників прийом одомашнення – видатний італійський письменник і семіотик У. Еко. Однією з провідних тез своєї нової книги, присвяченої проблемам перекладу “Миша чи

пацюк? Переклад як перемовини” (2003) є теза про “приспособлення” вихідних текстів до семіотичного універсуму культури-реципієнта. Аналізуючи переклади власних творів, У. Еко пропонує замінювати функціональним еквівалентом культури-реципієнта добре відомі в рамках вихідної культури інтертекстуальні ланки. Більше того, як автор власних текстів, він схвалює будь-які вдалі спроби перекладача “прикрасити” їх інтертекстуальним відлунням навіть там, де в оригіналі воно відсутнє. Приміром, в епізоді роману “Маятник Фуко”, описуючи сон Адсона, У. Еко вживає цитати з середньовічного літературного пастишу “Соена Сургіані”, уривки з інших літературних джерел, алюзії на історичні, мистецькі, літературні події. Порівнюючи існуючі переклади свого роману різними мовами, автор особливо схвалює рішення німецького перекладача, який не тільки зберіг всі алюзії на середньовічну культуру й літературу, але й додав, керуючись власним літературним досвідом, приховані посилання на Т. Манна та Б. Брехта. Проте, У. Еко застерігає від дотримання жорстких критеріїв при перекладі інтертекстуальних одиниць і наголошує на окремому підході до кожного речення; перекладач має зважити “де зручніше опустити інтертекстуальну ланку заради того, щоб текст був зрозумілим читачу, а де, навпаки, необхідно ризикнути поверховим розумінням для того, щоб її підкреслити” [8, с. 121].

В перекладацькій практиці прийом очуження щодо інтертекстуальних одиниць реалізується за такою схемою: інтертекстуальні одиниці перекладаються дослівно і супроводжуються коментарем. Так, у “Перверзії” Ю. Андруховича М. Найдан дослівно відтворює лексичний матеріал Шевченкової цитати і вказує її джерело. Порівн.: “*Я свою п’ю, а не кров людськую, – процитував у відповідь Перфецький, можливо, й не зовсім доречно.*” – “*But not human blood,*” *Perfetsky quoted in answer, perhaps not entirely appropriately.* (Коментар перекладача: “From Shevchenko’s poem “The Dream”)[10].

Отже, говорячи про можливість і способи передачі інтертекстуальних одиниць, ми повертаємося до застереження У. Еко про те, що перекладацькі підходи не можуть бути строго фіксованими, але визначаються в кожному конкретному випадку залежно від перекладацької ситуації, типу вихідного тексту і характеру очікуваного адресата перекладу. Найголовнішим при цьому є те, що такі підходи мають носити не випадковий характер, а ґрунтуватися на строгому науковому методі. Як пише Г. Денисова, “можна погоджуватись або сперечатись з обраними перекладачем стратегіями, але не можна допустити при перекладі довільності поводження з інтертекстуальними знаками” [3, с. 226].

Список використаних джерел

1. Арнольд И.В. Семантика. Стилистика. Интертекстуальность: Сб. статей. – СПб.: Изд-во Санкт-Петербургского ун-та, 1999. – 444 с.
2. Барт Р. Избранные работы: Семиотика. Поэтика: Пер. с фр. / Сост., общ. ред. Г.К. Косикова. – М.: Прогресс, 1989. – 615 с.
3. Денисова Г. В мире интертекста: язык, память, перевод / Предисловие С. Гардзонио; Предисловие Ю.Н. Караулова. – М.: Азбуковник, 2003. – 298 с.
4. Еко У., Рорті Р., Куллер Дж., Брук-Ровз К. Інтерпретація і надінтерпретація // Еко У. Маятник Фуко. – Львів: Літопис, 1998. – 637-718.
5. Коломієць Л.В. Концептуально-методологічні засади сучасного українського поетичного перекладу (на матеріалі перекладів з англійської, ірландської та американської поезії): Монографія. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2004. – 522 с.
6. Кристева Ю. Бахтин, слово, диалог и роман // Вестник МГУ. – Серия 9. Филология. – 1995. – №1. – С. 97-124.
7. Тороп П. Тотальный перевод. – Тарту: Изд-во Тартуского ун-та, 1995. – 220 с.
8. Eco, Umberto. Mouse or Rat? Translation as Negotiation. – London: Weidenfeld & Nicolson, 2003. – 200 p.
9. Holthuis S. Intertextuality and meaning constitution. An approach to the comprehension of intertextual poetry // Approaches to Poetry, Some Aspects of Textuality and Intermediality. – Berlin: Walter de Gruyter, 1994. – P. 77-99.
10. Andrukhovych Yu. PerVersion (translated and with an introduction by M. Naydan). – Toronto: Canadian Institute of Ukrainian Studies Press, 1998. – 132 p.

Summary

The article analyzes the functions of intertextual links in literary translation. It reviews the possible ways of conveying intertextual units in the target language and compares relevant translation theories and approaches.

Key words: *intertextuality, translation, reader-oriented translation, text-oriented translation.*

ЖАНРОВО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДЕТЕКТИВНИХ РОМАНІВ АГАТИ КРІСТІ

У статті аналізуються жанрово-стилістичні особливості детективних романів А.Крісті, зокрема використання дитячої поезії абсурду, лічилка, прислів'їв та приказок.

Ключові слова: детективний жанр, інтертекстуальні елементи, алюзія, ідіоми.

Оцінка детективного жанру у сучасному вітчизняному літературознавстві не є однозначною. З одного боку, існує думка, що детектив є суто розважальним явищем “масової культури” і тому не вартий серйозного дослідження. З іншого боку, останнім часом все більше і більше з’являється досліджень, у яких розкриваються особливості сучасного сприйняття детективного жанру у контексті переоцінки різноманітних популярних жанрів та соціокультурних моделей, спроб оцінити класичний детектив як жанр, що має реалістично-викривальний, критичний характер, естетична зарядженість якого протистоїть тенденціям розвитку “масової культури”. Лунають голоси про відсутність традицій та школи критичного аналізу детектива на Україні [1; 2]. Детективний жанр характеризується певними, лише йому притаманними структурними та стилістичними особливостями. У структурі класичного детективу виділяють чотири чітко окреслені дії: факт, який мав місце у дійсності (пограбування або вбивство); встановлення причин та збір доказів; побудова реальної послідовності подій; повернення до початку, встановлення істини та особистості злочинця. Найбільш важливими стильовими ознаками детективного жанру є:

1. Наявність певної послідовності (схематичності) в розвитку сюжетної лінії твору.

2. Присутність “трикутника героїв” – злочинець (вбивця), жертва та позитивний герой (детектив), який розслідує та викриває злочин.

3. Наявність у творі помічника детектива та представників поліції, які вигідно “відтіняють” здібності детектива.

4. Можливість доступу детектива до місця скоєння злочину.

5. Викриття злочинця має бути результатом детального розмірковування, дедукції, а не випадкового збігу обставин.

---

6. Детектив розслідує обставини злочину, але в жодному випадку не карає злочинця [1, с. 54 – 55].

Детективний жанр стає популярним в Англії після виходу романів У. Колінза “Жінка у білому” (1860) та “Місячний камінь” (1868). Перша світова війна змінила характер детективної прози. Роман потіснив оповідання як форма, яка дозволяє розгорнути складніший сюжет з непередбаченими поворотами інтриги та розв’язки. У так званий “золотий вік детективу”, що охоплює період з 1918 по 1939 рр. література збагатилася великою кількістю образів нових сициків. У 1920 році був опублікований перший роман Крісті “Таємнича пригода в Стайлзі” Письменниця увійшла в історію світової літератури як автор детективних оповідань. Недостатне дослідження її творчості пояснюється тими самим причинами, що і нехтування детективами взагалі. Перші зустрічі з “королевою детективів” у радянського читача відбулися наприкінці 1960-х рр. Це були журнальні варіанти: книги ж почали виходити масовим тиражем лише у 1990-ті рр.: переклади залишали бажати кращого, книжки друкувалися в основному без передмов та коментарів.

Отже, українському читачеві ще доведеться відкрити Агату Крісті у якісніших перекладах та більш серйозних критичних дослідженнях. Твори Агати Крісті відносяться до жанру класичного інтелектуального детективу і мають такі особливості, як стереотипність сюжету та персонажів, а також спрощеною мовою. Сюжети її романів ґрунтуються на передбачуваних моделях та жорстких жанрових формулах. Письменниця насичує свої романи алюзіями, прямими та непрямыми цитатами, використовує прийом “тексту у тексті”. Композиційною особливістю детективних романів Агати Крісті є використання у якості прецедентних текстів зразків англійської класичної дитячої літератури. Саме вони обумовлюють національну концептосферу творів письменниці. Ми проаналізували ряд детективних романів А.Крісті, а саме: “Hickory Dickory Dock” (у російському перекладі “Хикори Дикори Док”), “One, Two, Buckle My Shoe” (у російському перекладі “Раз, два, три, туфлю застегни”) та інші. У детективному романі “One, Two, Buckle My Shoe” використовується “цитатно-ремінісцента” модель побудови сюжету. Епіграфом до роману береться дитяча лічилочка:

One, two, buckle my shoe,
Three, four, shut the door,
Five, six, picking up sticks,
Seven, eight, lay them straight,
Nine, ten, a good fat hen,
Eleven, twelve, men must delve,

Thirteen, fourteen, maids are courting,
Fifteen, sixteen, maids in the kitchen,
Seventeen, eighteen, maids in waiting,
Nineteen, twenty, my plate's empty

Книжка має дев'ять розділів, рівно стільки, скільки є рядків у віршованій лічилці. Це не випадково. Кожний розділ має таку саму назву, що й відповідний рядок лічилки. Наприклад, перший рядок "One, two, buckle my shoe" привертає увагу читача до здавалося б дрібної деталі: черевиків, у які була взута майбутня жертва. Але згодом ця деталь стане основою детективної інтриги. Рядок "Nine, ten, a good fat hen" стосується Miss Sainsbury Seale, яку Еркюль Пуаро прямо характеризує як безглузду курку: "A good, well-meaning soul, but the brain, I should say, of a hen" [4, 266]. Останній розділ "Nineteen, twenty, my plate's empty" натякає на те, що розкрита остання таємниця цієї пригоди. Отже, один текст як смислова сітка накладається на інший. Така оригінальна побудова сюжету сприяє смислового збагаченню твору, допомагає читачеві утримувати у пам'яті важливу інформацію.

Детективний роман *Hickory Dickory Dock* побудовано на дитячому віршику:

Hickory, dickory, dock.
The mouse ran up the clock.
The clock struck one,
The mouse ran down,
Hickory, dickory, dock.

У контексті цей вірш зазнає трансформації: "Hickory, dickory, dock" said Nigel, " the mouse ran up the clock. The police said "Boo", I wonder who, will eventually stand in the Dock?" Невинний дитячий вірш переосмислюється, набуває конотації зловісного очікування.

Фразеологічні одиниці у романах Агати Крісті ("If the shoe fits, wear it!" – трансформований варіант прислів'я "If a cap fits, wear it!", "betwixt and between") [3] вживаються переважно у діалогічному мовленні або внутрішньому мовленні персонажів у найгостріші моменти сюжету. Це свідчить про намагання письменниці надати діалогам персонажів природності та експресивності, що є одним з важливих показників стилістичної забарвленості мови детектива.

Список використаних джерел

1. Мацько Д.С. Композиционные и стилистические особенности реализации концепции правосудия в романе Агаты Кристи "Десять негрятят" / Д.С. Мацько – Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № 3(190), 2010. – С. 53 – 59.

-
-
2. Передерій С.М. Особливості детективного твору та його рецепції як “явища масової культури “/ С.М Передерій – Вісник СевНТУ. Вип. 102: Філологія: зб. наук. пр. — Севастополь: Вид-во СевНТУ, 2010. – С. 67 – 70.
  3. Christie Agatha Hickory Dickory Dock./ Agatha Christie – М.: Айрис-пресс, 2008.– 320 с.
  4. Christie Agatha One, Two, Buckle My Shoe./ Agatha Christie – М.: Айрис-пресс, 2009.– 352 с.

Summary

The article deals with genre-stylistic peculiarities of A. Christie's detective novels, namely the wide usage of such intertextual elements like nursery rhymes, proverbs and sayings.

Key words: *detective genre, intertextual elements, allusions, idioms stylistic peculiarities.*

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАПЕРЕЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ ПОЛЬСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ (ПОДВІЙНЕ ЗАПЕРЕЧЕННЯ)

У статті розглядається проблема відмінності формулювання заперечення в польській і в англійській мовах.

Ключові слова: подвійне заперечення, граматика, речення.

Заперечення є важливою категорією мови, яка являється однією з основних розумових операцій.

Заперечні речення як в польській так і в англійській мові формуються за допомогою певних мовних елементів. Головним елементом заперечення в обох мовах є частки: “*nie*” – в польській мові та “*not*” – в англійській. Для вираження заперечення в обох мовах крім основного елемента – часток “*nie*” і “*not*” використовуються й інші слова, в польській мові наприклад: *nikt, nic, nigdy*; в англійській мові: *no, nobody, nothing, nowhere, none; neither ... nor; hardly, scarcely, never; without*.

Проблема заперечення завжди була в центрі наукової думки, про що свідчить величезна кількість монографій, дисертаційних досліджень, статей, присвячених цьому явищу, наприклад: Булах Н. А. [1], Шпунтова І. Е. [3], Кривонос А. Т. [2] та інші.

Закон подвійного заперечення є тавтологією речень, мовне неузгодження.

Наприклад, речення “*nieprawda, że nie pójdę do kina*”, виражає ту ж думку, що і речення “*pójdę do kina*”.

Прикладом неузгодженості у польській мові є речення “*on nigdy nie chodzi do kina*”. Аналізуючи їх математично отримаємо подвійне заперечення, яке повинно означати те ж саме, що і речення “*on chodzi do kina*”, але відповідно до принципів мови еквівалентно реченню “*on nie chodzi do kina*”. Таким чином, можна говорити про існування подвійного заперечення в польській мові.

Однак в англійській мові подвійне заперечення відсутнє. Так граматично правильною є форма “*I never know where my wife is, and my wife never knows what I am doing.*” [9] (дослівно “*Nigdy wiem gdzie moja żona a moja żona nigdy wie co robię*”), проте “*I never do not know where my wife is, and my wife never does not know what I am doing.*” (дослівно “*Nigdy nie wiem gdzie moja żona a moja żona nigdy nie wie co robię*”), є неправильною.

У більшості слов'янських мов, безперечно і в польській існує подвійне заперечення (*podwójna negacja*), яке не являється граматичною помилкою: “*On dawał zaraz ognia, a nigdy nie mylił*” [7, ks.2]. Вартим уваги є і той факт, що окрім подвійного заперечення, в польській мові, існує ще й багаторазове заперечення (*wielokrotna negacja*) – “*Nikt nigdy nie zarzuci, bym uchybił komu*” [7, ks.1], у той же час ця сама ситуація англійською мовою є більш складною.

Застосування подвійного заперечення можна інтерпретувати двома способами.

По-перше, два негативи дають твердження. Відповідно до математичного правила: два мінуси дають плюс. У стандартній англійській мові, якщо в одному реченні присутні два заперечення, вони анулюють одне одне і зливаються в ослаблене твердження. Приклад: “*I cannot say that I do not disagree with you*” [5] – це речення (*Ja nie mogę powiedzieć że ja nie nie zgadzam się z tobą*) не обов'язково означає, що автор погоджується зі своїм опонентом, але це означає, що він “*nie nie zgadza się*” і тому він погоджується з опонентом більше, ніж не погоджується. Таким чином простежується ослаблення стверджувального речення.

Проте, наявність двох заперечень простежується в стверджувальному реченні зовсім не ослабленому, наприклад: “*I have never been in better form for painting than I am to-day*” [9, ch. 2] (*Nigdy nie byłem w lepszej formie do malowania niż na dziś*).

По-друге, два і більше заперечення дають заперечення. Хоча наведені вище приклади є граматично правильними, правила в реченнях не порушені, застосування подвійних заперечень вважається граматично неправильним – звичайно, тільки у світлі стандартної літературної англійської мови. Наприклад у мультфільмі Уолта Діснея “*Thumper*” звучить таке подвійне заперечення: “*If you can't say something nice, don't say nothing at all*” [8] (*дослівно: Jeżeli nie możesz powiedzieć coś dobre, nie mów nic wogóle*).

Подвійне заперечення також використане у перших двох рядках пісні “*The Wall*”, що увійшла до альбому “Пінок Флойда” “*The Wall*”: “*We don't need no education, we don't need no thought control ...*” [4] (*Nie potrzebujemy nijakiej edukacji, nie potrzebujemy nijakiej kontroli opinii...*)

У фільмі Мері Поппінс, Дік Ван Дайк використовує подвійне заперечення: “*Very nice, indeed, if you don't wanna go nowhere*” [6] (*дослівно: Bardzo dobrze, oczywiście, jeżeli nie chcesz iść nigdzie*).

Всі ці приклади з точки зору стандартної граматики мають протилежне значення, ніж зазначено в дужках. Тому, щоб речення були граматично правильними, потрібно замінити слова *nothing, no, nowhere* еквівалентами з позитивним значенням: *anything, any, anywhere*.

В заперечних реченнях які містять в собі рішення (наприклад, додавання частки *not*) не повинно бути прислівників і займенників, що виражають заперечення. При цьому варто зазначити, що слово “*never*” саме по собі також містить заперечення, а саме: “*How extraordinary! I thought you would never care for anything but your art*” [9, ch. 1] (дослівно: *Jak niezwykle! Myślałem, że nigdy nie będzieś dbać o cymś innym oprócz sztuki*).

Отже, згідно правил граматики англійської мови подвійні заперечення є неправильними, фактично вони являються твердженнями. Утім відомо, що такого роду подвійне заперечення є звичайним явищем у багатьох діалектах.

Також подвійне заперечення служить для посилення експресії, і незважаючи на заперечення його правилами граматики, нерідко зустрічається в повсякденній англійській мові. Явище подвійного негативу виступає тут як соціальний маркер. Зазвичай так спілкуються неосвічені люди, а також люди нижчих соціальних класів.

Список використаних джерел

1. Булах Н.А., Средства отрицания в немецком литературном языке / Н.А. Булах // Уч. зап. Ярославского пед. ин-та. – Вып. 57. – 1962.
2. Кривонос А.Т., Языковые средства выражения логического отрицания / А.Т. Кривонос // Филологические науки. – № 1. – 1985.
3. Шпунтова, И. Е. Фреймы как основа функционирования немецкого отрицания *kein* / И. Е. Шпунтова // Теория языка и речи: история и современность. – Иваново, 1999. – с. 130-133.
4. Blake, Mark, Comfortably Numb — The Inside Story of Pink Floyd / Mark Blake. – Cambridge, Massachusetts: Da Capo Press. – 2008. – 291 s.
5. Groucho Marx Quotes. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.quotesby.net/Groucho-Marx>
6. Mary Poppins script. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.script-o-rama.com/movie_scripts/m/mary-poppins-script-transcript-andrews.html
7. Mickiewicz Adam, Pan Tadeusz. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://literat.ug.edu.pl/panfull/index.htm>
8. Titus, June, Still Living, Still Learning: Meditations on Moving Beyond Loss / June Titus. – Kregel Publications. – 2000. – 224 s.
9. Wilde, Oscar, The Picture of Dorian Gray. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.online-literature.com/wilde/dorian_gray.

Summary

The article deals with the differences of the objection in Polish and English languages.

Key words: *double negation, grammar, sentence.*

ДИФЕРЕНЦІЙНІ СТЕРЕОТИПНІ ОЗНАКИ УСНОГО МОВЛЕННЯ ЧОЛОВІКІВ ТА ЖІНОК ЯК МОВНИХ ОСОБИСТОСТЕЙ

Стаття несе у собі відомості про відмінності між чоловічим та жіночим усним мовленням як мовних особистостей. Стереотипні уявлення про мовлення представників двох статей розподіляються за їх когнітивним, комунікативним та емотивним стилями. У кожному стилі спостерігаються особливості як чоловічого, так і жіночого усного мовлення.

Ключові слова: *гендер, соціальний стереотип, стереотипізація, когнітивний стиль, комунікативний стиль, емотивний стиль.*

Проблема взаємозв'язку мовлення зі статтю мовця привертає увагу дослідників уже досить давно, беручи свій початок ще в античній традиції та в давньокитайській філософії. Інтерес до проблеми статевих відмінностей у різних сферах, що значно зріс останнім часом, призвів до виникнення поняття “гендер” (від англ. “gender” – рід), яке почали вживати у значенні “соціальна стать”, на відміну від статі біологічної (англ. “sex”). Якщо стать – суто природний феномен, то гендерні характеристики моделюються суспільством і за допомогою різноманітних структур гендерної соціалізації [1, с. 16], якими виступають сім'я, школа, засоби масової інформації, формуються в осіб чоловічої та жіночої статі.

Стереотипні уявлення про особливості мовлення чоловіків і жінок тісно пов'язані із характерними для кожного суспільства соціальними гендерними стереотипами. Найістотнішою рисою стереотипізації є перебільшення відмінностей між різними групами та нівелювання різниці між членами однієї групи. Стереотипи фемінінності та маскуліності у західних культурах є діаметрально протилежними [1, с. 16]. Якщо для *типово чоловічої поведінки* характерними вважаються такі риси, як активність, рішучість, прагнення до змагання та досягнень, то *для жіночої* – пасивність, нерішучість, залежність, відсутність логічного мислення. Негативну оцінку жіночого мовлення знаходимо в значній кількості прислів'їв та приказок, які існують у багатьох народів світу: *жіночим розмовам та стежкам у полі немає кінця* (угорська); *балакучість так само властива жінкам як страх мулам* (амхар-

---

ська); *якби язик жінки був коротшим, то життя чоловіка було б довшим* (молд.) [2, с. 234-236]. Аналогічні приказки є і в англійській мові: “*foxes are all tales and women are all tongue*”, “*a woman’s tongue wags like a lamb’s tail*”, “*many women, many words; many geese, many turds*” [2, с. 90].

Підхід до гендерної варіативності мовлення з позицій теорії мовної особистості дає нам можливість розподілити стереотипні уявлення про мовлення представників двох статей за їх когнітивним, комунікативним та емотивним стилями.

Типовою рисою чоловічого когнітивного стилю мовної особистості вважається **глобальність**, масштабність, направленість у макросвіт. Жіночий когнітивний стиль характеризується як **обмежений**, дріб’язковий, спрямований на найближче оточення – у мікросвіт. Жінки: мода, кулінарія, діти, міжособистісні відносини. Чоловіки:– політика, спорт, техніка [6, с. 235]. Досить поширеним є переконання, що чоловічі розмови є більш загальними та абстрактними. Жінки ж надають перевагу неproblemним, конкретним мовним ситуаціям, обговоренню людей, їхньої зовнішності, характеру, почуттів, реакції на події повсякденного життя, тобто всього того, що чоловіки презирливо називають плітками. Виявом більш обмеженого характеру жіночого когнітивного стилю можна вважати й схильність жінок до точної номінації кольорів. Згідно з твердженнями Р.Лакофф, такі кольори, як рожево-бузковий (*mauve*), беж (*beige*), зеленувато-блакитний (*aquamarine*), колір фуксії (*magenta*), блідо-ліловий (*lavender*) та ін., є звичайними у жіночому вокабулярі, але відсутні у словнику більшості чоловіків. Справа не в тому, що жінки розрізняють більше кольорів, ніж чоловіки: тонка диференціація такого роду є важливою для жінок і вважається тривіальною для чоловіків, зайнятих глобальнішими проблемами.

Найбільш яскравою рисою жіночого комунікативного стилю, що набула характеру стереотипу, виступає уявлення про **дружній**, підтримуючий характер жіночого мовлення, тоді як чоловічий комунікативний стиль розглядається як **змагальний**, домінуючий [3, с. 45]. Вважається, що жінки частіше використовують непрямі прохання, запитання. Особливо типовими для жінок є, згідно зі стереотипом, вживання розділових запитань [3, с. 45; 5, с. 227]. Мовленню жінок приписується більша схильність до вживання виразів, що пом’якшують висловлювання [5, с. 227-236] та евфемізмів. Чоловікам же, згідно зі стереотипними уявленнями, властива прямота висловлювань [5, с. 233], прагнення домінувати в розмові [3, с. 45], вживання лайки і грубих слів, їм імпонує

можливість посперечатись, довести свою правоту з залученням переконливих аргументів. Загальновідомим стереотипом стосовно гендерних особливостей комунікативного стилю є й твердження про надмірну **балакучість** представниць жіночої статі та **словесну стриманість** чоловіків. Зазначений стереотип відобразився у приказках та прислів'ях типу: *хочеш, щоб увесь світ дізнався про твій секрет – розкажи його своїй жінці* (ест.); *найсильніша жінка та, що може впоратись зі своїм язиком* (лужицька) [2, с. 272]; *в баби язик як лопатань* (укр.) [2, с. 224].

Стереотипізація рис емотивного стилю мовної особистості чоловіків і жінок базується на переконанні в надзвичайній *емоційності* жінок. Жіноче мовлення характеризується як **більш експресивне та емфатичне**, а чоловіче – як **більш стримане** [2, с. 129]. Властивим для жінок, зокрема англomовних, вважається інтенсивне використання емоційно забарвленої лексики, підсилювальних слів (*terribly, horribly, awfully, so, such*), тоді як у чоловічому мовленні частішою є стилістично нейтральна оцінна лексика [5, с. 225]. До стереотипних жіночих ознак мовлення можна віднести і вживання вигуків типу *Oh, dear! Oh Lord! Goodness Gracious!* [4, с. 247].

Засоби експресії мовлення, згідно зі стереотипними переконаннями, носять у жінок **невульгарний характер**, тоді як для емфатичних засобів фамільярно-розмовного мовлення чоловіків характерне **грубувате забарвлення**, використання різких підсилювачів типу *damn, hell, the devil, blasted* [4, с. 247]. Оскільки жінки частіше говорять про свої почуття та переживання, в їхньому лексиконі більше слів, що описують почуття, емоції, психічний стан. Вони вільніше висловлюють такі почуття, як **любов, ніжність, сум** і більш стримані при експлікації гніву. Чоловіки ж, навпаки, **негативні емоції** проявляють розкутіше, ніж позитивні.

Гендерні стереотипи мовлення відіграють досить важливу роль у суспільстві. Вони не тільки впливають на мовлення чоловіків і жінок, а й накладають певний відбиток на сприйняття мовлення осіб різних статей.

Список використаних джерел

1. Воронина О.А., Клименкова Т.А. Гендер и культура // Женщины и социальная политика. Гендерный аспект. – М.: Ин-т социально-экономических проблем народонаселения (демография и социология). – 1992. – С.10-22.
2. Земская Е.А., Китайгородская М.В., Розанова Н.Н. Особенности мужской и женской речи // Русский язык в его функционировании.

-
-
- Коммуникативно-прагматический аспект. – М.: Наука. – 1993. – С. 90-136.
3. Cameron D. Feminism and Linguistic Theory (2-nd edition) – L.: Macmillan Press, 1992. – 247 p.
  4. Jespersen O. Language. Its Nature, Development and Origin. – N.Y.: WW Norton and Co, Inc., 1964. – 448 p.
  5. Lakoff R.T. Women's language // Language and Style. – 1977. – Vol.X, №4. – P. 222-247.
  6. Scollon R., Scollon S.W. Intercultural Communication. A Discourse Approach. –Oxford; Cambridge (Mass): Blackwell, 1995. – 271 p.

Summary

The article carries out information about the differences between male and female speech as language personalities. Stereotype conceptions of representatives of two genders are distributed according to their cognitive, communicative and emotive styles. Each style presents the features of both male and female speech.

Keywords: *gender, social stereotype, stereotyping, cognitive style, communicative style, emotive style.*

ВИКОРИСТАННЯ ІДІОМАТИЧНИХ ВИРАЗІВ У МОВІ ЖАНРУ ФЕНТЕЗІ НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ ДЖ.К. РОУЛІНГ

У даній статті досліджується концепт «ідіоматичний вираз», класифікація ідіом, частота та специфіка вживання їх у тексті. Проводиться порівняння за різними класифікаціями ідіоматичних виразів та причини їх розбіжностей.

***Ключові слова:** ідіоматичний вираз, ідіома, фразеологічна одиниця, ідіоматика, структурна та семантична класифікація.*

For many centuries people have been using words for communication. They have been creating different phrases to specify their speech, to make it more prominent and beautiful without knowing of nature of this phrases. But in the 20 century the scholar V.V.Vinogradov named this phenomenon “phraseological unit” and developed a system of classification of it.

Many linguists had been working on the problem of classification of phraseological units, made their own systems. But still there is no single agreement about principles of classification. Different scholars develop their concepts basing them on one particular criteria (Vinogradov based his classification on semantic principle, Koonin – on structural, etc.).

As idioms play the major role not only in our everyday life but in literature, there are a lot of research papers in which a comparison of different texts and the translation of idioms from native language into target one is made.

So, paying attention to this fact I decided to devote my research to the role and specificity of using of idiomatic expressions in the modern literature.

I will use the classifications of V.V.Vinogradov, A.V.Koonin, Gläser R. for our research paper.

I will use a text of book “Harry Potter and the Chamber of Secrets” by J.K. Rowling for our practical part and a system of classification by A.V.Koonin.

The aim of work is to ascertain the place and specificity of idioms, variants of idioms and the intention they are carrying in the particular text.

We are to make a theoretical point of view, to make a practical analysis of chosen examples and make a conclusion based on this material.

Though the phraseology had been developing for a long time, it became a science only in the twentieth century. And only after that the term “phraseological unit” appeared. This term was created by V.V. Vinogradov. His classification of phraseological units he based on the semantic principle.

Phraseological units are (according to Prof. A.V. Koonin) stable word-groups with partially or fully transferred meanings (“to kick the bucket”, “Greek gift”, “drink till all’s blue”, “drunk as a fiddler (drunk as a lord, as a boiled owl)”, “as mad as a hatter (as a march hare)”) [2, c. 9,17-30].

Three types of lexical combinability of words:

· Free combination (Grammatical properties of words are the main factor of their combinability).

· Ex.: I’m talking to you. You are writing.

· Collocations

There are several different types of collocations made from combinations of verb, noun, adjective etc. Some of the most common types are:

· **Adverb + Adjective:** completely satisfied

· **Adjective + Noun:** excruciating pain

· **Verb + Expression With Preposition:** burst into tears

· **Verb + Adverb:** wave frantically [4]

Idioms

An expression in the usage of a language that is peculiar to itself either grammatically (as *no, it wasn’t me*) or in having a meaning that cannot be derived from the conjoined meanings of its elements (as *Monday week* for “the Monday a week after next Monday”) [3]

“A speech form or an expression of a given language that is peculiar to itself grammatically or cannot be understood from the individual meanings of its elements, as in *keep tabs on*” [1].

There are two major tendencies in classification of idioms and phraseological units. They are Structural – Semantic classification presented by A.V. Koonin and Semantic one – by V.V. Vinogradov. According to the Koonin’s structural classification idioms can be divided into: nominative, nominative – communicative, interjectional, modal, communicative. Nominative are subdivided into substantive, adjective, adverbial, verbal. Phraseological units can be classified according to the ways they are formed, according to the degree of the motivation of their meaning, according to their structure and according to their part-of-speech meaning. A.V. Koonin classified phraseological units according to the way they are formed.

So, after careful study of the book “Harry Potter and the Chamber of Secrets” by J.K. Rowling i have made a classification of idioms in it

---

---

using Koonin's structural-semantic classification and the main classification given at the beginning of a research paper.

I have found 158 distinct idioms, and they've been structured by the following classification.

At present time the question about individual – author's use of phraseological units attracts many scientists, especially theorists of translation. Some of them relate such formations to phraseological units; others dedicate to them independent chapters and articles. Though there is no common research for now. So, after careful study of the book "Harry Potter and the Chamber of Secrets" by J.K. Rowling I have made a classification of idioms in it using Koonin's structural-semantic classification and characterized them according to their meaning (attitude, mood, etc.). We have found 158 distinct idioms.

Due to the Koonin's classification the majority of the idioms are of nominative and verbal character. And the idiomatic expressions of attitude and mood occurred in the text the most frequently. With the help of this idiomatic expressions the author shows the attitude, emotions, mood etc. of heroes of the book. The text is overflooded with them. Because only idioms help the writer to draw exact picture of emotions and describe the depth of the situation fully and perfectly.

Список використаних джерел

1. Gibbs, R. W. Skating on thin ice: Literal meaning and understanding idioms in conversation. *Discourse Processes*. – 1986. – p. 9,17-30.
2. Phraseology//Wikipedia The Free Encyclopedia. [електронний ресурс]: 1 April 2010. – Режим доступу: <http://en.wikipedia.org/wiki/Phraseology>
3. Merriam – Webster Dictionary.[електронний ресурс]: 10th edition. – 1998. – Режим доступу: <http://www.merriam-webster.com/dictionary/idiom>
4. Where did Idioms come from?/Sky-Net-Eye[електронний ресурс]: [ed. By Eugen]. – 2010. – Режим доступу: <http://www.sky-net-eye.com/eng/dictionary/english/idioms/idiom-articles/where-did-idioms-come-from>
5. History of Development of Phraseology.[електронний ресурс]: Режим доступу: <http://phraseology.askdefine.com/>

Summary

This article is devoted to studying of the concept of idiomatic expression, the classification of idioms, the frequency and specifics of using of idioms in the text, to the comparison of idiomatic expressions according to different classifications and the causes of their difference.

Key words: *idiomatic expression, an idiom, phraseological unit, idiomaticity, structural and semantical classification.*

СТИЛІСТИЧНІ ФУНКЦІЇ ПОВТОРУ В РОМАНІ УІЛКІ КОЛЛІНЗА “МІСЯЧНИЙ КАМІНЬ”

Стаття досліджує типи повтору в романі Уілкі Коллінза “Місячний камінь”. Головна функція повтору в романі полягає у тому, щоб художньо виразити мову тексту та надати їй відповідної емоційної наснаженості.

***Ключові слова:** повтор, анафора, епіфора, паралельні конструкції, дистанційний повтор, експресивність.*

One of the most prominent and vivid syntactical stylistic devices is repetition. “The repetition helps to convey a great deal of information of emotion, expressiveness and stylization and, moreover, is an important means of link among sentences” [1, p. 182]. By means of repetition lexical elements become more express, attaching to the text appropriate emotional suppliance, that is achieved due to a tight interaction of lexical and syntactical devices. Repetition helps to create undivided coherent text.

Repetition was the subject of investigation on the basis of a lot of languages: English (І.В. Арнольд, В.А. Кухаренко); German (О.В. Бекетова,); Russian (А.Ю Берневега); Ukrainian (В.Г. Гак, С.І. Гіндін, А.П. Коваль, В.А. Кухаренко).

А. Potebnya proved an important role of repetition. Regarding different types of repetition, the scientist wrote: “The basis of this phenomenon does not lie in metrical demands or poetic license, but in characteristics of thought” [4, p. 552]. Potebnya remarked, concretizing these characteristics: “Increase of use of one and the same word in language gives a new meaning, objective or subjective” [4, p. 552].

The aim of our research is to investigate different types of repetition on the basis of a novel “The Moonstone” by Wilkie Collins, as this text is rich in this stylistic device and it has not been yet the subject of separate investigation from the point os view of syntax. The task of our research is to observe lexico-syntactical types of repetition and to define their stylistic peculiarities.

There has been defined such types of repetition as *anaphora*, *epiphora*, *framing*, *catch repetition*, *chain repetition*, *ordinary repetition*, *successive repetition*.

In the novel “The Moonstone” by Wilkie Collins we have defined such types of repetition as plain repetition, anaphora, epiphora, parallel constructions, distance repetition.

Here are examples of plain repetition:

“*My lady doesn’t know, the matron at the reformatory doesn’t know, what a dreadful reproach honest people are in themselves to a woman like me.*” [5, p. 52]

“*You know I am grateful, Mr. Betteredge – you know I try to deserve your kindness, and my lady’s confidence in me.*” [5, p. 52]

This is a confession of Rosanna’s emotions and feelings to a kind footman Mr. Betteredge. The repetition of identical words in these sentences gives a new meaning to the meaning of the sentence, makes the language more expressive and enforces its expressively-descriptive characteristics. The repetition of identical words, given above, helps to reflect disturbing moments in Rosanna’s life, condition of excitement, enhanced emotional reaction.

Among the expressive devices, in which repetitions are set, a distinguished position in Collin’s language is occupied by *anaphora*, a variety of repetition. Anaphora belongs to the compositional figures of repetition and to figures of paragraphs. Cohesion is regarded as one of the means of connection of several sentences and parts of one period.

Here is an example:

“*One age followed another – and still, generation after generation, the successors of the three Brahmins watched their priceless Moonstone, night and day. One age followed another until the first years of the eighteenth Christian century saw the reign of Aurungzebe, Emperor of the Moguls*” [5, p. 14]

As we can see, one and the same construction is repeated in two sentences. It helps to expand the information. The repeated group of words at the beginning of the adjacent sentences makes the separate sentences more united and gives them proper expressive colouring. This construction in the given sentence intensifies the importance of the Moonstone, its extreme importance for three Indians, who were honoured to keep safe such a worthless treasure.

Repetition is often reinforced by *parallel constructions*. The use of parallel constructions in the language of the novel is a feature of creative style of Wilkie Collins. The syntactical method of parallel constructions is based on identical structure of several sentences, by which the syntactical construction is reproduced completely or partially.

Here is an example:

“I never saw him when we forded the river, when we planted the English flag in the first breach, when we crossed the ditch beyond, and, fighting every inch of our way, entered the town.” [5, p.15]

The given parallel constructions are complete, so far as they support the principle of identical structures within an appropriate sentence. Parallel constructions emphasize the main events, which happened in narrator’s life and enumeration of them with the help of parallel constructions underlines succession and importance of these events and adds rhythm and balance to the sentence. Another type of repetition is *epiphora*.

“His wife died, and two of his three children died, before the tribunals could make up their minds to show him the door and take no more of his money.” [3, p.42]

In this example repetition not only makes the rhythm of the language stronger, but also contributes to the composition of the sentence.

An important role in the text structure is played by *distance repetition*. Expressiveness of such combination is provided by specific arrangement of construction parts. Distance repetition connects elements of the text.

“That a young woman, with dozens of nice walks to choose from, and company to go with her, if she only said “Come!” should prefer this place, and should sit and work or read in it, all alone, when it’s her turn out, I grant you, passes belief... When I got out, through the sand-hills, on to the beach, there she was, in her little straw bonnet, and her plain grey cloak that she always wore to hide her deformed shoulder as much as might be – there she was, all alone, looking out on the quicksand and the sea.” [5, p. 50]

The collocation “*all alone*” is repeated several times in the sentences within half a page. Due to the distance repetition the given extract obtains additional emotional, logical and aesthetic meaning: representation of emotional state of a character, image creation and influence on reader’s emotions.

We can make a conclusion, that repetition plays a very important role in expressiveness of the text. The use of repetition in the novel “The Moonstone” by Wilkie Collins makes the language of the text more expressive, emphasizes important elements of the thought or event.

References

1. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка. Стилистика декодирования. 2-е изд. – Л.: Просвещение, 1981. – 295 с.
2. Бекетова О.В. Структурно-семантичні та функціональні особливості фігур повтору в аргументативних текстах (на матеріалі німецької мови): Автореф. дис.канд. філол. наук: 10.02.04 / КДЛУ – К., 1998.
3. Кухаренко В.А. Интерпретация текста. – М.: Высшая школа, 1988. – 192 с.
4. Потехина А. А. Из записок по русской грамматике. – Харьков, 1899. – Т.3. – С. 552.
5. Collins W. The Moonstone. – Вінниця: Нова Книга, 2007. – 728 с.

Summary

This article investigates different types of repetition in the novel by Wilkie Collins “The Moonstone”. The main function of repetition in his novel is to make the language of the text more expressive and vivid.

Key words: *repetition, anaphora, epiphora, parallel constructions, distance repetition, expressiveness.*

THE COGNITIVE PECULIARITIES OF THE CONCEPT *SACREDNESS* IN JAMES JOYCE'S NOVEL "THE PORTRAIT OF THE ARTIST AS A YOUNG MAN"

У статті проаналізована когнітивні складові концепту САКРАЛЬНІСТЬ, ідентифіковано його прототипні та маргінальні особливості.

Ключові слова: концепт, когнітивні конституенти, прототипічні і периферальні особливості, епістимілогічний домін.

The concept of importance hinges on a range of domains of both perceptual (peripheral) and mental (autonomous) experience. It is inherent in an array of polysemous extensions hypothetically interfacing their respective counterparts in a network of synonyms. The issue is so broad that it could be dealt with in a separate voluminous study as the central theme.

Our *aim* is to analyze the cognitive constituents of the concept SACREDNESS and figure out the prototypical and marginal components.

In order to provide a broader perspective for our analysis, let us examine a few preliminary assumptions:

- a) directionalities of mapping in cognitive extensions (from source to target domains) display the following characteristic tendencies;
- b) from prototypical to less prototypical (from central to peripheral);
- c) from specific and/or basic level schema to more general (higher order) schema;
- d) from concrete (experientially tangible/perceptually salient) to more abstract (mental);
- e) from root domain to epistemic domain;
- f) from quantitative domain to qualitative domain [1].

So, the above can be verified against experiential data; they also lend themselves to a deeper analysis in the developmental dimension.

Since the first step toward cognitive change is the emergence of polysemy in a lexical item (i.e., polysemic split), this network model should also be suitable for simulating semantic change. The question then is what happens within the network when polysemy moves on to

---

---

semantic change. Obviously, one extension from the global prototype, i.e., one of the senses of the polysemous lexical item in question, will gradually become detached from the original network. In terms of the underlying cognitive processes, this should happen when a given entity that has formerly been conceptualized as a derivation from a prototypical center of a category is recognized as a central member of a new category. Cognitive change occurs in the polysemy network when one of the nodes (probably a local prototype) becomes detached by being raised to the status of a new global prototype in a network of its own. I would term this process prototypicalization and claim that a local prototype constitutes an instance which has already started out on this course.

Moreover, in both cases, i.e. of polysemy and synonymy, we should not ignore such vagaries of mental processing as focal adjustments (i.e. viewpoint and attention shifts: voluntary and involuntary changes of location of attention), processing depth (also related to mental energy, depth of penetration and processing time), attention span (profiled by temporal and mental energy domains), previous experience and attitudes and many other less tangible factors determining cognitive processing; by the same token the question of prototypicality and specificity can be highly deobjectivised and left open to individual interpretations.

As R. Jackendoff [1, 159] has pointed out, lots of meaning motivation is inherent in the meaning and its motivation of lexical units that are diachronically earlier. Cognitive change that consists in metaphorical extensions (mapped from an earlier onto a later meaning of a lexical unit or root) often renders the original meaning opaque. A similar tendency can be noticed while observing the emergence of radial categories in a small child at very early stages of the development and calibration of conceptual structure. What is equally important is the fact that we use the newly acquired units of language automatically and effortlessly. In the diachronic perspective we cannot, of course, trace back the original meaning of a given unit further than a few millennia due to the limited availability of written records, but this limitation should not discourage us from attempts to explore meaning in the diachronic dimension and acknowledge its significance for synchronically oriented analyses:

*“O, Lord, open our lips
and our mouths shall announce Thy praise. Incline unto our aid, O
God! O, Lord, make haste to help us!
to pray—to praise—to demand—to ask”* [2, 19].

Even a superficial examination of the varied data collated above shows that most of the items bearing their affiliation to the concept of

---

---

importance display a definite perceptual and experiential saliency, which in most cases can be described as a trajectory/landmark relation. Many of the lexical units lend themselves to description not only in terms of their etymological and morphological structure, but also in terms of image schema and primary domains. In most of the cases above one cannot resist the temptation to assume that the concept of importance can be grasped through the following ontological metaphor: **IMPORTANCE IS A DISCONTINUITY WITHIN THE PERCEPTUAL HELD WHICH DRAWS AND HOLDS ATTENTION**. In other words, importance can be understood as a salient entity that our perception can detect from other (background) information, and our attention can hold as worth further ‘importation’ into the realm of our mental (autonomous) processing. This is, for example, how we notice spelling errors.

Thus we encounter two important aspects of our peripherally connected cognitive processing. One in perception and the other is in attention. One would talk about scanning an image within a perceptual field (which hinges on the act of comparison, the fundamental cognitive ability). Scanning can be most briefly described as the comparison between standard and target within a perceptual field, often represented as $S > T$. The simplest example of a perceptual event can be a one-dimensional linear distance), thus we can talk of a close /distant similarity detection of a discrete point against a background. It is a very simple instance of figure/ground alignment. Also lots of extra information about the cognitive ability of comparison can be derived from the analysis of such concepts as difference and similarity.

When we talk and/or think of difference, we often use the domain of space (three-dimensional volume-like size) as the one that profiles/quantifies its meaning, e. g. a substantial/small difference between A and B; similarity is also prototypically profiled/quantified by the domain of space between A and B. What is striking here is that in both instances perceptual saliency is at play. Substance is understood as a three-dimensional volume, whereas closeness is understood as a minimal relative distance along a one-dimensional scale.

So, we may summarize that the internal, mental field consists of the memory-knowledge landscape, which compresses our past experience, and is subject to constant change, updating and redefining. Language can also show certain aspects of memory and knowledge in terms of external perceptually discernible domains, e. g. colourful and vivid memories (= entities within the memory space), or clouded, sharp or photographic memory (=qualifying the memory field), broad and deep knowledge, or superficial knowledge etc.

Список використаних джерел

1. Jackendoff R. Language of the mind: Essays on mental representation. – Cambridge (Mass.), 1992.
2. James Joyce. “The Portrait of the Artist as a Young Man”. – PENGUIN BOOK, 1996. – 288 p.

Summary

The article deals with the analysis of the cognitive constituents of the concept SACREDNESS. Its prototypical and marginal components have been identified.

Key words: *concept, cognitive constituents, mental spaces, prototypical and peripheral peculiarities, epistemic domain.*

HUMOUR IN TEACHING ENGLISH: THE TAXONOMY OF HUMOURUS DISCOURSE

У статті досліджено таксономію англійського гумористичного дискурсу, розглянуто класифікації англомовних гумористичних текстів. Визначено гумористичні тексти, доцільні для використання на різних етапах оволодіння іноземною мовою.

Ключові слова: *гумор, гумористичний текст, дискурс, класифікація, жарт, дотепне зауваження.*

Learning another language is indeed hard work and requires a great deal of effort on the part of the learners. Humorous material can add variety to the class, providing a change of pace, and can contribute to reducing tension that many learners feel during the learning process.

The topicality of the research is proved by the fact that humour provides teachers and students with the opportunity for a respite from the formally assigned text material. Since humour in most societies occurs at specific moments or situations in social interactions, it would be best for teachers to maintain a file of humorous texts for use at specific moments in the language classroom.

Humour is relatively well studied in scientific fields of discourse analysis (Dolitsky, 1983), semiotics (Scherzer, 1978), anthropology, (Johnson, 1978), education, (Darling and Civikly, 1986-87) and linguistics, (Hockett, 1972). Foreign language teaching suggests humour as an effective tool in the classroom teaching which develops and encourages creativity in the target language while helping to create an optimal learning environment.

Humour is a part of virtually most social encounters; the use of humour and wit is intimately related to human nature. Humorous statements are speech acts that have different functions in spoken and written discourse [2: 22]; some involve social satire, a play on words, while others have as their target, criticism of either men or women or a particular group, nation or race. The term “humorous discourse” refers to a variety of texts that are related but have often subtle differences: jokes, jests, witticisms, quips, quipsels, sallies, cracks, wisecracks, gags, puns, retorts, riddles, one liners, conundrums (Tidwell, 1956, Geiger, 1980, Fechtner, 1983).

Norrick (1984) presents a four-fold *classification of witticism*: comparisons, retorts, quips, stock conversational witticisms [4: 34].

The taxonomy of jokes was developed by Long and Graesser (1988) in which *jokes are classified* into ten different categories: nonsense, social satire, philosophical, sexual, hostile, demeaning to men, demeaning to women, ethnic, sick, scatological [5: 12].

Long and Graesser (1988) also present *a taxonomy of wit*: irony, satire, sarcasm and hostility, overstatement and understatement, self-deprecation, teasing, replies to rhetorical questions, clever replies to serious statements, double entendres, transformation of frozen expressions, puns [5: 13].

Long and Graesser's classification is indeed pertinent for the theoretical study of humour. But can all the types of humour in the authors' taxonomy be used in language classrooms with all types of learners, with adults as well as children? Deneire [1: 287] states that humour has to be used with caution in classroom situations and in other public contexts as well. With regard to this classification of jokes, most likely only the first three may be fit for classroom presentation, that is, nonsense, social satire, and philosophical. Types sexual through scatological are quite problematic for use in most classrooms. Common sense and tact will no doubt guide teachers in their selection of suitable types of humour for their specific classroom situation.

Sudol [3: 27] also refers to the "possible ramifications" in high school classes of the humor that might be "slightly risquй, perhaps borderline for school". If students tell the joke they heard in class in the presence of their parents, during mealtime, for example, Sudol fears that some parents may complain and that teachers might very well be "called before the board of education". The presentation of "sick" jokes in classroom situations may offend those who may have some type of impairment. Misunderstanding can occur in the use of ethnic or religious jokes for students can take offense and feel that they are being ridiculed. Sexual jokes and humour demeaning to women or men may also alienate students and create negative attitudes towards the foreign language and create problems for teachers.

Based on Long and Graesser's categories, it is proposed, for the purpose of language teaching, to use the division of humorous discourse into three basic groups. The first group includes humour that obtains mainly from the context and the general functioning of the world. To be more precise, this type of joke might be labeled the *universal (or reality-based joke)* for in theory jokes belonging to this group would continue to be humorous in translation from English into other languages. The second group is the *cultural joke or cultural-based joke*. The third group is the *linguistic joke or word-based joke* based on specific features in the phonology, morphology or syntax of particular languages. The cultural or linguistic jokes may not always be humorous in translation. The universal (or reality-based) humour can be used in all three levels. The linguistic or (word-based) humor would be more effective if introduced when the students are truly intermediate

---

---

or advanced in their proficiency level. In the advanced level, the three types of humour can be exploited without major problems.

The cultural joke

In order to appreciate this type of joke, learners have to be familiar with the cultural practices of a nation, society or community. Some culture-based jokes are presented in (1).

(1) (a) – *Do you know what I got for Father’s Day? – No, what. – The bill for Mother’s Day.*

(b) *Father’s day always worries me. I’m afraid I’ll get something I can’t afford.*

To perceive the humor in (1a, b), learners have to know that in some English speaking countries special days are set aside to remember mothers and fathers. In the USA, Father’s Day comes after Mother’s Day. Both (1a, b) involve a stereotype shared by certain members of the society that only men pay the bills and are supposedly the sole providers. The text also points to materialism and the superficiality of giving of presents in the culture. Cultural jokes serve as mirrors of the socio-cultural practices of the society and can inform the learner how some members of the community view themselves.

So, the variety of the humorous discourse proves it’s an important part of our life which can be used not only in everyday life but also at school. But the use of humorous texts in classes should be planned by the teacher. It should give learners the impression of being spontaneous but yet be an integral part of the course instrumental in building language skills, and never an incidental or “by the way” activity.

References

1. Deneire, Marc. *Humor and Foreign Language Teaching/ Marc Deneire// Humor. – 1995. – №8 (5). – P. 285-298.*
2. Maurice, K. *Laugh while Learning Another Language: Techniques that are Functional and Funny/ K. Maurice// English Teaching Forum. – 1988. – №26 (2). – P. 20-25.*
3. Morreall, John. *Taking Laughter Seriously/ John Morreall. – New York: State University of New York Press, 1983. – 145 p.*
4. Norrick, Neal R. *Humor in Interaction/ Neal R. Norrick, Delia Chiaro. – Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2009. – 263 p.*
5. Trachtenberg, S. *Joke Telling as a Tool in ESL/ Susan Trachtenberg// English Teaching Forum. – 1980. – №18 (4). – P. 8-13.*

Summary

The taxonomy of the English humorous discourse is examined in the article. The classification of the English humorous texts is analyzed. The humorous texts used at different levels of English mastering are exemplified.

Key words: *humour, discourse, joke, wit, witticism, universal joke, cultural joke, linguistic joke.*

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КРАЇНОЗНАВЧІЙ ПІДГОТОВЦІ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Стаття присвячена аналізу застосування нових інформаційних технологій, – комп'ютерів, аудіо, відео, кіно, комп'ютерних мереж, Інтернету, а також продуктивному використанню стандартного аудиторного навчального часу та удосконаленню різних аспектів мовленнєвої діяльності у процесі викладання країнознавства.

Ключові слова: лінгвокраїнознавство, мультимедійні засоби навчання, види мовленнєвої діяльності.

Країнознавча компетентність є одним з компонентів комунікативної компетентності й передбачає наявність “фонових і країнознавчих знань, моделей мовленнєвої та немовленнєвої комунікативної поведінки, володіння певним культурним лінгвістичним мінімумом, а також уміннями й навичками їх практичного використання під час іншомовного спілкування в діалозі культур” [2, с.121]. Оскільки формування країнознавчої компетентності є новим і складним завданням, воно потребує розробки інноваційних технологій, форм, методів та режимів роботи [4, с. 14.]. Це викликає необхідність зміщення акцентів і в професійній підготовці вчителів іноземної мови.

Застосування нових інформаційних технологій у процесі викладання країнознавства дозволяє розв'язати низку педагогічних завдань, а їх застосування забезпечить підвищення якості освіти [2, с.115].

Великі можливості комп'ютера у професійній підготовці вчителів іноземної мови можна розглядати у двох наступних напрямках: по-перше, комп'ютер є засобом активізації пізнавального процесу та підвищення ефективності навчання; по-друге, комп'ютер використовується як могутній носій країнознавчої інформації та засіб впливу самої інформації цього характеру на особистість у процесі навчання, розширення кругозору, країнознавчих інтересів [4, с. 171].

Серед особливих властивостей комп'ютера виділяються такі: здатність запам'ятовувати, синтезувати, відтворювати широкий

асортимент аудіовізуальної продукції, музику, мову, тексти, абстрактні й конкретні зображення, статичні й динамічні; організація комунікації через наступні форми: тексти, гіпертексти, графічні (образотворчі) об'єкти, об'єкти інформаційної системи або баз даних, аудіовізуальні об'єкти, об'єкти гіпермедіа [1, с. 98].

Інформаційні технології навчання вже важко уявити без технологій мультимедіа (від англійського терміна *multimedia* – багатокомпонентне середовище) – об'єднання кількох засобів подання інформації в одній комп'ютерній системі: тексту, звуку, графіки, мультимедіа, відео, ілюстрацій (зображень), просторового моделювання.

Основними видами діяльності з формування країнознавчої компетентності з використанням Інтернет є: робота із сайтами (наприклад, сайт One Stop English (www.onestopenglish.com) або розділ Worksheets на сайті BBC (www.bbc.com); використання Інтернету як джерела автентичних текстів з іншомовної культури; проведення телекомунікаційних проектів спільно із зарубіжними партнерами, таких як міжкультурні веб-форуми або e-mail проекти; використання Інтернету для розробки та проведення веб-квест проектів, спрямованих на вивчення країнознавства.

Таким чином, навчання країнознавства за допомогою мультимедійних засобів навчання дозволяє: формувати вміння та навички інформаційної та комунікативної взаємодії; оптимально використовувати навчальний час викладачам і винаходити оригінальні методи та прийоми викладання матеріалів з країнознавства; збільшити обсяг навчального матеріалу для творчого засвоєння й використання його студентами; формувати дослідницькі, пошукові вміння, уміння приймати оптимальні рішення тощо; спричинити поштовх до самостійного як навчального, так і наукового пошуку засобами іноземної мови з метою використання отриманої країнознавчої інформації для вдосконалення країнознавчої та фахової компетентності, тобто підготувати особистість “інформаційного суспільства” [3, с. 149–150].

Як приклад, можна навести комп'ютерну-навчальну програму “Britain in Depth” (“Британія в деталях”), розроблену у 2001 році під керівництвом британських спеціалістів центру *Foreign and Commonwealth office London*. Ця програма являє собою інтерактивну подорож по Великій Британії. Головне меню містить шість основних модулів, що складають зміст цієї програми та мають свої тематичні продовження, у яких опрацьовується така тематика: Британія та її мешканці, історія країни з найдавніших часів, суспільство та сучасність, економіка, кліматичні та географічні особливості,

---

суспільний та господарський устрій, культура, побут та домашнє господарство, робота, політичний устрій, торгівельна система, туризм. Кожен модуль містить по три-чотири навчальні блоки, після яких пропонується виконати тест або відповісти на запропоновані контрольні питання.

Розробники максимально використали мультимедійні можливості комп'ютера – структура програми досить прозора, що дає можливість використання її окремих елементів на групових заняттях. Робота з програмою в групах має сенс особливо тоді, коли йдеться про необхідність більш глибокого додаткового пояснення численних країнознавчих понять. Ця програма має дуже багато переваг та відмінностей – використання комп'ютерної графіки, елементів анімації, аудіо супроводу – усе це вказує на те, що ця комп'ютерна навчальна програма цілеспрямована, інтегрована, об'єктивна, відображає різноманітні факти мови та культури, ураховує та узагальнює труднощі, які найчастіше трапляються в процесі вивчення мови.

Використання різних каналів надходження інформації (слуховий, зоровий, моторне сприйняття) позитивно впливає на міцність запам'ятовування країнознавчого й мовного матеріалу. Застосування новітніх інформаційних технологій, – комп'ютерів, аудіо, відео, кіно, комп'ютерних мереж, Інтернету – у професійній підготовці учителів іноземної мови відкриває великі можливості. Вивчення країнознавства за допомогою мультимедійних засобів навчання дозволяє: продуктивно використовувати стандартний аудиторний навчальний час, удосконалювати різні аспекти мовленнєвої діяльності; створювати позитивні, сприятливі для навчання іноземної мови умови за допомогою інформаційної насиченості мультимедійних засобів; надає можливості зміни соціальної ролі, певної самостійності в навчальній взаємодії, формує країнознавчу компетентність.

Список використаних джерел

1. Жукова Т. Впровадження інформаційних технологій при навчанні студентів іноземним мовам // Сучасні тенденції комп'ютеризації процесу навчання іноземних мов: Зб. наук. пр. – Луганськ, 2005. – № 3. – С.97 – 100.
2. Конотоп О.С. Лінгвістичні основи формування соціокультурної компетенції в немовних вищих навчальних закладах // Лінгво-методичні концепції викладання іноземних мов у немовних вищих навчальних закладах України: Зб. наук. ст. учасників Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 23 – 24 груд. 2003р. / Редкол.: І.І.

Тимошенко (голова) та ін. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2003. – С. 115 – 122.

3. Лужецька О.Б. Основні методичні прийоми використання інформаційних технологій на заняттях з іноземної мови у вузі // Сучасні тенденції комп'ютеризації процесу навчання іноземних мов: Зб. наук. пр. – 2005. – № 3. – С. 149 – 151.
4. Сердюков П.И. Методические аспекты компьютеризированного обучения иностранным языкам // Инозем. мови. – № 3 – 4. – 1995. – С. 54 – 57.

Summary

The paper analyzes the use of the new information technologies, such as computers, audio, video, the Internet, and productive use of academic time and the ways how to improve various aspects of speech activity in teaching studies.

Keywords: *Country Studies, multimedia training, types of speech activity.*

НІМЕЦЬКА МОВА

УДК 811.112.2'271

*Архіпенко Л.В.,
студентка 4 курсу*

DIE TENDENZEN DER UMGANGSSPRACHE IM GEGENWÄRTIGEN DEUTSCH

У даній статті розглядається питання стану та функціонування розмовної мови як однієї з найважливіших тенденцій розвитку сучасної німецької мови. Показані основні тенденції розмовної мови на рівні граматики та лексики.

Ключові слова: *розмовна мова, літературна мова, форма існування, тенденції мови, спосіб вираження, мовна економія, перифраза.*

Kommunikationsbedürfnisse schaffen ständigen Sprachwandel. Neues tritt auf, verdrängt ältere Zeichen. Sehr aktuell sind heutzutage für die deutsche Sprache solche Wörter, die vor einiger Zeit noch keinen Sinn machten, aber heute sind sie jedem verständlich und werden im allgemeinen Sprachgebrauch ganz selbstverständlich benutzt.

Dieser Artikel ist den neuen Wörtern der deutschen Sprache gewidmet, vor allem deren, die als Umgangssprache entstehen und lange Zeit existieren. Es sind folgende Aufgaben zu lösen:

- Zeigen, dass die Umgangssprache eine der bedeutendsten Tendenzen des gegenwärtigen Deutsch ist.
- Zeigen, welche Tendenzen in der Umgangssprache existieren.

Die Umgangssprache ist im Gegensatz zur Standardsprache die Sprache, die im täglichen Umgang benutzt wird. Die Umgangssprache wird geprägt von regionalen und vor allem soziologischen Gegebenheiten wie dem Bildungsstand und dem sozialen Umfeld des Sprechers.

Der Umgangssprache kommt innerhalb des Wandels der Existenzformen insofern eine besondere Rolle zu als sie selbst das Ergebnis komplizierter Integrationsprozesse darstellt. Im Allgemeinen wird die Entstehung der Umgangssprache als folge der Herausbildung der deutschen Nationalsprache betrachtet [1, 48 – 49].

Die Varietät der Umgangssprache wird vor allem als Stil des Alltagsverkehrs gekennzeichnet. Im Varietätenfeld des Deutschen haben die Umgangssprachen weitgehend die Aufgaben und Leistungen übernommen, die früher den Dialekten zufielen [2, 28.].

Die Umgangssprache «hat seit Ende des 19. Jh. einen entscheidenden Einfluss auf die sprachliche Entwicklung gewonnen, seitdem sie z.B. durch Th.

Fontane und G. Hauptmann zur allgemeinen Anerkennung gebracht worden ist» [3, 264]. Das macht die Erforschung ihrer Entwicklungstendenzen aktuell.

Eine der bedeutendsten Tendenzen in heutiger deutscher Lexik ist das Streben zur Ersetzung der Wörter der Literatursprache durch umgangssprachliche Lexik. So zum Beispiel, *faszinieren* bekommt man statt *bewundern*, *die Maschine* gebraucht man öfter als *das Flugzeug*.

Sehr stark ist in der modernen deutschen Umgangssprache auf dem Gebiet der Grammatik ist die Tendenz ausgeprägt, bei schwach gebeugten männlichen Hauptwörtern die Endungen im Dativ und im Akkusativ einfach zu unterlassen: *Dem Patient(en) geht es gut; Die Kinder im Zoo haben den Elefant(en) gesehen*.

Eine der auffälligsten Erscheinungen in der Umgangssprache ist die Abschaffung des Nebensatzes nach den Bindewörtern *weil* und *obwohl*. «*Habt ihr schon bestellt?*», fragte Henry. «*Nein, haben wir noch nicht*», sagt Philipp, «*weil wir haben auf dich gewartet!*» [4, 157].

Die Tendenz zur Milderung der Ausdrucksweise ist eine der wichtigen Entwicklungstendenzen in der deutschen Sprache der Gegenwart. Man verzichtet oft auf eine konkrete manchmal auch harte Definition eines Begriffs und jede kategorische Aussage wird vermieden [5, 60].

Die gebräuchlichsten Arten der Umschreibung von Begriffen in der modernen deutschen Sprache sind Irreführungen. Darunter werden im Rahmen dieser Untersuchung politische und militär-politische Umschreibungen verstanden, die zur Tarnung von bestimmten politischen und militärischen Handlungen dienen. Zum Unwort des Jahres 1999 in Deutschland wurde ein häufig zitierter, typischer Vertreter verhüllender Umschreibungen, eine NATO-Irreführung und gleichzeitig eine halbe Lehnübersetzung der aus der amerikanischen Kriegssprache entnommenen Wortverbindung – *collateral damage* – *der Kollateralschaden* (auch *kollateraler Schaden*) bestimmt worden ist, weil er «militärische Verbrechen als belanglose Nebensächlichkeiten verharmloste...» [6, 220].

Eine harmlosere Art der Umschreibung ist die Verschleierung von sozial harten Begriffen. So umschreibt das Kompositum *der Kunstfehler* den Ausdruck *ärztlicher Fehlgriff*. Eigentlich geht es hier um einen stark negativ ausgeprägten Begriff. Aber durch das «würdevolle» Abstraktum *Kunst* wird der Fehler des Arztes (der häufig tragische Folgen hat) nicht nur «entpersönlicht», sondern auch stark verharmlost.

Die dritte Gruppe von Umschreibungen bilden alltägliche Begriffe, z. B.: *Dritte Zähne* – das ist eine gebräuchliche Umschreibung für den unangenehmen Ausdruck *künstliche Zähne*. Die Milderung entstand als letztes Glied in der natürlichen Kette: Milchzähne (sog. erste Zähne) – bleibende Zähne (sog. zweite Zähne) – künstliche Zähne (logischerweise – dritte Zähne). Diese Milderung tont für das empfindliche deutsche Ohr viel besser als *künstliche Zähne*.

Die Tendenz zur Milderung ist heute auch im grammatischen Bereich zu erkennen. Für die Beschreibung der Dinge, die gerade passieren, benutzt man

---

---

normalerweise das Präsens. Aber im Service wird ziemlich oft Imperfekt benutzt. Eine Kellnerin kommt zum Tisch und fragt: «*Wer bekam den Fisch?*», «*Wie war Ihr Name?*»

Die Formen der Gruppe Konjunktiv 2 (Präteritum, Plusquamperfekt, Konditionalis) mildern jede Aussage, machen ihn höflicher und sind im heutigen Gespräch unentbehrlich. Im Lokal macht man eine Bestellung: «*Ich hätte gern eine Tasse Kaffee*».

Es ist offenbar, dass der Wortschatz einer Sprache auf unterschiedliche Weise erweitert werden kann. Unter den neuen Lexemen nehmen einen wichtigen Platz die umgangssprachlichen Einheiten. Die umgangssprachlichen Lexeme erscheinen vor allem in der mündlichen Sprache und mit der Zeit werden die treffenden Wörter als etablierte Begrifflichkeiten in den Wörterbüchern einer Sprache getroffen. Die Umgangssprache ist immer durch die Sprache unterschiedlicher Teile der Gesellschaft beeinflusst. Die Umgangssprachliche ist eine der bedeutendsten Tendenzen im heutigen Deutsch und funktioniert in der Sprache als wichtiges Wesen.

Список використаних джерел

1. Entwicklungstendenzen in der deutschen Gegenwartssprache/hrsg. Von Karl-Ernst Sommerfeldt. – 1. Aufl. – Leipzig: Bibliographisches Institut, 1988 – 267 S.
2. Braun P.: Tendenzen in der deutschen Gegenwartssprache: Sprachvarietäten/ Peter Braun. – 4. Auflage. – Stuttgart; Berlin; Köln; Kohlhammer, 1998. – 265 S.
3. Die Deutsche Sprache. Kleine Enzyklopädie in zwei Bänden. – Leipzig: VEB Bibl. Institut. – 1969. – 1174 S.
4. Sick B. Der Dativ ist dem Genitiv sein Tod. Folge 2 / B. Sick. – Hamburg: Kiepenheuer Witsch, 2006. – 268 S.
5. Schlosser D. Lexikon der Unwörter / D. Schlosser. – Bertelsmann Lexikon Verlag, 2000. – 126 S.
6. Ulfkotte U. So lügen Journalisten. Der Kampf um Quoten und Auflagen / U. Ulfkotte. – Gutersloh : Bertelsmann, 2000. – 249 S.

Summary

This article considers the question about the state and functioning of spoken language as one of the most important trends of development of modern German language. The basic trends of spoken language on grammar and vocabulary level are showed.

Key words: *spoken language, literary language, existenceform, languagetrends, mood of expression, language economy, periphrasis.*

ОСОБЛИВОСТІ СЕМАНТИЧНИХ ЗМІН У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

У статті повідомляється про особливості семантичних змін у сучасній німецькій мові, розглядаються різні види зміни значення, наводяться численні приклади.

Ключові слова: *голістичний аспект, зміна значення, звуження значення, розширення значення.*

Die modernen Sprachen beweisen uns, dass die Sprache ständig in Bewegung ist und sich im Laufe der Zeit stark verändert. Die Aktualität dieses Themas besteht darin, dass nach der neuen linguistischen Paradigma jede sprachliche Erscheinung unter dem so genannten holistischen Aspekt untersucht werden soll. D.h. in einem engen Zusammenhang von verschiedenen Faktoren, die auf die Entwicklung der Sprache einen wesentlichen Einfluss haben. Die neue linguistische Paradigma nennt man noch anders die neoklassische. Diese Frage wurde in den Arbeiten von solchen Wissenschaftler erwähnt wie: Rudi Keller, W. W. Lewytskyj, O. D. Ohuj.

Das Ziel des Aufsatzes besteht darin, die gegenwärtigen Prozesse der Veränderungen in der Wortbedeutung unter dem holistischen Aspekt zu untersuchen und die interessantesten Beispiele zu analysieren.

Was versteht man unter dem Bedeutungswandel? Es passiert in der Sprache sehr oft so, dass sehr viele Wörter ihre etymologische Bedeutungen eingebüßt und neue Bedeutungen angenommen oder neben der etymologischen auch neue Bedeutungen herausgebildet haben, d.h. sie verändern ihre Bedeutung. Bedeutungswandel ist also die Veränderung der semantischen Wortstruktur im Rede- und Kommunikationszusammenhang. Das veranschaulichen folgende Beispiele:

Das Wort „Dekan“ bedeutete im 15./16. Jh. im Militärwesen: militärischer Führer für zehn Untergebene. Heute hat es diese Bedeutung eingebüßt und eine neue – „der Leiter einer Fakultät“ angenommen. Mit dem Verb „erlauben“ wurde die Bedeutung „gern haben, gutheißen“ realisiert. Heute steht das Verb für „gestatten“, „zugestehen“. Die Ausgangsbedeutung und die daraus entwickelte neue Semantik können logisch-deduktiv aufeinander bezogen werden: „Was ich gutheiße, gestatte ich dir“. Das Wort „Arbeit“ bedeutete ursprünglich im Deutschen noch bis in das Nhd. „mühselige, qualvolle Tätigkeit, Plage“. Es bezeichnete jetzt die zweckmäßige Beschäftigung und das berufliche Tätigsein des Menschen. Das Wort bezeichnet außerdem das Produkt

---

---

einer Arbeit. Das Substantiv „Geld“ galt im Mhd. als „Opfer, Buße, Abgabe, Tribut“. Die Bedeutung "geprägtes Zahlungsmittel" tritt im Deutschen seit dem 14. Jh. auf und setzt sich seit dem 16. Jh. durch. Das Wort „Gift“ bedeutete einst wie im Englischen „Gabe, Geschenk“, später bekam es eine Bedeutung „zur Tötung von Leben verwendete Gabe“ und heute „Stoff, der nach Eindringen in den Organismus eines Lebewesens eine schädliche, zerstörende, tödliche Wirkung hat“.

Es ist auch zu erwähnen, dass der Bedeutungswandel in folgende Arten untergeteilt ist: Wertsteigerung, Wertminderung, Bedeutungserweiterung, Bedeutungsverengung und Bedeutungsübertragung.

Unter der Wertsteigerung der Wortbedeutung versteht man solche semantisch-stilistische Bedeutung des Wortes, infolge deren das Wort eine neue, bessere Bedeutung annimmt.

„So billig, so gut, so *geil*“, verspricht die Werbung. Das Adjektiv „geil“ ist doch eigentlich ein sexuelles Tabuwort. Dagegen bezeichnen besonders Jugendliche mit „geil“ heute etwas Positives. Das altgermanische Wort hatte ursprünglich die Bedeutung „aufschäumend beim Gären“, bezog sich also auf die Herstellung von Lebensmitteln. Aber bereits im achten Jahrhundert wandelte sich die Bedeutung zu „erhoben“, „hochgestimmt“, „übermütig“ und zu „überheblich“. Das Wort beschrieb somit menschliche Eigenschaften. Die Sprachwissenschaftler vermuten, dass es zu diesem Wandel kam, weil die Sprecher das Wort metaphorisch gebrauchten: Sie fanden eine Ähnlichkeit zwischen etwas, das beim Gären schäumt und dem Charakter eines Menschen. Bis etwa zu Beginn des 15. Jahrhunderts lassen sich für „geil“ zusätzlich zu den schon genannten vor allem die Bedeutungen „fröhlich“, „kraftstrotzend“ und „lebensfrisch“ nachweisen. Es hatte inzwischen einen negativen Beigeschmack und kam auch im Sinne von „unkeusch“ und „schamlos“ vor. Es behielt weiterhin die Bedeutung von „zu übermütig“. Die Sprecher hatten nun Angst, falsch verstanden zu werden, wenn sie „geil“ im Sinne von „zu übermütig“ gebrauchten. Deshalb hörten sie schließlich auf, es in diesem Zusammenhang zu verwenden. Im Verlauf des 18. Jahrhunderts wurde „geil“ immer mehr zu einem derben Ausdruck für sexuelle Begierde. Trotzdem konnte es benutzt werden, zum Beispiel um zu kritisieren, ohne dass der Sprecher ein Tabu brach. Zum Tabuwort wurde es erst im 19. Jahrhundert. Wer es öffentlich gebrauchte, drückte sexuelle Erregung aus und beging damit einen Tabubruch, lediglich in pornografischer Literatur wurde es noch verwendet. Heute hört man das Wort „geil“ aber oft im Alltag, weil es so viel wie „toll“ und „super“ bedeutet. Neben diesen Bedeutungen verweist „geil“ in den Bedeutungen „sexuell erregend“ und „sexuell erregt“ weiterhin auf den sexuellen Bereich.

Im Unterschied zum Wertsteigerung ist die Wertminderung eine entgegengesetzte Erscheinung, d.h. die Verschlechterung der Wortbedeutung:

Das Wort „Dirne“ bedeutete im ahd. Mädchen, Jungfrau, Dienerin. Die Bedeutung Prostituierte ist seit der Mitte des 15. Jhs. nachzuweisen.

Wenn sich die „alten“ schon existierenden Zeichen auf „neue“ Objekte und Situationen verbreiten, so geht es um die Bedeutungserweiterung. Als Beispiele wären zu erwähnen: *„Fräulein“* war bis zum 18.-19. Jahrhundert die Bezeichnung für eine unverheiratete adelige Dame. Heute hat sich die Gesellschaftsstruktur verändert, und die Standesunterschiede werden in dem Maße nicht mehr ausgedrückt. Trotzdem hat sich die Bezeichnung „Fräulein“ (für eine unverheiratete Frau bzw. ein Mädchen, erwachsene weibliche Person) erhalten. Ein *„erfahrener“* Mensch war früher jemand, der – im wahrsten Sinne des Wortes – viel *er-fahren* hat (viel gereist ist). „Erfahren“ hieß ursprünglich „durchreisen“, dann „ein Land kennenlernen“ und später allgemein „kennenlernen“. Erst seit dem 15. Jahrhundert gebraucht man das Adjektiv *„erfahren“* als *„klug, bewandert“*.

Die Bedeutungsverengung besteht darin, dass der Bedeutungsumfang eines Lexems verkleinert ist. Als Beispiele sind folgende Veränderungen zu analysieren: Es ist lange her, seit die Ritter ihre Minnelieder ihren geliebten sangen. Das Wort *„die Serenade“* verlor seine Bedeutung „Musik, die jmdm. aus einem besonderen Anlass meist vor seinem Haus, seiner Wohnung dargebracht wird, z. B. um ihn zu ehren oder ihm eine Freude zu machen“ und wird nur als „Musikstück; Konzert“ gebraucht. Das Lexem *„Hochzeit“* bedeutete *„beliebiges Fest“* und später nur *„das Fest der Vermählung, Eheschließung“*. *„Ledig“* hatte ursprünglich die Bedeutung *„beweglich“*, *„nicht behindert“*, *„frei“*, heute *„unverheiratet“* (d.h. frei von einer ehelichen Bindung).

Auf solche Weise kann man folgende Schlussfolgerungen ziehen: der Wortbestand der deutschen Sprache entwickelt sich nicht nur quantitativ, sondern auch qualitativ, d.h. durch die Bedeutungsveränderung. Die Bedeutungsveränderungen eines polysemantischen Wortes gehen so intensiv vor sich, dass die einzelnen Bedeutungen nicht mehr mit einem und demselben Wort assoziiert werden.

Список використаних джерел

1. Rudi Keller / Ilja Kirschbaum: Bedeutungswandel. Eine Einführung, Berlin / New York, 2003, 169 S.
2. Duden Deutsches Universalwörterbuch. – L., völlig neu bearb. u. stark. erw. Aufl. – Mannheim: Dudenverlag, 1989. – 1816 S.

Summary

In this article you can read about semantic changes in the modern German. Different types of meanings changes are considered and lots of examples are given.

Key words: *holistic aspect, semantic change, narrowing, widening.*

NEOLOGISMEN IN DER DEUTSCHEN SPRACHE

У статті розглядається проблема неологізації в сучасній німецькій мові. Предметом є різновиди неологізмів і проблеми їхнього перекладу. Завданням слугує аналіз перекладу неологізмів на матеріалі німецьких видань.

Ключові слова: *словотворення, новоутворення слів, вплив іншої мови.*

Der Einfluss anderer Sprachen auf das Deutsche ist ein wichtiger Faktor des sprachlichen Wandels. Insbesondere das Englische ist hier von Bedeutung. Aus dem Gebrauch in der internationalen Wissenschaftler- und Technikergemeinschaft, aus dem Bereich Reise/ Verkehr/ Tourismus, aus der Mode, Werbung, Popmusik dringen viele Wörter in den Sprachgebrauch des Alltags ein: *Veranstaltung – Event (Jugendsprache), Kundendienst– Service, Unterhose – Slip, Laden – Shop, Höhepunkt – Highlight, Wochenende – Weekend, Dauerlauf – Jogging, Schalter – Service-point, Pop-Ikon, Hip-Hop, Techno, Brit-Pop – «britisch pop», Retro-Popper-Look, Beachvolleyball, Paragliding, Freeclimbing*. Einige werden dann gar nicht mehr als fremd empfunden. Andere Wörter stellen in der Tat viele Menschen, die im Englisch nicht mächtig sind, vor Verstehensprobleme. D. Zimmer nennt diese Wörter als „Pseudowörter, die durch das hastige Zusammenleimen irgendwelchen Wörterbruchs oft englischer, oft aber auch nur vage internationaler Herkunft (*Airpaß, Anti-Stress-Hit, BahnCard, Car HiFi, Body-Bewusstsein*) gebildet wurden" [Zimmer, 1998: 22]. Neben einzelnen englischen Wörtern (*Baby, Kid, cool*) finden sich immer häufiger hybride Formen, d. h. englische Wörter und Wendungen, die mit deutschen Wörtern oder anderen Fremdwörtern kombiniert werden: *computergerecht, inputten (Programm eingeben), computeresieren, Einkaufscenter, Reishop, Open-Air-Konzert, Talkrunde*. Mit englischem „Sprachstoff“ werden neue Wörter gebildet, die es im Englischen nicht oder nicht mit der deutschen Bedeutung gibt: *Dressmann, Twen, Showmaster, Handy, Body*. Die Anglizismen, die einen hohen Prestigewert haben, werden aber auch übernommen, um der damit bezeichneten Sache einen besonderen Glanz zu geben: *Trash Look – Müllaussehen, Bike – Fahrrad, Double Color Everlasting Lipstick – zweifarbigiger Dauerlippenstif, Event – Veranstaltung, Service – Kundendienst, Flair – Geruchssinn, Stress – Anstrengung, Campus – Hochschulgelände*. Auf solcher Weise entstehen Doppelbenennungen, die man aber auch als Reichtum und Ausgangspunkt für feinere Differenzierungen im

---

Gebrauch ansehen kann. Veränderungen bringen Gewinne und Verluste mit sich. Zu den möglichen Gewinnen wird es gehören, dass die Sprachen reicher und damit differenzierter werden, zu den möglichen Verlusten, dass das traditionell gewachsene Eigengepräge der Einzelsprachen an Bedeutung verliert: Benutzer für *Verwender*, Gebraucher – eine Übersetzung von *user* als Fachausdruck der Datenverarbeitungstechnik; es macht Sinn für es – *nach it makes sense*. Die Wörter kommen über die Sprachgrenzen, verändern beim Gebrauch ihre Gestalt und ihre Bedeutung. Neue Lexeme dienen der Abdeckung neuer Begriffsfelder, geben feine Schattierungen. Einige Lexeme werden abgewiesen, die meisten werden aufgenommen und mit Zeit assimiliert. Die Sprache wandelt sich, wahrscheinlich schneller als früher, weil sich die Welt in einem früher nicht gekannten Ausmaß und Tempo verändert.

Ein wichtigster Grund, der zur Prägung von neuen Ausdrücken führt: neue Dinge oder Sachverhalte müssen benannt werden. So wurde beispielsweise bei der Einführung der neuen europäischen Gemeinschaftswährung das Wort "Euro" als Name für die neue Währung gewählt. Ein weiterer wichtiger Grund ist die Prägung eines neuen Ausdrucks für Bekanntes und bereits Benanntes mit dem Ziele der Benennung eine neue stilistische Note zu geben: Banker klingt besser als *Bankangestellter*, *Low-Cost*- hat, als Wortbestandteil einen weniger schlechten Ruch als *Billig*-. Das Wort *Schwarzer* war in der Presse nicht erlaubt, es wurde korrekter Begriff gewählt, *Farbige*. Nach der Meinung von E. Elitz, schaffen wir mit Hilfe der Sprache eigene Welt, die mit der Wirklichkeit nicht mehr viel zu tun hat [Elitz, 2000: 147]. Zum Beispiel musste die Grenze zwischen der DDR und der Ex-BRD konsequent Staatsgrenze genannt werden. Diese Linie, die auch die Grenze zwischen zwei Militärblöcken war, hieß aus politischen Gründen in der DDR-Medien Nahtstelle. In diesem Fall werden Neologismen auch als ersetzende Bezeichnungen verwendet, wenn dem Bezeichneten eine andere Wertung oder ein anderes Ansehen gegeben werden soll. Drittens können Mehrfachbenennungen zu außerordentlich feinen Differenzierungen der Verwendungszusammenhänge führen.

Es gibt die Fälle, in denen Ableitungen und Zusammensetzungen nicht mehr voneinander getrennt werden. Das erscheint aufgrund der deutlichen Unterschiede dieser Bildungsweisen nicht gerechtfertigt. *Dickhäuter* ist nicht klar als Kompositum oder Derivat zu interpretieren. Zusammenbildungen sind Zwischenbereich von Komposition und Derivation. Es gibt keinen Häuter und auch nicht dickhäuten. (*Außenseiterin*, *Oberlangweiler*, *Beitragszahler*, *Rückwärtsseinparker*) Folgender Absatz zeigt, wie produktiv Zusammenbildungen und Zusammensetzungen in der deutschen Sprache sind: Der Alltag hält genügend Herausforderungen und Extremsituationen bereit, die man packen muss. Das Leben ist hart und wer hart darauf ist, überlebt. Coole Typen und echte Kerle duschen eiskalt, parken in der prallen Sonne. Alle anderen sind *Warmduscher*, *Abschiedswinder*, *Airbagfahrer*, *Alarmanlagebesitzer*, *Aspirinewerfer*, *Badekappenträger*, *Beipackzettelleser*, *Bettsockenträger*, *Dackelt-rainer*, *Eincremer*, *Ersatzweckerbenutzer*, *Fertiggerichteverächter*, *Naseha-*

---

arschneider, Nasse-Badehose-Wechsler, Sparbuchbesitzer, Warndreieckaufsteller, Zebrastrreifenüberquerer [Wörterbuch der Szenensprachen, 2000]. Wie im oben erwähnten Absatz können Neologismen (bestimmte Zusammenbildungen und Zusammensetzungen) stilistisch, nämlich ironisch, übertrieben, polemisch, teils auch sarkastisch wirken. Sie benennen keine neuen Referenten und sind nicht wertneutral, sondern transportieren verschiedene Konnotationen und Assoziationen.

Neuschöpfungen als neuartige Zusammensetzungen aus dem Bestand des im Deutschen gebräuchlichen Alphabets sind eher selten. Am ehesten haben Produktnamen die Chance, als generische Bezeichner in den Sprachbestand überzugehen ("Nogger dir einen"). Die Wortschöpfung wird als neue Wurzel, als beliebig und willkürlich definiert: *Alcopops* – harmlos scheinend, tatsächlich aber hochprozentiges Mixgetränk.

Список використаних джерел

1. Elitz, E. Sprache in den Medien – die Wortverdreher GmbH / E. Elitz // Die deutsche Sprache zur Jahrtausendwende. – Mannheim; Leipzig; Wien; Zürich; Dudenverlag, 2000. – S. 143-154. – ISBN 3-411-70601-5.
2. Zimmer, D. Deutsch und anders – die Sprache im Modernisierungsfieber / D. Zimmer. – Reinbeck bei Hamburg : Rowohlt, 1998. – 383 S.
3. Wörterbuch der Szenensprachen / Hrsg. Von Trendbüro. – Mannheim u. a.: Dudenverlag, 2000. – 221 S.

Summary

This article examines the question of neologisms in the German language. The subject of the varieties of neologisms and their translation problems. The task analysis provides a translation of neologisms based on the German editions.

Key words: *word building, new growth of words, influence over another language.*

ZUM PROBLEM DER INTERPRETATION VON "FAUST" GOETHE'S

Стаття розкриває проблему інтерпретації найвідомішого твору Й.В.Гете "Фауст", на перший погляд неважкого тексту, мова і дії в якому при читанні безпосередньо зрозумілі, проте інтерпретація інколи різнобічна, й у добу Гете трактувалася під впливом політичних та наукових напрямів.

Ключові слова: інтерпретація, «Фауст», мова, впливати, твір, людина, внутрішній світ.

Das größte und das bedeutendste Werk Goethes ist aber "Faust". Über 60 Jahre arbeitete der Dichter an diesem Werk. Die "Faust"-Dichtung, deren Idee und Stoff Goethes Phantasie und Gedanken von Kindheit an beschäftigten, wurde zum größten Beitrag Deutschlands in die Schatzkammer der Weltliteratur [1, S. 276].

Goethes „Faust“ ist auf den ersten Blick kein schwieriger Text, Sprache und Handlung sind bei der ersten Lektüre oder dem ersten Besuch einer Aufführung unmittelbar zugänglich.

Die Sprache ist zuweilen poetisch überhöht, etwa in Gretchens Klagen, jedoch niemals kompliziert. Zum Beispiel lässt Fausts großer Monolog zu Beginn der Handlung an Klarheit nichts zu wünschen übrig; so spricht ein frustrierter Intellektueller: „*Habe nun ach! Philosophie, Juristerei und Medizin, und leider auch Theologie! durchaus studiert mit heißem Bemühn. Da steh ich nun, ich armer Tor! und bin so klug als wie zuvor; heiße Magister, heiße Doktor gar, und ziehe schon an die zehen Jahr herauf, herab und quer und krumm meine Schüler an der Nase herum – und sehe, dass wir nichts wissen können! Das will mir schier das Herz verbrennen!*“

Handlungsverlauf und Charaktere geben ebenfalls keine Rätsel auf: Ein nicht mehr junger Wissenschaftler ist beruflich und privat durch und durch unzufrieden. Als sich ihm eine Gelegenheit bietet, seiner verzweifelten Situation zu entkommen, nimmt er sie rücksichtslos wahr und verschreibt sich dem Teufel. Der Teufel Mephisto, dem neben Zauberkraften auch Humor und Charme zu Gebote stehen, ist bestrebt, Faust vom rechten Weg abzubringen. Ein von Mephisto besorgter Zaubertrank bewirkt, dass Faust sich spontan in Gretchen, ein sehr junges und naives Mädchen, verliebt. Seine Liebe zu ihr erscheint zwar aufrichtig, dennoch richtet er das Mädchen zugrunde, indem er es verführt, schwängert und dann nicht vom Wahnsinn erretten kann [6].

Zum Faust entstanden seit seinem Erscheinen unzählige Interpretationen, die einander nicht selten widersprechen. Der Grund liegt u.a. darin, dass das

---

Stück viele grundsätzliche Fragen und Themen zur Sprache bringt. Ein scheinbar banales Beispiel liefert die Szene „Straße“: Mephisto will mit einem Schwindel bei Marthe Schwerdtlein Einlass finden, Faust lehnt das ab, mit der Begründung, er wolle nicht lügen. Mephisto hält ihm jedoch vor, er habe nicht nur als Wissenschaftler zahlreiche unbeweisbare Aussagen gemacht, sondern er belüge auch Gretchen, wenn er ihr ewige Treue und Liebe verspreche. Damit ist nicht weniger gesagt, als dass Liebesschwüre potenzielle Lügen sind, weil für ihre Einhaltung kein Mensch garantieren kann – eine ziemlich entwaffnende Behauptung, wenn man etwa an die Versprechen im Rahmen einer Eheschließung denkt. – Die Stelle ist also durchaus interpretationsbedürftig, wenn man nicht einfach Mephistos Auffassung beipflichten will.

Ein anderes Beispiel: Mephisto stellt sich selbst vor als „*ein Teil von jener Kraft, die stets das Böse will und stets das Gute schafft*“. Das lässt sich zunächst so verstehen, dass auch aus Unfällen, Irrtümern und sogar böswilligen Taten etwas Gutes entstehen kann. Doch wer oder was ist „die Kraft“, von der Mephisto ein Teil ist? Der Zufall, das Schicksal, Gott? Ist Mephisto überhaupt frei, etwas zu wollen, noch dazu etwas, was ihm „stets“ ins Gegenteil umschlägt? Oder ist er nur ein Werkzeug, wie der Prolog es nahelegt? Aber warum sollte sich ein allmächtiger Gott eines Teufels bedienen, um über den Umweg des Bösen zum Guten zu gelangen? Kann das Gute nicht ohne das Böse existieren und umgekehrt, weil sich beides nur im Kontrast zueinander "definieren", also voneinander abgrenzen lässt? [5].

Es sind weitreichende „letzte Fragen“ um Liebe, Wahrheit, Willensfreiheit, Verantwortung, Gut und Böse, die Goethe in seinem Stück zur Sprache bringt und die auch die Titelfigur beschäftigen. Das Universaldrama, das „vom Himmel durch die Welt zur Hölle“ verläuft, ist so gut oder schlecht interpretierbar wie die Welt selbst, weshalb viele Interpretationen möglich, aber nicht eindeutig oder gar endgültig sind.

Viele Interpretationen werden auch von vorherrschenden politischen und wissenschaftlichen Denkrichtungen ihrer Zeit beeinflusst.

Zum Beispiel war lange Zeit die Auffassung verbreitet, Fausts Charakter, sein grüblerischer, teils introspektiver, furchtlos auf letzte Dinge gerichteter Erkenntnisdrang, sei spezifisch deutsch. Dies führte zu aus heutiger Sicht so befremdlichen Überzeugungen wie etwa der, die deutschen Soldaten des Ersten Weltkrieges seien „mit dem *Faust* im Tornister“ in den Kampf gezogen [3]. Auch Thomas Mann schrieb 1943 seinen Roman *Doktor Faustus* nicht nur über einen durch und durch deutschen Helden, sondern auch als Gleichnis auf den Teufelspakt, den das deutsche Volk mit den Nationalsozialisten eingegangen war. Ein anderes Beispiel für eine historisch bedingte Interpretation bilden die am Faust festgemachte Wissenschaftskritik bzw. Fragen nach der Ethik des Wissenschaftlers. Diese Perspektive ergab sich in der zweiten Hälfte des 20. Jahrhunderts angesichts der sichtbar werdenden Umweltzerstörung und insbesondere angesichts der entfesselten Nuklearkräfte. So wird in Gustaf Gründgens Verfilmung von Faust aus dem Jahre 1960 unvermittelt eine Atombombenexplosion eingeblendet. Unter der Fragestellung: „Wie weit darf ein Wissenschaftler gehen?“ wird Goethes Faust bis heute im Schulunterricht

---

---

mit explizit wissenschaftskritischen Stücken wie Dürrenmatts Physikern oder Kipphardts. In der Sache J. Robert Oppenheimer verglichen [2, 7].

Darüber hinaus bemühen sich natürlich alle literarischen Deutungsmethoden am Faust. Man hat ihn u. a. psychoanalytisch, dialektisch und poststrukturalistisch auszulegen versucht. Ein Ende dieser Bemühungen ist nicht abzusehen. Im Verlauf der Darstellung von Fausts langen Lebensgeschichten versucht der Dichter die brennendsten Fragen seiner Zeit – die Probleme des menschlichen Seins, des Ziels des menschlichen Lebens auf der Erde zu begreifen und zu erläutern. Vor allem möchte Faust mehr über die Entstehungsgeschichte der Natur erfahren: „Da ich erkenne, was die Welt im Innersten zusammenhält“ [4, S. 211]. Das ist eigentlich eine der kardinalsten philosophischen Fragen. Wie, woraus, auf welche Weise entstand die Welt?

Dieses von Goethe streng formulierte Ideal bedeutete eigentlich den Sieg der Humanität, den Sieg der Menschlichkeit im Menschen. Goethe errang diesen Sieg, weil er die reine und überzeugende Menschlichkeit mit einer unvergleichbaren Bildhaftigkeit zu gestalten vermochte. „Faust“ ist das Werk einer Epoche. Alle bedeutenden geschichtlichen Ereignisse der Epoche Goethes finden hier ihren Ausdruck, auch alle politischen, ästhetischen, ethischen und philosophischen Ansichten des Dichters.

Er schrieb so, wie er fühlte, was er erlebte. Goethe sagte einmal über Wieland: „Er dichtete als ein Lebender und lebte dichtend, so da bei ihm der Mann und der Dichter eine Person ausmachen“ (4, S.68). Diese Worte passen gut zu Goethe selbst: Leben und Dichtung zerfielen beim ihm nicht: sein Leben war sein Dichten.

„Faust“ wurde noch zu Goethes Lebzeiten ein Werk der Weltliteratur. Den Begriff „die Weltliteratur“ hat Goethe vorgeschlagen und in die Literaturwissenschaft eingeführt [4, S. 69].

Literaturnachweis:

1. Geerdts H.J. Deutsche Literaturgeschichte in einem Band. – Berlin, 1966.
2. Goethe J.W. Ausgewählte Werke. – Kyiw, 1999.
3. Goethe J.W. Aus meinem Leben. Dichtung und Wahrheit. Erster Teil. – Frankfurt am Mein, 1921.
4. Goethe: Ein Lesebuch für das Jahr 1949. – Moskau, 1949.
5. Hecker J. Als ich zu Goethe kam. – Berlin, 1978.
6. Hieber J. Der große Ganze der deutschen Literatur: Johann Wolfgang von Goethe zum 250.Geburtstag // Deutschland. – 1999.
7. Seydel K. Marlene Dietrich: Eine Chronik ihres Lebens in Bildern und Dokumenten. – Berlin, 1986.

Summary

The article reveals the problem of interpretation of the famous work of J.V. Goethe "Faust" at first glance it is easy to text, speech and action which immediately clear when reading, but sometimes versatile interpretation, and in Goethe's day interpreted under the influence of political and scientific areas.

Keywords: *interpretation, "Faust", language, influence, work, man, the inner world.*

FRANZÖSISCHE ENTLEHNUNGEN IN DER DEUTSCHEN SPRACHE

У статті розглядається проблема запозичень німецькою мовою лексичних одиниць французького походження як один із засобів збагачення лексику. Цей процес охоплює наступні часові рамки: XI-XII ст., XVII-XVIII ст., перша половина XIX ст.. Кожний із періодів характеризується запозиченням певних лексичних одиниць із французького лексику.

Ключові слова: запозичення, зв'язки між народами, вплив, збагачення, словниковий запас.

Das Vorhandensein einer großen Menge des entlehnten Wortgutes und ihr übermäßiges Gebrauch in der jeweiligen Sprache führen in der Regel zum des Purismus, dass die **Aufmerksamkeit** der Sprachforscher anzieht. Darin besteht **die Aktualität** der vorliegenden Arbeit.

Ziel der vorliegenden ist den Prozess des Eindringens der fremden Elemente in den deutschen Wortschatz zu analysieren.

Einer der Wege der Bereicherung des Wortschatzes gilt die Wortentlehnung aus anderen Sprachen. Die Analyse der modernen deutschen Sprache zeigt, dass ihr Wortbestand seiner Herkunft nach ungleichartig ist. Neben dem einheimischen Wortgut lassen sich im Deutschen fremde lexikalische Elemente aussondern. Diese Erscheinung ist gesetzmäßig und lässt sich historisch erklären.

Alle Völker stehen in wirtschaftlichen, politischen und kulturellen Beziehungen zueinander, was zu einer ständigen gegenseitigen Beeinflussung der Sprachen führt. Es gibt kein Land, das sich völlig abgesondert von den anderen entwickelt hätte. Die deutsche Sprache ist in dieser Hinsicht keine Ausnahme. Auch ihr Wortschatz wird auf diese Weise bereichert.

Das wesentliche Teil des heutigen deutschen Wortgutes wurde von der französischen Sprache entlehnt. Dieser Prozess umfasst 3 Schichten. Der französische Einfluss begann seit dem 11. – 12. Jahrhundert. Das war **die erste Schicht** der französischen Entlehnung. Damals war Frankreich mit seiner ritterlich-höfischen Kultur, mit seiner höfischen Literatur, mit dem Kultus des Frauendienstes, mit dem Aufblühen neuer Moden, mit der Hofetikette, Kochkunst usw. zum vorbildlichen Land des mittelalterlichen Feudalismus in Westeuropa geworden. Das alles diente als Vorbild für die herrschenden Klassen des rückständigen Deutschlands. Nicht zu übersehen sind auch die

---

Auswirkungen der Kreuzzüge, die zur engeren Berührung zwischen deutschem und französischem Rittertum führten. Das alles hatte eine gewaltige Bereicherung der Sprache zur Folge, ins Deutsche kam ein starker Strom französischer Wörter: **Palast** - frz. *palais*; **Toumier** - frz. *tournoi*; **Lanze** - frz. *lance*; **Manier** - frz. *maniere*; **Pavillon** - frz. *pavillon*; **Flüte** - altfrz. *flauti*; **blond** - frz. *blond*; **Form** - frz. *forme*; **Preis** - frz. *prix*; **fein** - frz. *fin*; **Abenteuer** - frz. *aventure*; **fehlen** - frz. *faillir*; **parlieren** 'sprechen' - frz. *parier* u.v.a. [1, c.90-91], [3, c.43-46]

Da sich ein großer Teil französischer Entlehnungen dieser Zeit auf das Rittertum bezieht, so sind viele von diesen Wörtern natürlich mit dem Untergang dieses Standes auch dahingeschwunden: **floitieren** 'Flöte spielen', **chanson** 'Lied', **gastet** 'Kuchen', **castel** 'Schloß' u. a. [2, c.73-75]

Die zweite Schicht französischer Wörter strömte ins Deutsche erst viel später ein, nämlich im 17. –18. Jahrhundert. In dieser Epoche, in der Epoche des Absolutismus, wurde Frankreich wieder zum führenden Land Westeuropas und diente dem feudalen Adel anderer westeuropäischen Staaten als Muster. Frankreich verstand, die Höfe der großen und kleinen Feudalherren des rückständigen Deutschlands, seines Nachbarlandes, seinem Einfluss zu unterziehen.

Die adeligen Kreise des absolutistischen Europas ahmten das Leben des französischen Adels nach, seine Sitten, Moden, seine höfische Etikette. Das alles bedingte den Einfluss und die Verbreitung des Französischen, das zur führenden Sprache der herrschenden Feudalklassen Westeuropas wurde.

Das rückständige, zersplitterte Feudaldeutschland nahm mehr als andere Länder den Einfluss Frankreichs dieser Zeit auf. Alles, was aus Frankreich kam, war Mode, auch die Sprache. Diese Periode in der Entwicklung der Kultur Deutschlands wurde sogar **Alamodezeit** genannt.

Wenn ein rückständiges Land der Kultur entwickelter Länder nachstrebt, so kann diese Erscheinung als eine progressive bezeichnet werden. Die Nachahmung jener Periode in Deutschland war aber nicht progressiv, sondern regressiv. Regressiv war diese Nachahmung, weil nur die äußeren Züge der fremden Kultur nachgeahmt wurden. Entweder gaben die entlehnten und von den herrschenden Klassen Deutschlands zu jener Zeit gebrauchten französischen Wörter keine wichtigen Begriffe des deutschen Lebens wieder, oder sie waren den in der Sprache schon vorhandenen deutschen Wörtern gleichbedeutend. In beiden Fällen waren sie für die deutsche Sprache unnötig, deswegen verschwanden auch manche von ihnen bald aus der Sprache. Das waren vor allem nur Modewörter [3:47-49], wie z. B.:

discouragieren 'entmutigen', **repoussieren** 'abschlagen'. Doch einige blieben in dem deutschen Wortschatz leben: **elegant** – frz. *elegant*, **kokett** – frz. *coquet*, **nett** – frz. *net*, **frivol** – frz. *frivol*, **galant** – frz. *galant*, **Boudoir** – frz. *boudoir*, **Mode** – frz. *mode*, **Möbel** – frz. *meuble*, **Omelette** – frz. *Omelette* u. a. Hierher gehört auch fast die gesamte Militärterminologie: **Armee** – frz. *armee*, **Bataillon** – frz. *bataillon*, **Kompanie** – frz. *compagnie*, **Parade** – frz. *parade*,

---

Garnison – frz. *garnison*, **Kommandeur** - frz. *commandeur* usw.[1, c.95-96], [4, c.111-115]

Die dritte Schicht französischer Entlehnungen fällt in die zweite Hälfte des 18. Jahrhunderts und die erste Hälfte des 19. Jahrhunderts. Das Aufblühen des politischen Lebens in Frankreich verursachte die Entstehung neuer Begriffe, die selbstverständlich ihren Ausdruck in neuen Wörtern finden mussten. Dementsprechend entstanden solche Wörter wie *revolution*, *revolutionnaire*, *republique*, *proletaire*, *social*, *classe*, *democrate*, *Constitution*, *socialisme*, *communiste* u.v. a. Zur Bildung dieser Wörter wurden oft lateinische und griechische Stämme benutzt, wohl auch in veränderter und umgedeuteter Form: *republique* aus lat. *respubtica*, eigentlich die 'öffentliche Sache'; *revolation* stammt vom lat. *revolutio* aus dem Verb *revolvere* 'umwälzen'. In der deutschen Sprache gibt es die Wörter: *Revolution*, *Revolutionär*, *Republik*, *Proletariat*, *sozial*, *Klasse*, *Demokrat*, *Konstitution*, *Sozialismus*, *Kommunismus* usw. In ihrer Mehrheit existieren sie auch heutzutage in der Gruppe der sogenannten internationalen Wörter. [2, c.80-82]

Also, in diesem Artikel wurde der Prozess des Eindringendes der fremden Elemente in den deutschen Wortschatz analysiert. Dieser Prozess ist entweder der Resultat der wechselseitigen Entlehnung der Lexik der Sprache des Siegervolkes und des besiegten oder die Folge verschiedenartiger gegenseitigen Beziehungen der Völker zueinander. In beiden Fällen erfolgt es in engem Zusammenhang mit bestimmten historischen Lebensverhältnissen dieser Völker.

Список використаних джерел

1. Müller Susanne. Französischer Wortschatz in der deutschen Gegenwartssprache //Das Wort. Germanisches Jahrbuch 1991. -S. 116-121.
2. Neues und fremdes im deutschen Wortschatz. Aktueller lexikalische Wandel. Hrsg. von G. Sticke. - de Gruyter Verlag, 2001. - 388 S.
3. Schippan Thea. Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache. - Max Niemeyer Verlag Tübingen, 1996.
4. Schmidt Wilhelm. Deutsche Sprachkunde. - Berlin: Volk und Wissen, 1978.

Summary

This article investigates the problem of loanword of lexical units from the French language in the German language as one of the ways of vocabulary's enrichment. This process includes the following time limits: the 11th-12th, the 17th-18th, the first half of the 19th centuries. Each of the stages is characterized with the loanword of certain lexical units from the French language.

Key words: *the loanword, the relations between nations, the influence, the enrichment, the vocabulary.*

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА СЛОВОТВОРЕННЯ В СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

У статті розглядається проблема впливу глобалізаційних процесів та англійської мови на словотворення в сучасній німецькій мові.

Ключові слова: глобалізація, англо-американізм, розширення значення слова, модифікація, адаптація, мультинаціональна мова, розмовна мова, розвиток.

Das Wort "Globalisierung" hat in den letzten Jahren und Jahrzehnten (seit etwa 1980) eine steile Karriere gemacht. Es ist heute in fast allen Welt Sprachen anzutreffen. Das Wort Globalisierung begegnet man in der wissenschaftlichen Literatur, hat sich aber auch in den Medien und in der Umgangssprache eingebürgert. Es ist heute ein allgemein verbreiteter historisch-politischer Begriff. Ursprünglich stammt es aus der Sphäre der Ökonomie und speziell des betriebswirtschaftlichen Marketings. Diese Sphäre hat es längst überschritten. „Globalisierung“ hat inzwischen die Wörterbücher, die Lexika, die Handbücher erobert und taucht sogar in Romanen und Krimis auf.

Auch in der Sprache spiegeln sich die Veränderungen im sozialen Gefüge. Wirtschaftlich und damit einhergehend auch kommunikativ ist die Welt am Ende des 20. Jahrhunderts zum "global village" zusammengedrückt. Als Verständigungsmittel dient dabei das Englische bzw. Angloamerikanische, das in diesem Zusammenhang nicht mehr als nationale, sondern als multinationale Sprache zu sehen ist. Auch für das Deutsche spielt das Englische eine immer wichtigere Rolle. Der englische Einfluss ist schon im 19. Jahrhundert spürbar und ist charakteristisch für das gesamte 20. Jahrhundert. Englisch ist dabei nicht nur Lingua franca, sondern vielfach auch Gegenstand und Mittel der kulturellen Identifikation. Die zu verschiedenen Zeiten (beispielsweise während der 1920er Jahre), für die breite Mehrheit jedoch erst nach Ende des zweiten Weltkriegs feststellbare Orientierung am Vorbild USA führte zu einer Modifikation des Deutschen vor allem auf der Ebene des Wortschatzes und der Redewendungen, weit weniger stark auf der Ebene der Grammatik und der Syntax, die in jüngerer Zeit vor allem von Laien zunehmend beklagt wird.

Die neumедialen Varietäten sind keine abgeschlossenen Sprachsysteme, sondern öffnen sich zur Allgemeinsprache hin und beeinflussen diese vielfältig. Dies zeigt sich insbesondere im Wortschatz, in dem der Allgemeinsprache aus dem Cyberdeutsch etliche Einheiten zuwachsen. Dabei handelt es sich hauptsächlich um Entlehnungen von Wörtern (z. B. Scanner, Browser, Software) oder Bedeutungen, für die man entweder aktiv neue Wörter bildet (z. B. Datei) oder bekannte Wörter semantisch erweitert und umprägt (z. B. Verzeichnis: virtuelle Schublade im Computer., Maus .Computermaus. usw.).

Bei der semantischen Wortschatzerweiterung spielt das Prinzip der Metaphorik eine wichtige Rolle: Das neu zu Benennende wird mit etwas Bekanntem verglichen, das unter irgendeinem Aspekt analog erscheint.

Den größten lexikalischen Zuwachs erfährt das Cyberdeutsch naturgemäß aus dem Angloamerikanischen. Hier spielt eine Rolle, dass die Varietät der mittels Computer Kommunizierenden (und Computer bzw. damit Zusammenhängendes Thematisierenden) ursprünglich eben doch eine Fachsprache ist. Viele Fachtexte gibt es nur auf Englisch, und selbst wenn sie übersetzt werden, hat derjenige, der auf eine solche Übersetzung nicht warten muss, einen großen Zeitvorteil. Deutsche Computerexperten (Freaks) lesen daher ganz selbstverständlich Fachliteratur auf Englisch, und wenn sie sich verständigen, tun sie das zwar in der Regel auf deutsch, aber sie benutzen die englischen Ausdrücke, weil sie erstens dem fachlich versierten Gegenüber bekannt sind, und weil es zweitens häufig zu viel Zeit und Mühe kosten würde, erst nach einer guten oder selbst nur passenden Übersetzung zu suchen.

Was sprachlich adaptiert, eingedeutscht wird und was nicht, unterliegt keinen erkennbaren Regeln. Es ist beispielsweise nicht so, dass die Wortkürze den Ausschlag gibt: Zwar ist "user" kürzer als "Benutzer", "thread" ist kürzer als "Gesprächsfaden" oder "Diskussionsverlauf", und "streamer" kürzer als "Datensicherungsbandlaufwerk". Aber das englische "file" ist kürzer als das deutsche "Datei", "disk" ist kürzer als "Diskette" und "keyboard" ist kürzer als "Tastatur", und gleichwohl sind nicht die englischen Ausdrücke üblich. Jedenfalls gibt es bei einigen durchaus gängigen englischen Wörtern mittlerweile eine gewisse Entwicklung zum Gebrauch deutscher Entsprechungen. Für "Homepage" findet man heute immer öfter "Leitseite", auch bisweilen "Heimseite". Für "E-Mail" liest man bisweilen "E-Post", was durchaus als Eindeutschung gelten darf, denn es steht für elektronische Post, und die Abkürzung E- hat im Deutschen auch Analogien, beispielsweise in E-Werk (für Elektrizitätswerk). Für Computer selbst schließlich kann man ohne weiteres auch Rechner lesen. Aus der Perspektive einer normativen Sprachrichtigkeit kann der Versuch, deutsche

---

Entsprechungen zu finden, in die Irre führen, besonders, wenn so genannte falsche Freunde im Spiel sind. Die Internetseite beispielsweise ist keine Seite, sondern eine "site" (web site), also ein Platz, ein Gelände. Dies spielt freilich für die Brauchbarkeit des deutschen Wortes kaum eine Rolle, denn im Englischen steckt in site auch nicht originär die Bedeutung Menge von Daten, die sich auf dem Bildschirm unter bestimmten Aspekten als eine Einheit präsentieren, und wenn im Englischen eine Metapher vom Grundstück auf die Bildschirmoberfläche möglich ist, warum dann nicht im Deutschen von der Seite, nämlich der Buchseite, auf der eine bestimmte Menge geordneter Informationen zu finden ist?

Die neumedialen Varietäten zeichnen sich nicht allein durch Besonderheiten des Wortschatzes aus. Von der innovationsträchtigen Offenheit zum Angloamerikanischen betroffen ist auch die Grammatik, z. B. dort, wo es darum geht, englische Verben wie to download oder to update mit deutschen Endungen zu versehen und hier nach dem Muster der trennbaren deutschen Verben konjugierbar zu machen: downloaden, ich loade down, loadete down, habe downgeloadet; updaten, ich date up, datete up, habe upgedatet.

Neben solchen flektivischen Adaptionen erscheint vor allem die Entwicklung einer völlig neuen grammatischen Form bemerkenswert: des so genannten Inflektivs. Mit diesem Terminus bezeichnet Oliver Teuber (1998) unflektierte Verbstämme wie *fasel*, *beschreib* oder *erwähn*. In der Internetkommunikation, insbesondere im Internet-Chat, sind solche Formen außerordentlich häufig. Ihr Vorbild wird in der Sprache der Comics vermutet. Dort deuten Formen wie *raschel*, *dröhn*, *seufz*, *ächz*, *glucker*, *schnüffel*, *murmel* usw.

das Ereignis vor allem eines Geräusches an. Sie sind als satzwertige Äußerungen zu deuten, da die involvierte Wortform ohne weitere syntaktische Mitspieler auskommt und dabei die Grundlage eines vollwertigen Sprechakts bildet.

Daraus ist nur einen folgenden Schluss zu ziehen, wie stark die englische Sprache die Deutsche beeinflusst.

Список використаних джерел

1. Bär, Jochen A. Deutsch im Jahr 2000. Eine sprachhistorische Standortbestimmung. Die deutsche Sprache zur Jahrtausendwende. Sprachkultur oder Sprachverfall? Mannheim/Leipzig/Wien/Zürich, 2000.
2. Bär, Jochen A. Fremdwortprobleme. Sprachsystematische und historische Aspekte. Mannheim, 2001.
3. Löffler, Heinrich. Germanistische Soziolinguistik. Berlin, 1994.

-
-
4. Reichmann, Oskar. Europäismen im Wortschatz von Einzelsprachen: Aufbau, Entwicklung und Struktur des Wortschatzes in den europäischen Sprachen. Motive, Strömungen, Tendenzen und ihre Folgen. Beiträge zum lexikologischen Symposium in Heidelberg vom 7. bis 10. Oktober 1991. Frankfurt a. M., 1993.
  5. Reichmann, Oskar. Das nationale und das europäische Modell in der Sprachgeschichtsschreibung des Deutschen. Freiburg, 2001.

Summary

This article investigates the problem of the globalization processes- and the English language influence on word building in contemporary German.

Key words: *globalization, meaning broadening of word, modification, adaptation, multinational language, colloquial speech, development.*

УДК 821.111 – 31.09

*Закреницький І.І.,
магістрант*

ЗОБРАЖЕННЯ ЧАСУ В РОМАНІ ДЖ. ГОЛСУОРСІ “САГА ПРО ФОРСАЙТІВ”

Досліджуючи час у романі Дж. Голсуорсі “Сага про Форсайтів”, автор статті робить спробу пояснити роль прислівників часу в романі та їх здатність виражати стосунки між суб’єктами.

Ключові слова: художній час, цикл, адресат, адресант, прислівник.

Голсуорсі був послідовним прибічником реалістичного мистецтва, вірив у його сприятливий вплив на суспільство. Письменника глибоко хвилювали соціальні протиріччя, характерні для буржуазного суспільства. Він пише про несправедливість існуючого суспільного ладу, з теплотою зображує людей праці, у своїх творах звертається до теми класових протиріч. Однак у своїй критиці Голсуорсі прагне довести, що класова боротьба є шкідливою для суспільства.

Головною працею усього життя Голсуорсі та найвищим його творчим досягненням є “Сага про Форсайтів”, яку він писав у період із 1906 по 1928 р. Упродовж цього терміну позиція письменника зазнає помітних змін. Почавши із різкої критики світу власників, Голсуорсі під впливом подій Першої світової війни, Жовтневої революції в Росії та робочих заворушень Англії змінює своє ставлення до світу Форсайтів. Сатиричний елемент змінюється драматичним зображенням.

Одним з ключових елементів роману виступає час.

Час відноситься до тих реалій, які з давніх-давен зумовлювали значеннєве поле людського світосприйняття. Це форма організації внутрішнього світу.

Як і решта факторів об’єктивної дійсності, він відображається в свідомості, а отже, і в мові людини. Людське буття відбувається в параметрах часу, тому висловлювання людини про світ та про себе не вільні від нього.

Одним із найважливіших показників, що характеризують будь-яку діяльність людини, у тому числі й пізнавальну, є показник просторово-часової орієнтації.

У даній роботі досліджується концепт часу та його реалізація в художньому дискурсі, лексичні одиниці, які позначають час, значення, яких вони набувають у момент мовлення, та їх використання в тексті.

Метою дослідження є опис поняття часу, аналіз особливостей способів його вираження в сучасній англійській мові.

Матеріалом дослідження є роман Джона Голсуорсі “Сага про Форсайтів” (John Galsworthy “The Forsyte Saga”).

Найчастотнішим прислівником часу в художньому творі “The Forsyte Saga” є прислівник *then*. Його характерною рисою є те, що він вживається як у прямій мові, так і у словах автора, де, як правило, виступає в ролі підсилювального елемента. З іншого боку, його навіть можна замінити на сурядний сполучник *and*:

1) He won't be like me, **then**, Dad; I'm beastly selfish [4, с. 424].
(Він може бути схожим на мене, тато; я жадливий егоїст [2, с. 438]).

2) And going out into the hall he flung the door wide, to gulp down the cold air that came in; **then** without hat or overcoat went out into the Square [4, с. 235]. (І виходячи в хол, він широко розпахнув двері; вдихаючи прохолодне повітря з надвору; потім він пішов на площу [2, с. 301]).

Адресант (мовець), виражаючи за допомогою прислівника *then* оцінку поведінки адресата (суб'єкта сприйняття) або спонукаючи його до дії, вважає, що він має право контролювати ситуацію. Використовуючи свій авторитет, він підкреслює свої стосунки з адресатом і звертається до нього з рекомендацією, порадою, елементами моралі, докору чи осуду, виражаючи, таким чином, своє позитивне чи негативне ставлення до адресата:

1) **Then** why did she marry me?' was his continual thought [4, с. 70]. (Тоді чому вона одружилась зі мною? – було його постійною думкою [2, с. 86]).

2) “I propose, **then**, that the report and accounts be adopted!” [4, с. 123]. (Отже тоді я пропоную прийти усі звіти [2, с. 154]).

За допомогою прислівника *then* адресант також виправдовується, вибачається, попереджує, застерігає чи заспокоює адресата, вказуючи цим на позитивну оцінку:

1) “But **then**, I know nothing – nobody tells me anything.” [4, с. 545] (Тоді я нічого не знав, бо ніхто мені про це не казав [2, с. 598]).

2) “**Then** all I can say is,” he flustered out, “you've made a pretty mess of it!” [4, с. 378] (Все що я можу сказати з цього приводу, –

схвильовано вигукнув він, – так це те, що ти все змішав до купи [2, с. 403]).

Значення прислівника *now* деякою мірою залежить від оточуючих його модифікаторів та позиції в реченні. Якщо адресант ставить прислівник *now* у кінці висловлювання, то він таким чином виражає своє негативне ставлення до описуваних явищ чи подій або виражає нотку співчуття до подій, що відбуваються:

1) “Oh no; he is getting into the swim **now**.” [4, с. 18] (О ні! Тепер йому подобається плавати [2, с. 55]).

2) And such weather! There was no weather **now** [4, с. 230]. (І яка ж погода! Як давно не було такої погоди [2, с. 34]).

Вживаючи прислівник *now* в наказових реченнях, адресант здійснює певний тиск на адресата через підвищену емоційність висловлювання й може виражати негативне ставлення до адресата.

1) “**Now**, James,” said Emily, “eat your dinner. Nobody’s been seeing anybody” [4, с. 346] (Джеймс, – сказала Емілі, – вечеряй. Ніхто ні з ким не зустрічається [2, с. 405]).

2) “**Now** come back to bed, James.” [4, с. 470] (Повертайся вже в ліжку, Джеймс [2, с. 490]).

Складається зовсім протилежна ситуація з прислівником *always*. Мета адресанта – викликати в адресата відповідне ставлення до того, що відбувається, зробити його своїм прибічником. За допомогою прислівника *always* мовець виражає своє схильне ставлення до подій та ідеалізує їх, набуваючи при цьому значення “добре”.

1) Had she not said to Mrs. Soames – who was **always** so beautifully dressed – that feathers were vulgar? [4, с. 650] (А чи не сказала вона місіс Сомс, жінці, яка завжди була чудово одягнена, що пір’я виглядає вульгарно? [2, с. 697]).

Однак, на перший погляд, позитивний прислівник *always* може також набувати негативного значення, якщо він супроводжується часовою формою *Continuous*. У такому випадку він виражає роздратування стосовно певних дій чи подій:

1) After that she’d been **always** running after him; and when she took a thing into her head there was no stopping her [4, с. 227]. (Після цього вона постійно за ним бігатиме, і якщо вона щось задумає, то ніщо її не зупине [2, с. 238]).

2) A man of property! H’mph! Like his father, he was **always** nosing out bargains, a cold-blooded young beggar! [4, с. 323] Ось він, чоловік власник! Схожий на свого батька, вміє пронюхати кожну деталь угоди, молодий холоднокровний жебрак! [2, с. 369]).

3) “People in love are **always** late,” she answered [4, с. 163]. (Закохані завжди запізнюються, – відповіла вона [2, с. 205]).

Таким чином, прислівники часу як такі, не маючи конотативних значень, в мовленні здатні їх отримувати та виражати стосунки між суб'єктами. Від вираження певних значень залежать подальші зв'язки між адресантом та адресатом – вплив, взаємодія, протидія, мається на увазі реакція-відповідь чи зміна ситуації. Саме усі ті значення, яких набувають прислівники часу, дозволяють висловити більше, ніж означають сказані слова.

Список використаних джерел

1. Анікст О. А. Роман Голсуорсі / О. А. Анікст. – К.: Либідь, 2003. – 230 с.
2. Голсуорсі Д. “Сага про Форсайтів” / Д. Голсуорсі. – К.: Дніпро, 1988. – 779 с.
3. Дьяконова Н. Джон Голсуорси / Н. Дьяконова. – Л. – М.: Искусство, 1960. – 445 с.
4. Galsworthy J. The Forsyte Saga / J. Galsworthy/ – Режим доступу: <http://www.Gutenberg.org/files/4397/4397-h/4397-h.htm#2HCH0001>

Summary

The description of time in the novel “FORSYTE SAGA” By John Galsworthy, the author of the article researches the description of time and the function of the adverbs in it.

Key words: *cycle, addressee, sender, adverb.*

АНАГРАМА У “ПІСНЯХ НЕВИННОСТІ” У. БЛЕЙКА

*У статті розглядаються практичні та теоретичні проблеми вивчення анаграм, їх синтактика, подібні до анаграми прийоми, різноманітні аспекти звукової організації віршованого тексту на прикладі аналізу поезії У. Блейка *The Little Black Boy*.*

Ключові слова: анаграма, ілюмінація, ключове слово.

Явище анаграми знаходиться на межі психолінгвістики, соціології, філософії, літератури. В семантиці анаграми наявна сакральна і магічна мова, що поступово трансформувалась у літературний прийом. Анаграма – це водночас продукт та інструмент мовної категоризації, концептуалізації світу, ідентифікації, порівняння, систематизації його елементів. Анаграма виконує пізнавальну, магічну, аксіологічну, дидактичну, ігрову функції. Анаграму називають “словозвиттям”, “плетінням слівес” [2, с.127], що є характерним прийомом давньоруської літератури, де слова писалися злитно, і тільки титла позначала кінці і початок слів. У кабалістичному трактуванні, анаграма входить в тлумачення гематрії, нотарикона, темури. У літературознавстві поняття анаграми залишається термінологічно невизначеним.

Публікація записів Ф. де Соссюра “Про анаграму” зумовила появу робіт, статей, які розглядають практичні і теоретичні проблеми сучасного вивчення анаграм, їх синтактику, схожі з анаграмою прийоми, різні аспекти звукової організації віршованого тексту, ідіостильові характеристики організації мови, перспективи вивчення анаграм. Теоретичні статті Г. Векшина [1, с.17-31], А. Пузирьова [1, с. 5-17], А. Щунейко [1, с. 31-40], Н. Кожевнікової [1, с. 87-97] розглядають різні аспекти анаграми, визначають новий етап у теоретичному дослідженні таких аспектів анаграми, як походження, синтаксис, мовний фон, подібні до анаграми прийоми.

Мета нашої статті – розгляд практичних проблем вивчення анаграми на прикладі аналізу поезії У. Блейка *The Little Black Boy* (“Маленький чорний хлопчик”).

У поезії У. Блейка *The Little Black Boy* ідентифікується анаграма Blake, реалізується через слово-тему black та фонему b, l, a, k, e. Під впливом вимови свого прізвища, Блейк омофонічно ідентифікує своє

прізвище із прикметником , що означає “чорний”. Тема поезії – бесіда-настанова з матір’ю, ідея поезії – рівність. Маленький чорний хлопчик отримує від матері настанови, які чергуються з поцілунками. Урок матері полягає в тому, що “we are put on earth a little space”(ми покликані на землю) щоб навчитись – “to bear the beams of love”(нести промені любові). “Beams of love” (промені любові) вжито умовно і алюзивно натякає на поезію І. Уотса *Grace Shining and Nature Fainting* (“Блиск грації і в’ялість природи”) “Nor is my soul refined enough/ To bear the beaming of his love/And feel his warmer smiles” [3, с.594] (“Моя душа не досить очищена,/ Щоб нести проміння любові,/ І відчувати її привітніші посмішки”), що свідчить про основу ідеологічного конфлікту, про іронічне вживання цього вислову. Аналіз фонографічного рівня поезії доводить іронічність “Beams of love”, мова ліричного героя звучить грубо, оскільки, за словами Н. Хілтона, “опущений апостроф *Ill shade him*(Я закрию його). У словах чорного хлопчика звучить погроза, і як після цього можна “be like him and he will then love me (бути як він, і тоді він полюбить мене).” [4, с. 200]

Якщо розглянути декілька копій однієї і тієї ж ілюмінації, можна побачити, що маленький чорний хлопчик змальований то чорним, то коричневим, то білим, то рожевим. Зміна образу впливає на трактування поезії, на зміну чи уточнення мотивів поезії. У поезії У. Блейка потрібно, аналізуючи зміну образів, змінювати хід аналізу слів. С. Макдісі пропонує два шляхи вирішення проблеми аналізу ілюмінованих поезій: “Ми маємо визнати те, що майже однаковий відбиток – словесний чи візуальний – може виражати численні значення відповідно до контексту, в якому він прочитаний, а контекст має аналізуватись не лише з позиції культурних, історичних та політичних факторів, але способом читання, який читає образ у трактуванні зв’язку між словами та образами у “Піснях Невинності”. [4, с. 116].

Анаграма *blake* реалізується на стилістичному та синтаксичному рівнях поезії. У поезії міститься предметний, чуттєвий рівень, рівень дій та станів. До предметного рівня належать іменники на позначення природи (*tree, flower, beast, earth, cloud*), предметів (*tent*), людей (*mother, child, God, man*), абстрактних понять (*comfort, joy, care, love, rejoice*), духовного світу (*angel, soul*). До чуттєвого світу поезії належать прикметники (*southern, black, white, English, sunburnt, shady, golden, silver*), які створюють емоційне забарвлення поезії, – через протиставлення *black-white* (чорний-білий) реалізується основний конфлікт поезії. Простір представлений місцевістю *southern wild*, що виражає расовий конфлікт, а саме рабство.

Поступово простір розширюється і конфлікт вирішується *underneath the tree, pointing to the East* (Під деревом, вказуючи на схід). Час поезії – минулий, теперішній, майбутній. Минулий час представлений дієсловами *taught, took, kissed* (вчила, брала, цілувала), що виражають ряд послідовних дій в минулому і становлять основний план поезії, рамку. Дієслова, вжиті в теперішньому часі, що виражають прості істини, моралізаторське начало, становлять другий план поезії. Дієслова, вжиті в майбутньому часі, що виражають незаплановану дію, надають поезії відтінку передбачення. Художній світ вірша – статичний, оскільки переважають дієслова стану, ніж дії. Стилiстичний рівень поезії представлений епітетами *white soul, golden tent, silver hair* (біла душа, золотий намет, срібне волосся), метафорами *to be put on earth a little space* (бути покликаним на землю не на довго), *tent of God* (намет Бога), літотою *little English boy* (маленький англійський хлопчик), порівнянням *white as an angel, And these black bodies and this sun burnt face/Are but a cloud, and like a shady grove* (білий як ангел, /І ці чорні тіла та засмагли обличчя/Не що інше як хмара/і як тінистий гай), метонімією *our Father's knee* (нашого Батька коліно). Синтаксичний рівень представлений інверсією *And round the tent of God like lambs we joy* (І навколо намету Бога як агнці ми радіємо), перенесенням *And these black bodies and this sunburnt face/Are but a cloud, and like a shady grove*, антитезою *comfort in morning, joy in noonday* (відпочинок ранком – радість в полудень).

Проблема вивчення анаграм в сучасній лінгвістиці залишається актуальною, потребує дослідження, методологічного синтезу та аналізу для побудови цілісного термінологічного апарату. Це пов'язано із дискусійністю багатьох аспектів анаграми, із недостатністю матеріалів Ф. де Сосюра, частину яких було втрачено. Багатоаспектність розгляду анаграми, дискусійність, методологічна невизначеність поняття зумовлює проблему створення лінгвістичної класифікації анаграм, але закладає основи для аналізу анаграм у поетичному тексті. При аналізі поезій У. Блейка слід враховувати не лише поетико – стилістичні та синтаксичні особливості поезій, але й зміну ілюмінованих зображень, взаємозв'язок зображення із текстом твору, розгляд поезії у контексті життя та творчості поета.

Список використаних джерел

1. Проблеми вивчення анаграм: міжвузівський збірник наукових праць/Під ред. проф. Ю. А. Сорокіна. – М. : Пенза, 1995. –140 с.
2. Бірюков С. Е. Року укор / Бірюков С. Е. – М. : Рос. гос. гуманіт. ун-т , 2003. – 510 с. – (Поэтические начала).
3. Блейк У. Вірші / Блейк У. – М.: Радуга, 2007. –140 с., іл.. – (англ. і рос мовою).
4. Morris E. The Cambridge Companion to William Blake / Morris E. – UK: The Cambridge University Press, 2003. – 295 p.

Summary

The scope of the article is practical and theoretical study of anagrams, their syntactics, similar techniques, and different aspects of the phonetic structure of a verse. “The Little Black Boy” is used as an example.

Key words: *anagram, plate, key word.*

ХУДОЖНЄ НОВАТОРСТВО ПРОЗИ ДЖ.КОНРАДА

У статті розглядаються особливості художнього новаторства Дж. Конрада, пов'язаного з оновленням і ускладненням оповідної структури, конфлікту, сюжетно-композиційної організації на прикладі твору «Лорд Джим».

Ключові слова: *неоромантизм, новаторство, оповідач, конфлікт, сюжет, композиція.*

Художнє новаторство Джозефа Конрада найбільш виразно демонструють три його романи – “Серце п'їтьми” (Heart of Darkness), “Лорд Джим” (Lord Jim) і “Випадок” (Chance), які він мав намір видати під однією книгою. Це зайвий раз підтверджує той факт, що в основі творів лежить загальна ідея: питання про те, що являє собою романтичний погляд на світ, як він узгоджується з реальністю “нового” світу, що формувався на межі ХІХ-ХХ ст.

Звернувшись до історії створення даної своєрідної трилогії, неважко помітити, що оформлення оповіді йшло паралельно з визріванням проблематики, зі зміною романтичної свідомості на неоромантичну. Оповідач Марлоу з'являється саме тоді, коли мова заходить про можливість, що криються в романтичному світогляді: у повісті “Юність” уперше в Конрада затверджується цінність романтичного “горіння”. Головною діючою особою став сам оповідач – у спогадах про початок своєї мореплавної кар'єри; через “автобіографічність” героїка іронічно знижується оповідачем, але в його пам'яті залишається краса світу, змінена “романтичним сприйняттям дійсності... з яким навіть темні сторони життя виглядають наділеними внутрішнім світлом” [4, с.15].

Оповідачу потрібен був погляд на “іншого” – на “героя”, щоб мати можливість у повному обсязі судити про сильні й слабкі сторони романтичного світогляду, – і Конрад удається до структури “міркувань про героя”.

Особливий інтерес щодо цього представляє роман “Лорд Джим”: за ним можна судити про динаміку переходу до зазначеної структури. Початок роману – перші його чотири розділи – повторюють ранні твори Конрада в тій манері холодної відчуженості, з якою ведеться безособова оповідь про романтичні претензії

персонажа й обставини його падіння. В антиромантичному дусі “герой” не мав шансів на гідну поразку в зіткненні з реальністю [2, с.92]. Спочатку задуманий як оповідання, “Лорд Джим” (“Тюан Джим” у першому варіанті) не виходить за рамки провини юнги й суду над ним. У такому вигляді він став би останнім оповіданням у збірнику “Юність” і, напевно, поставив би крапку в міркуваннях автора про романтизм, звівши нанівець підйом, що відрізняє заголовну повість.

Однак Конрад переглянув своє рішення: улітку 1899 року він зробив Марлоу оповідачем уже не в оповіданні, а в романі, тому що романтичний характер вбачається йому не настільки однозначним [1, с.25]. Марлоу допоміг Конраду відмовитися від одномірності очевидного антиромантичного підходу. Оповідач наділений амбівалентним ставленням до виняткової особистості й не випускає з поля зору ні позитивних, ні негативних її сторін.

Новий кут зору на романтичного героя можна виявити, звернувшись до змін, внесених Конрадом у текст “Лорда Джима”. По-перше, письменник доповнив роман другою частиною, що принципово відрізняється від першої: “біографія” Джима тепер включала його подорож екзотичною країною Патюзан, де заголовному персонажеві нарешті відкриваються реальні героїчні перспективи. По-друге, надзвичайно значимі корективи були внесені автором у вже сформованій частині роману – у тих початкових главах, у яких оповідь ведеться від третьої особи: у них згадується про “виховання” Джима, що підштовхнуло його піти в море, до “хвилюючого життя у світі пригод”, – про “читання легкої белетристики” (“the course of light holiday literature”) – і про його романтичні фантазії, породжені книгами.

Конрад не зупиняється на тому, що послідовно руйнує далекі від реальної дійсності книжкові уявлення персонажа, зіштовхуючи їх з жорстокою реальністю життя на морі. Заперечення “світу нездійснених романтичних досягнень” [3, с.225] є відправною точкою роману. “Зайнявши” місце безособового оповідача, Марлоу в проведеному ним самостійному розслідуванні “справи” коливається між суворим вердиктом французького лейтенанта (“честь загублена”), що судить Джима відповідно до законів професії, і виправдувальним вироком Штейна, що визнав у Джимі “романтика”. Штейн постав романтичним “хрещеним батьком” Джима, подарувавши йому шанс на спокутування, пославши його в Патюзан – країну поза реальним часом й простором, “фантастичне царство нерозважливого героїзму” з юнацьких мрій заголовного персонажа.

Друга частина роману оповідає про спробу реалізації Джимом того ідеального образу свого “я”, що послужив причиною його службової провини й падіння в першій частині роману. Тут читачеві доведеться судити романтичного героя за його власними законами. Марлоу поспішає повідомити, що Джим “досяг величі”..., “немов він був народжений героєм” [4, с.12]; він віднайшов всі “цінності героїчної біографії” (М.М.Бахтін), “...керуючись вищою вірою у своє призначення”, як сказав би романтик, енергією й “неухильним слідуванням за своєю долею”, який добився слави, щастя довіреного йому народу, любові, дружби.

Однак тріумф романтичного героя ставиться під сумнів не тільки сюжетною логікою або “хронологічною іронією” (кінцева поразка Джима майже збігається з передчасною захопленою оповіддю Марлоу про його перемогу над долею), але й іронічним використанням автором кліше масової літератури.

Світ Патюзана різко протиставлений світу першої частини роману: характер подій, що розгортаються там, персонажі, сама екзотична атмосфера, – все говорить про те, що читач має справу з популярним жанром “romance”. Всі його “захоплюючі елементи” (“all the exalted elements of romance”) [5, с.171], які Марлоу знаходить у житті Штейна, повторюються в патюзанських пригодах Джима. Атрибутика жанру легко впізнавана: так, вхід в “зачаровану країну” юнакові відкриває талісман – каблучка, колись подарована Штейну тамтешнім губільним вождем. Джим нагадує мандрівного лицаря, ціною неймовірних зусиль рятує народ, що зустрічається йому на шляху до королівства, від гноблення й отримує за це в дружини першу красуню (“like the knight and the maiden”).

Іронія, невідома оповідачеві, що прагне бачити в Джимі справжнього героя, а в його долі – трагедію, очевидна читачеві, знайомому з першими розділами. Конрад двічі продублював образ, породжений романтичною уявою заголовного персонажа, на останній сторінці роману, поставивши крапку в письмовому звіті Марлоу про загибель Джима, й у заключному слові оповідача досить книжковим висловом: “he sent ... a proud and unflinching glance”. Цей вислів відсилає уважного читача до першого розділу, де Джим бачить себе в мріях “as unflinching as a hero of the book” [5, с.306].

Отже, важливим проявом художнього новаторства Конрада була концепція образу романтичного героя в неоромантичній транскрипції. Їй властива очевидна двоїстість: герой існує на грані між “життям” і “літературою”, то захоплюючи читача своєю людською драмою, то представляючись “книжковим”, чисто умовним персонажем. Неоромантичний романтичний герой зазнає поразки

в головному, він не має змоги “бути самим собою”, втрачає потрібну героєві винятковість.

Список використаних джерел

1. Ахмечет Л.А. Проблема характера в романе Джозефа Конрада «Лорд Джим» // Проблема характера в зарубежной литературе к. XIX – н. XX в. – Свердловск, 1974.
2. Бельский А.А. Неоромантизм и его место в английской литературе XIX в. // Из истории реализма в литературе Англии: межвуз. сб. науч. тр. – Пермь: Пермский ун-т, 1980. – С.90-100.
3. Кругляк М.Т. Своеобразие реализма в романе Дж. Конрада «Лорд Джим» // Проблемы метода и стиля в прогрессивной литературе Запада XII-XX вв.: сб. научн. тр. – Пермь: Пермский ун-т, 1967. – № 157. – С.225-239.
4. Шилина Б. Романтическая личность в романах Дж.Конрада // Ученые записки Тарт. ун-та, 1980. Вып. 540. Тр. по романо-герм. филологии, 9. – С. 12-21.
5. Conrad J. Lord Jim. – L.: Penguin Books, 1994. – 313 p.

Summary

The article deals with an innovative approach of J.Konrad associated with upgrading and complication of the narration structure, conflict, plot-piece composite organisation on the example of “Lord Jim”.

Key words: *Neo-Romanticism, innovation, narrator, conflict, plot, composition.*

СВОЄРІДНІСТЬ МОДЕРНІСТСЬКОЇ ПОЕТИКИ В РАННІЙ ТВОРЧОСТІ Д.Г. ЛОУРЕНСА

У статті досліджуються особливості модерністської поезики в ранній творчості Д. Лоуренса, його світобачення. Здійснено аналіз ранніх творів письменника для виявлення та вираження глибинної сутності людини й одвічних проблем буття.

Ключові слова: модернізм, “механічна цивілізація”, “виховний роман”, особистість, програма відродження, Д.Г. Лоуренс.

Лоуренс, Девід Герберт (1885-1930) – англійський письменник, одна із провідних постатей свого часу. Провідна тема його творів – захист людини від “механічної цивілізації”, що поневолює і знеособлює її – суголосна актуальній для нашого часу проблемі відчуження людини. Лоуренс сприяв оновленню літератури, розширив можливості епічних і поетичних форм, збагативши їхній зміст сміливим утвердженням прав чоловіків і жінок реалізувати закладені в них від природи можливості, пригнічені та деформовані рутинною повсякденності, офіційною мораллю, що накладає заборони на виявлення почуттів і пристрастей. Він вбачав свій ідеал у злитті духа і плоті, в гармонії природного і духовного.

Не відмовляючись від класичних форм оповіді, Лоуренс поєднав конкретність бачення і зображення реальності з рухом до символу та міфу. Протестуючи проти “машинізації” життя і людини, Лоуренс запропонував свою програму відродження “природних стихій”. З цього погляду він був сприйнятий сучасниками як творець “нової релігії”.

В.Вулф поставила ім’я Лоуренса поряд з іменами Дж. Джойса і Т. С. Еліота. Погляди і пошуки Лоуренса поділяли такі письменники як Р. Олдінгтон і О. Хакслі. Так, П. Хенсфорд Джонсон писала: “Лоуренс змушував нас зазирнути до найтемніших куточків нашого “я”, він вказав нам шлях з юності і показав, що він нелегкий” [3, с.74].

Особливості творчої позиції Лоуренса, що вирізняли його з – поміж сучасних йому модерністів – Джойса і Вулф, пов’язані з тим, що його не захоплювали експерименти в мистецтві, він мріяв про зміну та оздоровлення життя, був одержимий ідеєю порятунку

людини. Він вбачав головне зло в перетворенні людини на частину соціального механізму, на додаток до державної структури; зауважував у сучасній культурі зловісне тавро дегуманізації. Лоуренс апелював до інтуїції, природних первнів, вважаючи, що вони допоможуть людині “бути живою, бути цілісною живою людиною”. Сферою прояву прихованих у людині можливостей Лоуренс вважає кохання. Про нього написані його книги. Творчість Лоуренса характеризується розмаїтістю жанрів. Однак провідним завжди залишається роман. Як романіст, Лоуренс здобув визнання за життя, і як романіст відомий головне і в наступні десятиріччя. Не можна не відзначити, що нерідко розробка тієї чи іншої теми провадиться Лоуренсом в декількох жанрах. Так, життя шахтарської родини розгорнуте у широку панораму в романі “Сини й коханці”, де вона показана у найдраматичніший момент, у якому, як у фокусі, заломилася доля всіх її членів, а також у п’єсі “Удівство місіс Холройд” (“The Widowing of Mrs. Holroyd”, 1910), у вірші “Дружина шахтаря”, (1911), в оповіданні “Запах хризантем”.

Як “роман почуттів” був задуманий і його перший роман “Білий павич”. Лоуренс писав: “Почуття треба вивчати, аналізувати, як аналізують судові свідчення”. [2, с.145] Сюжет роману становить історія кохання фермера Джорджа Сакстона й Летті, котра зраджує своєму почуттю і виходить заміж з розрахунку. Це призводить до її духовної катастрофи. Відчутний зв’язок з традиціями Т. Гарді. Однак головний акцент у романі Лоуренса зроблено не на суперечності “кохання і закону”, а більшою мірою – на особливостях людської натури. Поведінку Летті Лоуренс схильний трактувати як одвічно притаманну жінці, а в уста лісника Еннебла він вкладає розмірковування про природні інстинкти як основу буття.

У “Синах й коханцях” своєрідність творчості Лоуренса проявилася з особливою повнотою; тут містяться основні елементи його художньої манери: реалістичні картини дійсності, іноді близькі до натуралістичних описів побуту гірничого селища та шахтарської родини Морелів, та імпресіоністичні замальовки, акварельні малюнки. Шматки самого життя і вислизаючий рух відчуттів. У постійному протистоянні, у конфліктній взаємодії перебувають полярні сили – розум і почуття, інтелект та інстинкт, матеріально-тілесне та інтуїтивно-емоційне. Вражаюча сила реалістичних картин життя і витонченість передачі глибинного світу інстинктів. Все виразне і відчутне, і водночас хистке та нестійке, все рухається, втрачаючи певність обрисів і форм. “Ось чому так важко перший раз читати Лоуренса. Адже ми досяємо почуття через його зовнішній прояв, а Лоуренс саме ставив собі за мету вира-

---

жати емоції та відчуття глибинні, які ніколи не виходять на поверхню”, – писав В. Аллен. [1, с. 65]

За формою роман Лоуренса багато в чому традиційний, написаний у дусі “виховних романів”. У ньому йдеться про дитинство, юність героя, про його вступ у життя, про становлення його поглядів, про взаємини з навколишніми. Роман автобіографічний.

Серед романістів ХХ ст. Лоуренс був першим, хто, створюючи “гірничий роман”, як він сам називав “*Синів й коханців*”, не обмежив себе рамками соціально-класового підходу і включив робітничу тему у русло загальнолюдської.

Витоки сил, здатних змінити суспільство, Лоуренс, як і раніше, продовжував шукати в силі інстинктів, які притаманні особистості. Однак у 20-х рр. його цікавила не так особистість загалом, як “вибрана особистість”, що й виявилось у романах “*Кенгуру*” та “*Пернатий змій*”. Індивідуалістичні прагнення героїв цих романів поєднуються з містичною силою, що скоряє людей. У романах “*Кенгуру*” і “*Пернатий змій*” передані процеси, пов’язані з розвитком фашизму та фашистської ідеології.

Переходом від ранньої творчості Лоуренса до пізньої, післявоєнної, став роман “*Райдуга*”. Лоуренс зазначав, що тепер його цікавлять не характери героїв, а “фізіологічні аспекти” їхніх поведінки і вчинків. “*Ви не повинні шукати у моєму романі старе стабільне его характеру*”, – писав Лоуренс. [6, с. 32].

Оповідуючи про долю чотирьох поколінь родини Бренгуен, розповідаючи історію кількох подружніх пар, Лоуренс оперує категоріями “він” і “вона” значно більшою мірою, ніж розкриває своєрідність індивідуальності персонажів. “*Райдуга*” – це роман витоків і органічного розвитку життя.

В “*Закоханих жінках*” раціональній стихії життя протиставляється культ “чистого почуття”; у своєму захисті людини Лоуренс схиляється до індивідуалізму, виявляє інтерес до владної сильної особистості. Однак дух руйнації і неминучої загибелі панує над усім, що відбувається. Лоуренс і сам не раз підкреслював властивий його романові “дух цілковитої руйнації”.

Творчий шлях Лоуренса завершується романом “*Коханець леді Чаттерлей*”, у якому особливості його ранніх і повоєнних романів синтезуються.

Г. Хау, М.Спілка, Е.Біл вбачали в романі Лоуренса широкі узагальнення, символічне зображення сучасної Англії, а в кожному з героїв – найхарактерніші тенденції її розвитку. Це прагнення до узагальнень поєднується з виразністю картин реального життя, визначеністю характерів героїв, чий вчинки умотивовані обста-

---

винами. Сюжет роману становить історія Констанс Кліффорд, чие ззовні щасливе життя позбавлене внутрішнього тепла, кохання, а тому й сенсу. Скалічений на війні Кліффорд, якою б відданою не була йому Конні, не може не стати з часом втіленням того, що пов'язане для молоді, спраглої кохання жінки з уявленням про анти життя. Повнота існування відкрилася для Конні в хижі лісника Меллорса. Після зустрічі з ним почалося для неї справжнє життя, право на яке й утверджує Лоуренс.

Список використаних джерел

1. Аллен У. Традиция и мечта. – М.: Прогресс, 1970. – 424 с.
2. Жантеева Д.Г. Английский роман XX века, 1918–1939. – М., 1965. – 346 с.
3. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник. У 2 т. Т. 2: 3-35 Л-Я / За ред. Н. Михальської та Б. Щавурського. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. – 864 с.
4. Лоуренс Д. Г. Коханець леді Чаттерлі / Девід Лоуренс // Пер. З англ. Д. О. Радієнко. – Харків: Фоліо, 2005. – 380 с.
5. Лоуренс Д. Г. Сыновья и любовники / Дэвид Лоуренс // Пер. с англ. Р. Облонской. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – 512 с.
6. Пальцев Н.М. ФениксизНоттингема: жизнь и судьба // Лоурене Д.Г. Собр. соч.: В 7 т. – М.: Вагриус, 2006. Т. 1. – С. 5–36.

Summary

The article deals with the main peculiarities of the poetic of modernism in the early works of D. Lawrence, his world outlook. It was done the analysis of a few earliest works of writer for founding depth essence of person and actual problems of existence.

Key words: *modernism, “mechanical civilization”, “educational novel”, personality, program of revival, D. Lawrence.*

КАЗКИ ОСКАРА УАЙЛЬДА: ЖАНРОВІ ОЗНАКИ

У статті виділено характерні риси казок Оскара Уайльда, які можна назвати ознакою стилю письменника; особливу увагу приділено фольклорній основі його найвідоміших творів.

Ключові слова: народна казка, фольклор, літературна казка, парадокс, контраст, мораль, Оскар Уайльд.

Фольклорна (народна) казка – цікаве усне оповідання про неймовірну, але повчальну історію. Головною відмінною рисою казки є наявність дива, фантастики, вимислу. Здебільшого вони мають розважальну спрямованість. Це розповідний твір про вигадані, фантастичні події. За своїм змістом і поетикою казки близько стоять до сказань, билин, легенд і баладних пісень. Вони широко використовують пісні, приказки, прислів'я, загадки і замовляння. Термін “казка” походить від слів “казати, розказувати”. За часом виникнення казки належать до найдавніших форм народної творчості. Вони були дуже популярні серед усіх народів світу й відзначаються захоплюючим сюжетом. В казках знайшли відображення народні уявлення від найдавніших часів до наших днів, саме тому вони дають багатий матеріал для пізнання мрій, бажань і сподівань простих людей.

Особливістю британських народних казок є те, що вони мають багатонаціональну основу: у їх формуванні брали участь не лише англосакси, але й кельти і норманські завойовники та інші. За час самостійного існування британські народні казки стали втіленням національної самосвідомості, своєрідним поєднанням британського духу та думки [2]. Поетичне сприйняття світу, особливості мови, моральні ідеали багатьох поколінь письменників і поетів беруть свій початок саме у британському фольклорі – образному, ліричному, щирому і веселому, але водночас і благородному у своїй простоті; особливу роль у цьому процесі відіграла саме англійська народна казка. В ній представлені в основному ті ж морфологічні різновиди, що й в інших народів: казки про тварин, авантюрні й побутові казки та історичні, “наймолодший”, тип казок.

Великий шлях пройшла англійська літературна казка: від простої фольклорної розповіді до чарівних “віршів у прозі” Уайльда і епопей Толкіна.

Мета статті – визначити жанрову своєрідність казок О. Уайльда, особливості стилю письменника, проаналізувавши найбільш характерні твори.

Літературна (авторська) казка – тісно пов’язана із народною, але, на відміну від неї, має автора (письменника або поета). У деяких казках використані перероблені фольклорні сюжети і образи, але це не змінює їхню суть – казка літературна виражає, в першу чергу, погляд на світ, притаманний конкретному письменнику, а не всьому народу, хоч ззовні казка народна і авторська дуже схожі.

Британські народні казки раннього (або, як його ще називають, “доуайльдівського”) періоду мають ряд особливостей, які й виділяють їх серед інших європейських казок (найбільш показовими у цьому сенсі є казки “Аліса в країні чудес” (*Alice in Wonderland and Through the Looking-Glass*)[4] Льюїса Керолла (1862 р.), “Король Золотої ріки” (*King of the Golden River*)[6] Дж. Раскіна (1841 р.) та “Невагома принцеса” (*The Light Princess*) [5] Дж. Макдональда (1867 р.)).

Усі вони беруть початок в кельтській міфології, тісно пов’язані із європейським фольклором, особливо з його скандинавською та німецькою гілкою. Розв’язка у більшості випадків відбувається завдяки самим персонажам. Літературна казка Великобританії зберігає лише основні казкові функції та мотиви; вона прагне їх трансформувати, створюючи композиційно більш складні твори.

Помітне іронічне забарвлення і тісний зв’язок із моральною стороною твору.

Персонажна система спирається на традиційний зразок, але переглядає його і певним чином “модернізує”, соціалізує. Атрибути персонажів досить реалістичні; характер героя може трансформуватись внаслідок пройдених випробувань або через певний зовнішній фактор.

Персонажне розділення за функціями досить умовне: частина персонажів нагадує міфічно-казкові типи, однак більшою мірою є плодом авторської уяви.

Наприкінці XIX – у XX ст. казка, яка увібрала в себе фольклорний і літературний матеріали, створює унікальний синтез образів, сюжетів та ідей. Звернення Уайльда до літературної казки саме у цьому контексті не є випадковим: в його казковій творчості, з одного боку, проявляються найхарактерніші риси британської літературної казки, з іншого – творча оригінальність таланту письменника

Головне ж, що надає казкам Уайльда їх неповторної, “уайльдівської” своєрідності, це роль, що їх відіграє в них парадоксальна форма відображення думки, що є відмінною особливістю стилю

письменника. Казки Уайльда, як і вся його творчість, насичені парадоксами.

У літературній критиці встановилась традиція вважати його парадокси простою грою слів. Однак в основі їх лежить скептичне ставлення письменника до цілої низки загальноприйнятих етичних та естетичних норм суспільства.

Своєрідність стилістики казок Уайльда повною мірою відображена у їх лексичі і стилістиці. Чудовий знавець мови, він був точний не лише у виборі потрібного йому слова, але й в інтонаційній побудові речення. Конструкція фрази надзвичайно проста і є одним із класичних зразків англійської прози. Проте вплив декадентської манірності змушує письменника постійно ухилятися від лаконічності розповіді й перенасичувати її всілякими описами та екзотикою.

Казкам Оскара Уайльда притаманні спільні характерні риси, які можна вважати жанровою ознакою. Розглянемо головні із цих рис. Наявність простих (“День народження Інфанти” і “Чудова Ракета”) та складних (“Щасливий Принц”, “Рибак і його душа”) за композицією і структурою казок. Для них характерна ускладнена композиційна будова; введення не властивих казкам елементів композиції обумовлюється їх тісним зв’язком із сюжетно-змістовою насиченістю твору. Різноманітні описи (зовнішність героїв, інтер’єр, одяг тощо) – невід’ємна риса стилю Уайльда. Іноді помітне перенасичення описами. Наприклад, у “Дні народження Інфанти” автор поширено описує королівський палац, одяг Інфанти змальовано у найменших подробицях, а про саму дівчину, її характер написано лише кілька слів. Це підкреслює бездоганний смак письменника, його увагу до дрібниць, бажання вималювати ідеально точний образ. Цікавим є тяжіння до екзотики, до ідеального відтворення реальності: у тій же казці “День народження Інфанти” автор описує іспанський двір із використанням іспанських імен, титулів, що надає особливого колориту і правдивості описам (*дон Педро Арагонський, герцогиня Камерера, церкви Ла Аточа та Нуестра Сеньйора дель Пілар тощо*) [3]. Слід відмітити наявність християнських мотивів та підняття проблем душі, самопожертви, сутності буття та віри. Особливо чітко ці мотиви прослідковуються у казках “Молодий Король”, “Щасливий Принц”, “Велетень-егоїст”, де сюжет розвивається за схожими схемами: герой щасливо живе, дбаючи лише про себе і зовсім не задумуючись про інших людей. Але у його житті настає переломний момент, після якого він розуміє, що чинив неправильно, проявляє милосердя, великодушність і жертвовність, за що й отримує Боже прощення. Однією із най-

---

яскравіших особливостей казок письменника є спорідненість із кельтським та скандинавським фольклором. У казці “Рибак та його душа” Уайльд звертається до кельтських язичницьких ритуалів, а прототипами Карлика із “Дня народження Інфанти” є гноми – маленькі, незграбні істоти, які, за скандинавськими повір’ями, жили в лісах, харчувалися ягодами та плодами і дружили із всіма тваринами та птахами. Більшість казок названі за ім’ям головного героя, що акцентує увагу саме на його постаті або підкреслює певну ідею. Більшість імен – іменники, що позначають природну суть героя (Соловей, Троянда, Ракета, Карлик тощо), титул або заняття (Мельник, Рибак, Принц, король, Інфанта та інші). Важливу роль відіграють епітети: Принц – щасливий, Ракета – чудова, які здебільшого є парадоксами. Контрастність і, до того ж, досить чітка, прслідковується у більшості казок Уайльда. І ця контрастність існує у кількох різних вимірах: краса і потворність, багатство і бідність, добро і зло тощо. Уайльд використовує традиційні для британської літературної казки топоси: ліс, сад, палац тощо.

Казки є найбільш популярним із усього, написаного Уайльдом, і найкращі із них, як і його есе, притчі, оповідання виходять за рамки літератури декадансу. Хоча вони і є неоціненними з точки зору моралі та естетики, проте мало вивчені і навіть сьогодні потребують детальнішого аналізу.

Список використаних джерел

1. Горбунов А. М. Оскар Уайльд / А. М. Горбунов // Поэтические голоса столетия. 1871 – 1971. – М.: Книга, 1978. – С.73-78.
2. Сказки английских писателей / Составитель А. В. Слобожан. – Л.: Лениздат, 1986. – 559 с.
3. Уайльд О. День рождения Инфанти // Уайльд О. Избранное / О. Уайльд; [пер. с англ. В. Орла]. – М.: Просвещение, 1990. – С. 225-239.
4. Carroll L. Alice in Wonderland and Through the Looking-Glass. Complete and Unabridged. Moscow.: Jupiter-Inter, 2005. – P. 272.
5. Macdonald G. the Light Princess. [http:// arthurwendover.com/Arthurs/mac/ltpm10.html](http://arthurwendover.com/Arthurs/mac/ltpm10.html).
6. Ruskin J. King of the Golden River. [http:// arthurwendo.com/Arthurs/fairy/kinggr10.html](http://arthurwendo.com/Arthurs/fairy/kinggr10.html) 8.

Summary

Characteristic features of O. Wilde's fairytales, which could be termed as a sign of writer's style, are selected in this article. Special attention is put on folklore base of his most well-known tales.

Key words: *folklore fairytale, folklore, literary fairytale, paradox, contrast, morals, Oscar Wilde.*

ОБРАЗ ГІМЕНЕЯ В ЕПІТАЛАМІ ІГОРЯ СЕВЕРЯНІНА

У статті розглядається епіталама Ігоря Северяніна, в якій аналізується традиційний образ Гіменея.

Ключові слова: епіталама, образ, традиційний образ, Гіменей, Ігор Северянін.

Жанр епіталами був започаткований ще в античній літературі, проте він не є широко розповсюдженим, популярним видом лірики і не викликав достатньої уваги науковців. Досі практично не вивчалися окремі аспекти жанру, серед яких – аспект образності. Оскільки епіталама за своєю природою – це пісня на честь шлюбу, тож у багатьох зразках знаходимо ту чи іншу інтерпретацію образу Гіменея, бога-покровителя обряду весілля.

Метою цієї роботи є дослідження образної системи специфічного літературного жанру епіталами; ідентифікація образу Гіменея, як центрального традиційного образу, в якому втілюються основні змістовно-концептуальні особливості літературного жанру на прикладі епіталами Ігоря Северяніна.

Епіталама, епіталамій – в античній поезії: вірш або пісня на честь весілля. Розвивались епіталама з народних обрядових пісень з приспівом: літературне оформлення отримала в грецькій поезії VIII ст. до н. е. (збереглися уривки з епіталами Сапфо); але твердої жанрової форми не отримала і рано розчинилась у масі панегіричної поезії. Іноді вирізняли *гіменей* (для співів у весільній ході і перед спальнею молодят). Часто вони писались як на честь реальних осіб (“Епіталама Манлію і Вінії” Катулла), так і на міфологічні теми (“Епіталама Єлені” Феокрита), що писались як ліричними розмірами так і гекзаметром, інколи досягали розміру невеликих поем (“Епіталама Гонорію і Марії” Клавдіана) [1, с.920].

У ході розвитку літератури епіталама стала маргінальним жанром, але цей жанр використовувався різними письменниками впродовж століть. Серед них і епіталама Ігоря Северяніна.

Центральним образом твору виступає художній образ Гіменея.

Образ – завершений і знаково-виражений результат художнього пізнання. Образ народжується і набуває функціонального призначення і навіть певної самодостатності в контексті становлення твору [2, с.387].

Образ Гіменея в епіталамі – традиційний образ.

Традиційним варто вважати образ, який переходить від покоління до покоління, від однієї літературної доби до іншої, зберігається й активно функціонує протягом значного історичного часу. Адже ввійти в традицію, традиціоналізуватися може лише те, що є широковідомим читачеві.

Відтак: рецепція загальновідомого як традиційного можлива лише у «відкритому», підкреслюваному вигляді. У процесі написання нового твору обов'язковою є увага до попередніх зразків, до оновлення традиції [3, с. 60].

Традиційні сюжети та образи здебільшого складаються в надрах певної національної літератури. Частина з них переходить до інших літератур, набуває міжнародного визнання та поширення. Так і образ Гіменей, зародившись ще у VIII ст. до н. е., він не втратив своєї значущості протягом століть і використовується в сучасній літературі.

Перші традиційні образи мають міфологічні першоджерела, як і образ Гіменей. Найдавніші з них зароджувалися на стадії міфологічного мислення.

Тож образ Гіменей вважається головним для епіталам, особливо античних часів, оскільки символізував святість шлюбу та обряд весілля. Тому варто деталізувати смислове та художнє значення образу.

ГІМЕНЕЙ, Гімен – син Діоніса й Афродіти (за іншою версією, Аполлона й однієї з муз. – Калліопи, Уранії або Терпсіхори), покровитель подружжя та шлюбу. Розповіді про його походження і зв'язки з різними міфічними особами суперечливі. За одним із міфів, Гіменей – красень-юнак, співець і музикант, що раптово помер на весіллі Діоніса (варіант: несподівано втратив голос). Його ім'ям названо урочисту весільну пісню на честь молодих. Згідно з орфічним переказом, Асклепій воскресив Гіменей. Він зображувався у вигляді вродливого юнака з запаленим смолоскипом та гірляндою квітів; за переконанням стародавніх, слабке полум'я смолоскипа під час весілля вважалося нещасливою прикметою для молодого подружжя [4]. Саме цей смисл закладений в образ Гіменей в епіталамі Ігоря Северяніна.

*Пою в помпезной эпیتالаме
– О, Златолира, воспламеней! –
Пою Безумье твоє и Пламя,
Бог новобрачных, бог Гименей!
Весенься вечно, бог пьяный слепо,
Всегда весенься, наивный бог!
Душа грезера, как рай, нелепа!..
Вздох Гименей – Ивлиса вздох!
Журчит в фиалах вино, как зелье,
О, молодше, для вас одних!
Цветы огрезят вам новоселье*

---

*Тебе, невеста! тебе, жених!
Костер ветреет... Кто смеет в пламя?!
Тот, кто пылает костра сильней!
Пою в победной эпиталаме
Тебя, бог свадьбы, бог Гименей!* [5]

Загальноважливі ситуації у житті як правило постійно повторюються, а тому відбувається звернення до попередньо створених сюжетно-образних структур. В основі майбутнього традиційного образу лежить ситуація, що типова й важлива як для певної доби, так і для наступних. Ігор Северянін в своїй епіталамі восхваляє бога Гіменея як покровителя всіх “новобрачных”, описуючи весільний обряд, що є актуальним для всіх часів.

*Журчит в фиалах вино, как зелье,
О, молодше, для вас одних!
Цветы огрезают вам новоселье
Тебе, невеста! тебе, жених!*

Звернення до античного матеріалу є одним із показників (параметрів) внутрішньої зрілості національної літератури, переростання своєї національної обмеженості, входження в світову літературу.

Дослідивши образну систему специфічного літературного жанру епіталами вдалось ідентифікувати образ Гіменея, як центральний традиційний образ, в якому втілюються основні змістовно-концептуальні особливості літературного жанру на прикладі епіталами Ігоря Северяніна.

У перспективі подальших розвідок з цього напрямку – порівняльно-історичний аналіз образів в епіталамах різних історичних епох і країн, розвиток образної системи жанру.

Список використаних джерел

1. Краткая литературная энциклопедия. Гл. ред. А. А. Сурков. М.: «Советская Энциклопедия», 1975. – Т.8. – Флобер Яшкал. – 1136 с.
2. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. – Чернівці: Золоті литаври, 2001. – 634 с..
3. Традиційні сюжети та образи: Дослідження. – Чернівці: Місто, 2004. – С. 59–95.
4. Словник античної міфології. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/slovmith/slov.htm>
5. Стихотворения классических и современных авторов. – Режим доступу: <http://stroki.net/content/view/9706/66>

Summary

The article deals with the Ihor Severyanin's epitalamium with its traditional image of Hymen.

Key words: *epitalamium, image, traditional image, Hymen, Ihor Severyanin.*

СПЕЦИФІКА МОДЕЛЮВАННЯ ХУДОЖНЬОГО ПРОСТОРУ І ЧАСУ ОПОВІДАННЯ “ЗБИРАЧ ХМИЗУ” РЕД’ЯРДА КІПЛІНГА

У статті розглядаються умови формування специфічного кіплінгівського хронотопу і принципи його художнього втілення, а також висвітлюються особливості поєднання реального простору з оніричним на прикладі оповідання “Збирач хмизу”. Метою даної роботи є аналіз специфіки моделювання художнього простору і часу в оповіданні.

Ключові слова: картина світу, хронотоп, художній простір і час, оніричний простір, мотив.

Картина світу, відображена у художніх творах, репрезентує дійсність крізь призму світосприйняття письменника. В художньому творі автор описує події у відповідності зі своєю концепцією світу, при цьому змінюючи суттєві характеристики часу і простору. Різноманітні зрушення й зміни часу і простору за допомогою образів відіграють важливу роль в образній інтеграції художнього твору як одного цілого.

Для оповідань Кіплінга характерною є вказівка на подію як на імпульс, що дає їм рух. Жива уява Кіплінга не дозволяла йому задовольнятися сухим викладом фактів.

Специфіку моделювання художнього простору і часу ми спробуємо проаналізувати на прикладі оповідання “Brushwood Boy” (“Збирач хмизу”).

В оповіданні дуже яскраво представлено два світи – реальний і оніричний. Це дає нам змогу чітко прослідкувати поєднання простору і часу у цих двох вимірах. Головний герой, поки що “шестилетний ребёнок, лежа в постели, рассказывал себе сказки. Это был талант, который он только что открыл в себе и хранил в тайне. Месяц тому назад ему пришлось продолжить детский рассказ, не законченный матерью, и он был в восторге, что рассказ, вышедший из его головы, так же интересен для него, как если бы он слушал всё с начала до конца” [3, с. 236]. Казки, які вигадував маленький хлопчик, згодом трансформувалися у сни, в яких головна

героїня залишилась тією ж самою: “Героиня его сказок была удивительной красоты. Она появилась из старого иллюстрированного издания сказок Гримм (в настоящее время уже распроданного), так как она всегда восхищалась храбростью Джорджи, когда он имел дело с драконами и буйволами, то он дал ей два прекраснейших имени, когда-либо слышанных им, – Анни и Луиза, произносившихся “Анилуиза”. Когда сны брали верх над рассказами, она превращалась в одну из маленьких девочек, бегавших вокруг кучи валежника, сохраняя свой титул и корону” [3, с. 236].

Можна сказати, що у цьому оповіданні Кіплінг “грається” простором, непомітно для читача змінює його з реального на оніричний. Сни Джорджи постійно повторюються. Простір реального існування головного героя є динамічним, Коттар із плином часу змінює простір свого перебування. Спершу “решения взрослых <...> перенесли его мир, когда ему исполнилось семь лет, в место, называвшееся Оксфорд” [3, с. 238], потім “директор посвятил полгода на его окончательную отделку, научил его ответам, которые должны наиболее понравиться экзаменаторам известного рода, и передал его установленным властям, которые отправили его в военную школу Сэндхерст” [3, с. 240], а згодом “правильный ход дел в империи перекинул его в новый мир, в Индию, где он вкусил полное одиночество в положении субалтерн-офицера, состоявшем из одной комнаты и чемодана из телячьей кожи, и вместе с товарищами начал новую жизнь” [3, с. 245]. Останнім місцем перебування головного героя є його батьківщина, Англія, куди він приїжджає у річну відпустку.

Щодо оніричного простору, то він є стабільним, лише із зовнішнього вигляду персонажів сну можна сказати, що час має на них вплив, тобто відповідає реальному. Джорджи з віком помічає, що його сни завжди починаються однаково: “всегда было “одно место, откуда всё начиналось” – куча валежника, сложенная где-то вблизи берега” [3, с. 237]. Ця особливість снів його дуже зацікавила, він намагався розпізнати цей секрет: “Он так хорошо изучил местность своих снов, что даже наяву принимал её за действительно существующую страну и сделал грубый набросок её” [3, с. 248]. Оніричний простір твору, який головний герой називає “Невідомим Континентом”, представлений у предметному вираженні за допомогою географічної карти, яку він сам і намалював (див. Рис. 1).

У кінцівці оповідання виявляється, що не один Джорджи існував у цьому світі сну. Його супутницею була реальна дівчина Міріам, з якою він згодом зустрічається. Він розуміє, що вона з його снів, лише тоді, коли чує її пісню про цей “Невідомий Континент”. Тобто оніричний простір твору має ще одне предметне вираження – пісню:

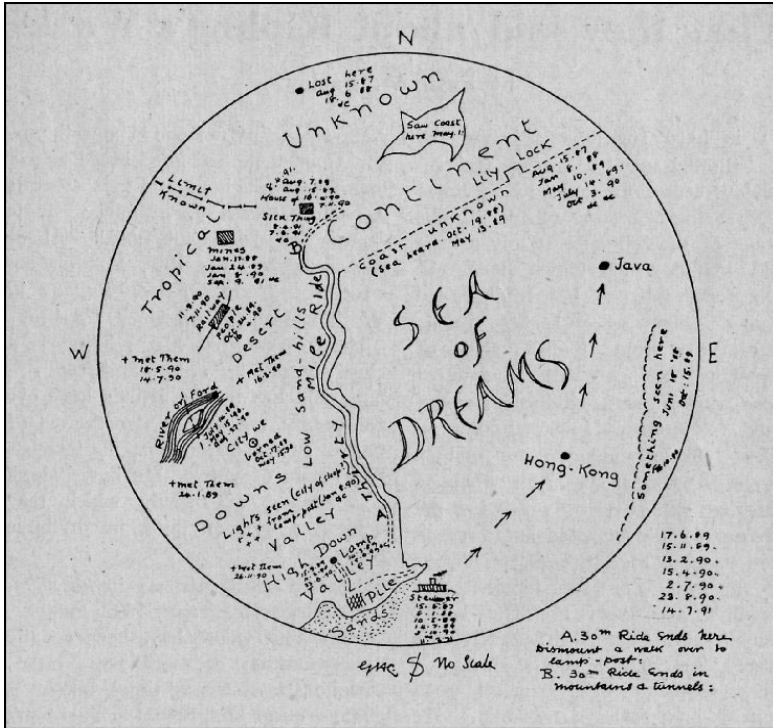

Рис. 1

Там, за пурпуровым краем, внизу,
 Где светит огонь одинокий,
 Ты знаешь ли путь в ту страну
 Через Озеро Грёз, путь далёкий?
 В Стране Благодатной забудет
 Страданья несчастный больной.
 Но мы, — горе нам! — нас разбудят,
 Мы край тот покинем родной:
 Полисмен наш День нас прогонит
 Далеко от Города Снов.
 Там, за пурпуровым краем, внизу,
 Когда еще грёзы неясны,
 Взгляни, о взгляни в ту Страну,
 Не впустят туда нас, несчастный!
 Изгнанников, стража вернёт [3, с. 265].

В.С.Моем так характеризує це оповідання: “В “Хворосте” (один із варіантів перекладу назви – А.С.) одинаковые сны – важный элемент рассказа. Читатель может его прочесть и, надеюсь, согласиться со мной, что рассказаны эти сны превосходно. Они странные, романтические, пугающие и загадочные. Длинная цепочка снов, которые эти двое делили с детства, так ясно говорит о чём-то важном, что мы переживаем почти разочарование, узнав, что все эти чудеса приводят всего лишь к “он встретил её” [4, с. 431]. З одного боку, хочеться ще продовження інтриги, пригод Джорджі у світі сну, але, з іншого боку, головний герой знайшов той компонент духовного життя, який він так довго вишукував у світі сновидінь, а саме кохання, яке вже має реальне втілення. На цьому його пошуки завершуються.

Отже, проаналізувавши оповідання Кіплінга, можна зазначити, що художній час і простір цього твору має загальну тенденцію до синтетичної повноти і універсальності. Для моделювання художнього часо-простору в межах малих прозаїчних жанрів автор активно використовує світло-колористичну символіку, фрагментарність мовлення, дискретні сюжетно-композиційні моделі.

Список використаних джерел

1. Киплинг Р. Собр. соч. в 6-ти т. / Редьярд Киплинг. – М.: ТЕРРА, 1996. – Т. 3. – 526 с.
2. Моэм С. Моэм выбирает лучшее у Киплинга / Сомерсет Моэм // Моэм С. Подводя итоги : Эссе, очерки. – М.: Высш. шк., 1991. – С. 419-443.

Summary

This article is devoted to the conditions of forming the specific Kipling's chronotope and principles of its artistic embodiment. Also there are highlighted the peculiarities of unification of real space and oneiric space by the example of Kipling's story "Brushwood boy". The aim of this article is to make the analysis of specific modeling of artistic time and space in the story.

Key words: *picture of the world, chronotope, artistic time and space, oneiric space, motive.*

ШЕКСПІРІВСЬКИЙ ІНТЕРТЕКСТ У РОМАНІ А. МЕРДОК “ЧОРНИЙ ПРИНЦ”

У статті розглядаються особливості діалогу з шекспірівською традицією у романі А. Мердок “Чорний принц”. Встановлюються основні форми інтертекстуальної взаємодії та їх структурно-змістові функції.

Ключові слова: *інтертекст, традиція, В. Шекспір, А. Мердок.*

Творчість англійської письменниці Айріс Мердок (1919-1999) займає значне місце в історії сучасної літератури. Як філософ і літератор, вона в пору своїх шукань прийшла до Шекспіра, напружене спрямування до якого взагалі стало однією з домінуючих тенденцій в англійській літературі ХХ століття. Романи письменниці вирізняються на тлі класичної спадщини та доробку сучасників численною, іноді демонстративною, присутністю багатьох історико-культурних референцій, що по-різному актуалізуються в тексті.

Така інтерсуб’єктна взаємодія – свідоме наслідування семантичних мотивів, засвоєння елементів поетики, діалог з естетичною традицією – іноді відкривається навіть при першому прочитанні. Проте існує й інший – інтертекстуальний вимір літературної взаємодії в романах письменниці, який часто залишається неврахованим, адже у творах Мердок, окрім тематизованих референцій та відкритих інтертекстів, знаходимо й прихований діалог з активним художнім контекстом. У цьому полягає основна особливість інтертексту в романах Айріс Мердок: вони не побудовані на центонно-колажному принципі, коли “всі мотиви... уже задані наперед”.

Інтертекстуальність виступає тут як інтегрована складова художнього цілого, як частина тонкої метаструктури – семантики віддалених одне від одного художніх явищ. У такому разі інтертекстуальний аналіз можливий лише через уважне прочитання поетики й семантики тексту. Саме такий підхід – “вивчення тексту роману, аналіз його співвіднесення з певною культурною реальністю” – мала на меті авторка концепту інтертекстуальності Ю. Крістева; винайдення теорії було не самоціллю, а лише одним з необхідних інструментів для “прочитання” роману”, коли важливо продемонструвати “стикання тексту з оточуючим інтертекстовим простором” – потенційним контекстом, що існує в романі, однак не

завжди створює ясні й однозначні для зчитування “образи” [3, с. 408, 454, 563, 570].

Спробою такого прочитання одного з найбільш “діалогічних” романів А. Мердок “Чорний принц” (“The Black Prince”, 1973) і є пропонувана стаття.

Назва твору у більшості випадків є згорнутим, спресованим до формульного узагальнення смислом тексту. Очевидно, саме це має на увазі герой-оповідач роману “Чорний принц” Бредлі Пірсон, роздумуючи про своє нескінченне наближення до акту творчості і констатуючи у своїй передмові тезу: “Цілі романи існували тільки в заголовках” [4, с. 10]. Відтак цілком логічно розпочати аналіз шекспірівського “інтертексту” в цьому у багатьох відношеннях “відправному” для діалогу Мердок з Шекспіром романі з розгляду назви.

З великої кількості смислів, пропонуваних назвою роману, можна виділити дві домінуючі асоціації. Це, по-перше, образ Гамлета і, по-друге, платонівське поняття “Чорного Ероса”, що означає згубність кохання. На наш погляд, “Чорний принц” є шекспірівською назвою не лише в сенсі пронизуючої увесь роман інтертекстуальної адресації до відомої трагедії Шекспіра, але й у тому чисто формальному сенсі, що вона має на меті проілюструвати сам принцип іменування шекспірівських п’єс. Цей принцип може бути позначений як **антропоморфна наочність мотиву**. Типові для Шекспіра наочні назви драм, частенько за іменем героя, як і все у його художньому світі, були продиктовані суто театральним мисленням автора.

А. Мердок об’єднала всі структурно-змістові елементи роману навколо своєрідного ідейного каркасу, яким виступає система філософських поглядів авторки. “Чорний принц” містить у собі, так би мовити, літературну проекцію-модель моральної філософії письменниці. “Художник у ній є невіддільним від філософа” – зазначає в одній зі своїх праць В. Івашева [2, с. 183]. У романі “Чорний принц” А. Мердок конструє складну систему своєрідних дзеркал та лінз, що допомагає їй уникнути загрози моралізаторства та сухого теоретизування. Робота цього складного механізму засновується на введенні у текст індивідуально-авторської проекції “Гамлета” В. Шекспіра.

Мердоківська інтерпретація Шекспірового “Гамлета” актуалізується в тканині роману у вигляді цілої системи численних алюзій та цитат. Шекспірівські алюзії у “Чорному принці” є поліфункціональними. На рівні творення образів та сюжету вони виконують функцію своєрідних знаків, що зорієнтовують читача на розкодування певних смислових нюансів роману. Приміром, ставлення персонажа до творчості Шекспіра є у творі Мердок еталоном для оцінювання духовної глибини самого героя.

З усіх діючих осіб це випробування проходить лише Бредлі Пірсон, письменник, протагоніст роману. Хоча часом він інтерпретує “Гамлета” з певною іронією, під цією маскою герой приховує своє ставлення до Шекспіра як до божества: “існує, звичайно, божественно-досвідчена простота, ми бачимо її у творіннях тих, чиї імена я не наважуюсь назвати, настільки близькі вони до богів (богів не називають)” [4, с. 312]. Поряд із порадою прочитати Шекспіра, Пірсон пише: „нам дуже пощастило, що наша рідна мова – англійська” [4, с. 295]

Мердок сприймає Шекспіра як справжнього генія, а його трагедії – як універсальний еталон мистецької майстерності. Саме прізвище героя сигналізує про це. “Pearson”: “pear” – частина, відсічена від “Shakespeare”, а “son” свідчить про синівську спадкоємність по відношенню до Шекспіра як вищої художньої мети героя. Проте, маємо відзначити, що авторка не займає відстороненої позиції шанувальника-спостерігача. Осмислення нею роману шекспірівських трагедій набуває форми своєрідного позачасового діалогу, приєднатися до якого може і читач, самостійно визначаючи власний кут зору на акцентовані Мердок проблеми.

Отже, аналізуючи роман А. Мердок “Чорний принц”, ми прослідковуємо інтертекстуальні настрої роману. Шекспірівська трагедія є для письменниці зразком, ідеалом і водночас живим, актуальним твором. Адже, як влучно зауважив сучасний французький письменник Ф. Бегбедер, “шедеври не терплять поклоніння, їм подобається жити – іншими словами, вони хочуть, щоб їх читали та зачитували до дірок, обговорювали й обговорювали” [1, с. 2]. І саме у своєму романі “Чорний принц” Айріс Мердок, втілюючи традиції великого драматурга, надає нового подиху Шекспірівському шедевру.

Список використаних джерел

1. Бегбедер Ф. Лучшие книги XX века. Последняя опись перед распродажей. – М.: Флюид / FreeFly, 2006. – 192 с.
2. Ивашева В. Что сохраняет время. Литература Великобритании 1945-1977. – М.: Советский писатель, 1979. – 335 с.
3. Кристева Ю. Избранные труды: Разрушение поэтики [Текст] / Ю. Кристева. – М.: РОССПЭН, 2004. – 656 с.
4. Мердок А. Черный принц. – К.: БМП “Борисфен”, 1995. – 640 с.

Summary

This article is devoted to the features of dialogue with shakespearean tradition in the novel of Iris Murdoch “The Black Prince”. There are determined the main forms of intertextual interaction and their structural and substantial functions.

Key words: *intertext, tradition, William Shakespeare, Iris Murdoch.*

АРХІТЕКТОНІКА ПУНКТУАЦІЇ В ОРИГІНАЛІ ТА ПЕРЕКЛАДІ (ПОЕЗІЯ В. ШИМБОРСЬКОЇ ТА ЇЇ УКРАЇНОМОВНОГО ПЕРЕКЛАДУ)

У статті розглядаються головні особливості архітекtonіки пунктуації в поезії В. Шимборської та її перекладі українською мовою.

Key words: архітекtonіка, пунктуація, текст, вірш, В. Шимборська.

Дослідження літературного тексту передбачає в якості своєї обов'язкової передумови обробку розповідного матеріалу з метою адаптації його до проведення подальшого структурного аналізу. Побудова літературного твору може відрізнитися багатосторонністю та складністю сюжетної конструкції, яка характеризується здатністю вмещувати в себе розповідні блоки. Уявлення про побудову літературного твору як єдиного цілого, взаємозв'язок його складових частин та елементів співвідносилось в традиційному літературознавстві з поняттям архітекtonіки. Артикулюючи поняття архітекtonіки, розуміють його як графічний поділ твору на частини. Під архітекtonікою розуміється пунктуація розповідного тексту. Архітекtonіка повинна розглядатися саме як сукупна конструкція твору, маніфестується в плані вираження пунктуації, що здійснюється за допомогою використання графічних засобів [1, с. 96].

Віслава Шимборська (1923) – одна з найвизначніших поетес Польщі. Її творчість досліджувалась в наукових працях А. Савенець [5, с. 25 – 35], О. Сачок [3, с. 260 – 270; 4, с. 145 – 152] та інших.

Для прикладу візьмемо уривок одного з відомих віршів поетеси “Pod jedną gwiazdką” (“Під однією зіркою”), тут можна відчутти особливу різницю вживання розділових знаків в оригіналі та перекладі:

Przepraszam przypadek, że nazywam go koniecznością.

Przepraszam konieczność, jeśli jednak się myłę.

Niech się nie gniewa szczęście, że biorę je jak swoje.

Niech mi zapomną umarli, że ledwie tlą się w pamięci.

Przepraszam czas za mnogość przeoczonego świata na sekundę.

Przepraszam dawną miłość, że nową uważam za pierwszą.

---

*Wybaczcie mi, daleki wojny, że noszę kwiaty od domu.
Wybaczcie, otwarty rany, że kłują się palec.
Przepraszam wołających z otchłani za płutę z menuetem.
Przepraszam ludzi na dworcach za sen o piątej rano [2, с. 118].*

У перекладі цього твору українською мовою пунктуація виглядає:

*Пробач, випадковосте, що ти мені необхідність.
Пробач, необхідносте, коли помиляюсь.
Не гнівайся, щастя, що беру тебе як власне.
Даруйте, померлі, що згадка про вас ледве тліє.
Пробач мені, часе, що багато світу проморгала за миті.
Пробач, кохання колишнє, що нове називаю першим.
Вибачте, минулі війни, що я несу квіти додому.
Вибачте, відкриті рани, що вколюю palec.
Пробачте, хто волає з прізви, за платівку з менуетом.
Пробачте, хто на вокзалах, за сон о п'ятій ранку [2, с. 119].*

У вірші “Pod jedną gwiazdką” (“Під однією зіркою”) можна підрахувати слова і пунктуаційні знаки, кількість яких різниться при перекладі. У вірші оригінального тексту, включаючи всі сполучники і прийменники, на 214 слів вжито 57 розділових знаків, приблизне співвідношення 4:1, а в перекладі українською мовою на 196 слів припадає 74 розділових знаків, приблизно 3:1. З цього можна сказати, що у Віслави Шимборської свій ідиостиль поета. У першому, другому, третьому і четвертому рядках оригінального тексту вжиті одинарні коми, які розділяють речення на дві частини і в кінці речень стоять крапки. При перекладі українською мовою у першому, другому, третьому і четвертому рядках з'являється ще по одній комі і слова *випадковість, необхідносте, щастя, померлі* стають звертаннями, які виділяються двома комами, хоча зміст речень залишається таким, як в оригіналі. Речення п'ятого рядка поетеса не розділяє комою. А в перекладі вживається парна кома, і слово *час* стає звертанням. Речення шостого рядка розділяється комою, і перекладач знову вживає парну кому, щоб виділити звертання *кохання колишнє*. У сьомому і восьмому рядках пунктуація вжита однаково, як в оригіналі так і у перекладі українською мовою. В дев'ятому та десятому рядках Віслава Шимборська не вживає пунктуаційних знаків, при перекладі знов з'являються парні коми. У дев'ятому рядку виділяється комами частина речення *хто волає з прізви*, а в десятому рядку *хто на вокзалах*.

Порівняльний аналіз пунктуаційних знаків у тексті оригіналу та перекладу доводить, що вони є дуже важливими у поетичному мовленні. Висловлювання творяться як в усній так і у письмовій

формі. А будь-яке мовлення супроводжується певними паузами, інтонацією, які передають емоційно-вольовий стан мовця, його ставлення до сказанного, надають різних смислових відтінків висловлюванню, а також членують мовленнєвий потік на частини відповідно до змісту. Цього не можуть передати букви. Тому для приблизного відтворення інтонації на письмі вживають розділові знаки: крапку, кому, тире, двокрапку, крапку з комою тощо. Вони полегшують сприймання й правильне розуміння написаного.

При дослідженні було виявлено, що текст перекладу значно різниться від тексту оригіналу за архітектонікою розділових знаків. Таким чином, доводиться відзначити, що україномовний переклад творів В. Шимборської не є цілком ідентичним оригіналу за вживанням пунктуаційних знаків.

Список використаних джерел

1. Грамматология. Т.1. Нарратология / Урусиков Д.С. – Версия 1.0. – Липецк: Типография «Липецк-Плюс», 2009. – С. 96.
2. Тому що вони суцї. – [упоряд. С. Шевченко]. – 2 – ге вид., доп. – Львів: Каменярь, 2005. – С. 118 – 119.
3. Saczok O. *Ukrainska Wisława Szymborska: Retrospektywny i perspektywny odbiór kreatywności. Problemy slov'ianoznawstwa* 2007, Vol. 56. P. , 2007. – S. 260 – 270.
4. Saczok O. *Ukrainska Wisława Szymborska: Retrospektywny i perspektywny odbiór kreatywności. Problemy slov'ianoznawstwa* 2008, Vol. 56. P. , 2008. – S. 145 – 152.

Summary

This article reviews the main features of architectonic punctuation in poem of Wisława Szymborska and it is translated into Ukrainian.

Key words: *architectonics, punctuation, text, poem, Szymborska.*

ФІЛОСОФІЯ ЖИТТЯ У ТВОРЧОСТІ К.К.СЛУЧЕВСЬКОГО ТА Д.М. ХОПКІНСА

У статті розглядаються особливості художньо-поетичного втілення філософії життя в творчості К.Случевського та Дж.Хопкінса. Здійснено порівняльний аналіз специфіки ідейно-художньої інтерпретації мотивів недовговічності людського існування в творчості означених поетів

Ключові слова: філософія життя, мотив, невловимість, недовговічність, К Случевський, Дж Хопкінс .

К. Случевський (1837-1904) – російський поет, прозаїк кінця XIX – початку XX століття. Часто його називають забутим поетом . Проте, в історії російської літератури К. Случевський займає досить помітне та вагоме місце, яке не може бути забутим. “*Мой стих, он не лишен значенья...*” [4, с. 260] - твердо заявив про себе сам поет.

Вплив лірики К. Случевського ясно простежується в творчості Ін. Анненського, В. Брюсова, Ф. Сологуба, в словесному епатажі російських футуристів. Про це писали А. Федоров [5], О. Мірошнікова [1].

К. Случевський був поетом тіньових, трагічних сторін життя. У зображенні людських страждань, в образному втіленні думок про жайття життя він досягав великої сили. Із критичним і глибоко песимістичним поглядом К. Случевського на оточуючу дійсність пов’язана більшість його поетичних мотивів. Мортальна проблематика приходила до поета і біографічним шляхом (раптова рання смерть дядька і батька), і з мотивного фонду російської та західноєвропейської поезії .

У цьому відношенні варто згадати про самотнього англійського поета Дж. Хопкінса (1844-1889), якому сьогодні відводиться почесне місце у літературі межі століть. Хоча, як і К. Случевського, Дж. Хопкінса “відкрило” XX століття. Адже, за його життя не було надруковано жодного поетичного рядка.

Поезії Дж. Хопкінса – головним чином філософська лірика. Це роздуми про людину, її місце у житті, сповнені великого суму, бо все, що живе на землі, приречене на загибель. Цим поезія Дж. Хопкінса у значній мірі подібна до лірики К. Случевського.

Схожими є і погляди поетів щодо краси, а саме її “невловимого” характеру. Так, у поезії “Мертвые боги” (1890) К. Случевський

робить висновок, що краса – “невловима” – тобто людина не завжди здатна визначити її природу, її сутність і не може впливати на її прояви:

Вечно присуща и все-таки неуловима...[4, с. 140]

Для К. Случевського “невловима” краса у мистецтві - це ті образи у його поезії, що символізують ефемерність і недовговічність.

Ці погляди російського поета без сумніву перегукуються із поезією Дж. Хопкінса “The leaden echo” (“Свинцовое эхо”):

*How to keep – is there any, is there none such, nowhere known
some, bow or brooch or braid or brace, lace, latch or catch or key to keep*

Back beauty, keep it, beauty, beauty, beauty...from vanishing away?
[3, с. 240]

У цій же поезії знаходимо роздуми Дж. Хопкінса про недовговічність життя, невідворотність старості, яка чекає на кожного з нас, та пов’язаний з цим відчай.

Мотив старості займає також провідне місце у творчості К. Случевського, а саме у його заключній книзі “Песни из уголка”. Проте, у російського автора ми не знаходимо відчаю та туги за молодістю, які є властивими для Дж. Хопкінса. “Я стар, я некрасив...” [2, с. 100] – така самохарактеристика ліричного героя дана К. Случевським в спокійному міркуванні, без негативної оцінки, без самоприменшення. Ці погляди російського поета пов’язані з тим, що на відміну від Дж. Хопкінса, К. Случевський писав свої рядки у зрілому віці, в останні роки життя. Якщо молодість осмислена поетом у параметрах “божевільних років”, то пізній вік – не докучливий період вирішених завдань, а відповідальний час їх кардинального переосмислення. Плідність старості – ось те нове, що вніс К. Случевський в розробку цього мотиву. В книзі К. Случевського старість трактується з позицій пріоритету розумового процесу в людській життєдіяльності та творчості. Саме в пізньому віці – віці Сократа, що є плідною вершиною духовного розвитку, – свідомість звільняється від метушні.

У поезії Дж. Хопкінса з темою старості та смерті тісно пов’язана тема протистояння Богу, який створив несправедливий світ і обрір на страждання і смерть усе живе. Такого роду поезії сповнені невимовного смутку та зневіри:

*No worst, there is none. Pitched past pitch of grief,
More pangs will, schooled at forepangs, wilder wring.
Comforter, where, where is your comforting?
Mary, mother of us, where is your relief?* [3, с.243]

Подібні філософські погляди були характерними і для К. Случевського. У поемі “Елоа” в монологах Сатани промовисто виражена думка: за зло відповідальне добро. Коли херувими – душі померлих дітей – проспівали Богу славу за те, що він узяв їх на небо,

---

врятував від земної недолі, де у Матерів для них не вистачало молока, де їх мучили хвороби, Сатана в першій редакції поеми запитує:

*Ну, а зачем он дал велье,
Чтоб вам рождаются не в зачет?
Зачем в грудях на прокормление
Вдруг молока недостает?! [4, с. 364]*

Отже, аналізуючи творчість К. Случевського та Дж. Хопкінса, ми можемо зробити висновок про спільність їхніх філософських поглядів, адже обидва поета жили і творили в складний час на межі століть, який був перехідним станом в історії, літературі та культурі взагалі. Обидва поета зуміли змалювати парадоксальну динаміку особистості кінця століття, з її внутрішнім катастрофізмом і мінливістю, та з суперечливістю душевного світу. А оригінальність лірики К. Случевського та новаторський характер поезії Дж. Хопкінса забезпечили собі помітне місце в літературі на рубежі двох століть і зумовили їхній успіх у представників нових поетичних течій.

Список використаних джерел

1. Мирошникова О.В. Итоговая книга К.К. Случевского “Песни из Уголка”: истоки философской проблематики / О. В. Мирошникова // Литература и философия. – СПб., 2000. – С. 97-102.
2. Попова И.Ю. Слово о поэтике Джерарда Мэнли Хопкинса // Вестник Московского ун-та. Сер.9,Филология. – М., 1984. - №1. – С. 55-64.
3. Рокаш О.М. На межі століть. Англійська література кінця XIX – початку XX століття: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів: У 2 т. – Кам’янець-Подільський: Оіюм, 2005. – Т.1. – 732 с.
4. Случевский К. К. Стихотворения и поэмы. – Москва – Ленинград: Советский писатель, 1962. – 467 с.
5. Федоров А.В. Поэтическое творчество К.К. Случевского / А.В.Федоров //К.К. Случевский. Стихотворения и поэмы. – М.; Л., 1962. – С. 6-48.
6. Martin, Robert Bernard. Gerard Manley Hopkins – A Very Private Life. – London: Flamingo/HarperCollins Publishers, 1992. – 340 p.

Summary

The article deals with the main peculiarities of the life philosophy of C.Sluchevsky and G.Hopkins. It was done the comparative analysis of the peculiarity of ideological and artistic interpretation of the motives of short-life in the works of given poets.

Key words: *life philosophy, motive, intangibility, short-life, C.Sluchevsky, G.Hopkins.*

МІФОПОЕТИЧНЕ ПРОЧИТАННЯ ОБРАЗУ СМЕРЕКИ В ПОЕЗІЇ ЯНА КАСПРОВИЧА

У статті розглядаються головні особливості реалізації міфопоетичного образу смереки в поетичних творах Яна Каспровича.

Ключові слова: смерека, образ, міфопоетичний, Ян Каспрович.

В ряду звичних видів аналізу ліричного тексту (проблемно-тематичного, жанрового, стильового та інших) досить широкого поширення набув специфічний підхід до поетичної творчості, який у науковій літературі має назву «міфопоетика».

Поезія Яна Каспровича (1860–1926) досліджувалася багатьма літературознавцями, зокрема В. Корнійчуком [1], J. J. Lipski [10], R. Loth [11], J. Tuczynski [14], P. Chmielowski [4]. Проте, недостатньо дослідженою залишається царина міфопоетичних образів.

Первинною формою мислення, що сформувалася історично, є форма міфопоетична, яку можна трактувати як «особливий вид світосприйняття, специфічне, образне, чуттєве уявлення про явища природи і суспільного життя, найдревнішу форму суспільної свідомості» [3, с. 15].

Провідне місце в міфопоетичній свідомості Яна Каспровича займає природа: «*Przyroda była mu mistrzynią najwyższego uduchowienia i ekstazy religijnej (...) pod czasem działania i przyrody dokonywa się olbrzymi i złożony proces wyzwiania i rozbudzania, organizowania i charmonizowania ducha poety*» [9, с. 263–264]. Особливою ідейно-художньою експресією в поезіях Яна Каспровича наповнюється образ дерева. Загальний міфологічний зміст образу дерева є вираженням просторово-чуттєвого сприйняття, яке виливається у форму конкретної предметності.

Дерево в поетичних творах Яна Каспровича не являється звичайним компонентом ландшафту. Виконуючи ключову виражальну функцію, воно відображає психологічні настрої автора, його душевний переживання, філософські роздуми. Відтак у вірші «*Szum drzew*» поет піднімає тему душевного тяжіння до поєднання з душею світу природи. В процесі злиття ліричного героя з природою, виникає своєрідний симбіоз, досягається

екстатичний стан спокою та гармонії духу: «*I moja duszę, jakby była drzewem, // Pełnym konarów, liściastych gałęzi, // Szum ten głęboki w dziwne wprawił drzenie*» [13, с. 116]. Польський літературознавець Ян Тучинський називає такий спосіб чуття та образності «symboliką drzewa mikro- i makroantroposu» [14, с. 140]. Це індійське відчуття природи підтверджує сам письменник такими словами «*Jestem prawie pewny, że byłem kiedyś drzewem, inaczej nie mógłbym sobie wytlumaczyć nastroju, który mnie ogarnia, gdy słysze ich szum. Moge słuchać godzinami. Nie istnieje dla mnie piękniejsza muzyka*» [8, с. 18]. У багатьох поезіях Каспровича образ дерева конкретизується, реалізуючись у смереці: «*Wiatr gnje sieroce smreki, // Mgławica deszczem prószu...*» [7]. Вибір поета очевидний, адже найчастіше він у своїх творах згадує саме хвойне вічнозелене дерево, що за Дж. Купером означає: «безкінечне життя, невмирущий дух і безсмертя» [2, с. 69]. Саме ці три компоненти є провідними мотивами ліричних творів поета.

Насамперед, потребує пояснення міфопоетичний зміст образу смереки. В Польщі назва «*smreka*» (смерека) поширена в районі Татр. Проте, в інших регіонах Польщі це дерево називають «*świerk*» (ялина) [див.: 12]. Перша назва походить, очевидно, від слів «смерк», «смеркання», адже під покровом густого смерекового лісу і в день панують сутінки. До того ж, смерека погано переносить літню спеку, під час якої її хвоя підсихає. Особливо добре почуває себе це дерево в сутінках. Тож, можливо, саме ця особливість вплинула на виникнення назви «смерека».

Жителі гір здавна цінували смереку, наділяли її різними чудодійними властивостями, і навіть поклонялися їй. Марія Жюлковська в «*Gawędach o drzewach*» писала: «jeszcze w latach pięćdziesiątych XVIII wieku w jakimś lesie pod Zakopanem rósł olbrzymi świerk, nazywany powszechnie “świętym smrekiem”, któremu składano ofiary, do którego modlono się kornie, chodząc na klęczkach dookoła pnia» [5, с. 13]. Смереці приписували віщі властивості: дерево обвішували стрічками і спостерігали, в якому напрямку роздуває їх вітер – вважалося, що з того боку може прийти щастя.

Міфопоетична модель світу Яна Каспровича набуває художнього втілення в улюбленому дереві жителів Татр – смереці. Центром поетичної світобудови автора є «смерека», яка відзначається смисловою багатоплановістю; це аналог світового дерева чи дерева життя, водночас і дерева смерті. Проте, найпоширеніше значення образу смереки в поезії Яна Каспровича – прагнення до вершин духу, творчості, ідеалу: «*Huczy nade mną halny wiatr... Daleki // Wprzód mnie dochodzi szum i świst, a potem // Z jakimś pogwarem, trzaskiem i lomotem // Ciężar się kładzie na wysmukle smreki*» [6]. Образ смереки, сфор-

---

мований у свідомості автора за допомогою метафоризації, персоніфікується і відображає форму повторюваного душевного переживання.

Міфопоетичний образ смереки не тільки виражає духовний стан ліричного героя поезій Яна Каспровича, а й набуває додаткового значення психологізованої вісі світобудови. У поезіях Яна Каспровича яскраво виражається туга, яка «*jest osią duchową Kasprowicza, ona jest w ogóle osią duchów twórczych. Poezja jest mową tęsknoty, a tęsknota głosem nieśmiertelności*» [15, с. 234–235], звідси і береться пантеїстичне тяжіння до природи, смереки: «*Duch mój do smreków tuli się bezwładnie... I naprzód czuje strach i żal ponury, A potem znówu – senność go opadnie...*» [6]. В цих рядках художньо втілюється символ “деревя життя” чи “прадерева”, в основі якого – вмотивування онтологічної сутності моделі “людина-дерево”: усвідомлення індивіда як елемента космогонічної схеми, маленької органічної частини космосу, яка прагне дорівнятися до природи і злитися з нею. «*To razem z wichrem taki szlak zakresli, // Że zetnie na nim smreki swym oddechem, // Sił pozbawione dla idących czasów, // A to, co mocne, odpowie jej echem*» [6]. Здається, що смерека й людина тут виростають з одного кореня, бо відчувають однаково і кам’янисту гірську землю, і подих вітру, і силу різноманітних звуків.

Міфопоетичний образ смереки є безпосереднім вираженням почуттів і переживань Яна Каспровича, його сподівань і вольових імпульсів. При цьому почуття переважають над інтелектом, емоції над думкою, вольові імпульси – над свідомістю. Домінуюча роль у світогляді Яна Каспровича належить сугестивній, смислопороджувальній поетиці міфу.

Список використаних джерел

1. Корнійчук В. Перехресні стежки Івана Франка і Яна Каспровича // Porównanie jako dowód. Polsko–ukraińskie relacje kulturalne, literackie, historyczne 1890–1999 / Red. nauk. Bogusław Bakula; Uniwersytet im. A. Mickiewicza. – Poznań : Wydawnictwo Naukowe UAM, 2001. – S. 136–140.
2. Купер Дж., Энциклопедия символов / Дж. Купер. – кн. IV. – М. : Ассоциация Духовного Единения Золотой век. – 1995. – 218 с.
3. Маковский М.М., Сравнительный словарь мифологической символики в индоевропейских языках: Образ мира и миры образов / М.М. Маковский. – М. : Гуманит. Изд. Центр ВЛАДОС. – 1996. – 411 с.
4. Chmielowski P., Jan Kasprowic. Próba charakterystyki / P. Chmielowski. – Brody : Druk Feliksa Westa. – 1904/ – S. 48.
5. Chwalik Bronisław, Modlitwa do smreka / Bronisław Chwalik // Ekoświat. – 2008. – № 9. – С. 13

-
-
6. Kasprówic J. Utwory poetyckie. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://literat.ug.edu.pl/kasprow/042.htm>
  7. Kasprówic J. Wiatr gnie sieroce smreki. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kasprowicz.kulturalna.com/a-7386.html>
  8. Kasprówiczowa M. Dziennik / M. Kasprówiczowa. – Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy. – 1958. – 591 s.
  9. Kołaczkowski S., Wyspiański, Kasprówic : przeglądy / Stefan Kołaczkowski. – Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy. – 1968. – 570 s.
  10. Lipski J. J., Twórczość Jana Kasprówicza w latach 1878-1891, Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy. – 1975. – 360 s.
  11. Loth R. Młodość Jana Kasprówicza. Szkic biograficzny / R. Loth. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie. – 1962. – 187 s.
  12. Paryscy Zofita i Witold, Wielka Encyklopedia Tatrzńska. – Режим доступу: <http://z-ne.pl/t,haslo,4505.html>
  13. Pro mempria. Jan Kasprówic. W osiemdziesiątą rocznicę śmierci, pod red. M. Sosnowskiego, G. Iglińskiego. – Warszawa : Polskie Bractwo Kawalerów Gutenberga. – 2006. – 379 s.
  14. Tuczyński J., Motywy indyjskie w literaturze polskiej / J. Tuczyński. – Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe. – 1981. – 228 s.
  15. Wasilewski Z., Jan Kasprówic. Zarys wizerunku / Z. Wasilewski. – Warszawa : Gebethner i Wolff. – 399 s.

Summary

The article deals with the main mythopoetic features of the “smereka’s” image based on Jan Kasprówic’s poetry.

Key words: *smereka, image, mythopoetic, Jan Kasprówic.*

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ НАРАТОРА І НАРАТАТОРА У РОМАНІ ДЖЕКА ЛОНДОНА “МІЖЗОРЯНИЙ МАНДРІВНИК”

У статті розглядаються взаємозв'язки наратора і нарататора у романі Дж. Лондона “Міжзоряний Мандрівник” і, спираючись на термінологічні характеристики цих теоретичних понять визначається їх змістова функція в системі художнього цілого.

Ключові слова: наратор, нарататор, експліцитний наратор, фіктивний читач.

Сучасне літературознавство виразно артикулює наратологічний дискурс досліджень як систему складноорганізованих діалогічних відношень у парадигмі наратор – твір – нарататор. Літературний твір можна вважати фактором мистецтва лише тоді, коли він реалізується у діалозі між наратором та нарататором.

Дж. Лондон у романі “Міжзоряний мандрівник” намагаючись “розширити” межі твору, віднайшов новий шлях спілкування з читачем. Так, саме діалогічний тип спілкування наратора і нарататора відіграє важливу роль: будучи ключовим, слово, що звучить, або діалог персонажів створюють ефект безпосереднього спілкування із фіктивним реципієнтом. В оповідача є активний читач-співрозмовник.

“...Oh, and trust me, so have you, my reader that is to be. Read back into your childhood, and this sense of awareness I speak of will be remembered as an experience of your childhood” [5]. “...И верь мне, мой грядущий читатель, это бывало и с тобой! Оглянись на свое детство – и ощущение инобытия, о котором я говорю, вспомнится тебе как опыт твоего детства” [3, с. 5].

В уяві конкретного читача автоматично формується образ оповідача і відчуття прямого спілкування з ним. Загалом можна стверджувати, що зображення нарататора надбудовується над зображенням наратора, так як перший є атрибутом останнього. Наратор експериментує з прихованими комунікативними можливостями писемної мови. Писемне слово, яке становить основний матеріал літературного твору, з одного боку, не маючи звукової експресивності, з іншого, будучи лише умовним “слідом” невчаного, сприяє посиленню багатозначності і семантичної невловимості. Слово, яке містить у собі різні змістові ланцюжки, виходить

за рамки логічної послідовності тексту, що у межах одного твору втілюється за допомогою нелінійної змістової організації тексту. Так, у романі Дж. Лондона є поширеним: поліваріантність сюжетних ситуацій; взаємозаміна епізодів є асоціативною, а не логіко-часовою; комбінація різних часово-просторових пластів. Такий засіб організації літературного твору сприяє створенню навмисного оповідного хаосу, що призводить до виникнення ефекту фрагментарності оповіді. Коли порушено традиційні принципи її організації, то “стрижнем”, завдяки якому наратор сприймає твір як єдине ціле, стає, оповідач [4, с. 119].

Говорячи про зростаючу активність наратора у процесі художньої творчості, Р. Барт підкреслює, що поява “письменницької” літератури, тобто такої, яка розповідає не про навколишній світ, а про саму себе, породжує новий тип читача. І це вже не просто споживач художньої літератури, але й активний співавтор твору, який має нагоду отримати справжню насолоду від тексту, у створенні якого він бере безпосередню участь [1, с. 387]. За твердженням М. Бахтіна: “Для кожної епохи, для кожного літературного напрямку та літературно-художнього стилю, для кожного літературного жанру у межах епохи і напрямку характерні свої особливі концепції адресата літературного твору, особливе відчуття та розуміння свого читача, слухача, публіки, народу..., [2, с. 180].

У романі Дж. Лондона ми маємо справу з експліцитним наратором, зображення якого оповідач здійснює за допомогою відомих форм звернення таких як “*my dear reader*” “*мой любезный читатель*”, “*my reader, whom I hope to have travel far with me*” “*мой грядущий читатель*” [5; 3, с. 6-7]. Досить часто наратор використовує першу особу множини для того, щоб підкреслити спільність досвіду та переконань з адресатом, хоча фіктивний читач не є визначеним як індивід чи носій певної ідеології.

“*We fight best, and die best, and live best, for what we love*” [5]. “*Лучше всего мы деремся, и лучше всего умираем, и лучше всего живем за то, что мы любим*” [3, с. 220].

Присутність наратора активізується запитаннями, які умовно підтримують взаємозв’язок між ним та наратором.

“*Yet, if they were dreams, dreamed then, whence the substance of them?*” [5] “*Но если это сны, снувшиеся тебе тогда, то что породило их, какая реальность?*” [3, с. 6].

Саме на рівні діалогічної зв’язності, наратор робить припущення, що інформація повідомлена оповідачем має певний зміст є доцільною та релевантною. Лише пізніше фіктивний читач переходить до пошуку звуків, слів і фраз, які підтверджують це припущення. Наратор, упевнений в тому, що інформація, яку він сприймає, має смисл, прагне розкрити цей смисл навіть у непрямих

формах його вираження. Саме цим, у романі Дж. Лондона скористався й наратор, імплікуючи частину інформації та вибудовуючи складні розгалужені структури, елементи яких організовані у певну систему не лише завдяки логіко-семантичним відносинам, але й більш опосередкованим, асоціативним зв'язкам. Він запевнює довірливого наратора в тому, що саме під час його взаємодії з оповідачем він знайде відповіді на запитання, які він не одноразово задавав собі.

“Then whence? Other lives? Other worlds? Perhaps, when you have read all that I shall write, you will have received answers to the perplexities I have propounded to you, and that you yourself, ere you came to read me, propounded to yourself”[5] *“Но где же? В другой жизни? В других мирах? Быть может, когда ты прочтешь все, что я здесь напишу, ты найдешь ответы на эти недоуменные вопросы, которыми я сей час поставил тебя в тупик и которые ты, еще прежде чем раскрыть мою книгу, задавал себе сам”*[3, с. 7].

З допомогою таких прийомів у художньому мовленні створюються і реалізуються можливості переводу частини інформації, часто досить значної, у підтекст і розширення простору гри явного та неявного смислів.

Така наративна стратегія наближає читача до наратора включаючись у процес створення твору, читач може вилучати з текстової структури все новий і новий зміст. При цьому автор непомітно керує діями читача, перемикаючи його увагу з рівня сюжету на рівень структури.

Список використаних джерел

1. Барт Р. Введение в структурный анализ повествовательных текстов // Зарубежная эстетика и теория литературы XIX-XX вв.: Трактаты, статьи, эссе. – М.: МГУ, 1987. – С. 387.
2. Бахтин М.М. Автор и герой в эстетической деятельности // Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. – М., 1979. – С. 180
3. Джек Лондон “Межзвёздный скиталец”. – Ростов-на-Дону: Орфей, 1991. – 235 с.
4. Шмид В. Нарратология. – М.: Языки славянской культуры, 2003. – 312 с.
5. Jack London “Star rover” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://biblioteka.cc/London/Star Rover>.

Summary

The article deals with intercommunication between narrator and narratee in the novel “Star Rover” by Jack London, leaning on the terminological characteristics of these theoretical concepts their contextual function can be determine in the system of the art entire.

Key words: narrator, narratee, explicit narrator, fictitious narratee.

ЛІНГВІСТИЧНА ПРИРОДА ПАЛІНДРОМА

У статті розглядається паліндром як мовний феномен, досліджуються його лінгво-поетичні особливості та структурно-типологічні складові.

Ключові слова: паліндром, паліндромія, симетрія, специфічна поетична форма.

Останнім часом відкрився раніше малопопулярний пласт поезії, відмінна риса якого полягає у підвищеній увазі до мовних пошуків у поезії. Цей напрям відрізняється тільки йому властивими особливостям. Паліндром є апогеєм таких лінгвопоетичних пошуків та експериментів.

Тоді як паліндрому приділялася увага в основному з точки зору літературознавства і критики, лінгвістичні аспекти освітлювалися не так глибоко. Проблеми мови паліндром розглядалися на перетині лінгвістики та інших наук: педагогіки, мистецтвознавства, математики, біології, генетики (В.М. Алексеев, С.Е. Бирюков, Б.Н. Гольдштейн, П. А. Лукашевич, З.Н. Трифонов, Й. Д. Франк-Каменецкий та ін.). Але це не торкалося глибинних проблем і особливостей мови.

Метою дослідження лінгво-поетичних особливостей паліндром є аналіз цих особливостей як головних ознак специфічної форми поетичної творчості та класифікація паліндромів відповідно до цих особливостей.

Типовим є наступне визначення паліндром, що тиражується в численних літературознавчих і лінгвістичних словниках: “слово, фраза або вірш, що мало однаковий сенс при читанні зліва направо і справа наліво” [2, с. 23]. Потрібно відразу відмітити, що багато подібних визначень не досить точні, оскільки не відображають лінгвопоетичних пошуків, не враховують усіх особливостей форми. Паліндром багатозначний, в цьому дослідженні він розглядається окремо з позиції слова, фрази, вірша, прозаїчного тексту.

Крім того, елементом форми паліндром може бути не лише буква, але і їх поєднання, а також склад, слово, рядок. У разі паліндром буквеного і точного під паліндромом слід розуміти текст із строгою буквеною організацією, що виражається в однаковій послідовності графем в прямому і зворотному русі, інакше — в графемній симетрії.

Паліндром може бути буквенним, у випадку, якщо при перестановці букв в слові в зворотньому порядку вийде комбінація, що теж утворюватиме слово та матиме те ж саме, або інше значення. У випадку, коли при зворотньому прочитанні виходить слово, відмінне від початкового, за С. Федіним, говорять про сатанинські паліндроми, або перевертні: телекс – скелет.

Варто відмітити, що всі однобуквені слова, такі як “а”, “і”, “з”, “я” є паліндромами нульового порядку, так як початок і кінець слова співпадають.

Особливу увагу в комбінаторних експериментах привертають експерименти з власними назвами, і зокрема, паліндромні власні імена, і слова, що при зворотньому прочитанні перетворюються у власні імена: Ада, Аза, Боб, Алла, Ганна, Єва – Аве, Рим – Мир, Лука – Акул, Арон – Нора. Існує словесна гра по складанні фраз із слів буквенних паліндромів: “УЧУ ЮЛЮ УМУ”.

Паліндроми можуть набувати магічного значення, наприклад відомий латинський магічний квадрат про пастуха Арепо [4, с.127]:

SATOR
AREPO
TENET
OPERA
ROTAS

Цей паліндром можна прочитати як мінімум у чотирьох напрямках. Паліндроми можуть бути народним заклиттям “*уведи у вора корову и деву*”, дитячими віршами “*нажал кабан на баклажан*”, урівняннями поетичного пошуку “*а муза — раба разума*” – В. Брюсов [3], а також шляхами пошуку вищої істини: “*дорого небо, да надобен огород*” – Д. Аваліані [1, с.21].

Паліндром може бути складовим, у випадку, якщо при перестановці складів в слові у зворотньому порядку вийде комбінація, що теж утворюватиме слово і матиме те ж саме, або інше значення.

Двоскладові складові паліндроми часто є словами з дитячого ужитку: ПА-ПА, МА-МА, БА-БА, НЯ-НЯ, ДЯ-ДЯ, АМ-АМ.

Наступним рівнем паліндрому варто виділити словесний паліндром. Словесним може вважатись паліндром, коли при прочитанні речення з ліва направо та навпаки за одиницю симетрії береться слово.

Такі паліндроми в основному зустрічаються в англійській літературі та належать вони Дж.А. Ліндону [5, с. 131]:

KING, ARE YOU GLAD YOU ARE KING?
(король, ви раді, що ви – король?)
WHAT! SO HE IS HANGED, IS HE? SO WHAT?

(Що? Його повісили, так? Ну то й що?)
GIRL BATHING ON BIKINI, EYEING BOY, FINDS BOY EYEING
BIKINI ON BATHING GIRL

(Дівчина, що купається на острові Бікіні крадькома поглядає на молоду людину, бачить молоду людину, що не відриває очей від бікіні на дівчині, що купається)

Рядковим є паліндром, в якому при зворотному читання цілих фраз, віршів, абзаців або частин тексту зміст зберігається, або стає якісно іншим.

Одним з найяскравіших прикладів рядкових паліндромів є пародія Д.Д. Мінаєва на вірш Фета. Оригінальний вірш починається “Уснуло озеро; безмолвен черный лес; Русалка белая небрежно выплывает”, і закінчується “Пусть травы на воде русалки колыхают”, а пародія починається “Пусть травы на воде русалки колыхают, Пускай живая трель ярка у соловья...”, і закінчується “Уснуло озеро; бесшумен черный лес” [4, с. 96].

В результаті проведеного дослідження встановлено, що паліндромія являє собою структурно розвинену, складну систему, яка породжена усією логікою розвитку художньої мови від античності до сучасних експериментальних форм.

Підтверджується визначення паліндромії як специфічної художньо-зображальної мови, основу якої складає симетрія (в основному дзеркального типу) елементів тексту, з врахуванням швидко зростаючої ролі інтертекстуальності.

Список використаних джерел

1. Аваліані Д. Є. Улитка на склоне : Стихи, палиндромы, анаграммы, граффити. – М. : Епіфанія, 1997. – С. 213.
2. Бірюков С. Е. Зевгма : Русская поэзия от маньеризма до пост-модернизма. – М., 1994. – С. 183.
3. Брюсов В. Я. Собрание сочинений. В 7-ми т. / Под общ. ред. П.Г. Антокольского и др. Т. 3. – М., 1974. – С. 208.
4. Бубнов А. Палиндромия : от перевертня до пантограммы // Новое литературное обозрение. – 2002. – №5 (57). – С. 296.
5. Jerzy Faryno. Myth and Reality. Amsterdam Symposium / Edited by Willem G. Weststein. – Amsterdam, 1986. – P. 247.

Summary

This article there is a research of palindrome as a language phenomena, it's linguistic and poetic peculiarities, structural and typological components.

Key words: *palindrome, linguistic, symmetry, specific poetical form.*

ВІДОМОСТІ ПРО НАУКОВИХ КЕРІВНИКІВ ТА АВТОРІВ

МОВОЗНАВСТВО

Англійська мова

Галайбіда О.В., кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри англійської мови

Токарчук А.В., студентка 5 курсу факультету іноземної філології

Кеба Т.В., кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської мови

Бучачая Н.В., студентка 5 курсу факультету іноземної філології

Кришталюк А.А., кандидат філологічних наук, старший викладач

Остапенко О.Ю., студентка 4 курсу факультету іноземної філології

Марчишина А.А., кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської мови

Мислива Ю.О., студентка 1 курсу факультету іноземної філології

Невмержицька Р.В., студентка 1 курсу факультету іноземної філології

Матковська М.В., доцент кафедри англійської мови

Мартиненко С.М., студентка 5 курсу факультету іноземної філології

Ошовська Т.Ю., студентка 4 курсу факультету іноземної філології

Романюк Л.А., студентка 4 курсу факультету іноземної філології

Павловська М. А., студентка 4 курсу факультету іноземної філології

Циганок А.О., студентка 5 курсу факультету іноземної філології

Миколайчук А.І., кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської мови

Адамчук Л.А., магістрант факультету іноземної філології

Козак М.Б., магістрант факультету іноземної філології

Корецька І.В., магістрант факультету іноземної філології

Шевчук А.А., магістрант факультету іноземної філології

Мітроусова Т.В., викладач кафедри англійської мови

Арсенюк В.В., студент 4 курсу факультету іноземної філології
Каправчук Л.С., студентка 4 курсу факультету іноземної філології

Ткаченко К.Р., студентка 4 курсу факультету іноземної філології

Остапенко В.І., старший викладач кафедри англійської мови
Чисановська Л.Й., студентка 5 курсу факультету іноземної філології

Петрова Т.М., кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської мови

Гнатюк О.О., магістрант факультету іноземної філології

Клімова Н.О., магістрант факультету іноземної філології

Рарок І.О., магістрант факультету іноземної філології

Ситник А.П., старший. викладач кафедри англійської мови

Небеснюк А.С., студентка 5 курсу факультету іноземної філології

Боднар Ю. Є., магістрант факультету іноземної філології

Ситник Н.В., кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської мови

Русой О.М., магістрант факультету іноземної філології

Слесар В. М., магістрант факультету іноземної філології

Уманець А.В., кандидат філологічних наук, професор кафедри іноземних мов

Казимір І.С., студентка 4 курсу факультету іноземної філології

Лобанова О.О., студентка 4 курсу факультету іноземної філології

Федірко С.М., доцент кафедри англійської мови

Виспінська Н.М., студентка 5 курсу факультету іноземної філології

Тимчук Ю.В., студентка 5 курсу факультету іноземної філології

Халупко В.П., кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської мови

Макогончук В.В., магістрант факультету іноземної філології

Судець Н.А., магістрант факультету іноземної філології

Яковлева О.В., кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської мови

Квятковська Л.Е., магістрантка факультету іноземної філології

Слободян А.В., студент 1 курсу факультету іноземної філології

Німецька мова

Казимір В. О., кандидат філологічних наук, доцент кафедри німецької мови

Архіпенко Л. В., студентка 4 курсу факультету іноземної філології

Макаревич А.П., студентка 4 курсу факультету іноземної філології

Олексійчук Д.О., студент 4 курсу факультету іноземної філології

Побута В.Л., студент 4 курсу факультету іноземної філології

Шпак О.В., студентка 4 курсу факультету іноземної філології

Онуфрієва Л.А., кандидат психологічних наук, доцент кафедри іноземних мов

Онуфрієва Г.Л., магістрант факультету іноземної філології

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Волковинський О.С., кандидат філологічних наук, професор кафедри слов'янської філології

Івануна Л. В., студентка 4 курсу факультету іноземної філології

Чернишова О.А., магістрант факультету іноземної філології

Сербалюк А.Ю., студентка 4 курсу факультету іноземної філології

Станова О.І., студентка 4 курсу факультету іноземної філології

Стефанів М.І., магістрант факультету іноземної філології

Судець Н.А., магістрант факультету іноземної філології

Юрчишин М.В., магістрант факультету іноземної філології

Голубішко І.Ю., старший викладач кафедри зарубіжної літератури

Леськова Л.В., студентка 2 курсу факультету іноземної філології

Кеба О.В., доктор філологічних наук, професор кафедри зарубіжної літератури.

Кулик Т.С., магістрант факультету іноземної філології

Левчук Т.А., магістрант факультету іноземної філології

Сорокопуд А.А., магістрант факультету іноземної філології

Лаврова А.О., кандидат філологічних наук, доцент кафедри зарубіжної літератури

Закреницький Г.І., магістрант факультету іноземної філології

Сімаковська А.С., магістрантка факультету іноземної філології

Зміст

МОВОЗНАВСТВО

Англійська мова

<i>Адамчук Л.А.</i> Інноваційні тенденції європейської освіти у вищій школі Великої Британії	3
<i>Арсенюк В.В.</i> Функціонування англомовної експресивної лексики серед українсько молоді	7
<i>Боднар Ю.Є.</i> Принципи евфемії та стратегії спілкування	12
<i>Бучачая Н.В.</i> Роль метафори в художній системі поеми Т.С. Еліота “The waste land”	16
<i>Виспінська Н. М.</i> Етична оцінка в концептуальному просторі прикметника big.	19
<i>Гнатюк О.О.</i> Семантична асиміляція китайських запозичень в сучасній англійській мові	22
<i>Казимір І.С.</i> Граматичні трансформації в межах англо-українського перекладу на синтаксичному рівні	27
<i>Каправчук Л.С.</i> Експресивна лексика (метафора та епітет) в романі Стефані Мейер “Сутінки”	29
<i>Квятковська Л.Е.</i> Відображення міфопоетичної картини світу у лексичному складі германських мов	32
<i>Клімова Н.О.</i> Лінгвокультурні особливості прізвиськ в американському політичному дискурсі	37
<i>Козак М.Б.</i> Викладання сучасних іноземних мов у середніх закладах освіти Великої Британії	41
<i>Корецька І.В.</i> Країнознавча компетентність вчителя іноземної мови	44
<i>Лобанова О.О.</i> Прагматично зумовлені лексичні трансформації в англо-українському художньому перекладі	47

<hr/> <hr/>	
Макогончук В.В.	
Компаративний аналіз абрєвіатурних конструкцій в американській та українській пресі	49
Мартиненко С.М.	
The dynamics of conceptual change and procedure of the psychological interpretation of the concept human's being (on t. eliot's poetry)	53
Мислива Ю.О.	
Мовленнєвий портрет клептомана (на матеріалі оповідання Mary McCluskey "Compulsion")	57
Небеснюк А.С.	
Вживання неологізмів як тактика маніпуляції свідомістю в англомовних Змі	60
Невмержицька Р.В.	
Linguistic peculiarities of portrait description (a study of the novel by louisa may alcott "little women")	64
Остапенко О.Ю.	
Вербалізація феномена мовчання в англломовному художньому дискурсі	67
Ошовська Т.Ю.	
Language effects on human cognition in the novel "Pygmalion" by G.B. Shaw	71
Павловська М.А.	
Textual implementation of the conceptual sphere "The manservant as the carrier of the national anglo-saxon culture" (on the basis of p. g. wodehouse's "Much obliged, jeeves")	75
Рарок І.О.	
Прийоми мовної гри на базі внутрішньої структури слова	79
Романюк Л.А.	
Lexico-semantic representatives of the concept mystery (based upon legends by washington irving «Tales»)	82
Русой О. М.	
Соціально-політичні неологізми та соціально-політичні оказіоналізми в сучасній англійській мові	85
Слесар В. М.	
Відтворення інтертекстуальності в перекладі	90
Слободян А.В.	
Жанрово-стилістичні особливості детективних романів Агати Крісті	95
Судець Н.А.	
Структурні особливості заперечних конструкцій польської та англійської мов (подвійне заперечення)	99

<hr/> <hr/>	
Тимчук Ю.В.	
Диференційні стереотипні ознаки усного мовлення чоловіків та жінок як мовних особистостей	102
Ткаченко К.Р.	
Використання ідіоматичних виразів у мові жанру фентезі на прикладі творчості Дж.К. Роулінг	106
Токарчук А.В.	
Стилістичні функції повтору в романі Уілкі Коллінза “Місячний камінь”	109
Циганок А.О.	
The cognitive peculiarities of the concept sacredness in james joyce’s novel “The portrait of the artist as a young man”	113
Чисановська Л.Й.	
Humour in teaching english: the taxonomy of humourous discourse ...	117
Шевчук А.А.	
Використання інформаційних технологій у країнознавчій підготовці учителів іноземної мови	120

Німецька мова

Архіпенко Л.В.	
Die tendenzen der umgangssprache im gegenwArtigen deutsch	124
Макаревич А.П.	
Особливості семантичних змін у сучасній німецькій мові	127
Олексійчук Д.О.	
Neologismen in der deutschen sprache	130
Онуфрієва І.Л.	
Zum problem der interpretation von “Faust“ goethes	133
Побута В.Л.	
Französische entlehnungen in der deutschen sprache	136
Шпак О.В.	
Вплив глобалізаційних процесів на словотворення в сучасній німецькій мові	139

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Закреницький І.І.	
Зображення часу в романі Дж. Голсуорсі “Сага про форсайтів”	143
Івануна Л.В.	
Анаграма у “Піснях невинності” У. Блейка	147
Кулик Т.С.	
Художнє новаторство прози Дж.Конрада	151

<hr/> <hr/>	
Левчук Т.А.	
Своєрідність модерністської поетики в ранній творчості Д.Г. Лоуренса	155
Леськова Л.В.	
Казки Оскара Уайльда: жанрові ознаки	159
Сербалюк А.Ю.	
Образ Гіменея в епіталамі Ігоря Северяніна	163
Сімаковська А.С.	
Специфіка моделювання художнього простору і часу оповідання “Збирач хмизу” Ред’ярда Кіплінга	166
Сорокопуд А.А.	
Шекспірівський інтертекст у романі А. Мердок “Чорний принц”	170
Станова О.І.	
Архітектоніка пунктуації в оригіналі та перекладі (поезія В. Шимборської та її україномовного перекладу)	173
Стефанів М.І.	
Філософія життя у творчості к.К.Случевського та Д.М. Хопкінса	176
Судець Н.А.	
Міфопоетичне прочитання образу смереки в поезії Яна Каспровича	179
Чернишова О.А.	
Взаємозв’язки Наратора і Нарататора у романі Джека Лондона “Міжзоряний мандрівник”	183
Юрчишин М.В.	
Лінгвістична природа паліндрома	186
Відомості про наукових керівників та авторів	189

Наукове видання
**Збірник наукових праць студентів та магістрантів
факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського
національного університету імені Івана Огієнка
Випуск 4**

Редактор *Н.Г.Пянковська*
Комп'ютерна верстка *В.О.Фаріон*

Підписано до друку 17.05.2011 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура SchoolBookC. Друк офсетний.
Ум.друк.арк.11,39. Обл. вид. арк. 10,24.
Тираж 100 пр. Зам. № 394.

Видавництво “Аксіома” (свідоцтво ДК №1808 від 26.05.2004 р.)
м. Кам'янець-Подільський, а/с 8, 32300
Тел./факс: (03849) 3-90-06

Надруковано в друкарні ПП “Аксіома”
пров. Північний, 5, м. Кам'янець-Подільський, 32300